

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Cilt • 2

Anıtkabir Derneği Yayınları

-1-

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

“Altını Çizdiği Satırları, Özel İşaretleri, Uyarıları,
Düştüğü Notlar ve Kitap İçerisindeki Özel Yazıları İle”

Cilt 2

Osmanlıca Kitaplar

Anıtkabir Derneği Yayınları

-I-

Başbakanlık Tanıtım Fonu Katkılarıyla

Yayın Koordinatörü
Recep Cengiz

Baskaya Hazırlayan
Aykut Taştan Danışmanlık - Ankara
Tel: 0.312. 495 02 25•26•27

Kapak
Murat Mutluoğlu

Sayfa Düzeni
Murat Mutluoğlu • Hüseyin Kurt

Film
Candan Repro-Ankara
Tel: 0.312. 231 49 01

Baskı
Pelin Matbaası - Ankara
Tel: 0.312 418 70 93

Takım ISBN No:
975-95835-2-6

Cilt ISBN No:
975-95835-4-2

Her Hakkı
Anıtkabir Derneği'ne Aittir.

Tel: 0.312. 230 12 22

ANKARA • 2001

Orjinal metinlerde Atatürk'ün altını ve yanını çizdiği satırların Türkçeleri koyu harflerle dizilmiştir.

TERCÜMELER

11

Osmanlıca Tercüme

Bekir Koç • Haldun Eroğlu

A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

TÖMER Tercüme Editörü

Selen Doğan

Fransızca Tercüme

Ali Osman Sönmez

TÖMER

İngilizce Tercüme

Özlem Kura • Önay Çokluk • Fatih Ekinci

TÖMER

Almanca Tercüme

Ayşe Fahşi • Özmen Kara

TÖMER

İtalyanca Tercüme

Suna Ertekin

TÖMER

Yunanca Tercüme

Özge Ceylan

TÖMER

KİTAPIN HAZIRLANIŞI HAKINDA BİLGİ

İçindekiler

Kitabın hazırlanış sürecinde, bu kadar büyük ve kapsamlı bir çalışmaya katkı sağlayan arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Özellikle bu çalışmada emekleri geçen arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Bu çalışmada emekleri geçen arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

Kitabın Hazırlanış Hakkında Bilgi	■
Türk Medeniyeti Tarihi	1-22
Osmanlı Tarihi	
Cilt 1	23-77
Cilt 2	78-83
Tarih-i Osmanî	84-109
Şecere-i Türk	110-121
Anadolu İnkılabı	122-133
Cihan Tarihinin Umûmî Hatları	
Cilt 1	134-253
Cilt 2	254-372
Cilt 3	373-451
Cilt 4	452-490

Kitabın hazırlanış sürecinde, bu kadar büyük ve kapsamlı bir çalışmaya katkı sağlayan arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Özellikle bu çalışmada emekleri geçen arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Bu çalışmada emekleri geçen arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

KİTABIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

Mustafa Kemal ATATÜRK kısa süren yaşamı boyunca, bir insan ömrüne kolay kolay sığmayacak kadar büyük işler başarmıştır. Başarıyla sonuçlandırdığı Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi ile dünya tarihi içerisindeki onurlu yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ün yaşamı ve yaptığı işlerle ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kütüphaneler dolusu eser yazılmıştır. Çeşitli dillere çevrilen bu eserler sayesinde ATATÜRK dünyanın her tarafındaki entelektüel, asker, bilim ve siyaset adamları tarafından çok iyi tanınmaktadır. Eylem ve düşünceleriyle bütün insanlığı etkileyen ATATÜRK'ün, düşünce yapısını tarihi süreç içerisinde hangi olaylar, düşünürler ve yazarlar etkilemiştir? İşte, bu sorunun yanıtlanmasına katkı niteliği taşıyan ve Gürbüz Tüfekçi tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ün Okuduğu Kitaplar" adlı eser istisna tutulursa bu amaca yönelik ayrıntılı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

O'nun düşünsel alt yapısını araştırmak isteyenler için, satırlarının altını çizdiği, özel işaretler, uyarılar koyduğu, notlar düştüğü veya bazı açıklamalarda bulunduğu eserleri Türkçe'ye çevirerek 20 cilt halinde sunmayı planladığımız bu çalışma da yukarıdaki sorunun yanıtlanması amacıyla yönelik küçük bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılabileceği için ATATÜRK'ün okuduğu kitapların hepsine ulaşılmaya çalışılmışsa da, bu ana kadar ANITKABİR ve Çankaya'daki ATATÜRK Kitaplığı ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Sam-sun Gazi İİ Halk Kütüphanesi dışındakilere henüz ulaşılamamıştır. Ulaşılmayan kitapların sayısı mevcut kitap sayısı içerisinde çok önemli bir miktar olmamakla birlikte, yapılacak çalışmaya bütünlük sağlaması açısından önemlidir.

ATATÜRK'ün Askerî Ateşe olarak Sofya'da görev yaptığı sırada okuduğu kitapların Sofya Büyükelçiliği'mizde olduğu konusunda alınan duyurum üzerine ekçilik görevlileri ve orada olduğu söylenen kitapların uzmanlar tarafından araştırılması için ATATÜRK Araştırma Merkezi Başkanlığı ile gerek-

li koordineler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucu daha sonra basılacak ciltlere yansıtılacaktır.

Ankara Halkevi'ndeki kitapların bir kısmının ANITKABİR'e verildiğini biliyoruz. Verilenler dışında ATATÜRK'e ait kitap olup olmadığının araştırılması amacıyla Kültür Bakanlığı ile gerekli yazışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın da sonucu beklenmektedir.

Bu güne kadar tespit edilen ATATÜRK'ün okuduğu kitapların sayısı; 1741'i Çankaya'da, 2151'i ANITKABİR'de, 102'si İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde ve 3'ü Samsun Gazi II Halk Kütüphanesinde olmak üzere 3997'dir. Cilt sayıları ile, dergi, harita, atlas ve nota albümleri bu sayının dışındadır.

Hazırlanan 20 ciltlik eserde; ATATÜRK'ün okuyup satır altlarını çizdiği, sayfa kenarlarına notlar aldığı, özel işaretler koyduğu, açıklamalar yaptığı kitap ve dergilerin bu bölümlerinin tamamına yer verdik.

Yalnız bu işaretli yerlerin çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş olması olasılığı üzerinde duranlar da vardır. Başkalarının işaretlediği birkaç eser, diğerlerinden, bu konuda araştırma yapan kişiler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilir.

Yabancı dilden tercüme edilen metinlerin bugünkü dile aktarılışında özgün niteliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir. Ancak; bu yapılırken yazım kurallarında ve noktalama işaretlerinin kullanımında özellikle Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı "İmlâ Kılavuzu" ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca benimsenen ilkeler esas alınmıştır.

Eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinde şöyle bir yöntem izlenmiştir.

• Çeviride ATATÜRK'ün altını çizdiği, işaret koyduğu veya bir açıklama yaptığı cümle, paragraf ve sayfalar dikkate alınmıştır.

• Aynı konuya ilişkin iki yer işaretlenmiş ya da çizilmişse daha ayrıntılı olana öncelik verilmiştir.

• Bütünlüğü ve anlamayı kolaylaştırmak için bir veya iki kelimesi çizili cümlelerin tamamı, bazen de bütün paragraf çevrilmiştir.

• Altı çizili sözcük, cümle ve paragraflar koyu olarak gösterilmiştir.

• ATATÜRK'ün el yazılarının çevirisi orijinal sayfanın yanına verilmiştir.

• Kitap ve dergilerdeki Önsöz, Giriş, Özelsöz ve Açıklamalar planlanan

cilt sayısını aşmaması için çoğunlukla özet halinde verilmiştir.

- Köşeli parentezler çevirenlerin müdahalelerinde kullanılmıştır.
- Özellikle Osmanlıca çevirilerde okumayı ve anlamayı zorlaştıracak kelimelerin bugünkü kullanılışları tercih edilmiş ve daha çok okuyucu kitlesine hitap edebilmek amacıyla da o dönem kurum ve kuruluşlarına günümüz terminolojisine yakın bir karşılık verilmiştir.

- Değişik konulardaki yüzlerce özel isim doğrusuna ulaşıldığı ölçüde güncelleştirilmiş, ulaşılamayanlar da ise Osmanlıca okunuşları esas alınmıştır.

- Yine Osmanlıca çevirilerde metnin dili sadeyse kesinlikle müdahale edilmemiş yazının ifade şekli esas alınmıştır.

- Kitap ve dergiler konularına göre [Tarih, Edebiyat, Hukuk vb.] ayrılmış ve her cilt aynı konuda fakat farklı alanlarda yazılmış ve okuyucuyu sıkımsayacak hacimde ve konu yelpazesi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Ayrıca kitabın teknik özelliklerini açıklayan bir bölüm hazırlanmıştır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için temel kaynak olacağı inanılmaktadır.

Recep Cengiz
Yayın Koordinatörü

تورک تارىخى

تارىخى

تورک قانۇنىي تارىخى

بىرىنچى قىسىم

اسلامىتىدىن اول تورک مەدەنىيىتى

—•••—

مۆلۈ

خىياكومىت آلب

تېلېفون نۇمۇرى: ۱۰۰۰۰۰

—•••—

Türkiye Cumhuriyeti
Eğitim Bakanlığı Yayın Komisyonu

Türk Medeniyeti Tarihi
Birinci Kısım

İslâmiyet'ten Önce Türk Uygarlığı

Yazan
Ziya Gökalp

Liselerin ikinci dönemi içindir

İstanbul-Matbaa-yı Âmire
1925

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 316

Yazar : Ziya Gökalp

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 16

Boy : 22

Sayfa Adedi : 351

Sayfa : 7

(۷) حرن

دینی، اخلاقی، بدنی دویغورلرک مجموعیدر. (۷) تورکرده، برجینک اجتماعی بیسی ردهیره یوکسه ییلیر. برقومک اجتماعی بیسی، آرزمانده، عشرین بیسندن ایل بیسنه، کوچوک ایلدن، اورته ایله، اورته ایلدن بویوک ایله، بویوک ایلدن، الک بویوک ایله قدر حیقاییلیر. (۸) برقومک سیاسی بیسی ده، تودونلکدن یا بنولنه، یا بنولندن خاقانلقنه، خاقانلقدن ایلیخانلقنه یوکسه ییلیردی. (۹) مدینتی دیکشدرین برملده حرته ده دیکشیردی. فقط، بودکیشمه، سنی برصورتده اولمازدی. طبیی بر تکامله کندی کندی بر آنده اک یوقری، قدر آشهرق جیقاردی، کندی کندی حصوله کلیردی. (۱۰) اقتصادی سلسله سراجیده بر بر چکردی :

۱ : آویل

Sayfa : 8

— A —

۲ : سورو صاحبلی

۳ : تارانجیلر (اکینجیلر ، جیقجیلر)

۴ : سارتلر (تاجارلر)

Sayfa 7

6) Kültür dinsel, ahlâkî ve estetik duyguların bütünüdür.

7) Türklerde bir topluluğun sosyal yapısı birden bire yükselebilir. Bir kavmin sosyal yapısı çok kısa sürede, aşiret yapısından il yapısına, küçük il'den orta il'e, orta il'den büyük il'e, büyük il'den de en büyük il'e kadar çıkabilir.

8) Bir kavmin siyasal yapısı da Todonluktan Yabguluğa, Yabguluktan Hakanlığa, Hakanlıktan İhanlığa yükselebilirdi.

9) Uygarlığını değiştiren bir ulusta kültür de değişirdi. Ancak bu değişme, yapay bir biçimde olmazdı. Doğal bir gelişmenin sonucu olarak kendi kendine bir anda en yukarıya kadar çıkardı. Kendi kendine gerçekleşirdi.

10) Ekonomik derecelerin aşamalarını da birer birer geçirdi.

1) Avcılar

[sayfa 8]

2) Sürü sahipleri

3) Tarancılar (ekinciler, çiftçiler)

4) Sartlar (Tüccarlar)

Sayfa : 10

اسكى توركلر ، بوتون زمانلرغى كوزمل يلك ، كوزمل كيمك ،
كوزمل باشامقە كيجرلردى . اسكى توركلر ، دنباك اك تەلكە آرايان برقوس
اولەينى كى ، اك چوق ذوقلر براكئجەلر ايچندە باشاوان برقوس ايدى .
سوروسنك آزالەجنى هيچ دوشونمزدى

Sayfa 10

Eski Türkler bütün zamanlarını güzel yemek, güzel giymek, güzel yaşamakla geçirirlerdi. Eski Türkler dünyanın en çok tehlikeyi arayan kavmi olduğu gibi, aynı zamanda da en çok zevk ve eğlen-
ce içinde yaşayan bir kavmi idi. Sürüsünün azalacağını düşünmez-
di.

Sayfa : 14

تورك حياتك اك طيبى شكلى واك حقيق اتمودجى (ايلخانلق) دى .
اسكى توركلك سياسى هدفى دائما بوتامودجه اولاشمقدى . مع مافيه ايلخانلق
توركلك اتدن حيقدينى زمانلردهه ، اولنرك عميجزادى اولان تاتارلك
النه كجردى . بالكز بركه ، موغوللك النه كجدى . فقط ، يوزمانلردهه ،
عموم تورانده رسى لسان آتيجق توركجه اولوردى . رسى قانونده ، تورك
تورمىندن عبارت بولونوردى

Sayfa 14

Türk yaşamının en doğal biçimi ve en gerçek örneği İhanlıktı. Es-
ki Türklerin siyasî hedefi her zaman İhanlığa ulaşmaktı. Gerçi İhan-
lık, Türklerin elinden çıktığı zamanlarda da onların amca çocukları
olan Tatarların eline geçti. Yalnız bir kere Moğolların eline geçti.
Fakat, bu sıralarda da bütün Turan ülkesinde dil ancak Türkçe
olurdu. Resmi yasa da Türk töresiydi.

Sayfa : 14

چنگیزخانك حكومتى ، برايلخانلق دكل ، برسلطنتى . زبرا ، بودوك ، موغوللك توركلره سلط اولمىندن حاصل اولمشدى . تورك ايلخانلىقلىرى ، ديموقرات وحرىتپور اولدقلىرى حالده بو حكومت اصل ايلره قارا اولوس ديوردى . چنگيز خابله ، شرق توركستانده ، چتاي لسان وادىياتى ، شمال توركلرنده ، آتون اوردو ، لسان وادىياتى ينى گوزبكجه ايله قىپچاقچىي حصوله كىردىلر . ايلخانليره تابع اولان ايرانده ، جامع التواريخ ، جهانكشاي جويى ، روضةالصفا ، حبيب السير كى تاريخلر بازدىردىلر . بو تاريخلرده چنگيز خانك . (توركخان) و (اوغوزخان) ك طورونلرندن اولدى ينى كوسترم شجره لر دوزدىلر . وتورك خانلرى آراسى (موغول خان) آدى برموغولى قوموق ، اوغوزلرى ينى توركللرى اولدىن اورمىدلىر .

Sayfa 14

Cengiz Han'ın yönetimi bir İlhanklık değil, bir saltanattır. Çünkü; bu devlet Moğolların Türklere satışmaları sonucunda ortaya çıkmıştı. Türk İlhanklıklar demokrat ve özgürlükçü oldukları halde bu yönetim, asıl illere "Kara Ulus" diyordu. Cengiz Hanlılar, Doğu Türkistan'da Çağatay dilini ve edebiyatını, kuzey Türklerinde "Altın Orda" dilini ve edebiyatını, yani Özbekçeyi ve Kıpçakçayı oluşturdular. İlhanklılara bağlı olan İran'da da Cami-üt Tavarih, Cihanuşa-yı Cüveyni, Ravzat-ül Sefa, Habibüs-seyr gibi tarihler yazdılar. Bu tarihler de Cengiz Han'ın Türk Han ve Oğuz Han'ın torunlarından olduğunu gösteren soy kütükleri düzenlediler ve Türk Hanları arasında Moğol Han adında bir Moğol koyarak, Oğuzları yani Türkmenleri ondan ürettiler.

Sayfa : 20

توركلرك اوتەدن بى قاج كره و نەقدر مدت ايلخانلق لشكىل ايندكلرى
 معلومدر. حنى، تاتارلرك وموغوللرك بايقلى ايلخانقلردە عصر لجه توركلرك
 - عىنى بايراق آلتىدە - برشمەنى تامين ايندى . چونكه ، بو ايلخانقلرك
 عمومى ورسى، حنى ادبى لسانى توركجه ايندى. عمومى حرقى، تورك حرقىدى.
 توركلرك، آلتاي حرقە واورالە-آلتاي حرقە منسوب دكلردى. توركلرك،

Sayfa : 21

۲۰ -

ونلره اوزون مدت، سياستجه و باخود مدنيتجه برابر باشامشردى . توركلرك
 ونلره كورولن آز چوق ظاهرى مشابهتلى بو مشرك جياك نتيجهلردى .
 نورك حرقە دائر تدقيقاتدە بولغان (اوزەن پىتار) ، « حرقە و تاريخ »
 آدى ائرنده دييوركه : توركلرك، كندى باشلرېنە بر حرقىلر . باشقە حرقىلرك
 رېسەنن آيرلش دكلردى . توركلركلە موغوللر و تونفوزلرە تاتارلر ، عىنى
 ايلخانقلرك عصر لجه دوام ايند مشرك تريبەنى آملار و متقابلا بر برى
 نىل ايشلردى .

ايلخانقلر بولغان ادبى زمانلردەدە، مشرك بر مدنيتك مشرك بر مدنى
 جيانى بولنوردى . ايشتە ، (تورك) حالتدە (حرق) آدى و رېلن ، مشرك
 و صافك منشأى، بوايكي جامعوى جياندر . توركلرك موغول، تونفوز، ساموئيد
 نيشوا ، ماجار كى قوملرە اولان بعض مشاركتلىردە ، شوسىيالى ومدنى
 اشتراكلك نتيجهلردى .

Sayfa : 21

تورککون منشأی . — اسکی تورککلر آیری بر عرق اولدقاری ایچون،
اصل نومنشأاری اولماز. تورکلر، قبل التاريخ زماندنبری مستقل بر عرق قدرلر.
مستقل بر عرق تشکیل ایدمچک قدرده جو قدرلر.

(تورککان کلمسی، (تورکه بکنزه بن) دیککدی ۱۹)

Sayfa 20

Türklerin öteden beri kaç kere ve ne kadar süreyle ilhanlık kurdukları bilinmektedir. Dahası, Tatarların ve Moğolların kurdukları ilhanlıklar da yüzyıllarca Türklerin —aynı bayrak altında— birleşmelerini sağladı. Çünkü, bu ilhanlıkların genel ve geçerli, dahası edebiyat dili Türkçeydi. Genel kültür, Türk kültürüydü. Türkler, Altay ırkından ve Ural-Altay ırkından değillerdi. Türkler, bunlarla uzun süre siyasî olarak ya da uygarlık olarak birlikte yaşamışlardır. Türklerin [sayfa 21] bunlarla görülen yüzeysel benzerlikleri bu ortaklaşa yaşamın bir sonucudur. Türk ırkına ilişkin incelemelerde bulunan Öjeni Pittar "İrklar ve Tarih" adlı yapıtında şöyle diyor; "Türkler kendi başlarına bir ırktır. Başka ırkların birisinden kopmuş değillerdir. Türklerle Moğollar, Tunguzlarla Tatarlar aynı ilhanlıkların yüzyıllarca süren ortak eğitimini almışlar ve karşılıklı olarak birbirlerini temsil etmişlerdir."

İlhanlıkların bulunmadığı zamanlarda da ortak bir uygarlığın ortak bir uygar yaşamı bulunurdu. İşte Türk dünyasında ırk adı verilen ortak niteliklerin kökeni, bu ikili toplum yaşamıdır. Türklerin Moğol, Tunguz, Samoyed, Fin ve Macar gibi kavimlerle olan bir takım ortaklıkları, bu siyasal ve uygarlık birliktelıklarının sonuçlarıdır.

Türklerin Kökeni

Eski Türkler aynı ırk oldukları için asıl ve kökenleri olamaz. Türkler tarih öncesinden bu yana bağımsız bir ırktır. Bağımsız bir ırk oluşturacak kadar da sayısal olarak yoğunlardır.

Türkmen sözcüğü Türk'e benzeyen demektir.

Sayfa : 33

•• - تورجکده (مانا) نك مقابل

مانا نوره - ابتدائی جیتلرده (مانا) دینین منتشر برفوت واردرکه
 هانکی جسمه تاس ایسه ، اوکا قدسیت وریر . انبانر ، قدسیت اکتساب
 ایندن بوشی - اینتر بر آتاج باخود نبات اولسون ، ایترنه سائر طبیی
 موجودلردن باخود حادثلردن بولونسون - الاء عد ایدمرك اوکا طاپارلر .
 اسکی تورجکده (مانا) مناسنه دلالت ایچکد اوئنده (قوط) گلگهسی
 واردی . (قوطلو) دیمک مقدس باخود مانالی دیمکدی . قوطلو اولان
 موجودلره عبادت ایدیلردی . دیمک که بونلر الاء ماهیتی حائر ایدیلر . اسکی
 تورکلر ، (قوط) ک بر نور ستونی شکلنده سیهن ایندیکنی کورورلرמש .
 طرفدن (آتون ایشیق) نسیه اولتان بر نور ستونی هر نیه تماس ایسه
 اون قوطلو قیلاردی . تورکلرک بر عشق طبیی کچهلریده واردی . بوکیچه
 اثاشنده ، نور ستونی نیه تماس ایسه ، اون کبه یراقیردی . آق کیک
 و آتون کیک اولان ایلرک هیبی بوسورتکه اورمشرمس .

Sayfa 33

Türkçe'de Mana'nın Karşılığı

Mana Nedir?

İlkel toplumlarda Mana denilen yaygın bir güç vardır. Bu güç hangi nesneye dokunsa ona kutsallık verir. İnsanlar kutsallık geçen bu şeye -ister bir ağaç ya da bitki olsun, isterse diğer doğa varlıkları veya olaylarda bulunsun- ilâh diyerek ona taparlar. Eski Türklerde (Mana) anlamına gelen (Kut) sözcüğü vardır. Kutlu demek kutsal ya da Mana'lı demektir. Kutlu olan varlıklara tapını-

İrdi. Demek ki bunlar ilâh niteliği taşıyorlardı. Eski Türkler Kuf'un bir ışık sütunu şeklinde gökyüzünden indiğini görürlermiş. Benim Altın Işık olarak adlandırdığım bu ışık sütunu, neye dokunursa onu kutlu kılar. Türklerin Doğal Aşk Geceleri de vardı. Bu gece sırasında ışık sütunu neye dokunursa onu gebe bırakırdı. Ak kemik ve Altın kemik olan illerin bütünü böylelikle üremişlerdir.

Sayfa : 35

۷ - (ایل) ك ماهیتی و رولی

برجسندن

اولان عشیرتله آراسندن ، قان-دعواسنی ، آقینی و بخارینی بودینی سنی
 ایشدر [برجسندن اولان عشیرتلك مجموعه شرقی تورککری ، بودون ،
 آدیغی و بررلردی] . ایل دیغی عشیرت قانواغلینه نهایت و برنجیه هر بودون آری
 بر حکومت حالتی آیردی . بو صورتله (ایل) کلمه سنک ایکنجی معناسی ده
 (دولت) اولدی . اورخون کتابسندن (ایل) کلمسی بو ایکنجی معناسی
 قوللانیلمشدر . تورککریک عشیرت دوری تاریخندن اول کچیشدر . تاریخ
 تورککری (ایل) حالتده یعنی کوچیه دولتله شکلنده کورمشدر .

Sayfa 35

İl'in Niteliği ve Rolü

Aynı türden olan aşiretler arasında kan davasını, akını ve savaşı bu din sona erdirmiştir (Aynı türden olan aşiretlerin bütününe Şark Türkleri "Budun" adını verirlerdi). İl, dini aşiret kavgalarını sona erdirince her budun aynı bir yönetim biçimini aldı. Böylece (İl) sözcüğü'nün ikinci anlamı da devlet oldu. Orhun Yazıtı'nda (İl) sözcüğü, ikinci anlamda kullanılmıştır. Türklerin aşiret dönemi, tarih öncesinde yaşanmıştır. Tarih, Türkleri (İl) halinde, yani göçebe devletler şeklinde görmüştür.

Sayfa : 36

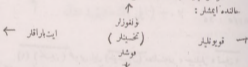
- (۱) (تخین) عومس ایل (طوسون) مناسندەر ، جینلیر ، تسین ، شکنه صوفشلردر . بوزلر مستقل تورک دولتی برینه ایلك دفعه اولهرق جینده بویوک بر ایبراطورلق وجوده کتیرمشلردر .
- (۲) هیونق نولر ، هولر ، قونلرکی مختلف آدلرله آکیلان (قویونلیل) در . محمود کاشغری به کوره (قون) کلمسی (ارغو = اورخون) لهجهسنده (قویون) مناسندەر . قویونلردن (مته) ایکی کره جین ایبراطورلنی انه کیشکن ایستمدی و ایلك دفعه اولهرق برملی تورک ایلیخاتلنی تشکیل ایتدی .
- (۳) شاهله طونوزلره کندی اسنی ورمش اولان تورک شعبهسیدر .

Sayfa : 37

- ۳۷

(۴) غریبه (ایت باراقلر) که اوغوز خان بونلره حرب ایتمیشدر .
و چیچاقلری اوزریته کوتومشدر . بوکون بیره چکده (باراق) اسمنده
بر تورک ایلی واردر .

(۵) جنویدمکی بوئمشیدر که سوکراندن (قوشان) آدیخی آلدیلر .
بونلرکده قوشلر اولمسی ممکندر . بو صورتده دورت جهته حاکم تونمیلر ،
دوروت جهتمهکی تورک قومک اسملریخی طاشیدقلری کی ، مرکزی تونمده
(عموم ایلی) ک اسمنی یعنی (تخسین ، تذن ، طوسون) آدیخی طاشیقمده ایدی .
شو فرضیه کوره ، قبل التاریخ بر زمانده ، تورکلر بو یله بر تشکیلات
حائده ایتمیلر :

Sayfa 36

1) Tihsin genel il (Tosun) anlamındadır. Çinliler "Tisin" biçimine sokmuşlardır. Bunlar bağımsız Türk devleti yerine ilk kez Çin'de büyük bir imparatorluk kurmuşlardır.

2) Hiung-Nu'lar; Hunlar, Kunlar gibi çeşitli adlarla anılan (Koyunlular)dır. Kaşgarlı Mahmut'a göre Kun sözcüğü; (Argu=Orhun) ağzında Koyun anlamındadır. Koyunlulardan Mete iki kez Çin İmparatorluğu'nu eline geçirmesine karşın, tahtı istememiş ve ilk olarak bir ulusal Türk İhanlığı kurmuştur.

3) Kuzeyde, Tunguzlara kendi adını vermiş olan Türk koludur.

Sayfa 37

4) Bahda Oğuz Han'ın savaşçı ve Çıçaklan üzerlerine gönderdiği İy Barakları vardır. Bugün de Birecik'te, Barak adında bir Türk ili bulunmaktadır.

5) Sonradan Kuşan adını alan Yueçiler güneydedir. Bunların da Kuşlar olması olasıdır. Böylece dört yönün totemleri, dört yöndeki Türk kavimlerinin adlarını taşımaktadır. Şu varsayımına göre Türkler, tarih öncesinden bu yana şöyle bir örgütlenme biçimindeymiş:

	Tunguzlar	
Koyunlular	Tihsinler	İy Baraklar

Sayfa : 39

بوتصيفلك اسامى وردلدى بالك تورك تشكيلاتىمى وارمى .
 توركلردە لاهوتق تصيف ، اجتامى تصيفك عيىدىر . ديمككە بوغجى
 ايكنجىدىن دوغمشدر . بوتصيفلك اك مهم رولى اجتامى تسانلرى قومىيە
 خادم اولمىسىدر . چونكە ، اجتامى تساند ، مەبۇدالە بايىلان عباداتلارە
 فوتەنير . باعتقادارە ، بوتساندلك قوتلرى آرتىرىر . جىنلارە ايە ،
 بوتصيفلك اجتامى تشكيلاتلارە هيچ بىرمناسىجى بوقدر . ديمككە بوتصيفلك ،
 تورك جىمىتىدىن دوغىرق ، سوكرادىن جىنلارە كچىش . ادوار شاران ،
 بوتصيفلك تىدىلر طرفىدىن جىمادخال اولوندىقى ادما ايدىيور . بزم تديقلارمىزدە
 بو نتيجه مەنجر اوليور .

۹ . - تورك قومىيى

اره ايى مىراد . - تورك قومىيەدە لىبن دىننىدىن دوغىش كوردىيور .
 لىن توركلرى مەن اون ايىكى سنەيە (جاغ = Cycle) آدىنى وربروردى .

Sayfa 39

Bu sınıflamaların temelleri ve rolleri yalnız Türk örgütlerinde vardır.

Türklerde dinsel sınıflandırmayla sosyal sınıflandırma ayrıdır. Demek ki birinci, ikinciden doğmuştur. Bu sınıflamanın en önemli rolü, toplumsal dayanışmayı desteklemesidir. Çünkü; toplumsal dayanışma tanılara yapılan tapınmalarla güçlenir. İnançlar da bu dayanışmanın kutsallığını artırır. Çinlilerde ise bu dayanışmaların toplumsal örgütlenmelerle hiçbir ilişkisi yoktur. Demek ki bu dayanışma, Türk toplumundan doğarak daha sonraları Çinlilere geçmiştir. Edvard Şavan bu sınıflandırmanın Tsinler tarafından Çin'e getirildiğini ileri sürüyor. Bizim incelemelerimiz de bu sonuca ulaşıyor.

Türk Takvimi

On İki Hayvan

Türk takvimi de Tsin dininden doğmuş görünüyor. Tsin Türkleri her on iki seneye Çağ=Cycle adını verirdiler.

Sayfa : 41

۱۰- هیونج تولک و اوغوزلک دری سیستمی

۲۰۰۸
۲۰۰۷

بر سببک مؤسس کیم . - چینگ اورتوس و لایندده میلاددن
 ایک یوز دوغوز سیز اول (مده) آدی بر حکمدار وادی. یوزات هیونج
 تولک یعنی قویولیک حکمداری ایدی. یوزات یکریمی دورت توپلاز [اون
 بیک قرمن مرکب قطعه ایسی، تورکر تومان دیرلیدی .] سواری عسکری
 وجوده کتیریدی. یوزلری ایکی قوه آیریدی. هر قولی بر بکر بکنک قومانداسنه
 وردی . و یوزلردن باشقه، اوردوده آتی بویوک آمرک تأسیس ایلتدی
 [ده کئی] . یعنی یکریمی دورت بری آتی بویوک قسه آیریدی. هنشقه کور.
 تورکرک منبوی بر حکمداری واردنگلارده یعنی تشکلاتی وجوده کتیرمشدر.
 بر سنشوی حکمدار (اوغوزخان) دور، (اوغوزخان) ده (یکریمی دورت
 بری) وجوده کتیرمشدر. کویا اوغوز خانک آتی اوغولک یعنی (کون ،
 آتی، ییلدیز) ذ (کوک، داغ، دکر) خانلرک دوردر اوغل اولش اوغوز
 خانک یکریمی دورت طوروندن یکریمی دورت بری وجوده کتیش .

۱۱۱۱
۱۱۱۱

↑

Sayfa 41

Hiung-Nu'ların ve Oğuzların Dinsel Sistemi:

Bu sistemin kurucusu kimdir?

Çin'in Urtas ilinde, milâttan iki yüz dokuz yıl önce (Mete) adlı bir hükümdar vardı. Bu kişi, Hiung-Nu'ların yani Koyunluların hükümdarıydı. Bu kişi, yirmi dört tümen (on bin kişiden oluşan kıtaya eski Türkler tümen derlerdi) süvari askeri oluşturdu. Bunları iki kola ayırdı. Her kolu bir beylerbeyinin komutasına verdi. Ve bunlardan başka, orduda altı büyük emirlik kurdu. Yani, yirmi dört boyu altı büyük kısma ayırdı. Söylentiye göre, Türklerin destanlaşmış bir hükümdarı vardı ki o da aynı örgütlenmeyi gerçekleştirmişti. **Bu destanlaşmış hükümdar Oğuz Han'dır.** Oğuz Han da yirmi dört boy oluşturmuştur. Söylenen o ki Oğuz Han'ın altı oğlunun yani Gün, Ay, Yıldız, Gök, Dağ ve Deniz hanların dörder oğlu olmuş ve Oğuz Han'ın yirmi dört torunundan yirmi dört boy oluşmuş.

Sayfa : 42

بوندن باشقه، عنتهه كوره، اوغوز خان

تشکیلاتی تماملانه موفق اولان، وزیر و اوغوللری اوزرنده وسیسی،

مشهور ابرقیل آتادر. اوغوز ایلی یکریمی خورت بویه آیرهذق هر برینه بر

آده بر معبود، بر اونفون، بر سوکوک، بر تخفا وبرهن (ابرقیل آتا) در

Sayfa 42

Bundan başka, efsaneye göre, Oğuz Han örgütlenmesini tamamlamayı başaran, veziri ve oğulları üzerinde yetkili kişi, Ünlü Erkil Ata'dır. Oğuz l'ini yirmi dört boyu ayırarak her birine bir ad, bir mabud, bir angun, bir sugök ve bir mühür veren Erkil Ata'dır.

Sayfa : 45

توركلردە ايکيلي تصيف . — تورک تصيفي ، تورک ايلىك دهموقرات اولديغى كوستور . ايکيلي تصيفدن طوتكز ، اون يدیلی تصيفه قدر گوردیکمز تصيفلرده کی قدرلر بررینه مساوی ایدیله ، مثلاً ، دورتلی تصيفده (كوك ، قیزیل ، آق ، قارا) زمهرلری بررینه مساوی ایدیله . سكرلی تصيفده بوبله در . زمهرلرک بو مساویلکندن دولاییدرکه تورک ایلی اساساً دهموقراتدی . تورک ایلىك فه تودال ، آریستوقراتیک و امپیریالیست اولماسی صوکرادن حصوله کلن مرضی بریکیلکدر .

ايکيلي تصيفك ايکي تورلو اولديغى سوبله مشدک . بریسی جینلیرک (یاغ) و (یغن) گهلرینه معادل اولان (آق) و (قارا) تصيفیدر . آق ، قارادن (علی) و قارا آقه نسبتله (سافل) اولدقلری ایچون ، بو ایکی صف بررینه مساوی دکلدیلر .

تصيفلرک ايکيجیسی ده (ایچ) و (دیش) تعیرلرله افاده ایدیهیلیرز : ایچ ایل ، دیش ایل کی . هر (ایل) ک قوطی کندیسنه مخصوص اولدیغی ایچون ، یالکز کندی فردلری اوکا محرمدرلر . باشقلری ، بونی مقدس یاغقله برابر اوکا نامحرمدرلر . ایینه بو ایچ و دیش گهلری (محرم) و (نامحرم) معنارنی افاده ایتمکدهدر . قادینه ارکک بو تصيفه کیرمشلردر . بو سببلهدرکه تورک حقوقده قادینه ارکک بررینه مساوی عد اولوتمشلردر .

Sayfa 45

Türklerde İkili Aynım

Türk aynımı, Türk il'i'nin demokrat olduğunu gösterir. İkili aynımdan tutunuz da on yedili aynıma kadar gördüğümüz sırala-

malarda kadrolar birbirine eşittirler. Örneğin; dörtlü sıralamada Gün, Kızıl, Ak, Kara sınıfları birbirine eşittirler. Sekizli ayırmada da böyledir. Sınıfların bu eşitliğinden dolayıdır ki Türk İli, gerçekten demokratik. Türk İli'nin feodal, aristokratik ve emperyalist olması sonradan ortaya çıkan hastalıklı bir yeniliktir.

İkili sınıflamanın iki türü olduğunu söylemiştik. Birisi Çinlilerin Yang ve Yen sözcüklerinin karşılığı olan Ak ve Kara ayırımıdır.

Ak, Kara'dan yüksek ve Kara, Ak'a göre daha aşağı olduğundan, bu iki sınıf birbirine eşit değildir.

Sınıflamanın ikincisini de İç ve Dış deyimleriyle açıklayabiliriz. İç İl, Dış İl gibi. Her İl'in Kut'u kendine özgü olduğu için, yalnız kendi üyeleri ona yakındırlar. Başkaları bunu, kutsal olarak nitelenseler bile ona yakın olamazlar. İşte bu İç ve Dış sözcükleri yakın ve yabancı anlamlarını açıklamaktadır. Kadınla erkek, bu sınıflamanın içinde yer alırlar. Bu nedenle Türk hukukunda, kadınla erkek birbirine eşit sayılmışlardır.

Sayfa : 74

- ۷۴ -

بوزار هب کوزمل جهرملى، فکرى، درائى انسانلردى . هپسى
 يفتىزلى برينه کنديهنه تابع بر خديو اولق اوزره اعاده ايندى . يالکوز
 خند حکمدارى ، چيرکين بر آدم اولدېنى ايچون حضورينه قبول ائجدهدى .
 اونى خديو اولهرق مملکتتهده کوندرمدى . [بوغو خان دېنى بدېنى بر دین
 اولدېنى ايچون ، بوغو خان چيرکينلى حکمدارلق موقعنه لايىق کورمبوردى .]

Sayfa 74

Bunlar hep güzel yüzlü, düşünceli, kararlı insanlardı. Hepsini, yine yerli yerine kendi egemenliğinde bir hidiv (büyük vezir) olmak üzere gönderdi. Yalnız Hint hükümdarını çirkin bir adam olduğu için huzuruna kabul etmedi ve onu hidiv olarak ülkesine geri göndermedi (Buğu Han dini, güzellik dini olduğu için, Buğu Han çirkinleri hükümdarlık makamına uygun görmüyordu).

Sayfa : 76

مغول خان، شيمديكي مغوللار ك جدى عد ايتمك خطا در . چونكه كوره چكمز وجهه، اوغوزخان و عموم توركلر بونك طورونلرى عد اولونويور . تاتارلار ك ايه اوزمان مانچوريده ساكن بولونان (آوار) و (سوار)، (جوجوان) قوملرىنك اجدادى اولديغى كوره چكمز .

Sayfa 76

Moğol Han'ı, şimdiki Moğollann atası olarak görmek yanlıştır. Çünkü göreceğimiz üzere, Oğuz Han ve tüm Türkler bunun torunları olarak niteleniyor. Oysa, Tatarların o zaman Mançurya'da yerleşmiş olan Avar ve Suvar, Cucu-an kavimlerinin ataları olduğunu göreceğiz.

Sayfa : 110

- 110 -

هيونغنو (هونلر، قونلر، قوبونلر) توركلرى چين ايمپراطورنى، قرازاكه عموميسنده محاصره ايتشىدى . اوزمان تورك خاقان اولان (مهته) معيقده كى دورت يوز ييك سوارى بى تورك قسيفته كوره تميه ايتشىدى . بوسوارلر، آتلىنك رنگنه نظراً دورت لوايه تفریق اولونمىشىدى . بونلردن آنلرى (كوك) رنگده اولان لوا شرقده ، آنلرى (قوزىل) رنگده اولان لوا

Sayfa : 110

جنوبه، آتلى (آق) رنگده اولان لواغريده، آتلى (قارا) رنگده اولان لواده شالده اولق اوزره يرلشديريلشدى [ده گنى] . ديمك كه عنكري نبيهلرده بيله اساس اولان بونصيف، كنى دكل، دنى وياخود سحرى بلزومك نائبرى آلتده ايدى .

Sayfa 110

Hiung-Nu (Hunlar, Kunlar, Koyunlular) Türkleri, Çin imparatorunu genel karargahında kuşatmıştı. O zaman Türk hakanı olan Mete, beraberindeki dört yüz kişilik bir atlı Türk örgütlenmesine göre düzenlemişti. Bu süvariler, atlarının rengine göre dört tümene ayrılmıştı. Bunlardan atları gök renginde olan tümen doğuda, atları kızıl renkte olan tümen güneyde, atları ak renkte olan tümen batıda, atları kara renkte olan tümen de kuzeyde olmak üzere yerleştirilmişti. Demek ki askerî tabyalarda bile esas olan bu düzenleme keyfi değil, dinsel ya da sihirsel bir gerekliliğin etkisi altında idi.

Sayfa : 111

— ۱۱۱ —

قىش
(قارا)

صوك بهار
(آق)

ايلك بهار
(كوك)

ياز
(قيزيل)

Sayfa III

Kış
(Kara)

Sonbahar
(Ak)

İlkbahar
(Gök)

Yaz
(Kızıl)

Sayfa : 159

فرانسوزجه (غرانڈ آنسكلوپېدى) ، (هونلر) ماددەسىندە ، اك بويوك مظفرينلر آئىدە بىلە ، آتايلايە نەزمان صالح تەكليف ايديشە ، درحال قبول اينديكى بازيبور . ايشتە آتايلايك حقيقى سىياسى : دوشمان بىلە ، ايتمەيدىك اولك فضيلتى اعترافە مېجور اوليور . آتايلايك محاربه لرى ، داخلى قانۇنلارە مذبجھ حالى آتش اولان اورويادە ، هموس برصلح وجودە كىتىردى . توركك بويوك صلحى ، روما صلحتىدن فرقىزىدى .

جرمنلر ك دولت تشكىلە آيلىشمە لرى ، آرالزىدە صلحك ، عدالتك قەرزى هونلر ك زىبوى ادارە لرى آئىدە باشامە لرى سايەسىندە وقوعە كلدى . اوروياليلرە كورە ، آتايلا ، كىندى كىندىنە ، اللەك بلاسى ، عنوانى وىر يورمش . بودە اوروياليلر ك بر نحر قىدر . اوتوز عصر دىن بىر بونلر ك رىسى بر عنوانى دىك اولان (تاكرى قوطى) كلىسى اك اسكى اتالردىن بىر آلدقلىرى بر عنواندر . معناسى (روح حالە) در . چونك (قوط) كلىسى ، (روح مقدس) معناسە دلالت ايدىر .

Sayfa 159

Fransızca Grand Ansiklopedi, Hunlar maddesinde, en büyük zaferler sırasında bile Atilla'ya, ne zaman baş önerilse hemen kabul ettiğini yazıyor. İşte Atilla'nın gerçek yüzü: Düşman bile, istemeyerek de olsa onun erdemi-

ni itiraf etmek zorunda kalıyor. Atilla'nın savaşları, iç hesaplaşmaları mezbaha halini almış olan Avrupa'da genel bir başça yol açtı. Türk'ün bu büyük başça, Rum için silâhından farksızdı.

Cermenlerin devlet oluşumuna alışmaları, aralarında başça ve adaletin yeniden oluşması, Hunların eğitici yönetimleri altında yaşamaları sayesinde oldu. Avrupalılara göre Atilla, kendi kendine "Allahın Belası" sanını veriyormuş. Bu da Avrupalıların bir saptırması. Otuz yüzyıldan beri bunların resmi bir ünvanı yerine geçen (Tann Kutu) sözcüğü, en eski atalardan bu yana, aldıkları bir ünvardır. Anlamı "Ruhullah"(Allahın Kutsal Ruhu)'dir. Çünkü, kut sözcüğü, ruhu kutsal anlamına gelir.

Sayfa : 201

و اصولی لقب ایدمجه ابتدا اوکزه چینلیک (توکیو) آدینی وردکر
 اورخون تورکاری جیغار. بودولک تورک اولدینی ، طاش اوزرنده قازیش
 اولاری بوکونه قدر قالش اولان اورخون کتابلرله تابندر. بوکا هیچ کیمسه
 شپه ایدمز . بوکتابلرده یازیل اولان رقمهز ، چین حرفلره ، آبدنک
 دیگر یوزنده یازیل اولدینی کی ، تفسیلاتیه بوتون چین تاریخلرندهده موجوددر.
 توکیولک اصللرنک نرینه جیدینی ، دوللرنک ، نه صورتک ظهور
 ایندیکنده بزه چین تاریخلری غیر وریرولر. بوتاریخلره کوره ، توکیولر
 کندیلرندن دورت عصر مقدم ، عینی اولکارده حکم سورمش اولان
 (هیونق نو) آدی برقومک دوامندن عبارتدر . (هیونق نو) دولی ،
 یینلرله شرقده اوطوران (آوار) ، و (سراز) تاتارلرنک مشترک
 مجوملرله اورندن قالدقدن سوکرا ، برقومک برقسی غربدهوغر و کیمش
 برقسی چین ایمراطورلنک دیگر برقسینده آوار تاتارلرنک تأسیس ایندیکی
 (جوچن) دولتک حکمی آتده قالشلردر . غربه کیدنلره آوروپالیر
 (هون) آدینی ورمشلردرکه (هیونق نو) اسمک آوروپالیشمش شکلی
 اولدینی آکلشیلور .

Sayfa 201

Bu yöntemi izleyince, öncelikle karşımıza Çinlilerin Toğgyu adını verdikleri Orhun Türkleri çıkar. Bu devletin Türk olduğu, taş üzerinde kazılmış olarak bugüne kadar kalmış olan Orhun Yazıtlarıyla bellidir. Bunda hiç kimsenin şüphesi olamaz. Bu yazıtlarda yazılı olan olaylar, Çin alfabesiyle anıtın diğer yüzünde yazılı olduğu gibi ayrıntısıyla bütün Çin tarihlerinde de bulunmaktadır.

Toğgyuların asıllarının nereye çıktığı, devletlerinin ne şekilde ortaya çıktığını bize Çin tarihleri bildiriyor. Bu tarihlere göre Toğgyular, kendilerinden dört yüzyıl önce, aynı ülkelerde egemenlik sürmüş olan Hiung-Nu adlı bir kavmin devamı niteliğindedir. Hiung-Nu devleti, Çinlilerle doğuda bulunan Avar ve Suvar Tatarlarının ortak saldırılarının sonucunda ortadan kalktıktan sonra, bu kavmin bir kısmı batıya doğru gitmiş, bir kısmı Çin İmparatorluğu'nun, diğer bir kısmı da Avar Tatarlarının kurmuş olduğu Cun-Cin Devleti'nin egemenliği altında kalmıştır. Batıya gidenlere Avrupalılar, Hun adını vermişlerdir ki Hiung-Nu adının Avrupalılaştırmış biçimi olduğu anlaşılıyor.

Sayfa : 266

ازدواجی خانہ ، اولہ نمک نتیجہ سیدز . بوندن دولای ، اوکا ازدواجی
 خانہ دینلیر . نورکار ازدواجی (اولہ نمک) (اولبارق ساحی اولوق) دیرلر .
 (بارق اورخون کتابہ سندہ) (مہید) کھنستہ دیر . خانان توبہ لرنک پانندہ بر مہید
 لایلیلر اورادہ قوربانلر کیلیردی . (او) دہ مقدس بر مہید اولہ پھندن ،
 (باق) آدیجی آلبردی .

Sayfa 266

Evlilik ailesi, evlenmenin sonucudur. Bundan dolayı buna evlilik ailesi denir. Türkler, evlenmeye ev-bark sahibi olmak derler. "Bark" Orhun Yazıtında (mabet) anlamındadır. Hakan türbelerinin yanında bir mabet yapılır, orada kurbanlar kesilirdi. Ev de kutsal bir mabet olduğundan, bark adını aldı.

رسملی وخریطه‌لی

کتابخانه تاریخی

۲۱ خریطه و ۱۰۱ عدد رسمن ۱۵۶ قلمی خاویدر

محرری :

احمد راسم

برنجی جلد

ایکینجی طبع

صاحب وناشری :

انیال کتبخانه‌سی ماهی

حسین

هرحق محفوظدر

استانبول

شمس مطبعه‌سی — بارانیال قارشیستده نومرو ۲۳

۱۳۲۸-۱۳۳۰

Resimli ve Haritalı
OSMANLI TARİHİ

21 Harita, 101 Adet Resim, 156 Dipnot İçerir

Yazan
Ahmet Rasim

Birinci cilt

İkinci baskı

İstanbul
Şems Matbaası
1910 - 1912

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1913

Yazar : Ahmet Rasim

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 20 cm.

Sayfa Adedi : 6 + 616

Ön Söz Özeti

Kitabımız hacim olarak büyük, içeriği ise eğitim için fazla görünecek derecede ise de amacımız anlaşılınca bu kusur dikkate alınmayabilir. Dersler metin üzerinden yürütülecek, öğrenci okuma sayfalarından yararlanarak zaman zaman genel olaylar ile birleştirecektir.

Tarihin coğrafya ile olan bütün ilişkisi unutulmuştur. Kitapta bulunan haritalardan başka elimizde büyük haritalar da vardır ki bunlar geçmiş yüzyıllardaki yayılmaları ve toplanmaları gösterecektir. Kıyafet konuları, şekil ve tasvir, tarihî binalar, törenler, orduların durumuna ilişkin elde edilen resimler, bilinen savaşların tablolarıyla silah, gemiler ve Osmanlı paralarına örnekler ile önemli tarihî belgelerden gerekli görülenler de kitabımızda bulunmaktadır.

Öncelikle Osmanlı ülkesinde böyle bir tarih kitabını yayınladığımdan dolayı cesaretimin fazlalığı hoş görülsün. Fakat zamanın başka bir eğitime gereksinim duyduğunu başıra çağıra ortaya koyanlardan biri de ben olduğumdan dolayı içimde kalan bir görevi yerine getirmeye cesaret göstermem doğaldır.

Konunun genişliği beni oldukça yormakla birlikte dayanmaya çalıştım. Böylece Osmanlı Tarihi'ne ilişkin görüşlerimin bir yerde toplandığı, uzunca bir sözlüğü ortaya çıktı. Kitabın faydalı olacağını umuyorum.

Ahmet Rasim

Sayfa : 2

. قبیله خاقتك اللى .

بيك ايله يوز اللى بيك آراسنده اولدینی روایت اولئیور . مشار الیه بورالده برمدت طور دقدن سوکره جنکیزیلرک فتهمی بر طرف اولمشدر ظنیله مملکته عودته قرار ویردی . (حلب) جوارنده « جمبر » نام قلمه یانندن « فرات » نهرنی کچرکن آئندن صویه دوشهرک بوغولدی .

Sayfa : 3

۳

مغانی تاریخنی

مشار الیهک نشی عن مذکورہ گومولش وقبری « ترک مزاری » دیه مشهور قالشدر (۶۲۱ - ۱۳۲۴ م) . بووقیه . ترک تاریخک اک مهم کییدیر . (سلیمان شاه) غرق اولیه ایدی . قبیله ترکستانه هجرت ایدمکک و بنا . علیه بودولت علیه تأسس ایدمیه چک ایدی .

Sayfa 2

Kabile halkının eli bin ile yüz eli bin arasında olduğu söyleniyor. Süleyman Şah bir süre buralarda kaldıktan sonra Cengizlerin bozgunculuklarının bilmiş olduğunu düşünerek ülkesine dönmeye karar verdi. Halep yakınlarındaki Caber kalesinin yanından Fırat nehrini geçerken attan düşerek boğuldu. [Sayfa 3] Süleyman Şah'ın naaşı ortaya gömülmüş ve gömüldüğü yer Türk Mezanı olarak ünlenmiştir [H.621/ M.1324]. Bu olay, Türk tarihinin en önemli dönüm noktalarından birisidir. Çünkü Süleyman Şah nehre düşüp boğulmasaydı, kabile Türkistan'a gidecek ve Osmanlı Devleti de kurulmayacaktı.

Sayfa : 4

ارطغرل، اوغلارندن (سارویانی ساوجی) بی، (قونیه) سلطانه کوندروب بر (یایلا) ایله برده (قیسلاق) ایستدی . ایسته بو اتانده ایدی که (ارطغرل) بک بولده بربره محاربه ایدن ایکی اردوبه راست کلدی . بر طرف مغلوب اولمش ایدی . یکینک مقتضاسی اولهرق مغلوب طرفه باندی بئش آلتی یوز سواری ایله امداد ایندی . بو طرف غالب اولدی . مگر امداد ایندیکی اردو، (سلجوقیه) حکومتی عسکری، وصوکردهن مغلوب اولانده ناکارلر ایش. [] [**]

[*] ارطغرل تصادف ایندیکی ایکی عسکر دن هانکیسی سلجوق، هانکیسی ناکار اولدینی بیلیمک قابل دکلمه . مشارایله بر طرفدن (ساوجی بی) اراضی اعطاسی استعاضیه (قونیه) به کوندروش اولدینی حالده دیگر طرفدن اودولتک عسکرته قلیج چکنکی اساس مقصده موافق بر تدبیر بولادیکی کئی ناکارلردن بدرمانده فرق دخی بو محاربهده آطر اوزرنه قلیج چکنکی کوزه آلدیرتمشده .

[مفصل]

ارطغرل

ارطغرل

ارطغرل

ارطغرل

ارطغرل

ارطغرل

ارطغرل

خبر بوردی
عسکر طرف
بدرمانه لازم
مدیر ناکار اولدی
عسکره سادق

*Hayır böyle değil. Hangi tarafa muavenet [yardım] lazım geldiği müzâkere [görüşme] edildi. Böyle[bir] muaveneti Ertuğrul [] yakışdırarak işe teşebbüs edildi.

Sayfa 4

Oğullarından Savcı Bey'i yaylak ve kışlak istemesi için Konya Sultanı'na gönderdiği sırada Ertuğrul Bey yolda birbiriyle savaşan iki orduyla karşılaşmıştı. Ordulardan birinin yenildiğini gören Ertuğrul Bey -mertlik gereği olarak- yenik tarafa yanındaki beş-altı yüz süvari ile yardım etti ve yardım ettiği taraf savaşı kazandı. Meğer yardım ettiği ordu, Selçuklu Devleti askeri ve sonradan mağlup olan da Tatarlarmış!*

*Ertuğrul'un rastladığı askerlerden hangilerinin Selçuklu, hangilerinin Tatar olduğunu bilmemesi mümkün değildi. Ayrıca Ertuğrul Bey'in bir taraftan Savaş Bey'i, arazi istemek için Konya'ya gönderirken, diğer taraftan da o devletin askerine kalç çekmesi mantıklı bir davranış olmazdı. Ertuğrul Bey, bilinçli olarak ve Tatarlara olan köklü nefreti sebebiyle onlarla savaşıyor.

Sayfa : 36

عنانی تاریخی

۳۶

بيوك برادری (علامه‌الدین پاشا) عنان غازیك وقاتی اوزریك اورخانك گندینه تکلیف ابتدیی سلطنتی قبول ایتهدی. اورخانك بارارلق، قهرمانلقی جله‌جه معلوم ایدی . (علامه‌الدین) پاشاده عقل و حکمت ایله مشهور ایدی . کتچلکنی پدربنك قان پدري (شیخ ادملی) نك تزدنده زمانك علوم وفتوحی و آثار عربیه و دینی قبع ایله اسرار ایدمرک جدا فاضل و حکیم اولمش ایدی . سلطنتی قبول ایتهدی اما کوچك برادرینه وزیر اوللق کبی الك بيوك برادر حیت کوستردی .

Sayfa : 37

عنانی تاریخی

۳۷

بوراده «تاریخ مفصل» دییورگه :
(حنی باباسنك متروکلاندن اولان قویون، آت، صیغیرکی شیلردن حصه‌سی دنخی آیه‌رق یالکز هگته جوارنده بر قریه‌نك گندیسه تخصیصی ایله اکتفا ایتهدر . بدماخاندان سلطنتدن برینك نحه جلوسنده املاک و اموال موروثیه مالک اولماسی احتیالکه علامه‌الدین پاشانك بر سرکتدن ایلرو گلش بر جاددر .)

Sayfa : 37

مشارایه، (اورخان) غازی فتوحات ایله مشغول اولدینی صیبره رده دولتک عسکری، ملی تشکیلاتی وجوده کتیردی یعنی دولت بر طرزمندی ویرمهک موفق اولدی. ایکی برادر اجای دولت خصوصه قرداشجهته چالشمه باشلادیلر. تاریخ عثمانی بو اتحاد برادرانه ایله اقتخار ایدر.

Sayfa 36

Orhan'ın kahramanlığı herkes tarafından bilinmekte birlikte, Alaattin Paşa da gençlik yıllarını babasının kayınpederi olan Şeyh Edebalı'nın gözetiminde, zamanın din, bilim ve tekniğine ait bilgileri öğrenerek geçirmiş, Arapça eserleri de okuyarak akıl ve bilgi sahibi olmakla ünlenmişti. Alaattin Paşa, Osman Gazi'nin ölümü üzerine Orhan Bey'in kendisine teklif ettiği saltanatı kabul etmemiş ama küçük kardeşine vezir olmak gibi büyük bir alçak gönüllük de sergilemişti. [Sayfa 37] Bu konuyla ilgili olarak Mufassal Tarih diyor ki: Hatta babasından kendisine kalan koyun, at, sığır gibi şeylerden kendi payına düşeni dahi almayarak yalnız Kütahya civarında bir köyün kendisine verilmesini istemekle yetinmiştir. Sonraları hanedandan tahta çıkanın, taşınır ve taşınmaz malların tamamına sahip olması anlayışı, büyük olasılıkla Alaattin Paşa'nın bu davranışından sonra gelenek haline gelmiştir.

Orhan Gazi fetihlerle meşgul olduğu sıralarda Alaattin Paşa da, devletin askerî ve idarî alt yapısını oluşturmuş ve devlete modern bir şekil vermeyi başarmıştır. Osmanlı tarihleri, bu iki kardeşin devletin yüceltilmesi için verdikleri uğraşlardan büyük bir övgüyle söz ederler.

Sayfa : 47

Şehzade derhal اطرافدن بر طاقم صیغیرلر طویلاتوب کسرهک طولوم دریلرندن صالحلر یایدیرمش وهر صاله فرقر آدم بندیرمش .
 شهزاده نك صائده « آق سنقر » ، « قزیل اوغلان اوغلی » ، « فره تیمور طاش پاشا » ، « فره حسن اوغلی » ، « آقچه قوجه اوغلی » ، « بلانچق اوغلی » کجی امکدارلر بولمشلر ، « حاجی ایلیی » ، « آچه بك » ، « غازی قاضل » و « اورنوس » بکلرده دیگر بر صاله پنمشلر . صولرله قارشى قیى به کجوب « چنى » قلعه سنى باصمشلر . اهالی سته طوقو قونبوب آنلردن کیلرندارك

Sayfa : 48

ایتمشلر . یه او کجه بو کیلرله اوچ یوز دلاوری روم ایله « کجیرمشلر . بر سورته اوچ کون ظرقنده اوچ بیک کتیبی آقطارمه ایتمشلر . (بولایر) ایله (آقچه لیجان) دهکی روم کیلرینی یاقمشلر . (آپاسونیه) قلعه سنى ده فتح ایدرک سکنه سنى قارشى « فرمسی » به نقل ایتمشلر . بوقمه هجرتك ۷۵۸ و میلادك ۱۳۵۶ هجری سنه لرله استقلال عثمانیک الی سکره جی سنه نده تصادفا ایدر . عثمانیلرک تاریخ سیاسی واجتماعیلر . یده بوندن صوکره بیوک بر نحول کوستیریر .

Sayfa 47

Şehzade derhal çevreden bir takım sığırlar toplatıp keserek, tulum denilen sallar yaptırmış ve her sala da kırkar kişi bindirmişti.

Şehzadenin (Süleyman Paşa) salında Aksungur, Kızıl Oğlanoğlu, Kara Timurtaş Paşa, Kara Hasanoğlu, Akçakocaoğlu ve Balbanakaoğlu gibi emektarlar bulunurken; Hacı İl Bey, Aca Bey, Gazi Fazil ve Evranus Beyler de diğer salkoydılar. Karşı kırya geçip, Çimpe (Tsympel) kalesini basarak kale halkına zarar vermeden onlardan gemilerini

[Sayfa 48] almışlar ve aynı gece bu gemilerle 300 dilâveri (savaşçı, yiğit), takip eden üç gün içinde de 3.000 kişiyi Rumeli'ye geçirmişlerdi. Boğaz ile Akçalıman'daki Rum gemilerini yakarak, "Ayasoluniye" kalesini de fethederek halkını karşıdaki Karesi'ye nakletmişlerdi. Bu olay H.758/M.1356 senesinde gerçekleşmiştir ki Osmanlı Devleti'nin 58. kuruluş senesine rastlar. Osmanlıların siyasi ve toplumsal tarihleri bundan sonra büyük bir atılım gösterir.

Sayfa : 54

يکيچري احدات اولنديني زمان
اوروپاده موظف عسکر اصولی یوق ایدی .
بدیحي «شارل» نامنده اولان بر فرانسر
قرال ۱۴۱۸ سنه میلادیهده (فرانق-
آرشر (Franks-Archers) دینان
تیراندازی یاده عسکری تشکیل ايله مشهوره
عناظیرلر یکيچری ۱۳۲۶ سنه
میلادیهده احدات استدیله که آرهده یوز
یکری ایکی سنه فرق وارد .

Sayfa 54

Yeniçeri teşkilât kurulduğu zaman Avrupa'da muvazzaf (daimî asker) uygulaması yoktu. Fransız Kralı VII. Şarl 1448 yılında Frank Arşar denilen okçu piyade askerini oluşturmuştur.

Osmanlı yeniçeri teşkilât 1326 yılında oluşturulmuştur ki arada 122 yıl fark vardır.

Sayfa : 61

۷۳۶ ده تولد ایتشدر . جلوسی ۷۶۱ سنه مصادف اولوب

اوتوز بش باشیده ایدی.

Sayfa 61

[Murat Hüdavendigâr] H.726/M.1326/27 yılında doğmuştur. Tahta çıkması ise H.761/1362 yılına rastlar ki o zaman 35 yaşında idi.

Sayfa : 62

(آفره) ایله

جوارندهکی بر خیل

قلعهلری ضبط ایتدی.

(۷۶۲). عودتندمالک

دغه اولهرق چندرلی

(قره خلیل) ی قاضی

عسکرو (لالاشاهین) ی

بکریکی نصب ایلدی.

سردار خداوندگار

Sayfa 61

Ankara ve çevresinde birçok kaleleri ele geçirdi. Geriye döndüğünde ise ilk defa olarak Çandarlı Kara Halîfî Kazasker ve Lala Şahin'i de Beylerbeyi olarak atadı.

Sayfa : 64

بوتانده «ادرنه»

دخی الەرق حتی بفتح مهم عجم شاهی (سلطان اویس) برنامە ایله ییلدیریلدی (۷۶۳). (لالاشاهین) پاشاهزغرمه ، «قلعه» و (اورنوس) بک دخی «کوملجنه» ، «بکیجه واردار» طرفلارینه کیتدیله. تاریخلرمن بوسیرهده علمدان «قره رستم» ک اجتهادیه اموال غنائدن بئنده بر «حسن شرعی» آنسی قرار کیر اولشدر دیبورلر سده سلطان (اورخان) طرفندن شهزاده (سلیمان) پاشایه یازیلان ۷۳۳ تاریخلی بر منشورده «حسن شرعیسی اخراج ایدوب» دیه بر قید مخصوص واردر.

Sayfa 64

Bu sırada Edime de alınmış ve bu önemli fetih, Acem Şahı Sultan Üveys'e bir mektup ile bildirilmişti (763). Lala Şahin Paşa Zağra, Filibe ve Evranus Bey de Gümülcine, Yenice Vardar taraflarına gittiler. Tarihlerimiz bu sırada ulemadan Kara Rüstem'in uyanmasıyla ganimetten 1/5 oranında pay alınması uygulamasının başladığını kaydetmişse de, Sultan Orhan tarafından Şehzade Süleyman Paşa'ya yazılan H.733/M.1332-33 tarihli bir menşûrda (ferman), "hums-ı şer'iyesini[ganimetin 1/5'i] ihrâc idüb" şeklinde özel bir kayıt vardır.

Sayfa : 67

بو مظفریت عظیمه (تراکیا Thrace) بی ، بلغارستانی کاملاً و صربستانک بر قسمنی عثمانیلره قازاندیرمق نتیجهسی ویردی. صرب قرالی (ووقاشین) ک اوغلی (مارکو Marko) اقیاده مجبور اولدی. شهاده بولان (راغوزه) جمهوریتی سفیر بوللابوب بر تجارت معاهدەسی عقد و سنوی بش بوز دوقه آلتونی ویرمکی تعهد ایتدی که عثمانیلره خرسیانلر آره سنده ایلك عقد ایدیلن معاهده بودر .

Sayfa 67

Bu büyük zafer (Sırp Sındığı) Trakya'yı, Bulgaristan'ı ve Sırbistan'ın bir kısmını Osmanlılara kazandırdı. Sırp Kralı Vokaşin'in oğlu Marko, boyun eğmek zorunda kaldı. Kuzeyde bulunan Ragaza Cumhuriyeti elçi göndererek bir ticaret anlaşması yapılmasını ve yıllık 500 düka altını vermeyi taahhüt etti ki Osmanlılarla Hristiyanlar arasında yapılmış olan ilk anlaşma budur.

Sayfa : 68

عنانی تخریجی

٦٨

تاریخ پورادہ دیورک: لالاشاہین پاشا حاجی ایل بکک موقعیتی
چکامیہرک مشاورالہی زہراندیرمشدر.
٧٦٨ تاریخندہ تیمور طاش پاشا (کیچہ) بی . (بانپولی) بی، لالا
شاہین پاشا (اھتان) ایلہ (صہاقو) ی. سلطان مراد دخی (ادرہ) ایلہ
(قرہ دگر) آرہسندہکی (قرین آباد) . (خیرہ بولی) . (—وزہ بولی)
(آبدوس) حصارلری آدیلر .

Sayfa 68

Tarih burada diyor ki: Lala Şahin Paşa, Hacı İli Bey'in başanlığını çekemeyerek onu zehirletmiştir.

H.768/M.1366 tarihinde Timurtaş Paşa Yenice'yi, Yanbolu'yu; Lala Şahin Paşa Ahtaman ile Samakov'u, Sultan Murat dahi Edirne ile Karadeniz arasındaki Karinâbâd, Hayrabolu, Sûzebolu, Aydos kalelerini fethettiler.

Sayfa : 70

عناقلی تاریخی

۷۰

(کوستندیل)ک ضبطدن برآز سوکره (آپولونیه Apollonia) دخی
 آلتش و حکومت عنایه بوقم ایله قره دکز ساحنه قول آتشد.
 ۷۷۷هـ. سلطان (مراد) شهزاده (بازید) ی (روسه) ده قائمقام
 برافریق بالذات صریبه اوزرینه بوریدی.

Sayfa 70

Köstendil'in alınmasından biraz sonra Avlonya da alınmış ve Osmanlı Devleti bu fetihle Karadeniz sahiline kadar uzanmıştır.

H.777/M.1375-76'da Sultan Murat, şehzade Bayezit'i Bursa'da kaymakam (vekil) olarak bırakarak Sırbistan'a hareket etti.

Sayfa : 71

عناقلی تاریخی

۷۱

دیگر طرفدن (جیورطاش) پاشا (مناستر)ی. (رله)ی. (اشقیب)ی
 (قارلی)ی ضبط ایتدی. بوندن برآز اول ایدی که (کرمان) اوغلتک
 قیزی (شاه خاتون) بیوک شهزاده «ییلدیرم بازید» «تروج ایدیلرک
 جهاز طرفیه «کوتاهیه» و تکمیل «کرمان» وحید اوغلتدن دخی
 (بکتهری. سیدی شهر. بلواج. قره اناج. اسپارطه) و ساتر مواقع
 باره ایله آنهرق عنانل مملکته الحاق ایدیلدی. بو جهله عنانل حکومتی
 قرمان اوغری «حکومتیه» تماماً حال ناسده بوئدی (۷۸۳).

Sayfa : 71

حکومت عثمانيه بديت تاسسندن اعتبار آشوز مائه قدر آنا طوليدمه بولان
ترك امارتلردن (قرمسي)، (كرميان) و (حميد) امارتلرني كندى مملكته
الحاق ايلهش اوليور. فقط بونلوك بيهنه (دياربكر) طرفنده : (قره
قيونل)، (مرعش) طرفلرندمه : (ذوالقدريه) و (آطنه) طرفلرندمه
(رمضان اوغتلري) ناملرله اوج يكي امارت ظهور ائمشيدى .

Sayfa 71

Diğer taraftan Timurlaş Paşa Manastr'ı, Perlepe'yi, İştîp'i, Kar-
lı'yı fethetti. Bundan bir süre önce Germiyanolu'nun kızı Şah Ha-
tun büyük şehzade Yıldırım Bayezit'le evlendirilmiş ve çeyiz olarak
Kütahya verilmiş, Germiyan ve Hamitoğulları'ndan da Beyşehir,
Seydişehir, Yalvaç, Kara Ağaç, Isparta ve diğer bazı yerler de sa-
tın alınarak Osmanlı ülkesine katılmış. Devlete yeni katılan bu
topraklarla Osmanlılar, Karamanoğullarıyla komşu olmuşlardı.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan bu yana, Anadolu'da bulu-
nan Türk beyliklerinden Karesi, Germiyan ve Hamitoğulları beylik-
lerini kendi ülkesine kazandırmıştı. Fakat bunların yerine Diyarba-
kar tarafında Karakoyunlu, Maraş taraflarında Dulkadir ve Adana
taraflarında da Ramazanoğulları ismini taşıyan üç yeni beylik or-
taya çıkmıştı.

Sayfa : 73

خيرالدين پاشاه بونلر بئخدده وفات ايتدى (۷۸۸) . مشارايه
ده وزير اعظم اولمشيدى. اوغلى قاضى عسكر (علی) افندي يه
وزارت عظمى مسندى توجيه ايديلهرك سريعا (رودوپ) اوزربنه
عزيزتى امر ايديلدى . دولت عليه ده ايكنجى صدر اعظم ، ايشته بو
(علی) پاشادر .

Sayfa 73

Hayrettin Paşa 1386 yılında vefat etti. Hayrettin Paşa, H.775/M.1373-74 de veziriazam olmuştu. Oğlu Kazasker Ali Efendi'ye, vezirlik verilerek serî olarak Rodop üzerine hareket etmesi yolunda emir verildi. Osmanlı Devleti'nde ikinci sadrazam işte bu Ali Paşa'dır.

Sayfa : 106

عنانلی تلرعی

۱۰۶

سلطان (بایزید)ك اسیر دوشمه سی اوزرینه وزیر اعظم (علی پاشا) ایله بیکچری آغانی و امرادن بعضلی علی المعجله بیوک شهزاده (امیر سلیمان) ایله برابر (چور)ك اوتوزیک سواری ایله یوللادینی حفیدی (محمد) سلطانک تعیندن قورتولهرق (بروسه) یه ، اورادن خزینته بی و حرم هایونی آهرق (قرمال ، بندک ، و گکیوزه) قضالرخنی استانبول ایمراطوری (امانوئل)ه بالتسلم کوچک شهزاده (قاسم)ی دخی ترهین ایدرک کیلرله قارشى یاقه یه کچوب «ادرنه» یه واردیلر. شهزاده لردن (عیسی) چلی (بالیکسر)ه ، (محمد) چلی ده (آماسیه) یه کیتدیلر .
دیگر شهزاده (موسی چلی) ییلدیرم بایزیدله برابر اسیر دوشمش ایدی . (مصطفی چلی) ایسه اورنه دن غائب اولدی .

Sayfa 106

Sultan Bayezit'in esir düşmesi üzerine veziriazam Ali Paşa ile yarıçeri ağası ve ümeradan (askerî şefler) bazıları aliecele büyük şehzade Süleyman ile beraber Timur'un otuzbin süvari ile yolladığı torunu Mehmet Sultan'ın takibinden kurtularak Bursa'ya, oradan hazineyi ve harem-i hümayunu alarak Kartal, Pendik ve Gebze kazalarını İstanbul İmparatoru Emanuel'e teslim ederek beraberindekilerle karşıya geçip Edime'ye vardılar. Küçük şehzade Kasım'ı da yanlarına alarak İsa Çelebi Balıkesir'e, Mehmet Çelebi de Amasya'ya gitti.

Diğer şehzade Musa Çelebi Yıldırım Bayezit'le beraber esir düşmüştü. Musa Çelebi ise ortadan kayboldu.

Sayfa : 111

۱۱۱

عہائی تلرغنی

X

بشنجی باب

دورفتت

بيوك شهزاده (سلطان) چلي دادنه به واصل اولوب
حکومت ايجمک باشلادی . فقط شهزاده بر ارمالق (اناطولی
حصار) بته کلرک اورادن قورقوسندن (تجور) عرض اطاعت
ايجمش وحتی روم این ممالکنک عهدمنه وحيه ايدیلدیکنی ناطق
تجوردن بر منشور استحصال ایدرک قبول تابعت ایلدمشدر . شو حالده
عہائی دولتی حایه تجوره گیرمش عدا اولتور .

تجور (کوتاهیه) ده ایکن مجبوس بولنان سردارلرندن (اوتلش) ک
تخلیه سیه سکو خطبه کندی نامه ضرب وقرائت ایدیلدمنی، استنبول

Sayfa : 113

۱۱۳

عناقی تاریخی

ایمپراطورلاردن دخی عنانیلره ویریلن خراجک کندیته ویریلنهسی
ایلچیلر کوندره رک طلب ایندیگی کبی شهزادکادن (عیسی) (محمد)
چایلرک دخی حضورینه کلوب. خفتان کیسه. و کر قوشانه لرینی
بلواسطه امر ایله مشدر. (محمد چایی). خواجه سی (صوفی بایزید) ی
بولایه رق عرض اعتدار ایله دی .

Sayfa 111

Büyük şehzade Süleyman Çelebi, Edime'ye giderek orada hüküm sürmeye başladı. Hatta bir ara Anadolu Hisarı'na gelerek kor-kusundan boyun eğmiş ve Rumeli'nin kendisine verildiğine ilişkin Aksak Timur'dan bir menşur (ferman) alarak ona bağlılığını bildirmişti. Bu durumda Osmanlı Devleti Timur'un himayesine girmiş olarak kabul edilebilir.

Timur Kütahya'da iken, tutuklu bulunan komutanlarından Ötöl-müş'ün serbest bırakılmasını, paranın kendi adına basılmasını, hut-benin kendi adına okunmasını, İstanbul (sayfa 113) İmparatorlann-ca Osmanlılara verilen haracın bundan sonra kendisine verilme-sini elçiler göndererek talep ettiği gibi, şehzadelerden İsa ve Mehmet Çelebilerin de huzurunda kaftan giyip kemer kuşanma-larını emretmiştir. Bunun üzerine Mehmet Çelebi, hocası Sofu Bayezit'i yollayarak Timur'a bağlılığını bildirmişti.

Sayfa : 116

«مزید پاشا» عنوانیه بیوجک بر عثمانی سرداری اولمشدر .
 بوقعه لردن بر آرز سوکره (عمور) اناطولی بی باشدن باشه خرابه
 خالده براقهرق مرکز اداره سی اولان «سمرقنده» چکیلدی . یونک
 اوررینه «طونجه» «سیواس» «اماسیه» ایله قره دکز آرمسنده بولان
 مالک «محمد» چلی به اطاعت ایتدی . شهزاده لردن «عیسی چلی»
 بوارلق ظهور ایدمک «روسه ده» تخته چیقدی . ایته کور بایورک
 سلطان «بازید» اوج اوغلی آبری آبری محلدره حکومت ایتک
 باشلامشدر . بو حال همان یوز سنه طرفنده اناطولینک قاهسی وروم

Sayfa : 117

۱۱۷

عثمانی تاریخ

ایلیک «طونجه» بویلیت قدر اک مهم برلری ضبط و بانسار ، صرب
 قرالقلری اطاعت مجبور ایتش اولان قوجه عثمانی دولتی ایچون پک
 نیوک بر مصیبت ایدی .

اسیر اولان «موسی» چلی ده سلطان (بازید) ک وقتانی اوررینه ظهور
 ایتدی . «اماسیه» ده بولان «چلی محمد» «روسه» ده بولوب «استانبول»
 و «کیلیولی» بوغازلرینه قدر حکم ایدن برادری (عیسی) چلی به اناطولی بی

Sayfa : 117

تقسیم اتمک ایچون ابتدکی تکلیفی محقرانه رد ایلدیمی اوزرینه
 یوزیدی. تاریخ عثمانیده مشهور اولان «طومانچ» طاغلارنده کی «ارمنی»
 دوتبندده محاربه وقوعه کلدرک عیسی چلی رجعت ایتدی. «چلی محمد»
 (روسه) ن ضبط، برادرینی «بالکسر» قدر تعقیب ایلدی. «عیسی چلی»
 اردوسنده بولان مشهور «نچورطاش» پاشا مقتول اولدی. شهزاده

Sayfa 116

Bu olaylardan biraz sonra Timur Anadolu'yu baştan başa harabe halinde bırakarak başkentli olan Semerkant'a döndü. Bunun üzerine Tokat, Sivas, Amasya ile Karadeniz arasında bulunan yerler Mehmet Çelebi'ye bağlılıklarını bildirdiler. Şehzadelerden İsa Çelebi de bu dönemde ortaya çıkarak Bursa'da tahta çıktı. Görüldüğü gibi, Sultan Bayezit'in üç oğlu aynı yerlerde hakimiyetlerini ilân etmeye başladılar. Bu durum, yüz yıl boyunca Anadolu'nun tamamını ve Rumeli'nin [sayfa 117] Tuna boylarına kadar en önemli yerlerini fethetmiş, Bulgar ve Sırp kralıklarına boyun eğdirmiş olan koca Osmanlı Devleti için pek büyük bir felâketti.

Esir olan Musa Çelebi de Sultan Bayezit'in ölümü üzerine ortaya çıktı. Amasya'da bulunan Çelebi Mehmet, İstanbul ve Gelibolu boğazlarına kadar hükmeden kardeşi İsa Çelebi'ye, Anadolu'nun paylaşılması konusunda bir teklifte bulunmuş, kabul etmediğini görünce de savaşmak üzere harekete geçmişti. Osmanlı tarihinde meşhur olan Domaniç dağlarındaki Ermeni geçidinde savaş olmuş ve İsa Çelebi geri çekilmek zorunda kalmıştı. Çelebi Mehmet Bursa'yı ele geçirerek kardeşini Balıkesir'e kadar izlemiş, İsa Çelebi'nin ordusunda bulunan ünlü Timurtaş Paşa da bu savaşta hayatını kaybetmişti.

Sayfa : 122

عقائلی تاریخی

۱۲۲

بوندن ماعدا (سلیمان چلی) دن قالان امرا و سرداران ده اولار
بر عزل و سوکره یه بر قتل، نفی و حبس و ماللری مصادره
ایلهدی .

(ادرنه) و قهسینی متعاقب میدانده ایکی شهزاده قاتل دیگدر :

آناتولیده (چلی محمد)، روم ایلیده (چلی موسی).

Sayfa 122

Bunun dışında Süleyman Çelebi döneminden kalan askerî yöneticiler önce birer birer görevden alınmış, daha sonra ise birer birer öldürülmüş, sürülmüş, hapsedilmiş veya mallarına el konulmuştu.

Edime olayından sonra tahta varis olabilecek iki şehzade kalmıştı: Anadolu'da Çelebi Mehmet ve Rumeli'de de Çelebi Musa.

Sayfa : 124

الحاصل ایمراتور تقیله کیلری تدارک ایتدی . چلی کللی عسکر
ایله کلدرک (اسکدار) دن قارشو باقابه کچدی . فقط «ایچکزده» ده موسایه
علیه ایدهمدی . مجروحاً استابوله رجعت ایتدی . آناتولیده (ایدین)
امارتی بد ضیغه الهرق اعلان استقلال ایدن (جنید) سؤباشی . باش
کوسترمش ایدی . بونک اوزرینه آناتولیه کچدی . (جنید) ایشک
و خامتیی درک ایدهرک التجا ایلهدی . (آقره) ده قاین بدری ذوالقدر اوغلی

* دولکادر

* Dulkâdir

** دولکادر

** Dulkadir

Sayfa 126

Fetret Devri 11 yıl devam etmiştir. Çelebi Sultan Mehmet, Edirne'de H.816/M.1413-14 yılında 26 yaşında tahta geçti ve devletin birliğini sağladı. Fakat devlet bu dönemde oldukça zayıflamıştı. Rumeli'nde Sultan Bayezit devrinde Osmanlı Devleti'nin fethetmiş olduğu Sırp ve Eflak hükümleri, Fetret Devri'nde bir çeşit bağımsızlık ilân etmişlerdi. İstanbul İmparatoru da Süleyman, İsa ve Musa Çelebilerle anlaşarak Makedonya, Teselya ve Yunanistan taraflarında daha önce kaybettiği toprakları iade ettirmişti.

Sayfa : 136

(شيخ بدرالدين) اوزرىنده شهزاده (مراد) كيتدى . مشارايه .
 شيخك جمعيتى طاعتىدى و كندىنى اسيرايىدى . اوزمان و قيس العلماء
 اولان مولانا (حيدر)ك قواسيه (سيروز)ك بازار يرنده صلب ايديدى .
 (شيخ بدرالدين) ك كندى علبنده ويريلن . قوايه امضا ايديكى
 روايت اولونيور .

- ۲ -

چلي سلطان محمد ، دوله اسكى نظام و انتظامى ويرمك عرض
 شاهانه سياه اوغراشمقده ايكن (۸۲۴)ده دارىنده وقت ايده مشدر .

Sayfa : 137

* Devletler

۱۳۷

دولت * عتايى تاريخى

عتايى حكومتك ايكنى نامىردى . سكر سنه نظرئنده عتايلىق نادا
 نازم حيات بولورجه تصفيوت و شوكت صاحبي اولمشدر .

Sayfa 136

Şehzade Murat, Şeyh Bedrettin'in üzerine de gitti ve şeyhin cemiyetini dağıtarak kendisini esir aldı. O zaman Reisü'l-ulema (Şeyhülislâm) olan Mevlânâ'nın fetvasıyla Siroz'un Pazar yerinde idam edildi. Şeyh Bedrettin'in kendi aleyhinde verilen fetvayı imzaladığı söylenir.

Çelebi Sultan Mehmet, devletin eski yapısını ve düzenini kazandırmak için olağanüstü bir çaba sarf ettiği dönemde H.824/M.1421'de Edirne'de ölmüştü. [Sayfa 137] Osmanlı Hükümeti'nin ikinci kurucusudur. Sekiz yıl boyunca Osmanlılık âdeta taze hayat bulurcasına etkinlik ve güç kazanmıştır.

Sayfa : 146

مصطفى .

* عسکره داخل ولائله الملی آچقه وریبه چکنی اعلان ایدیور و خلتک
طمنی آر تیوریدی . تشکی ایدن بو فرقه به « مسلمه » نامی
وریدی .

«اورنوس زاده» لرله، «اورخان»، «قوملی اوغلی» کی قوماندانلرده
کندیسه التحاق ایندیله . بونک اوزریه سلطان مراد ، پدربنک
سر عسکری «بایزید» پاشای وزیر اعظم چندرلی زاده «ابراهیم»
و «عوض پاشا» نک سعاقی ایله روم ایلیه کوندردی .

Düzme
Mustafa

Sayfa 146

Düzmece Mustafa, orduya katılanlara eli akçe (Gümüş para) verileceğini ilân ediyor ve halkı kendilerine katılmaları konusunda teşvik ediyordu. Bu tür teşviklerle oluşturulan kuvvete "Müselleme" adı verildi.

Evransoğullarıyla, Orhan ve Kumluoğlu gibi komutanlar da kendisine katıldılar. Bunun üzerine Sultan Murat, babasının komutanlarından Bayezit Paşayı, veziriazam Çandarlıoğlu İbrahim ve Üvez Paşalarla birlikte Rumeli'ye gönderdi.

Sayfa : 148

عناقی تلخیص

۱۴۸

(دوزمه مصطفی) بوموقت اوزرینه (ادرنه) به داخل اوله رق ، حامیسی استانبول ایمراطورینه بیه یوز ویرمه دی . « لئی » ده محبوس ایکن « دیمتریوس » ایله ایمراطور نامه ایتدیگی مقاله ده « کلیولی » ایله استانبولک جهت شایه سنده وفره دکرز ساحلده کی افلاقه قدر امتداد ایدن مالکی و (آیت روز) طرفرینی ترک ایده چکنی تأمین ایتمش ایدی . بودفه « دیمتریوس » بوجه مقاله (کلیولی) بی اشناه قاقیشنجه اردوسیله کیدرک مرقومی اورادن طرفد ایله دی . ذوق وصفایه

Sayfa : 149

عناقی تلخیص

۱۴۹

طالبش ایکن سلطان (مراد)ک جنوزیلردن کی تدارک ایده رک روم ایلریه کجه جی شایه سی اوزرینه آناطولییه کچمکه تثبیت ایتدی . حتی (جید) سو باشی ده برابر اولدی بی حاله اردو ایله « لایسی » به کجی . بونک اوزرینه ارکان دولتی دوشونجه آلدی . چلی زمانده (توقات) « نفی ایدیش اولان (میخال بک زاده محمد) بک جلب ایدیلدی . سلطان (مراد) برابنده (ابراهیم پاشا ، عوض پاشا ، علی بک ، اوروج وامور) بکلر اولدی بی حاله (روسه) دن عسکرله حیقوق « اولو آباد » طرفرینه اردو فوردی .

میخال زاده نک آقنجی ، پایا ، عزیز دینلن عسکر اوزرینه بک بیوک تأثیری وار ایدی . حتی برکیجه نهر کنسارینه کیده رک دوزمه مصطفانک اردوسنده کی اسرانی آدرلیله چاغیردی .

— بره ترک طرفرخان! بره کوملو (قوملی) ا بره اورنوس اوغللری چلی سلطان محمد کی بودولتی اقتراضدن قورتاران برذاتک اوغله اطاعت اینجی بیده توروددی مصطفایه اویق نه قانچقلقدنر، نه آچاققلقدنر!

Sayfa : 150

مناظر تاریخی

۱۵۰

دیه باغبردی . یو باغبریش مصطفانک اردوسنده درین بریدل
حصوله کتیردی .

دیگر طرفدن « عوض پاشا » ده بر حیه دوشونورک (مصطفی) یله
(جنید) صو باشی به آبری آبری مکتوبلر کوندردی . مصطفایه کیدن
مکتوبده کندیبی وارث سلطنت ایسه ده معینده کی امرانک خان
اولدقلری ، جنیده کیدن مکتوبده دخی سلطان مراد طرفنی التزام
ایدرسه مصطفی کی بر آدمک وزیر مرته سنده قالیوب (آیدین)
طرفنده کی ملی کندیبسه وریله چکندن باشلی باشه حکمدار اوله جنی
یلدریشدی .

Sayfa : 151

(دوزمه مصطفی) وقعه سنک بو صورتله ختامی استانبول ایمپراطورینی
تلاشه دوشوردی . ایمپراطور امانول ، (پاله تولوغ) خاندانندن ایکی
کشی بی سفیر اوله رق بوللادی . مقصدی قباحتی اورنک ایدی .

Sayfa 148

Düzmece Mustafa bu başan üzerine Edirne'ye gitti ama, hamisi [koruyucusu] İstanbul İmparatoru'na bile ilgi göstermedi. Limni'de hapis hanedeyken Dimitrus ve imparatorla yaptığı anlaşmada Gelibolu ile İstanbul'un kuzey taraflarını ve Karadeniz sahilindeki Eflak'a kadar olan bölgeleri ve Aynaroz taraflarını terk edeceğini garanti etmişti. Dimitrus, yapılan anlaşma gereğince Gelibolu'yu işgale kalkışınca Düzmece Mustafa ordusuyla gide-

rek o bölgeyi tekrar ele geçirdi. Mustafa zevk ve safaya [sayfa 149] dalmışken Sultan Murat'ın Cenevizlilerden gemi alarak Rumeli'ye geçeceğini duyması üzerine Anadolu'ya geçmeye teşebbüs etti ve Cüneyt Subaşı'yı da yanına alarak ordusuyla Lapisli'ye geçti. Bu durum devlet ileri gelenlerini telaşa düşürdü. Çelebi zamanında Tokat'a sürülmüş olan Mihal Bey'in oğlu Mehmet Bey çağrıldı. Sultan Murat beraberinde İbrahim Paşa, Üvez Paşa, Ali Bey, Oruç ve Ömür Beyler olduğu halde Bursa'dan ordusuyla çıkarak Uluâbâd taraflarında karargâh kurdu.

Mihaloğlu'nun akıncı, yaya ve azablar denilen askerler üzerinde çok büyük etkisi vardı. Hafta bir gece nehir kenarına giderek Düzmece Mustafa'nın ordusundaki askerî şeffleri adlarıyla çağırır:

"Bre Türk Turhan. Bre Evranusoğulları. Çelebi Sultan Mehmet gibi bu devleti inkirazdan [dağılmadan] kurtaran bir insanın oğlunun yanında olmayıp, Türedi Mustafa'ya uymak ne kanaklıktır, ne alçaklıktır!" [sayfa 150] diye bağırır. Bu bağırış Mustafa'nın ordusunda olumlu bir etki yarattı.

Diğer taraftan Üvez Paşa da bir hile düşünerek Mustafa ile Cüneyt Subaşı'ya ayrı ayrı mektuplar gönderdi. Mustafa'ya giden mektupta, kendisi saltanatın varisi ise de emrindeki komutanların hain oldukları; Cüneyt'e giden mektupta ise, Sultan Murat'ın tarafına geçerse, Düzmece Mustafa gibi bir adamın veziri değil kendisine verilecek olan Aydın tarafındaki bölgelerin sahip ve hükümdarı olacağı bildirilmişti.

Düzmece Mustafa olayının bu şekilde sona ermesi, İstanbul İmparatoru'nu telaşa düşürdü. İmparator Emanuel Paleolog hanedanından iki kişiyi elçi olarak gönderdi. Amacı bu olaylardaki rolünü ve suçunu örtmekti.

« مصطفی » چایی عصیان ایدمك (روسه) اوزرینه یورودی . اورادم موفق اوله مپه رق (ازنیق) طرفه بکدی . بونك اوزرینه « سلطان مراد » استانبول محاصره سنی براقه رق آناتولیه بکدی . شهزاده نك لالایی شرابدار « الیاس » بکی کندیسنه جلب ایدمك اوده بیچاره بی تسلیم ایلدی . برانجیر اغاجنه آسیلوب ازله ایدیلدی (۸۲۶) . بو عریبه انسانده مشهور (میخال زاده محمد) بک ، شهزاده نك وزیرانده بولنان (قاضی تاج الدین) طرفندن قتل اولندی .

(تاج الدین) ده بالآخره برکومسده یاقه لانه رق میخال زاده لر طرفندن پارچه لاندی .

بو کورولدی لر آره سنده (اسفندیار بن بابزید) - که (سینوب ، قسطنونی) طرفلریده عادانا عنانلی والیسی کچی ایدی - اختلال ایدمك (بولی) و (طراقلی) طرفلرینه آقش ایدی . (بولی) طرفنده وقوع

بولان محاربه ده کندی قوجی باشیسی (یخنی) بک : پادشاه اسلام اوزرینه وقوع بولان عصیاتی نفسه بدیره مپه رک ، موسی ایی قلیججه جرح ایلدی . (اسفندیار) مجروح اوله رق (سینوب) قاچدی . اورادن استرحامانده بولوندی . (قسطنونی) ولایتیه کره سنی وره رک وهرنه

Sayfa : 153

زیمان طلب ایدیلرسه عسکرله معیت بادشاهیده بولنه جفتی تأمین ایلدیرک
 قور تولدی (۸۲۷). بو ائشاده صدر اعظم « ابراهیم » پاشانک گویا عسکر
 ایله اتفاق اولوب تخت عئنه ایله کوزی وارایش طرزنده اختراع ایتدیکی
 افتزاسیله (عوض) پاشاکی بیوک بر ذاتک کوزلرته میل چکیلوب
 کور ایدیلدی .

Sayfa 152

Mustafa Çelebi isyan ederek Bursa üzerine yürüdü. Orada başa-
 nılı alamayarak İznik tarafına geçti. Bunun üzerine Sultan Murat İs-
 tanbul kuşatmasını bırakarak Anadolu'ya geçti. Sultan Murat şeh-
 zadenin Lalası olan Şarabdâr İlyas Bey'i, Mustafa Çelebi'yi tes-
 lim etmesi için ikna etmiş ve incir ağacına asılarak idam edilmiş-
 ti. Bu kanşıklık esnasında Mihaloğlu Mehmet Bey, şehzadenin
 vezirliğini yapan Kadı Tacettin tarafından katledildi. Tacettin de
 bir kümeste yakalanarak Mihaloğulları tarafından parçalandı.

Bu kanşıklıklar arasında Sinop ve Kastamonu taraflarında
 âdetâ Osmanlı valisi haline gelen Bayezit'in oğlu İsfendiyar, isyan
 ederek Bolu ve Taraklı taraflarını ele geçirmek için hareket etti.
 Bolu taraflarında meydana gelen (sayfa 153) savaşta kendi Kapıcı-
 başısı Yahşi Bey, padişaha isyan edilmesini doğru bulmayarak İs-
 fendiyar'ı kılıçla yaraladı. İsfendiyar yaralı olarak Sinop'a kaçtı. Sul-
 tan Murat'a Sinop'tan haber göndererek Kastamonu vilayetiyle
 kızını vereceğini ve ne zaman talep edilirse askeriyle padişahın
 ordusuna katılacağı teklifinde bulunarak canını kurtardı. Bu es-
 nada sadrazam İbrahim Paşa'nın güya askerle işbirliği yaparak
 Osmanlı tahtında gözü varmış tarzında bir iftira atması sonucun-
 da, Üvez Paşa gibi büyük bir zatın gözlerine mil çekilip kör edil-
 di.

Sayfa : 155

قرمان اوغلی (محمد) بودفنه دخی « تکه » امیری (عثمان چلبی) بی
 قاندره رق معینه عسکر ویرمش و (تکه) نك مركز ادارمسی اولان
 « آنتالیه » بی محاصره ایله مشیدی (۸۳۰). شهرک قوماندانی (فیروز)
 بکک اوغلی (حزیه) بک (آق حصار) طرفندن طو بلا دینی عسکرله
 (عثمان) چلبی به بالهجوم قتل ایله دی .

Sayfa 155

Karamanoğlu Mehmet bu kez Teke Emiri (Antalya ve çevresinin yöneticisi) Osman Çelebi'yi kandırarak emrine asker vermiş ve Teke'nin yönetim merkezi olan Antalya'yi kuşatmış. Şehrin kumandanı Firuz Bey'in oğlu Hamza Bey, Akhisar tarafından topladığı askerlerle Osman Çelebi'ye karşı saldırı düzenleyerek öldürdü.

Sayfa : 158

دفت ایدیلبیسه آکلانسیلیبر که آناطولیسه بالکنز
 قرمان اوغلا ریله (اسفندیار) زاده لر قالدیلر .

صرب قرالی « لازار وویچ » وفات اینش ویرینه تاریخلمزده
 (ویلیق اوغلی) دیه معروف اولان « زوروز برانقوویچ » کچمش ایدی
 * Okunamadı (کوکرچینک) قلمسی حقتده چیقان برانقوویچ اوزرینه اردو
 بوزاسنی اشغال ویحار قرالی « سیکیزموند » ک اردوسیله مصادمه
 ایندی . نتیجه ده سرستانک بکی قرالی سنوی الهی بیک دوقه آلتونی
 ویرمک وهرنه زمان ایستنبلیسه موجود عسکرله خدمت پادشاهیده
 یولنق اوزره بر معاهده عند ایدیله دی .

(۸۳۲) ده وقعه تجورده تکرار روملره کچمش اولان (سلانیک)
 قلمسی ر آیدن زیاده محاصره ایدیله کدن سوکره ضبط اولندی .
 بعدده (سالی)، (ایبر) . (موره) طرفلرینه کچیلرک « بانیه » آلدی .

Sayfa : 159

۱۵۹

عنايتى تلويحي

آرناوودلق حکمداری (زان قاسمويون) وقتان ايتدی . ذاتا سکز
سه اول اوغللری نزد شاهاته به الشمس و تریه عنایه واسلامیه به
ادخال ایدیتس ایدی .

ابراهيم پاشانك برينه اوغلي (خليل) پاشاسدر اعظم اولدی که دولت
عليه ده درونجي وزير اولدر .

Sayfa 158

Dikkat edilirse anlaşılır ki Anadolu'da, yalnız Karamanoğullarıyla İsfendiyaroğulları kalmışlardı.

Sırp Kralı Lazar Veviç ölmüş, yerine tarihlerimizde Vlikoğlu diye bilinen Jarj Brankoviç geçmişti.

Güvercinlik Kalesi hakkında çıkan bir anlaşmazlık üzerine ardu burasını işgal etmiş ve Macar Kralı Sigismund'un ordusuyla çarpışmıştı. Sonuç olarak, Sırbistan'ın yeni kralı yıllık 50.000 duka altını vermek ve her ne zaman istenilirse mevcut askerleriyle padişahın hizmetinde bulunmak üzere bir anlaşma yapıldı.

832'de Timur olayı nedeniyle tekrar Rumlann eline geçmiş olan Selanik Kalesi, bir aydan fazla bir süre kuşatıldıktan sonra ele geçirildi. Bundan sonra Teselya, Epir, Mora taraflarına geçilerek Yanya alındı. [sayfa 159] Bu arada Arnavutluk hükümdarı Jan Kasteryot ölmüştü. Bu hükümdarın oğulları sekiz yıl önce padişahın yanına getirilmiş, Osmanlı ve İslami eğitim almışlardı.

İbrahim Paşa'nın yerine oğlu Halil Paşa sadrazam oldu ki Osmanlı Devleti'ndeki dördüncü sadrazam bu kişidir.

Sayfa : 162

• بوسفرلرده عثمانیلرک طوب و تفنك قوللانقلری مرویدر .
حتی عثمانی طوبخانه لرینک (کلیبولی) ده بولندقلری ده مقیددر .

Sayfa 162

Bu seferlerde Osmanlıların top ve tüfek kullandıkları bir gerçektir. Hatta Osmanlı tophanelerinin Gelibolu'da buldukları da belgelerle sabittir.

Sayfa : 163

(بلغراد) محاصره سندن سوکره « مزید بك » قومانداسنده اوله زق بچارستانك ترانسيلوانيا ايلته آتیلان اردومن (زمینی امره) جوارنده بچار اردوسنی یوزدقدن سوکره « هرمانشاده محاصره سنده طوردی که مشهور « ژان هونیاد » بو محاصره به امداد ایچون کله زک (مزید) بکی یوزدی . اوغلی ایله گندیسی اسیر ایدوب قتل ایتدی .
(مفصل) دییورکه :

Sayfa 163

Bu dönemlerde Almanya İmparatoru Sigismund ölmüştü. Bulgar kuşatmasından sonra Meyzid Bey kumandasında olarak Macaristan'ın Transilvanya eyaletine hareket eden ordumuz, Zari İmra yakınlarında bir Macar ordusunu yendikten sonra Hermaştad'ı kuşattı. Ancak Jan Hünyad yardıma gelerek Meyzid Bey'i yenilgiye uğratmış, oğlu ile kendisini esir alıp katletmişti.

Sayfa : 165

آناتولیده

ایسه فرماتیلر فرستی غنیمت بیلهرک «اق حصار»ی، «اق شهر» ی.
 «بک شهر»ی چیکه یوب (کوناخیه)یه، (آقره)یه، حتی (روسه) اوزرینه
 بیله یوریدیلر. هونیا، (بالواج) محلیه سندن قیصر حرب نظرله باقهرق
 چکیلدیکندن سلطان مراد علی المجاهد آناتولییه گیدی. فرماتیلری
 ازدی، فقط همشهره سنک آردیه کرمسه بته عفو ایله دی.

(زان هونیا)ک اردوسنده مجار قرالی (ولادیسلاس) ایله صریه
 قرالی (ویلیق اوغلی) ده بولنیوردی. سلطان مراد متارکه تکلیف
 ایتدی. بولک اوزرینه مجارستانده (سکدین Szégedin)ده عقد ایله
 معاهده صلحیه ده: (صریستان) ایله (هرسک) ک ژورژ براخویچه
 (ویلیق اوغلی)، افلاق مملکتک (ولادیسلاس) تری واسپر دوش
 داماد (محمودچلی) ایچون دخی یتش بیک دوقه آتونی فدیه اعطاسی
 قبول ایله دی. فقط (صریه) ایله (افلاق)، مجارستانک تحت نایبیتده.
 قالدی. معاهده اون سنه ایچون عقد ایله دی و صورتی ترکیه،
 مجارچه یازیلدی. سلطان مراد قران عظیم الشانه، (ولادیسلاس) ده
 انجیله بین ایتدیله.

Sayfa 165

Anadolu'da ise Karamanlılar fırsatı ganimet bilerek Akhisar', Akşehir', Beyşehir' geçerek Kütahya'ya, Ankara'ya hatta Bursa üzerine bile yürüdüler. Hünyad, Yalvaç Savaş'ından çekildiğinden Sultan Murat acele olarak Anadolu'ya geçti ve Karamanlıları yenilgiye uğrattı. Fakat yine kız kardeşinin araya girmesiyle affetti.

Jan Hünyad'ın ordusunda Macar Kralı Vladislas ile Sırp Kralı Brankoviç'de bulunuyordu. Sultan Murat'ın ateşkes önermesi üzeri-

ne Segedin'de [Macaristan] yapılan barış antlaşmasında Sırbistan ile Hersek'in Jorj Brankoviç'e, Eflak memleketinin Vladislas'a terk edilmesi ve esir düşen Damat Mahmut Çelebi için de 70.000 düka altını fidye verilmesi kabul edildi. Fakat Sırbistan ile Eflak, Macaristan'ın yönetimi altında kaldı. Türkçe ve Macarca olarak kaleme alınan antlaşmanın süresi ise on yıl olacaktı. Antlaşmaya uyma konusunda Sultan Kur'an, Vladislas ise İncil üzerine yemin ettiler.

Salıya : 166

مثنوی تاریخی

۱۶۶

ذات شاهانه بربری آردنجه ظهور ایدن مغلوبیتلردن متاثر
بولورکن مطوقات دهه والی بولنان بیوک شهزاده (علاءالدین) بنگ
خبر وفاتی کلدی. بناء علیه تاثری صوک درجه به واردی. وزیر اعظم
چندرلی و خلیل پاشا ابله و اسحق پاشا بی چاغیره رق ساطنی اوغلی
و سلطان محمد و ترک ابله فراغت ایدم جکی بیسلوردی. مانع اولوق
ایستمدیلر سه دهه اصرار ایلدی [۴۹ - قائده]. ونگ اوزرینه مغنیسه ده
والی بولنان شهزاده سلطان و محمد و بر نامه همیون ارسال ایدییدی.
مشار الیه (ادرنه) به کلنجه سلطان مراد (اسحق پاشا) ابله (حزیه)
بکی برابر آلهرق مغنیسه چکیلدی (۸۴۷).

- ۳ -

وارنه ملحمه سی

ساطان (محمدتائی) ادرنه ده جالی تخت اولدینی زمان هنوز اون
دورت یاشلورنده ایدی. (سکدین) ده عقد معاهده به مأمور اولان
مرخصلورمز اجمال مأموریت ایلدکلری ائشاده پایا دردنجی (اوزمن) ک.

Sayfa : 167

۱۶۷

عناطی تلخیصی

یکی قاردمتال (قون دولمی پیری Londolmieri) ده اور ایہ موصل
 ایتدی. پایتک مجارستان و کیلی (زولین) ایله (وندیک) و (استابول)
 ایمبراطورلنی مرخصلری تکرار حریر باشلانق ایچون اصرار ایتدیله.
 معاهدنک عقدنن هنوز اون کون یکمش ایدی. پاپا کیلی: [بردی
 آری به وریلن بینک حکمی بو قدر] دیه حکم وردی. و الحاصل
 (هونیا) بلغارستان قرالتنی وعد ایدیلدی. فقط عنانلیک صریه ده
 بدلرند بولنان موامعت تسلیمه قدر هیچ بر حرکت اجرا ایدیله منه
 قرار وریلدی. عنانلیلر اوموقعلری تخلیه ایدرک نسلم ایدر ایخز
 (زان هونیا) ده قوتلی براردو ایله بلغارستانه کجدی. (تیکبولی) دن
 (وارنه) به طوغری یوریمک باشلادی (۸۴۸).

دولت، سرکارنده اون درت باشنده، نوجوان بر پادشاه، قارشینده
 دهستلی بر اهل صلیب اردوسی اولدینی حالده داخلی، خارجی بر
 مهانکبه کیریوردی. بونک اوزرینه صدراعظم (خلیل پاشا) ایله
 وزرادن (شهاب الدین پاشا)، (صاروچه پاشا) و سائر ارکان حکومت

سلطان (مراد)ی دعوته قرار وردیلر. مستهلکی حکیمانہ، ظرفانہ سلطان محمدہ اکلاندیلر. ہم بادشاہ، ہمده ارکان دولت طرفندن نامہلر یازیلدی. سلطان مراد اولا اجابت ایتدی ایسده سلطان محمد یازدیگی ایکنجی نامده حقیقہ پادشاهزاده لکه لایق برسان منطق ایله: [اگر پادشاہ سز ایسه کز دین دولتک خدمت ایسته دیگی زمانده استغنا کوسترمه کز وطائف پادشاہی به مغایر در. اگر پادشاہ بن ایسم ایشته سزه امر ایدیورم، سلاح باشه کلکیز. لزوم اطاعتی سزه اخطار ایدیورم].

مآئده بیان حال ابتدی. سلطان (مراد)ده آناتولی اردوسنی آهرق یونان ایچندن جنوز کیلیمه راکبا روم ایله کچدی. (وارنه) بی محاصره ایدن (ژان هونساد) اردوسنه حجار قرالی (ولادیسلاس)ده التحاق ابتدگی کبی افلات بکی (دراقولا)، باباکیلی (جزارجی (Césarini) ایله (اکری (Erlau)، (وارادین (Varadin) سفیوسلری ده موجود ایدیله. بو اهل صلیب باغارستانده کلیساره ایله ایچدک حقارت برافادی.

Padışah birbiri ardına gelen yenilgilere üzülürken Tokat'ta vali bulunan büyük şehzade Alaattin Bey'in ölüm haberini duyunca üzüntüsü bir kat daha artmıştı. Veziriazam Çandarlı Halil Paşa ile İshak Paşa'yı yanına çağırarak, saltanatı oğlu Sultan Mehmet'e terk edeceğini bildirdi. Engel olmak istedilse de kararını değiştirmedi. Onun üzerine Manisa'da vali bulunan Şehzade Sultan Mehmet'e bir mektup gönderilerek Edirne'ye çağıldı. Mehmet Edirne'ye gelince Sultan Murat, İshak Paşa ile Hamza Bey'i de yanına alarak Manisa'ya çekildi.

Sultan II. Mehmet, Edirne'de tahta çıktığı zaman henüz on dört yaşlarında idi. Segedin'de anlaşmayı yapmakla görevlendirilen delegeler görevlerini bitirdikleri sırada, Papa IV. Ojen'in (sayfa 167) yeni Kardinali Kondolmiyeri de araya geldi. Papa'nın Macaristan vekili Julyen ile Venedik ve İstanbul İmparatorluğu delegeleri tekrar savaşa başlamak için ısrar ettiler. Anlaşmanın yapılmasının üzerinden henüz on gün geçmişti. Papa vekili: "Farklı bir dine mensup kişiye verilmiş olan yeminin geçerliliği yoktur" diye hüküm verdi. Sonuç olarak Hünyad'a Bulgaristan Krallığı sözü verildi. Fakat Osmanlıların Sırbistan'da ellerinde bulundurdıkları yerlerin teslim edilmesine kadar harekete geçilmemesi kararı alındı. Osmanlılar, o bölgeleri boşaltır boşaltmaz Jan Hünyad da kuvvetli bir ordu ile Bulgaristan'a geçti. Niğbolu'dan Varna'ya doğru ilerlemeye başladı.

14 yaşında genç bir padişahın karşısında dehşetli bir Haçlı ordusunun çıkması, iç ve dış sorunların artması üzerine Sadrazam **Hallî Paşa** ile vezirlerden **Şahabettin Paşa**, **Saruca Paşa** ve diğer devlet ileri gelenleri Sultan Murat'ı tekrar tahta çıkarmaya karar verdiler. Hem padişah, hem de devlet ileri gelenleri Sultan Murat'a çağrı mektupları yazdılar. Sultan Murat önceleri bu çağrılara yanıtız bırakmış ise de Sultan Mehmet yazdığı ikinci mektupta gerçekten padişah çocuklarına yakışır bir mantıklı üslupla:

"Eğer padişah siz iseniz din ve devletin hizmet istediği zamanda isteksizlik göstermeniz padişahlığa aykırı bir davranıştır. Eğer padişah ben isem işte size emrediyorum, silâh başına geliniz. Bu çağrıya uyanız gerektiği konusunda sizi uyanyorum" demesi üzerine Sultan Murat, Anadolu ordusunu alarak Boğaziçi'nden Ceneviz gemilerine binerek Rumeli'ye geçti.

Varna'yı kuşatan Jan Hünyad'ın ordusuna Macar Kralı Vladiskas, Eflak Bey'i Drakula, Papa vekili **Sezarini ile Eğri ve Varadin** piskoposları da katıldılar. Bu Haçlı orduları Bulgaristan'daki kiliselere bile etmedik hakaret bırakıyorlardı.

Sayfa : 169

حی سلطان مراد بیله رجعت ایدوکن (قوجه جه) بك .
 امان بادشاهم، تبات . دپهرك آتنگ دیزگینلردن طوندى .
 بوآراقى بحار قرالى آتى سوردهرك پادشاهك اوزرىنه هجوم ايتدى .
 فقط (قوجه خضر) نامنده براختيار يكيچرى قرالك اولابا كيرىنى .
 سكره كندىنى كهرهك باشنى سلطان (مراد) ك اوگنه قويدى . باش
 درحال مزراق اوچه طاقيلهرق دشمن اردوسه كوسترىلدى . بو حال
 آنلره دهشت و برهرك فراره باشلادىلر . مهترخانه قوتلى سىلرله
 بيوچك برولوله غاليت چالدى . بيايك بحارستانده وكيلى (زويله ن) ،
 ابى سقبوس و سائره مقتول اولدىلر . امرادن رومابلى بگلر بكي داوده

Sayfa : 170

عناطى تخرىجى

۱۷۰

باشا بومغلوب اردوبى قوغالادى . (هونىساد) جاتى بك كوچلكه
 قورتاردى .

بومحاربده بك جوق غنام الله ايدىلشدر . حتى قرال (ولا .
 ديسلاس) ك ايبى بوزاللى آرابه به تحمیل ايدىلش اشياسى كاملا عناطيلر
 انه كجدى .

روايه نظراً (ولاديسلاس) ك كلهسى (بروسه) ده شهر ايدىلدى

Sayfa : 170

(adına) ye Eودتده سلطان مراد ايكنجه دفعه اولهرق سلطنتي
 اوغلي سلطان محمد براقوب (معنيسا) به كيندي ايسده بكيچريلر
 شهزده ظهور ايدن بريوك يانين اناسنده فساد چيقارديلر .
 زوربالر بارمشر آخيه ترقى وربلدي .

Sayfa 169

Sultan Murat Edime'de ordusunu düzenledikten sonra Varna'ya doğru hareket ederek orayı ele geçirdi. İki ordu karşı karşıya gelince Sultan Murat daha önce yapılan anlaşmayı bir mızrağın ucuna takıp Osmanlı sancağının yanına diktirdi. Savaş başladığı sırada Anadolu askeri yenildi ve komutanlardan bazıları da şehit düştüler. Padişahın yanında Kapıkulu bölüklerinden başka asker kalmamıştı. Hatta Sultan Murat bile geri çekilirken **Karaca Bey**: "Aman padişahım, savunmaya devam etmemiz gerekir" diyerek atının dizginlerinden tuttu. Bu arada Macar Kralı atını sürerek padişahın üzerine saldırdı. Fakat **Koca Hızır** ismindeki bir ihtiyar yeniçeri, önce kralın atını, sonra da kendisini öldürerek başını Sultan Murat'ın önüne koydu. Baş derhal mızrak ucuna takılarak düşman ordusuna gösterildi. Bu durum onlara dehşet vererek kaçmaya başladılar. Mehter takımı da harekette galibiyet marşı çalmaya başladı. Papa'nın Macaristan vekili Julien, iki piskopos ve Haçlı ordusunun ileri gelenleri savaşta öldüler. Komutanlardan Rumeli Beylerbeyi Davut (sayfa 170) Paşa, yenilen orduyu kovaladı. Hünyad canını güçlüğüle kurtarabildi.

Bu savaşta birçok ganimet elde edilmiştir. Hatta Kral Vladislas'ın iki yüz elli arabaya yüklenmiş eşyası tamamen Osmanlıların eline geçti.

Rivayete göre Vladislas'ın kellesi teşhir edildi.

Sultan Mehmet çok genç olduğu için askerlerin bu genç sultanın emirlerini dinlemeyeceği anlaşılınca, devletli yönetenler Sultan Murat'ı Edime'ye çağırarak tekrar tahta geçirdiler. Sultan Mehmet ise tahttan indirilince tekrar Manisa'ya döndü.

Sayfa : 171

۱۷۱

عناصی تاریخی

— ۴ —

استانبول ایمپراطورینک (زان هونپاد) وقعه لرندہ پارمانی، حیله سی،
 قتمه سورار ایدی. سلطان مراد بوکا واقف ایدی. مجار مسئله لر
 یتیمه لمر دقتی (موره Morée) اوزرینه چوردی. موره-
 امانوگک اوغلاردن (قسطنطین) ایله (دینتریوس) اولجه دولت علیه
 تابعیتی طامیش اولان روم سرکرده لرینی قوغغش و (گوردوس)
 برزخه شالدن هجومی منع ایچون باشدن سور چکارک بیوک
 خندقلر قازدیرمیش ایدی که بوکا «گرمه حصار Mur de l'Hexa-
 million دینیر. سلطان مراد، (ترخان) بیکی موره اوزرینه یوللادی
 کی کندیسیده بالذات کیده رک (گرمه حصار)ی، (گوردوس)ی
 (پاتراس)ی والخاصل شمال طرفلرینی ضبط ایتدی. بو ائشاده «راغوزه»
 سفیرلری کلوب عذرلر دیهدیلر. پادشاهده بش یوز دیقه آتونی
 ورگولرینی بیگ آتونه ابلاغ ایتدی.

Sayfa 171

Istanbul İmparatoru'nun Jan Hünyad olayında parmağı ve kışkırtması vardı ve Sultan Murat da bunun bilincindeydi. Macar sorunu bitince dikkafini Mora üzerine çevirdi. Mora'da Emanueloğullarından Kostantin ile Dimitrus önceleri Osmanlı Devleti'nin himayesini tanımış olan Rum elebaşlarını adadan kovmuşlar ve Gördüs'e kuzeyden gelecek saldırılar için baştan başa sur çekmişler, büyük hendekler kazdımışlardı ki buna "Germe Hisar" adı verilmiştir. Sultan Murat, Turhan Bey'i Mora üzerine gönderdiği gibi, kendisi de bizzat giderek Germe Hisar'ı, Gördüs'ü ve Petras'ı da içeren kuzeydeki tüm bölgeleri ele geçirdi. Bu esnada Ragusa elçileri gelip özürler dilediler. Padişah da 500 düka altın talebinde bulundu.

Sayfa : 174

« تيموره و قعه سنده الی سنه عمر قازانمش اولان استانبول ایمبر
 طورلمی بتون بتون ضعف ایچنده قالشیدی. ایمبراطوریدنجی (پووان)
 وفات ایدرک میرانی (دیمتریوس)، (طوماس) و (قسطنطین درانغازس) «
 قالشیدی. بونلر (پووان) دن محلول تخت ایچون رقابته قالیشیدیلر.
 سلطان مراد « دیمتریوس » « خیر کوندره رک تختی » « مور » « دییوطلی
 (قسطنطین)، ترک ایتمشی امر ایئدی. بونک اوزرینه « قسطنطین » ایمبر
 طور اولدی که بو ذات استنبولک اک صولک حکمداریدر .

سلطان (مراد) قیشک عودتی اوزرینه آرناوودلقدن رجعت ایتمش
 و (اسکندر) بک تکلیف ایتمدیکی بش بیک دوقه آلتونی وررکوا بیه
 عنانی تابیعتی قبول ایتمدیرمه قش ایدی . حتی عودتده (اسکندر) بک
 اردونک بولی کهرک ایچه ضایعاهده سبب اولدی . بناء علیه پادشاه
 ایلك بهارده تکرار آرناوودلقه کیتمک اوزره تدارک کوریرکن بیه
 «هونیا» بانی کوستردی . آرناوودلرله صریله کورونه رک براونده
 (اولاح)، (آلمان) قره پناحیلری، (بوهمیا)، (چه)، (بهار)، (اردل)

Sayfa : 175

۱۷۵

عنانی تاریخی

وساتر عسکری اولدینی خالده صریه بی چیکنده دی . هونیا ، بودمه
 عجارفرالی قاتمقاسی ایدی . چونکه (ولادیسلاس) «وارنه» عجاربه سده
 مقبول اولمشیدی .

Sayfa : 173

سلطان مراد اردوی ہمایونی آلہرق بودفہ ینہ (ہونیاد) کاوزرینہ
 یوریدی . دشمنہ جد اکبری « برنجی مراد » ک صوک مجارہ مہانی
 اولان (قوسوہ) دہ پیشدی (۸۵۲) . بو عجاربہ مدعتہ اوچ کون
 دوام ایندی . متفقین اون بدی بیک مقول و بردی . اردولری صوک
 درجہرہ منہز ہاولدی . (زان ہونیاد) قاجدی . مجارستانک اک مشہور
 کبارندن پک جوخی مقول دوشدی . اولکی مفلو پتارک آجیسی
 چیقتی .

* بو عجاربہ دن صکرہ اصلاحات اپہ اوغراشدی . (ذوالقدر اوغلی) رولقہم
 سیان) بک کربعلرندن برنی سلطان محمدہ تزویج ایدہرک دوگون
 پادی . عثمانینک اسی نقشہی عاداتا عودت ایتشیدی .

* Dulkadir

** Dulkâdir

Sayfa 174

Timur olayıyla elli yıl zaman kazanmış olan İstanbul İmparatorluğu tamamen kâşıklıklar içinde kalmış. İmparator VII. Yovan ölünce, mirası Dimitriyus, Tomas ve Kostantin Dragozas'a kalmış. Bunlar Yovan'dan boşalan taht için birbirleriyle mücadele etmeye başladılar. Sultan Murat, Dimitriyus'a haber gönderecek taht Mora despotu Kostantin'e terk etmesini emretti. Bunun üzerine Kostantin, imparator oldu ki bu kişi İstanbul'un en son hükümdandır.

Sultan Murat, kışın gelmesi üzerine Amavutluk'tan geri dönmüş ve İskender Bey'e teklif ettiği 5.000 düka altını vergi ile Osmanlı'nın hakimiyetini kabul ettirememişti. Hatta dönüşte İskender Bey ordunun yolunu keserek epeyce de bir kayıp verdimişti. Bundan dolayı padişah, ilkbaharda tekrar Amavutluğa gitmek

üzere hazırlık yaparken yine Hünyad sorunu ortaya çıktı. Amavutlularla Sıplara güvenerek beraberinde Ulah, Alman karabinacıları, Bohemya, Çek, Macar, Erdel (Sayfa 175) askerleri olduğu halde Sırbistan'a girdi. Hünyad bu kez, Varna savaşında ölen Macar kralı Vladislas'ın vekili ünvanını taşıyordu.

Sultan Murat orduyu alarak bu defa yine Hünyad'ın üzerine hareket etti. Düşmana I. Murat'ın son savaşını yaptığı Kosova'da yendi. Bu müthiş savaş üç gün devam etti. Müttefiklerin on yedi bin askeri öldü ve orduların büyük bir yenilgi aldılar. Jan Hünyad kaçtı. Bu galibiyetle önceki yenilginin öcü alınmış oldu.

Sultan Murat bu savaşın sonra bazı yenilikler yapmak için uğraştı. Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızlarından birini Sultan Mehmet'e evlendirdi. Osmanlı'nın eski neşesi âdeta yeniden gelmişti.

Sayfa : 177

اورنه بويو، آييق آئلي، قرمزي به مائل آق بگزلي، قويو الا
كوزلو، قومرال قاشلي، سيرك ديشلي، كولر يوزلي ايدى. سلطان
(علاء الدين)، (محمد)، (احمد)، (اورخان)، (حسن) ناملرند. بش
شهرادهمى ديباه گشدر.

Sayfa 177

II. Murat] orta boylu, açık alnk, kırmızıya çalar beyaz tenli, gözleri koyu renkli, kumral kaşlı, seyrek dişli ve güler yüzlüydü. Sultan Alaattin, Mehmet, Ahmet, Orhan ve Hasan isimlerinde beş oğlu dünyaya gelmiştir.

Sayfa : 182

Müfessil Diyor ki:

« İki çeri ایچون بویه بر تادیبه احتیاج کوسترن شی بالکزشو بخش عارسزلندن عبارت ظن اولناملیدر. (وارنه) محاربه سی هنوز رقاچ سنهک وقعه اولوب او محاربه ده بوتردن بر چوغنک کوسترمش اولدقلری آلچاقلق (سلطان مراد) ی دخی فنا حالدده غضبلادیرمش و او آلچاقلری قاری قیانتده سواقلرده طولاشدیرمق کبی تزیبیه ترتیب ایلدکلری حالدده مجرد ایدیان رجالر اوزرینه وازگمش ایدی. حال بو کاهیشک بوندن دها اولیسی واردر. (آقره) وقعه سندن سوکره قترتک اوزانوب کتیمه سنه سبب بودگیلدر؟ گاه بر شهزاده پی و گاه دیگرکی التزام ایله بی چریلر ملک سلامت ی دکل کند ی جیقارلری ارامنه

Sayfa : 183

۱۸۳

هنائی تاریخی

باشلامشلا ایدی. بناء علیله حضرت قانچک بوتادیجی پک بجا اولدی ایسه ده نه چاره که هن جلوسده بخش عارسزلنی دخی بی چری ایچون بر عادت قطیه اولدی قالدی.»

Sayfa 182

Yeniçeriler için böyle bir cezayı gerektiren yalnız bahşış arsızlığı değildi. Varna Savaşı henüz birkaç senelik bir olay olup savaşa katılanlarının bir çoğunun göstermiş oldukları alçaklık Sultan Murat'ı dahi fena halde kızdırmış ve o alçakları kadın kıyafetinde sokaklarda dolaştırmak gibi aşağılayıcı cezalar düşündüğü halde ricacılar üzerine vazgeçmişti. Oysaki, işin bundan daha öncesi de vardı. Ankara olayından sonra Fetret Devri'nin uzayıp gitmesine sebep bunlar değil midir? Kâh bir şehzadeyi, kâh diğerini destekleyen

yeniciler, devletin çıkarlarını değil kendi çıkarlarını kollamaya [Sayfa 183] başlamışlardı. Bundan dolayıdır ki Fatih'in bu cezası kısmen etkili olduysa da ne çare ki her taht değişikliğinde talep ettikleri bahşiş, yeniciler için kesin bir gelenek haline geldi.

Şayfa : 188

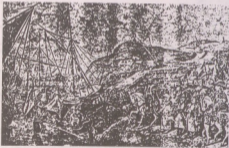
فتح قسطنطينيه

فتح محمد . ۱۴۵۳ سنه نیسانك آلتنجی كونی (استانبول)
او كنده كورونتهرك اولغانی (اكری قیو) نك قارشیندهنی تیه

Şayfa : 189
۱۸۹

مناظر تاریخی

آرقسته قوردی . عسكر مرمره دن خلیجه طوغری بیله رق شهری
قوشادیوردی . صاغ جناحه بوز ، صول جناحه الی بیك

استانبول محاصره سنه : سنن حربیه عثمانیه دن برطانیك قردن بوردیلمسی
عسكر بولتیور . « زاغوس » پاشا غلطه تپه لر نی طوتیوردی . اردوده
اوج بیوك طوبله برابر ایزیل اوقاتلی اون درت باطاریه طوب دها
وار ایدی . بواوج بیوك طوب (سن رومن St. Roman) دینان

Sayfa 188

İstanbul'un Fethi

Fatih Sultan Mehmet, 1453 yılı Nisan'ının altıncı günü İstanbul önünde görünerek otağını Eğrikapı'nın karşısındaki tepelerin [Sayfa 189] arkasına kurdu. Asker, Marmara'dan Haliç'e doğru yayılarak şehri kuşatıyordu. Sağ tarafta yüz, sol tarafta da elli bin asker bulunuyor; Zağnos Paşa ise Galata tepelerini tutuyordu. Orduda üç büyük topla beraber ırılı ufaki on dört batarya daha vardı.

Sayfa : 192

عناقی تاریخی

۱۹۲

دونا نامزك اور تہ سندن چكہرك استانبول لیانی آغزینہ قدر كلدی. روملر بورایه زنجیر كرمشردی. زنجیر آلات مخصوصه ایله ایندی بربك ایجیری به كبردیلر. بوحاله قانچك جان صیقیلدینی کی روایانه نظراً رشوت آغله روملر طرفدار اولان (خلیل باشا) بده محاصره بی قالدیرتی ایچون فرستكلام ووردی ایسه ده قانچ دیکهمدی. مع هذا قره طرفندن ده طویلر ایشه پارامادینی کی اخشاب هجوم قله لرینده روملر یاقدیلر. پادشاه (زاغنوس) پاشا ایله (منلا کورانی) و (آق شمس الدین) کی علمای محترمه دن مرکباً بیوک بر مجلس تشکیل ایدرک مذاکره ایندی. عنانی کیلیری بر کیجه ده (طوله نامجه) دن قیزاقلره چكدرک خلیجه ده کی « بلاط » و « آوانسرای » اوکته ایندیردی.

ایمپراطور مدافعه ده یارارلق کوستریوردی. محاصره الی اوج کون سوردی. فقط اک سوکنده (طوب قیو، اگری قیو) اوزرندن اجرا ایدیلن هجوم موفقیتله نتیجه لندی. عنانلیلر استانبوله کبردیلر. هجری (۸۵۷ سنه ۲۷ جمادی الاخره) ده میلادی (۱۴۵۳) سنهنده پادشاه « قانچ » عنوان عالیسنی احراز ایندی.

Sayfa 192

Donanmamızın ortasından geçerek İstanbul Limanı ağzına kadar geldi. Rumlar buraya zincir gemişlerdi. Zinciri özel bir aletle indirerek içeriye girdiler. Bu duruma Fatih'in canı sıkılmıştı. Yine rivayete göre Rumlardan rüşvet alan **Halil Paşa**, kuşatmayı kaldırması için Sultan Mehmet'i ikna etmeye çalışmış, ama, Sultan bu görüşü dikkate almamıştı. Kara tarafındaki topraklar işe yaramadığı gibi ahşap saldırı kaleleri de Rumlar tarafından yakıldı. Padişah, **Zağnos Paşa** ile **Molla Gürani** ve **Ak Şemsettin** gibi din âlimlerinden oluşan büyük bir meclis kurarak görüşmeler yaptı. Osmanlı gemilerini bir gecede **Dolmabahçe**'den kızaklarla çekerek Haliç'teki Balat ve Eyvansaray önüne indirdi.

İmparator, İstanbul'u savunma konusunda oldukça başaran gösteriyordu. Kuşatma 53 gün sürdü. Fakat en sonunda Topkapı, Eğrikapı üzerinden yapılan hücum başarıyla sonuçlandı ve Osmanlılar İstanbul'a girdiler. Mayıs 1453 senesinde padişah, Fatih ünvanı kazandı.

Sayfa : 202

مقام صدارت برسنه دن بری منحل ایدی . بوسنه ، خراوت دیو .
شیرمه لرندن و قانچک تریه کرده لرندن (عمودپاشا) صدراعظم اولدی که
دولت علیده چندرلی خاندانندن صوکره ایگ صدر اعظم
اولاندر .

(ردوس) شوالیه‌ری سربستی تجارت استدانسنده بولندقرندن
آنلره خراج تکلیف ایدیش ایدی . شوالیه‌ر ریشی ییادن بشقه
کیسه بی طاییه جقلری بی بیان ایدمه رک فاعلی کوچندردی . بونک اوزرینه
آناطولی قیسندن اوئوز قدر سفینه بوللادی کی (حمزه بک) قوماندان
سنده دخی بکرمی بش اوج صیره ، الی ایی صیره ، یوز بر صیره

Sayfa : 203

۲۰۳

عناقلی تاریخچه

کوردکی کبیر کوندردی. بودونانغا اولا خرچکذار اولان (مدیلی
Lesbos) اطهت اوغرادى. اورانك دوقهسى بك چوقاكرامانده
بولدبسهده ساقيزيلر حسن قبول كوسترمهدير. (ردوس) ك قلمهسى ده
بك محكم اولديغندن براهيم كوردبهمدى. (استانكوى) ده دشى عين حال
واقع اولدى.

Sayfa 202

Sadaret makamı bir yıldır boştu. Bosna-Hırvat devşirmelerinden ve Fatih'in yetiştirmelerinden Mahmut Paşa, sadrazam oldu ki Osmanlı Devleti'nde Çandarlı ailesinden sonra ilk sadrazam Mahmut Paşa'dır.

Rodos şövalyeleri serbest ticaret isteğinde bulduklarından onlara haraç teklif edilmişti. Şövalyelerin reisinin, Papa'dan başka kimseyi tanımayacaklarını söylemesi Fatih Sultan Mehmet'i gücendirmişti. Bunun üzerine, Anadolu kıyısından otuz kadar gemi yolladığı gibi, Hamza Bey kumandasında da, yirmi beş adet üç sıralı; elli adet iki sıralı; yüz adet de bir sıralı kürekliden oluşan [Sayfa 203] gemiler gönderdi. Bu donanma önce Osmanlı Devleti'ne haraç veren Midilli adasına uğradı. Oranın Dükası pek çok ikramda bulduysa da Sakızlılar, Osmanlı deniz kuvvetlerini pek iyi karşılamadılar. Rodos'un kalesi de çok sağlam olduğundan bir-ış görülemedi. İstanköy'e yapılan saldırıda da başan kazanılamadı.

Sayfa : 208

استانبول فتحی متعاقب فاتح وندیک و جنوز کیلری کبی
سفاش انشا ایندیمرک آق دکزه دونانا یوللامنه باشلامشیدی .
(محمود پاشا)، افلاق سفرندن عودتنده بودونانا ایله (مدیله) آطهسی
آلدی . (جنایق قلعه) یوزغزیه قلعهلر بیلوب طویلر قوتولدی .
۸۶۸ تاریخده اناطولیده دخی وضعیتمز دکیشمش ایدی .
قرمان اوغلی (ابراهیم) بک ، طریزون ایمیراطوری (داوید قومن)ک

Sayfa : 209

۲۰۹

مقالی تاریخ

قیزی اوزمانلر (ارزنجان) و (کاخ) طرفلنده آق قویونلی حکومتک
امیری (اوزون حسن) ، ویردیکنی اوکره نهرک یونلره بالاقاق
(ذوالقدریه) بیکی (اسماعیل)ی ده داخل اتقاجمش و جنوز دونانمانی
دخی آرمه قاتمشیدی . حتی (اوزون حسن)ی تشویق ایدهرک (سیواس) .
ایکی کونلک مسافه ده کاش (قویونلی حصار)ی عتباتلر محافظلرینک لهرندن
آلدیردی . فاتح ، ندرکات جیسیمه ده بولهرق (آماصره) اوزرینه وزیر
اعظم (محمود) پاشا قومانداسیه بوزاللی سفینه کوندردی . جنوز ییلر
دونانمانی کوزور کورمز شهری تسلیم ایندیله .

Sayfa 208

Istanbul'un fethinden sonra Fatih, Venedik ve Ceneviz gemilerine benzer gemiler inşa ettirerek Akdeniz'e donanma çıkarmaya başlamıştı. Mahmut Paşa Eflak seferinden döndüğünde, bu donanma ile Midilli adasını aldı. Çanakkale Boğazı'na kaleler yapıp toplar konuldu.

H.868/M.1463-64 tarihinde Osmanlı Devleti'nin durumu Anadolu'da kısmen zorlaşmıştı. Karamanoğlu İbrahim Bey, Trabzon İmparatoru David Komnen'in [Sayfa 209] kızını, o zamanlar Erzincan ve Kemah taraflarında hüküm süren Akkoyunlu hükümetinin emiri Uzun Hasan'a verdiğini öğrenerek bunlarla ittifak yapmış ve Dulkadir Beyi İsmailî de ittifaka dahil etmiş ve Ceneviz donanmasından yardım sözü de almıştı. Hatta Uzun Hasan'ı da teşvik ederek Sivas'a iki günlük mesafede bulunan Koyulhisar'ı, Osmanlıların elinden aldırdı. Fatih büyük bir hazırlık yaparak Amasra üzerine veziriazam Mahmut Paşa kumandası ile yüz elli gemi gönderdi. Cenevizliler donanmayı görür görmez şehri teslim ettiler.

Sayfa : 211

ایشته بو (پیر احمد) بک ۸۷۲ تاریخندہ وندیکلیله اویوشوب
 (ذوالقدر) اوغلی «شہسوار» بککے برابر عصیان ابتدی، فافع، بالذات
 قرمان فتحہ کیدہرک وزیر اعظم (محمد پاشا) بی اوزرینہ یوللادی.
 پاشا دخی مرقومی یریشان ایلهدی . فقط اسیر طوبہ بیله جک ایکن
 آلدیرمادی . بوی وزیرادن (محمد پاشا) نامندہ نا اهل و حریص
 بری پاشانک رشوت آلدیفنه عطف ایدهرک عزتہ سبب اولدی .

Sayfa 211

İşte bu Pir Ahmet Bey, H.872/M.1467-68 tarihinde Venediklilerle anlaşp Dulkadiroğlu Şehsuvar Bey'le beraber İsyan etti. Fatih, bizzat Karaman fethine gidererek, veziriazam Mahmut Paşa'yı da Şehsuvar Bey'in üzerine gönderdi. Paşa, Şehsuvar Bey'i yendi. Fakat esir almadı. Vezirlerden Mehmet Paşa adında yeteneksiz ve hırslı biri, esir alınmama olayını Mahmut Paşa'nın rüşvet aldığına yorarak, Paşanın azline sebep oldu.

Sayfa : 213

— 5 —

اوزون حسن — (آق قويونلۇ) باخود (بايندوبه) حكومتك

اك نامدار حكمدارى ايدى. (ديار بكر) ده كسب قوت ايخش و (قره قويونلۇ)

حكمدارى (جهان شاه ميرزا) ايله تيجورلكك طور ونى (الوسعد ميرزا) نى

قتل ايدمرك مقرادارمىسى (تبريز) اولوق اوزره بيوك بردوت تشكيل

ايخش ايدى .

Sayfa 213

Uzun Hasan

Uzun Hasan, Akkoyunlu ya da Bayındınye hükümetnin en ün-
lü hükümdarı idi. Diyarbakır'da güç kazanmış ve Karakoyunlu hü-
kümdarı Cihan Şah Mirza ile Timurleng'in torunu Ebu Said Mirza'yı
öldürerek, idare merkezi Tebriz olan büyük bir devlet kurmuştu.

Sayfa : 214

سلطان مصطفی (دوملی قره حصار) دهکی قره مان امراسندن

(آناجه بك) ى تپه ايدى. (پير احمد) بك ايسه (میان) دن (ذوالقدر)

اوغلری زدينه قاچوب اوراده وقات ايتدی . سلطان (مصطفی) بو

آرالق ارتحال ايشكله برينه برادری (سلطان جم) قره مان واليسى

نصب ايدیدى . عنانليرك ظهورندن برى مسلط اولان قره مان

حكومتی ده مشار اليك واليلکننده اورته دن قالدیریدى . دولت بر

خاله دن ده قور تولدی .

قوشه بخره زمان زمان ايلریله دی . آطه لر دکزی يوش يوش

عنانی دکزی اولیوردی . (مدیلى) ، (لجى) ، (ایبروس) ، (طاشوز)

و (سباديرك) آطه لری ضبط ايدیدى .

Sayfa 214

Sultan Mustafa, Develi Karahisar'daki Karaman ümerasından Atmaca Bey'i yenilgiye uğrattı. Pir Ahmet Bey ise Münyar'dan Dulkadiroğlularının yanına kaçarak orada vefat etti. Sultan Mustafa da bu dönemlerde hayatını kaybederek, yerine kardeşi Sultan Cem Karaman Valisi oldu. Osmanlıların ortaya çıktığından beri sorun olan Karaman hükümeti de Sultan Cem'in valiliği döneminde ortadan kaldındı. Devlet bir gaileden daha kurtulmuş oldu.

Deniz kuvvetleri Midilli, Limni, İmroz, Taşoz, Semadirek adalarını ele geçirinco, Adalar Denizi yavaş yavaş Osmanlı denizi haline geliyordu.

Sayfa : 216

عہالتی آئینجیلری (وندیک) ایله (زیسته) آرسنده (آدرباتیک)
 دکزیه منصب اولان (تاغلیامنتو Tagliamento) نہری کجیدی
 زورلابرق «وندیک» جواری آتسه ورددیلر. وندیکلیری متفقلری
 ترک ایندکلرندن (لی) آطهسی و آرانوودلقده کی موافقی ترک اینک
 وپوزیک دو قہ آتونی تضمینات حریہدن ماعدا سنوی پوزاون
 بیك آتون خراج ویرمک شرطیله نائل مصالحه اولدی . فقط
 مصالحه نامه به استنبولده دائمی صورتده بر وندیک (بالوز) بیك
 اقامه سی و بالوزک وندیک تبعی امور عدلیہ نہ باقمی شرطی دخی
 درج ایدیلدی کہ پای متحدہ قونسلوس محکمہ لرینک تاسی بوتاربخندن
 ابتدا ایدر .

راز سوکرہ (زانطہ) ایله (ایماورا) آطه لری ده آیلدی

Sayfa 216

Osmanlı akıncıları, Venedik ile Tiryaeste arasında Adriyatik denizine dökülen Tagliamento nehri geçidini zorlayarak Venedik çevresini ateşe verdiler. Venediklileri müttelikleri de yalnız bıraktıklarından Limni adasını ve Arnavutluk'taki yerleri terk etmeleri, yüz bin düka altını savaş tazminatı ve yüz on bin altın haraç vermeleri koşuluyla barış anlaşması yapıldı. Fakat, anlaşma metnine İstanbul'da daimi bir Venedik Balyosu'nun (elçi) bulunması ve Balyos'un Venedik yurttaşlarının adli sorunlarına bakması şartı dahi eklendi ki başkentte elçilik mahkemelerinin kuruluşu bu tarihten sonra başlamıştır.

Biraz sonra Zante ile Ayamavra adaları da alındı.

Sayfa : 218

جناب فاتح، نادنی اوزره مصر حکومتی عاہدہ اولہرق اناطولیہ میں
 بوقہ (ردوس) فتح می کیتدیکندن کیمہ میں خبردار اہمکسزین اردو
 ایلہ (اسکدارہ) کیوب و گکبوزہ طرفدہ «خنکار چاری» نام موقعہ
 واردیندہ ارمحال ایلہدی.

Sayfa 218

Fatih, Anadolu'ya mı yoksa Rodos'un fethine mi gittiğinden kimseyi haberdar etmeksizin ordu ile Üsküdar'a geçip Gebze tarafında Hünkar Çayın denilen yere geldiğinde öldü.

Sayfa : 219

مدت سایط ۳۳ سنه در. بو مدت طرفنده فاتح اقدامات فوق العاده سیبه عثمانلی حکومتی (فتح قسطنطنیه) به موفقیتدن طولانی شرفک اک بیوک ایبراطورلنی درجه سنه چیقارمش و اورویانک او زمانلر اک جسم واک متمدن برهیت اجتماعی سی حاله قویمشدر. برحاله که حین وفاتنده وضعیت جغرافیمنز ایله وضعیت سیاسیمنز کلیاً دکیشمش ایدی. ممالک عثمانیه آناتولیده «فرات» نهری و یوقا زلیلرینه، روم ایلیده «طونو» کنارلرینه قدر توسع ایدهرک ایکی قطعه اوزرینه طبیعی برر حده استقار ایتهدیکی کی اکثریا بو حدود خارجنده اجرا ایتهدیکی وایتدیردیکی اقیقلره (بندان) سفری کی محاربه لرله

Sayfa : 220

کندیسندن صوکره کله جک عثمانلی پادشاه و سردارلرینه ده مکمل ایزلر براقشیدی. ایشته بونک ایچون ایدی که (ایران) و (مصر) حکومتلری آیری آیری اندیشه به دوشمشلر و (آوستریا) ایله (ایتالی) دهشت ایچنده قالمشلردی. (لهستان) دخی قرینک ضیطی اوزرینه عامه لرمشدر.

Sayfa 219

Saltanat süresi otuz bir yıldır. Bu müddet boyunca Fatih, yaptığı önemli fetihler ve İstanbul'u almasındaki başarısı nedeniyle devletini doğunun en büyük imparatorluğu derecesine çıkarmış ve Avrupa'nın o zamanlar en büyük ve en uygar devleti haline getirmiştir. Öldüğünde siyasi ve coğrafi konumumuz tamamen değişmişti. Osmanlı Devleti Anadolu'da Fırat nehri ve yukarılarına, Rumeli'de Tuna kenarlarına kadar genişleyerek iki kıtaya hâkim bir hale gelmiş, ayrıca yapılan akınlar ve Boğdan seferi gibi sa-

vaşlarla [Sayfa 220] kendisinden sonra gelecek Osmanlı padişah ve kamu-
tanlarına da mükemmel örnekler bırakmıştı. İşte bunun içindir ki İran ve Mi-
sır hükümetleri, aynı aynı endişeye düşmüşler ve Avusturya ile İtalya dehşet
içinde kalmışlardı. Lehistan ise, Kırım'ın ele geçirilmesinden sonra Osman-
lı Devleti ile ilişkiye geçmek zorunda kalmıştı.

Sayfa : 223

۲۲۳

عناصی تاریخی

حتى رسام مشهور وندیکلی (جنیقلی بالینی
Gentile Bellini) به تصویرینی یاغنه مساعدده ورمشدرکه بوندن
صوکره اندرون هابونده «السید حسین» وسائر ناملرده برلی مصورلر
دخی بیشمشدر.

زمانک علماسی فتوالریله تنظیم ایندیگی «قانوننامه محمدی» نام
بندگی قانونی - نسخه اصلیهسی غیر موجوددر - تاریخلر مرکز وایتنه
کوره ایگی قسمدن عبارت اینت:

برنجی قسم هیئت دولته وایکنجی قسم دخی بایرام و طعام مراسی
ایله مهر هابونه ونخت سلطنت اصول توارثنه دائر اینت.

فاحکح خواجه اولی «ملا کورانی» نام ذات شریهدر . علمایه
بک زیاده حرمت و رعایت ایدر، حتی خواجهنک داتما الی اوبدیگی
کی زمانک اک بیوک عالی اولان مشهور «ملا خسرو» جامعهده بیله
یاغنه قالفار ایدی . استانبولده تأسیس ایندیگی فاحح مدرسهلری دینانک
اک بیوک دارالفنونلری تونهسی ایدی . کبجهلری مدرسهلری
طولاشهرق طلبهینی تشویق ایدردی . برلاتین شاعری کندیسه بر
قصیده تقدیم اینتس و جاززه اولهرق شاعریک همنشهر بلردن بر جوق
اسیری آزاد ایلمشدر .

Sayfa 223

Hatta, ünlü ressam Venedikli Gentile Bellini'ye resmini yapması için izin vermiştir ki bundan sonra Enderun-ı Hümayun'da [saray okulu] Esseyit Hüseyin gibi yerli ressamalar dahi yetişmiştir.

Zamanının din adamlarının fetvalarından oluşturduğu "Kanun-name-i Mehmedî" isimindeki kanunu-günümüze ulaşmamıştır- oluşturmuştur. Tarihlerimizin kaydettiğine göre kanun, iki bölümden ibaretmiş:

Birinci bölüm devlet yönetimine ve ikinci bölümü de bayram ve yemek töreniyle sadaret ve tahta geçme usulüne ilişkinmiş.

Fatih'in hocası Molla Gürani'dir. Din adamları ve bilginlere saygı gösterir ve fikirlerinden faydalanmaya çalışırdı. Hatta hocasının da- ima elini öptüğü gibi, zamanının en büyük âlimi olan meşhur Molla Hüsrev'e camide bile ayağa kalkardı. İstanbul'da kurduğu Fatih medreseleri, dünyanın en büyük üniversiteleriydi. Geceleri medreseleri dolaşarak öğrencileri teşvik ederdi. Bir Latin şairi kondisine bir kaside sunmuş ve Fatih jest olarak, şairin hemşehrilerinden birçok esiri serbest bırakmıştır.

Yeni Kanunlar Bülteni
Kurtuluşun 72

1973 - 1972

Amikentli Mustafa Kemal Atatürk

Emrettiler No: 1112

Yazar: Mustafa Kemal Atatürk

Orn: Mustafa Kemal Atatürk

2000

Amikentli Mustafa Kemal Atatürk

1973 - 1972

رسالی وخریطه‌ل

حکمتانلی تاریخی

عربی :

احمد راسم

ایکینجی جلد

برنجی طبع

صاحب وناشری :

اقبال کتبخانه‌سی صاحبی

حسین

مرحقی محفوظدر

استانبول

شمس مطبعه‌سی — باب ظلال قاروشونده نومبرو ۷۲

۱۳۲۸ — ۱۳۲۶

Resimli ve Haritalı
OSMANLI TARİHİ

Yazan
Ahmet Rasim

Birinci baskı

İkinci cilt

Sahip ve Yayıncısı
İkbâl Kitabevi Sahibi Hüseyin

Her Hakkı Mahfûzdur

İstanbul
Şems Matbaası Babiâli
Karşısında Numara:72

1910 - 1912

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1913

Yazar : Ahmet Rasim

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 20 cm.

Sayfa Adedi : 523-1008

Sayfa : 582

لهیلر طالب

سلح اولنله ایلیجیلری کلدی . آبازه پاشا ایلیچیدن سلطان عثمان تانی عهد نامهمی موجینجه ویرکواپله اون ییلدن بری متراکم ویرکوری ایسته مکله اوپوشله مادی . دیاربکر بکر بکی مرتضی پاشا (له) سفرتیه سردار تعین ایدیلوب سلطان مراد دخی اردواپله برابر ادرتیه کیتدی .

Sayfa 582

Lehiler baş yapma isteğiyle elçilerini gönderdi. Ancak Abaza Mehmet Paşa elçiden, Sultan II. Osman'ın döneminde yapılan anlaşma gereğince yeni vergi ve on yıldan bu yana birikmiş vergileri de isteyince anlaşma sağlanamadı. Bunun üzerine, Diyarbakır Beylerbeyi Murtaza Paşa, Lehistan'a yapılacak olan sefere komutan olarak atanmış ve Sultan Murat da ordu ile beraber Edirne'ye gitmişti.

Sayfa : 584

ایران سفری

قاتلی ایز — وزیر اعظم محمد پاشا ایلك بهارده حلبدن چیقهرق دیاربکرده موسم صیفی کچیرمیشیدی . سلطان مراد ادونه دن عودتنده ایران محاربهنه بالذات کیتمکی تصمیم ایدمک (بایرام پاشا)نی استانبول محافظه سنه و (مرتضی پاشا) نی سفر قائم مقاملته تعین ایتدی .

Sayfa 584

İran Seferi

Kanlı İz: Veziriazam Mehmet Paşa, ilkbaharda Halep'ten çıkarak yaz mevsimini Diyarbakır'da geçirmişti. Sultan Murat Edirne'den dönüşünde **İran seferine bizzat** gitmeye niyet ederek, Bayram Paşa'yı İstanbul korunmasına ve Murtaza Paşa'yı da sefer kaymakamlığına tayin etti.

Sayfa : 589

ایران اردوسی سرعته چکیلمکده، قیش ده تقرب اینکده اولدیغندن اردو (تبریز) دن (وان)ه دوندی. واندن سلطان مراد بای نخته عودت ایلهدی. فقط یوله سابق شام قاضیسی (منطق) افندیگ قتلنه فرمان ویرمش ایدی، اجرا ایلهدی .

Sayfa 589

İran ordusu hızla geri çekilmekte ve kış da yaklaşmakta olduğundan, ordu Tebriz'den Van'a dönmüştü. Sultan IV. Murat da Van'dan tekrar başkente hareket etmişti. Dönüş yolunda Şam kadısı Müntaki Efendi'nin öldürülmesine ilişkin verdiği emir de yerine getirildi.

Sayfa : 604

سلطان مراد رابع (غازی) و (فاتح بغداد) عنواتی زمانک لسان تعظیمندن الهرق، بعض توجیهان اجرا سندن صکره صدراعظم (مصطلق)

۶۰۰

مقالی تاریخی

باشایی (بغداد) ده براقهرق عودت اینک نیتده ایکن بغداد بارو نخته اسی باتلا دی.

Sayfa 604

Sultan IV. Murat, Gazi ve Bağdat Fatihi ünvanlarını aldı ve bazı görevlendirmeler yaptıktan sonra Sadrazam Mustafa (sayfa 605) Paşa'yı Bağdat'ta bırakarak başkente dönmek üzereyken Bağdat baruthanesinde bir patlama meydana geldi.

Sayfa : 841

۸۴۱

عنازل تاریخ

*
بکری دردنجی باب سلطان محمد اول صفین
خان تائب اوغیدر
برنجی سطاہ محمود

۱۱۴۳ دە عنازل تختہ جالس اولیدر.

اوغیدر. ۳۰ پاشندہ ایدی.

*Atatürk, Sultan IV. Murat'ın oğludur çizmesini çizerek: "SULTAN I. MAHMUT HAN, II. MUSTAFA HAN'IN OĞLUDUR" yazmıştır.

Sayfa 841

Sultan I. Mahmut

H.1143/M.1730'da 30 yaşındayken Osmanlı tahtına geçmiştir.
Sultan IV. Murat'ın oğludur.

Sayfa : 888

مدت سلطتی ۲۸ سنه در . جلوسی دولتک (انحطاط) زمانه
 • تصادف ایله مشدر . بورا بقدر کوردیکیز و قوعات داخلیه و خارجیه
 دلائلریله دخی آکلادیکیز که عنانی حکومتی بر (دور و قوف) کییر .
 مه مشدر . پادشاهلر مندن اکثرینک سؤلالارده سی . مقربلرک سبتانی
 وزیرانک میباحاتی . عسکرک اطاعتسزلیکی . اهلانک جهالتی عنانی
 هیئت اجتماعیه سی صورت متادیده . راحت برافاش و بناء علیه هیئت
 اجتماعیه دن مطلوب اولان انتظام و کمال وجوده کله مه مشدر .

* Atatürk, kötü idare ve vezirlerin rekabeti kelimelerinin üzerine X işareti koyarak DEĞİL, CEHALETİ yazmıştır.

Sayfa 888

Sultan Mahmut, H.1168/M.1754 yılı Kasım ayında Cuma selamından dönüşünde Demir Kapı tarafından saraya girerken at üzerinde vefat eyledi. Sultan Mahmut, o gün camiye gidemeyecek derecede hastaydı ve yardımla ata binebilmişti.

Tahta çıktığı dönem, devletin dağılmaya başladığı döneme rastlayan I. Mahmut, 28 yıl saltanat sürmüştür. Buraya kadar gördüğünü iç ve dış gelişmelerin ışığında anlaşıyor ki Osmanlı Devleti, parlak bir dönem geçirmemiştir. Padişahların çoğunun kötü idaresi, çevresindekilerin kötü niyetleri, vezirlerin rekabeti, askerin itaatsizliği, halkın cahilliği Osmanlı Devleti'ni sürekli rahatsız etmiş ve devlette düzen ve birlik sağlanamamıştı.

علی یار

اوروپا ایله مناسبات خارجیه من نقطه نظر ندن

تاریخ عثمانی

مکتب ملکی طبعند تقریر ایملین کورملردن

لسخسی محدود در

باشری : الیاس

درسدات

قذاعت مطبعه سی

۱۳۲۹

Ali Reşat

Avrupa İle Dış İlişkilerimiz Açısından

TARİH-İ OSMANİ

Mülkiye Mektebi Ders Kitabıdır

İstanbul
Kanaat Matbaası
1913

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 413

Yazar : Ali Reşat

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : 776

Sayfa : 53

علمان قونیهلی قره رسم بو باده پادشاهك نظر دقتی جلب
 ایله جنس شرعی اولان حق حکومتك ضایع اولدیقنی بیان ایتدی .
 بر اسیر بوز یکرسی بش آغچه قیمتده عد اولهرق آدم باشه ۲۵ آغچه
 رسم آغمنه ، بوندن بشقه حدود خارجه اسیر چیقارلسنك منع
 اولمنه قرار ویرلدی .

Sayfa 53

Ulemeden Konyalı Kara Rüstem, padişahı, devletin -esir ve
 ganimetten almış olduğu- beşte bir oranındaki paydan yoksun
 kalındığı konusunda uyardı. Bir esirin 125 akçe değerinde olduğu
 kabul edilerek, esir başına 25 akçe vergi alınması ve ayrıca ülke di-
 şına esir çıkarılmasının yasaklanmasına karar verildi.

Sayfa : 432

عنانایلك مقاومت شهیدلری فرانسهك توسط وظیفهسی
 تسهیل ایتدی . (ویانوو) تشبثات لازمهده بولدی . ارکان دولت
 قارلوچیجه ویاساروچیجه مبادده نامه لرنی اناج ایدن محاربات سابقه دن
 کوزلری فورقتش اولدیقنی ایچنون حاضر غایه تامین ایدلش ایکن
 ایشك ایلیسته واریلیرق عقد صلحی تسبیب ایدیورلردی .

Sayfa 432

Osmanlıların şiddetle karşı koymaları, Fransa'nın aracılık görevi-
 ni kolaylaştırmıştı. Devlet ileri gelenleri, **Karlofça ve Pasarofça ant-
 laşmalarıyla** sonuçlanan eski dönem savaşlarını hatırlayarak- Vilya-
 nu'nun girişimlerini de dikkate alarak- hazır galip gelmişken şart-
 ları fazla zorlamayarak bir an önce başı yapmak istiyorlardı.

Sayfa : 437

(بروت) معاهده نامه سنجہ روسیہ نیک لهستان امور داخلہ سنہ
مداخلہ سی منع ابدی کی حالتہ معاهدہ جدیدہ بوجہت مسکوت عنہ
براقیلدی . فرانسه سفیری صالحیہ مانع اولور فکریہ لهستانہ متعلق
مادہ نیک یکی معاهده نامه بہ در چندہ اصرار ایتدی .

Sayfa 437

Rusya'nın Lehistan'ın içişlerine karışmaması konusundaki anlaş-
ma Prut Antlaşması'yla düzenlendiğinden yeni anlaşmada bu konu,
gündeme alınmadı. Ancak; Fransa elçisi anlaşmaya engel olur dü-
şüncesiyle Lehistan ile ilgili maddenin, yeni anlaşmada yer alma-
sı konusunda ısrar etmiştir.

Sayfa : 439

(۱۷۵۷—۱۱۷۱).

سنہ سنہ سلطان عثمان ثالث و قانی اوزرینہ جلوس ایدن سلطان
احمد ثالث شہزادہ سی سلطان مصطفای ثالث راجب باشای مقام سدارتہ
اچا ایتدی .

Sayfa 439

1757 (1171) senesinde III. Osman'ın ölümü üzerine yerine ge-
çen III. Mustafa, Ragıp Paşa'yı sadaret (başbakanlık) makamına
getirdi.

Sayfa : 444

— ۱۱۱ —

ارز و شورش و زلزله
دشمنه قارشى كوكس كرن درت بوز كشيذك عو اولسنه لافيدقالملى
كې وقايغ مؤله مشاعده ايدلى .

* Okunamadı

Sayfa 444

Düşmana karşı savaşan dört yüz kişinin yok edilmesine kayıtsız kalmaları gibi üzücü olaylara da şahit oldu.

Sayfa : 444

يکيجيرمى يالکمز خوتين ، سيلستره ، اسماعيل ، اوزى کي
قاملرده مقاومت ايتدیلر . مورخ واصف افندی عسکرک جيلرى
دائما آلتون ایله طولو اولدیغی ، اردو امراسنک استر وبادوره لوله
خزینهلرنی نقل ایتدکلرنی ، روس ضابطلرنده ایسه کانغدن بشقه
برشی بولمیدیغی، نغرات عسکره نك اوزرتده یدی سکنز بانیرپارمدن
ماعدل برشی چیقمدیغی بیان ایدیور .

وقیه بتون اورویای ترمین دوخا دخی عینی حالمه ایدی .
راغب پاشا ، سلطان مصطفای ثالث سفان جدیده انشاسنه غبرن
ایتمشاردی . فقط سفینه لک طرز انشاسی فنا اولدیغی کي بحر به عسکرته
دخی اطاعت وانتظامدن اثر قالمشدر

Sayfa 444

Yeniçeriler yalnız Hotin, Silistre, İsmail, Özü gibi kaleleri savundular. Tarihçi Vasif Efendi, askerlerin ceplerinin her zaman altınla dolu olduğunu, ordu komutanlarının katır ve develerle hazinelerini naklettiklerini, Rus subaylarında ise kâğıttan başka bir şey bulunmadığını, askerlerin üzerinde de yedi-sekiz bakır paradan başka bir şey çıkmadığını söylüyor.

Bir zamanlar bütün Avrupa'yı titreten donanma da aynı durumdaydı. Ragıp Paşa ve III. Mustafa, yeni bir donanma oluşturulması için çaba harcıyorlardı. Fakat gemi yapım teknikleri yetersiz olduğu gibi, bahriye askerinde de eski bağıllık ve düzenden eser kalmamıştı.

Sayfa : 445

(بەرغ) ك قوماندا ايتديكي ۱۶,۰۰۰ كشيلىك
 اوچنچي اردو قورم شه جزيرسى برزخنده (بهره قوپ) خطمدار
 نهنه هجروم ايله چكدي، جنرال (مهدوم) دون قازاقلرى وقالموقلر
 له دون هرى وقفقاسيه آرسنده كي اراضى نى مداخله ايدم چكدي ؛
 (طوتله بن Tedleben) ك قوماندانده بوتان بشنچي اردو دخى
 كرجستانه كبره چكدي .

Sayfa 445

Berağ'ın kumanda ettiği 16.000 kişilik üçüncü ordu, Kırım Yarımadası'ndaki Parakop savunma hattına saldırı düzenleyecekti. General Madom, **Don Kazakları ve Kalmuklarla birlikte Don nehri ve Kafkasya arasındaki bölgeyi** koruyacaktı. Todleben'in kumandasındaki beşinci ordu ise Gürcistan'a girecekti.

Sayfa : 461

اوصردده سلطان مصطفای ثالث شدت تأثرندن مغزولاً وقت
ابتدی [۱۱۸۷ — ۱۷۷۳] . برینه جلوس ایدن سلطان احمد ثالثک
شهادتسی سلطان عبدالحمیدک ایلك دوزسلطنتیده برقاچ یرده عساکر

Sayfa : 462

۱۶۲

عنايه ارفاق تفك موفقیتله نائل اولدی ایسه ده روسلر جنرال
(سوواریف)ك قوماندانیله قوای کایه امدادیه آلدقلرندن شغیره
مجموم ایتدیله .

Sayfa 461

O sırada Sultan III. Mustafa, üzüntüsünden öldü (1773). I. Abdülhamit'in saltanatının ilk zamanlarında birkaç yerde, [Sayfa 462] Osmanlı orduların küçük çaplı başarılar elde ettilerse de Rus güçleri General Savaşof'un kuvvetlerinin de desteğiyle Şumnu'ya saldırmışlardı.

Sayfa : 462

کوچک قیساچی معاهده نامه سنک باشایچه موای بوجه
آتیدر :

۱۱ قریم ، قوبان ، بوجاق ، یدی سان و سائر تانار قباننک
استقلاللری . بونلرک بالکیز امور مذهبییه ده مقام خلافته تبییلری .
خانلری قانون وعادتلری وجهله انتخاب ایدرک دولت عنایه و روسیه
طرفیندن مداخله ایدلمسی . هر ایکی دولتک تانار-مالکنده عسکر
ومأمور بولدیرماسی .

Sayfa 462

Küçük Kaynarca Antlaşması'nın başlıca maddeleri şunlardı:

Kırım, Kuban, Bucak, Yedisan ve diğer Tatar kabileleri içişlerinde bağımsız hareket etme hakkına sahip olacaklar, sadece dini açıdan hilâfet makamına bağlı olacaklardı. Hanlarını, kanun ve âdetleri çerçevesinde belirleyecekler, Osmanlı Devleti ile Rusya, Han'ın belirlenmesine karışmayacaklardı. Her iki devlet de Tatar ülkesinde asker ve memur bulundurmuyacaktı.

Sayfa : 467

۱۱۸۲ سفری عسکرده کفرتن زیادہ انتظامتک لزومنی کوسقوش اولدیقتن قیاسارجه معاهده نامہسنی مذاقب اصلاحات داخیایہ وعسکرہ یہ تہیت ایدلدی . فقط بو یابده ساحدار سید محمد پاشا ایله خلیل حمید پشادن ماعدا صدراعظم لر جدی بر خدمت ایسانه موفق اوله مدیلر . مع مابیه حدودده کی قلمه لریک ، الحاسه طوئه اوزرنده کائن اسماعیل قلمه سنک تعمیر و ترصیته جالی شیلدی . قفقاسیه جه تارنده تدابیر لازمه انخاد ایدلک اوزره فرخ علی پاشا صفوجق قلمه سی محاصطفه تعیین ایدلدی . علی پاشا ساحل بخرده آنایه قلمه سنی انشا ایتدی ، چرکس قباتلک دائرة اسلام و تمدنه آلفسنه جالی تیدی .

Sayfa 467

1182 yılında yapılan seferde, orduda, sayıdan çok düzen ve disiplininin gerekliliği ortaya çıktığından, Kaynarca Antlaşması'nın sonrasında yönetimde ve askerî alanlarda yeni düzenlemeler yapıldı. Fakat, bu konuda Silahdâr Sayit Mehmet Paşa ve Hamit Paşa dışındakilerin başarılı oldukları söylenemez. Bununla birlikte, sınırdaki kalelerin, özellikle Tuna üzerinde bulunan İsmail Kalesi'nin tamir ve sağlamlaştırılmasına öncelik verildi. Kafkasya'yla ilgili gerekli önlemleri almak üzere Ferruh Ali Paşa, Sevacak Kalesi savunmasına tayin edildi. Ali Paşa, deniz kenarında Anapa Kalesi'ni yaptırdı. Çerkes kabileleri denetim altına alınarak, İslâmiyet kabul ettirildi.

Sayfa : 468

لكن اك مهم تدبير اولان قيو قولى 'وجانقرينك
اصلاحه موفقيت حاصل اولهمدى . چونكه تصور ايديلان اصلاحات
وتنظييات بكيچيرى اساميسنى صانون آلان ابرادجيلرك ايننه كلدېكندن
بونلرك واملېم ايسته مين صنوف عسكريه نك تحريكاييه بواصلاحاه اك
زياده طرفدار اولان صدر اعظم خليل حيد پاشا عزىل و قتل ايدهدى
[۱۱۹۹] .

قيودان دريا جزايرلى حسن پاشا عكاده شيوخ طاهر اك عصابيه
پاشايلان اغقاشاننى ازاليه موفق اولدينى كېي موردده روم اشقياسنى
تأديب ، وقتيه صدر اعظم محسن زاده محمد پاشا طرفندن موردده جلب
ايديلهرك اهالى* محايه بجايرى ظلم و اعتساف ايلين باشى بوزوق عسكرفى
شبه جزيردن اخراج ايدهدى [۱۱۹۲] . بالآخره هر سنه دونخاى
حايون ايده آقى دكزه چيقه رقى آطلرده ، سواحله آسايشى تأمين
ايدهدى ۱۲۰۱ سنهده مصر امورى اصلاح ايدهدى .

Sayfa 468

Fakat, en önemli önlem olan Kapıkulu Ocakları'nın düzenlenmesi gerçekleştirilemedi. Çünkü, düşünülen yenilik ve düzenlemeler, parayla yeniçerilik belgesi alan ve eğitim yapmak istemeyen askerlerin kıskırtmalarıyla sonuçsuz kalmış ve düzenlemelere en çok taraftar olan Sadrazam Hamit Paşa öldürülmüştü.

Kaptan-ı Derya (Deniz Kuvvetleri Komutanı) Cezayirli Hasan Paşa, Akko'da Şeyh Tahir'in isyanıyla başlayan ayaklanmayı önlemekte başanık olduğu gibi, Mora'da Rum eşkiyasını düzene sokmuştu. Bir zamanlar Sadrazam Hasanzade Mehmet Paşa tarafından Mora'ya götürülen ancak sonradan bölge halkına bas-

ka yapmaya başlayan başı bozuk askeri, adodan çıkardı. Daha sonra, Osmanlı donanmasıyla Akdeniz'e çıkarak adalarda, sahil-lerde güvenliği sağladı. H.1201 yılında Mısır iç işlerini düzene koydu.

Sayfa : 476

— 176 —

اوستريا دولتي وقتيله
جزاير قورساتلري طرفندن ضبط ايديلن بعض اوستريا كيليريني
دولت عنانيهيه تضمين ايتيرديكي كهي بمدارين بوقورساتلر طرفندن
وقوع بولهجق ضرر و زيانك تضمين ايتيرلهسي و عكس تقديرده
برمدت مدينه طرفنده اوستريايه جوار اولان ممالك عنانيهيه تضمينات
آلهرق استيفاي حقوق ايدهسي مسورتته باب عالي يي تضييق ايله
بر تمهد سندی آلدی [1197].

Sayfa 476

Avusturya, Cezayir korsanları tarafından ele geçirilen bazı gemilerin karşılığında Osmanlı Devleti'nden tazminat aldığı gibi, bundan sonra bu korsanların sebep olabilecek zararların düzenli olarak ödenmesi, aksi takdirde Avusturya'ya yakın olan Osmanlı ülkelerinden bu zararların karşılanmasına ilişkin bir güvence senedi aldı.

Sayfa : 476

فرانسه يالكز قالدیغنی کورنجه روسيهيه خدمت ايدرك ، قرمک
اشغالی تصدیق ایچون باب عالی یی تضييق ایلدرك اوستريا و روسيه

Sayfa : 477

— 177 —

آره سنده کی اتفاق بوزمق ایستدی.

Sayfa 476

Fransa, yalnız kaldığını görünce Rusya'ya yardım ederek, Kırım'ın işgalini onaylamak için Osmanlı hükümetine baskı yapmak suretiyle Avusturya ve Rusya (Sayfa 477) arasındaki birlikteliği bozmak istedi.

Sayfa : 497

ر. صدر اعظم حسن پاشا شعبي به عودتندہ عزل
ابدہرك نازی حسن پاشا صدر اعظم اولدی. فقط صدر جدید بندر،

Sayfa : 498

— ۱۹۸ —

آفکرمان قلعہلرینک مدافعه سنده تکالی کوریلنلری تأدییدن سکره
تدارکات حربیه دوام ایدرکن وفات ایتدی . برینه روسجقل
شرف حسن پاشا تعیین ایددی .

Sayfa 497

Sadrazam Hasan Paşa, Şumnu'ya geldiğinde görevinden alındı. Yerine Gazi Hasan Paşa sadrazam oldu. Fakal yeni sadrazam, Bender ve Akkerman (Sayfa 498) kalelerinin savunmasında ihmali görülenleri cezalandırdıktan sonra, savaş için gerekli hazırlıklan yaparken öldü. Yerine, Ruscuku Şerif Hasan Paşa atandı.

Sayfa : 519

فرانسزلرک آرناوودلق ساحلنده
وندیکیلردن آلدقلری برلری قورتارمغه مأمور اولان تبه دنلی اعلی
پاشا دخی یروزه ایله دیگر اوچ قلعہین باھاربه فرانسزلردن آلدی .

Sayfa 519

Fransızların Amavutluk sahilinde Venedikilerden aldıkları Preveze ve diğer üç kaleyi, Tepedelenli Ali Paşa geri aldı.

Sayfa : 601

بالمكس او وقت دولت عليه روسيه ايله اتفاق ايدوبده نابولئونك مغلوبتدن صكره اوروپا بحالسي دوليهنه داخل اولسه يدي دها كارلى چيقار ، بلنگه (دوبروونيك) دنيلن (راغوزه) بي . (قطارو) بي ايله كچيرر ، احتمال كه روسيه ايله فرانسه عليهنه اتفاق ايتديكي تقديرده روسلر بساراييا قطعه سندن واز كچردى دنيله بيلير . لكن بوده دولت عليه مك ايشنه گلزدى .

Sayfa 601

Osmanlı Devleti, Rusya ile anlaşarak Napolyon'un yenilgisinden sonra Avrupa devletleriyle işbirliği yapsaydı daha kârlı çıkar, **belki Ragusa'yi ve Kataro'yu ele geçirirdi.** İhtimal ki Fransa'ya karşı Rusya'yla anlaşmış olsaydı, Ruslar, Besarabya bölgesinden vazgeçerdi denilebilir. Fakat bu da Osmanlı Devleti'nin işine gelmezdi.

Sayfa : 603

سلطان محمود تانى جلوس ايتديكي زمان دولت عثمانيه امشال كورلشمس درجهده وخيم تهلكرل ، مشوع مخاطرلر ايچنده ايدى . دولتك بقاسته مدار يكانه اوله بيله چك نظام جديد عسكرى ايله اصلاحات سائر سلطان سايمك خلى انشاننده النا ايدلش ، آنا . طولى وروم ايلي طرفلرى ملوك طوائف حكمنه كيرن دره بلكرك ايدى تحككم و تغلبلرنده قالشدى . استانبولده امور حكومت زوردهلر

Sayfa : 603

اثناء ايدى . طشرلرده حكومت مركزيه نك امرى نافذ دكلدى .
 حلب جهنلرى اغتتاش و اختلال ايچنده ، بغداد والىلرى ، كوله نلرى
 داعية استقلالده ايدى . وهاييلر عربستان شيه جزيره سنى ضبط ايدرك
 حرمينده خطبه دن نام خلافتناهي نى چيقاردقلى كى مصر ، شام ،

Sayfa : 604

— ٦٠٣ —

عراق جهنلرینه تعرض ايديبورلردى . بالقان شيه جزيره سنده كى
 خرسىيان اقوام آره سنده روسيه نك تشويقيه عصيانلر ، استقلال
 آرزولرى كوريلبوردى . تونس بكلرى ، جزائر دايىللى مركز
 حكومتدن آيرلشلر ، اوروپا دولتلىرله ايستكلارى كى مصالحه و عماره دن
 چكيبورلردى . باغارستان و يدين واليسى بازوان اوغلنك عصيانى ،
 بائارلرك داعية سريسقى و استقلاللى ايله قارمه قاريشق ايدى .
 سربستان ، قرمطاغ جهنلرئنده دها بيوك شهلككلر موجوددى . بايه
 واليسى تيه دلكلى على پاشا ، مصر واليسى محمد على پاشا مستقلا
 اجراى حكومت ايديبورلردى . بشون غوائل داخاييه انضمام ايدن
 روسيه سفرى ايله تام آلتمسئنه دوام ايتدى .

Sayfa 603

Sultan II. Mahmut tahta çıktığı zaman, Osmanlı Devleti, eşi benzeri görülmemiş derecede önemli tehlikelerle karşı karşıyaydı. Devletin geleceğinin teminatı olan Nizam-ı Cedid askeri ile diğer yenilikler, Sultan Selim'in ölmesinden sonra uygulamadan kaldınılmış; Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli bölgelerinin yönetimi, bu bölgedeki güçlü beylerin eline geçmişti. İstanbul'da

yönetim, zorbalara eline geçtiği gibi taşrada da merkezi yönetimin sözü geçmiyordu. Halep tarafları kanşıklık ve ayaklanmalar içinde olup, Bağdat valileri ve Kölemenler [Mısır] serbest hareket ediyorlardı. Vahhabiler, Arabistan yarım adasını ele geçirerek Mekke ve Medine'de okunan hutbeden halifenin adını çıkardıkları gibi, Mısır, Şam ve [Sayfa 604] Irak taraflarına saldırı düzenliyorlardı. Balkan yarımadasındaki Hristiyan halk arasında, Rusya'nın desteğiyle isyanlar ve bağımsızlık arzuları görülmüyordu. Tunus Beyleri, Cezayir Dayları, Osmanlı Devleti'ne haber vermeden Avrupa devletleriyle istedikleri gibi görüşmelerde bulunuyorlardı. Bulgaristan, Vidin Valisi Pazvanoğlu'nun isyanı ve bağımsızlık hareketleri ile karmakarışık idi. Sırbistan, Karadağ taraflarında daha büyük tehlikeler vardı. Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa ve Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa, bağımsız bir yönetim sergiliyorlardı. Bu sorunlar nedeniyle Rusya seferi, tam altı yıl sürdü.

Sayfa : 614

یا ایہ والیسی بہ دئی علی پاشا مصر والیسی محمد علی پاشایی
تقلیداً تأمین حکومت املنه دوشمندی . انواع حیل و دسایس ایله
جواردہ کی آرناوود بکترینک خانمانلری تخریب ایدرک طوسقہلق

Sayfa : 615

— ۶۱۵ —

قطعه‌سی الله اعلم، کفالتی جهتہ دخی تجاوز ایشدی. بر جوق کویلی چیفتک و اهالیسی مستاجر حاله قویمشدی. علی پاشادن ظلم کورن خرسقیانلر کندیسینک زوالی نمنی ایتدکلی کبی دولجه دخی تادیجی چاره‌لری دوشونلکده ایدی. فقط تبه‌دللی او صرده عصیانه مستمد اولان روملر اوزرنده بیوک براسقی حکمنده ایدی. سلطان محمود تاینک ایلك دوره سلطنتده مستشار حکومت مقانده بولنان حالت اندی علی پاشایه اولان خصومتدن طولانی ازاله‌سی توصیه ایتدیگه وکلای دولتک قسم اعظمی بوکا عمامت ایدرلردی. حالت اندی پادشاهک بکیچریلر حقنده کی تصوراتی تأخیر ایچون بشقه بر غائله چیقاروب دولتی اونکله اشغال ایتک املنده بولدینی جهتله علی پاشانک قلعه فرمان اسدار ایتدیرمش، بو فرمانک اجراسی ایچون علی پاشا اوزرینه عسکر سوقبله روم ایلی والی و متصرفلرینه بشقه بشقه اسرار ویرلش بو عسکره قوماندا ایچون مورده والیسی خورشید پاشایه سرعسکرک عنوانی توجیه اولمشدی.

علی پاشا بو احواله واقف اولنجه مدافعه‌یه قیام ایدرک ۴۰۰۰ عسکرله بانیه قلعه‌سه قیامدی. دیگر طرفدن هر طرفده اختلالر چیقارمق دولتی شایرتمق ایچون بانیه حواله‌سیله مورده‌کی روملری تحریک و عصیانه اشوبق ایتدکدن ماعدا صربستان، افلاق و بغداد، جزایر بحر سفیده دخی عینی مقصدله مأمورلر کوندردی. روملر ذاتاً بر مسدندن بری بر اختلال چیقارمق ایچون فرصت آرامقده اولدقلرندن بووقعه‌یه تام فرصت آنخاز ایتدیله، مورده وانیه جهتلرنده اختلال چیقاردیلر. بو اختلال خورشید پاشایا اشغال ایدرک تبه

Sayfa : 616

— ۶۱۶ —

دلتیک الہ کجیرہہ منہ سبب اولدی . بئہ اوصردہ کریدہ کی
خرستیانلرک دخی اهل اسلام علیہ قیاملری دولتی اندیشہ پہ
دوشوردی .

روملرک عصبانہ تشبثی بیکی برشی دکلدی . بونلر اوتہدن بری
بالخامہ روسیہدن کوردکلری تشویقات اوزرینہ اعادہ استقلال فکرنده
بولنشلر ، شرق ایمبراطورلغنی احیا فکرندن واز کچمه شلردی .

روسیہ چاری بیوک (پتر) وحدت منہیہ بی وسیله انخاذا بیدرک
تبعہ دولت علیہدن اولان اورتودوقسلری اختلال و استقلاله تشویق
ایدردی . فقط (پروت) محاربه سنده کی مغلوبیتدن صکرہ بومنصدی
لاقیه تعقیب ایدمه مشدی . بالآخره روسیہدن کوندربان راهبر
وسار مأمورلر واسطه سیله تشویقات اجرا ایدلدی ، ۱۱۸۷ ده
قره طماغ ، ۱۱۸۲ ده کرجستان ، ۱۱۸۵ ده مورہ ، دها صکرہ
صریستان خرسیانلری بوشویقات ثمره سیله عصیان ایدیلر ، کافسی ،
بالخامہ روملر روسیہده کوره نیورلر ، روس پاراقلریله اعلان عصیان
ایلدورلردی . اوصردہ دولت عالیہ عسکرینک اویفونسز احوالی
روملرک بحق تأدیبلرینہ مانع اولمشدی . روملر مجازاتسز قالدقلرنی
کوردکلرک برابر بویله بیوک برایشک قولایجه و آرز زمانده حصوله
کله بچکنی بیلکلرندن تکثیر سفانته ، تیزید تروت و علم و هنرہ
جالیشورلردی .

Sayfa 614

Yanya Valisi Tepedelenli Ali Paşa, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'yı taklit ederek kendi yönetimini oluşturma emeline düşmüştü. Türlü türlü hile ve oyunlarla çevredeki Amavut beylerini etkisizleştirerek, Toskalık [Sayfa 615] bölgesini ele geçirmiş, Kigalık taraflarına da saldırılarda bulunmuştu. Birçok köyü, çiftliklerin halkını, kiraçısı durumuna getirmişti. Ali Paşa'dan baskı gören Hristiyanlar, Paşanın ölümünü ümit ederken, devlet bu durumun düzeltilmesi için gerekli çareleri düşünmekteydi. Fakat, Tepedelenli o sırada isyana kalkışmakta olan Rumlar üzerinde, büyük bir baskı kurmuştu. Sultan II. Mahmut'un danışmanı olan Hâlet Efendi, Ali Paşa'ya olan düşmanlığından dolayı ortadan kaldırılmasını tavsiye ettikçe, Bakanlar Kurulu'nun büyük çoğunluğu buna engel oluyordular. Hâlet Efendi, Padişahın yeniçeriler hakkındaki düşüncelerini erteletmek için, başka bir sorun çıkan devleti onunla uğraştırmak amacıyla bulunduğundan, Ali Paşa'nın öldürülmesine dair ferman çıkartmış, bu fermanın uygulanması için Ali Paşa üzerine asker göndererek, Rumeli vali ve mutasarrıflarına [Sancak vb. yerlerin yöneticisi] başka başka emirler vermiş ve ordu kumandanlığına Mora Valisi Hürşit Paşa atanmış.

Ali Paşa bu durumu anlayınca, kendisini savunmak için 4000 askerle Yanya Kalesi'ne kapandı. Diğer taraftan, her tarafta ayaklanmalar çıkararak devleti şaşırtdırmak için Yanya halkıyla Mora'daki Rumları isyana teşvik etti. Bununla birlikte Sırbistan, Eflak, Boğdan ve Akdeniz adalarına da kaşçılık çıkarmaları için adamlar gönderdi. Rumlar zaten bir süreden beri bir ayaklanma çıkarmak için fırsat

aramakta olduklarından, bu durumu tam bir fırsat olarak gördüler. Mora ve Yanya taraflarında ayaklanma çıkardılar. Bu ayaklanma, Hurşit Paşa'nın , Tepedelenli'yi(Sayfa 616) yakalamasına engel oldu. Yine o sırada, Girit'teki Hristiyanların da Müslümanlara karşı ayaklanmaları, devleti endişeye düşürdü.

Rumların isyana kalkışmaları yeni bir şey değildi. Rumlar öteden beri, özellikle Rusya'dan gördükleri destek üzerine bağımsızlıklarını elde etmeyi düşünmüşler, Doğu İmparatorluğu'nun yeniden kurulması düşüncesinden vazgeçmemişlerdi.

Rusya Çarı Büyük Petro, aynı dinden olmalarından dolayı, Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde yaşayan Ortodoksları, ayaklanma ve bağımsızlıklarını elde etmeleri için destekliyordu. Fakat Prut Savaşı'ndaki yenilgiden sonra, bu amacı gereği gibi takip edememişti. Daha sonra Rusya'dan gönderilen rahipler ve diğer görevliler aracılığıyla desteklerini sürdürdüler. 1187'de Karadağ, 1182'de Gürcistan, 1185'de Mora ve daha sonra da Sırbistan Hristiyanları, Rusya'dan gördükleri bu desteklerden dolayı isyan ettiler. Tamamı, özellikle Rumlar, Rusya'ya güveniyorlardı. Rus bayraklarıyla isyan ettiklerini ilân ediyorlardı. O sırada Osmanlı askerinin uygunsuz durumu, Rumlara tam anlamıyla hadlerini bildirmeye engel olmuştu. Rumlar, kendilerine karşılık verilmediğini görmekte beraber, böyle büyük bir işin kolayca ve az zamanda alamayacağını bildiklerinden gemilerinin sayılarını artırmaya; servetlerini, bilgi ve becerilerini çoğaltmaya çalışıyorlardı.

Sayfa : 617

(قابودیستریا) نك ریاستده بولمیه بر جمعیت تشكلی ایندیگی خبری

Sayfa : 618

۱۱۵

شایع اولدیغی زمان بتون روملر حکومت قدیملرینک احیا اولمچین قانع اولدیلر . مقصد اصلینک (روسیه) دن بشقه بعضی اوروپادولکلرنجی دخی ترویج اولمچینی قویاً امید ایدیورلردی . مکتبلری تشکیله ، بومکتبلرده قدیم یونانیلرک ، شرقی ایبراطورلرک تاریخی اوفومده ، کایسارده اهالی این فکر سربسقی واستقلاله آیشدیره جق صورتده بیاناتده بولمغه باشلادیلر . حکومت عنایه روملره اهمیت ورمدکن ماعدا روممکتبلرندماوفونان کتب ورسائل تفتیش ایدهجک ، آکلایه جق اسلام مأمورلر دخی بولمدهبتندن باب عالی روملرک تشبیرلندن غافل ایدی .

نهایت آطملر اهالیبتندن (اودسا) ده تجارتده مشغول (مانول اقسانتو) ، ناردلی (نیقولاسقوفو) ، پایلی (اطناتس جانو) اسمنده اوچ آرقداش فکر استقلالک قویدن قعله اخراجی ایچون معتبران ملندن ، استعمال سلاحه مقتدر کیمسلردن مرکب بر (آریا) ، یعنی جمعیت تشکیاتی تصور ایندیلر . ۱۸۱۴ سنه میلادیبتنده (آریا) نك یتیلرنجی ، اشارتفرشی ترتیب ونظامنامه داخلیسینی تنظیم ایلدیلر . (آریا) نك موجود اولان جمعیت علیینه نك یرنه قائم اولمسه ، بولک ممانوت و شهرتیه جمعیت خفییه اعضا تدارک ایلمسه قرار لوبردیلر . فقط بولمیه بیوک بر ایشک اوچ تاجرک تشبیه وقوعه کللمیه چکنی ییلدکلر . ندن روملری جایه مدار اولقی اوزره هیچ کیمسه کورونمز وکیم اولدیغی ییلنمز بر رئیس موهوم تصنیع ایندیلر ، (آریا) ده داخل اولانلره کندیلرینک آردهه برواسطه دن عبارب اولوب دیشک بیوک بر قوت اولدیغی سولمکه باشلادیلر . بوسورتده جمعیه کیرتارک هر

Sayfa : 619

— ۶۱۹ —

بری رئیس مجھولی کندی نہتہدہ مناسب کوردیکی وجہلہ تصور
ایدردی .

(آریا) نك مقصدی یاغختی استانبول اولق اوزره بتون روملردن
مرکب بر دولت تأسیسی ، یشی شرق ایمبراطورلنك احیاسی ایدی .
مؤسس جمعیت اولان سالف الذ کر اوچ کشیدن (اسقوفو) ایله (جاقو)
موسقوومیہ کیندیله ؛ (افسانو) استانبوله کلدی . بونلر بر جوق
کیمسلری جمیته ادخال ایتدکلرندن (آریا) منسویتنی درجابه تقسیم
وهر بر درجیه وظیفهله تمین و برطالم اشارات والفاظ مخصوصه احداث
ایتدیله [۱۳۲۹] .

اولجه بساراییاہ قاجش اولان (قره یورکی) آریا رؤسسانك
نشویقلریله صربستانده بر عصیان وقوعه کتیرمک ایچون بلقراده
کلدی ؛ فقط ورودی محافظ طرفدن رقیبی (میلوش) ، خبر ویرلد
یکندن (قره یورکی) خانہسندہ طویتلهرق قتل ایددی .

Sayfa 617

Kapodisterya'nın başkanlığında böyle bir topluluk oluşturulduğu haberi [Sayfa 618] duyulduğu zaman, bütün Rumlar, eski hükümetlerinin yeniden kurulacağına inandılar. Asıl amacın, Rusya'dan başka bazı Avrupa devletlerince de kabul göreceğini ümit ediyorlardı. Okullarının sayısını arttırmaya, bu okullarda eski Yunanlıların, Doğu İmparatorluğu'nun tarihini okutmaya, kiliselerde halka bağımsızlık fikri ile ilgili vaaz vermeye başladılar. Osmanlı hükümeti, Rumlara önem vermemekle birlikte, Rum okullarında okunan kitap ve dergileri inceleyebilecek devlet görevlilerinin de

bulunmamasından dolayı, Rumların bu girişimlerinde hazırlıksız yakalandı.

Sonunda, Odesa'da ticaretle uğraşan Manuel Aksanto, Nardeli Nikola Iskofo, Yanyalı Atmes Cako isiminde üç arkadaş bağımsızlık fikrinin, düşünceyi uygulamaya geçirilmesi için silâh kullanabilen kimselerden oluşan bir Eterya, yani topluluk oluşturmayı düşündüler. 1814 yılında Eterya'nın yeminlerini, işaretlerini düzenleyip iç tüzüğünü oluşturdular. Eterya'nın var olan ve bilinen topluluğun yerine kurulmasına, bunun yardımı ve şöhretiyle bu gizli topluluğa üye kazandırılmasına karar verdiler. Fakat böyle büyük bir işin üç tüccarın girişimiyle başlanamayacağını bildiklerinden Rumları bir araya toplamak amacıyla, hiç kimseye görünmez ve kim olduğu bilinmez bir gizli başkan uydurdular. Eterya'ya üye olanlara, kendilerinin aracı olduklarını, başkanın büyük bir kuvvet olduğunu söylemeye başladılar. Bu yolla topluluğa girenlerin her (Sayfa 619) biri, gizli başkanı kendi zihninde uygun gördüğü şekilde hayal ederdi.

Eterya'nın amacı; başkenti İstanbul olmak üzere bütün Rumlardan oluşan bir devlet kurmak, yani Doğu İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmaktır. Bu topluluğun kurucuları olan üç kişiden Iskofo ile Cako, Moskova'ya gittiler. Aksanko, İstanbul'a geldi. Bunlar topluluklarına çok kişiyi kattıkları için, katılanlar arasında bir derecelendirme yaptılar. Her bir dereceye, görevler verdiler. Bu derecelerin her birine bir takım işaret ve parolalar verdiler.

Daha önce Basarabya'ya kaçmış olan Kara Yorgi, Eterya başkanlarının desteğiyle, Sırbistan'da bir isyan çıkartmak için Belgrad'a geldi. Fakat, gelişini korumalar tarafından rakibi Miloş'a haber verildiğinden, Kara Yorgi evinde tutuklanarak öldürüldü.

Sayfa : 620

بكرش معاهده نامہسى موجيچہ طونہك كیل
 بوعازنی الهكیرمشدی. بغداد، افلاق و صربستان اوزرنده استحصال
 ایلهکی حق حتماہ باب عالیك امور داخلہ سنہ مداخلہ ایچون من
 زمان بہانہلر ، وسیلہلر بواسی تأمین ایلمشدی . (چار) قاینارجه
 معاهده نامہسى بك واسع بر صورتده تفسیر ایدیور و باب عالی ایله
 خرسیدان تبعہسى آرسندہ متوسط وظیفہسى کورمکه صلاحیتدان
 اولدیقى ادا ایلیوردی. خرسیدان تبعہ عثمانیہی حمایہ ایتمک و بوتلری
 لدی الحاجہ باب عالیك زر تابیتمدن قور تارمق روسیہك و طانی
 جہلسندن اولدیقى بیان ایتمکده ایدی .

Sayfa 620

Rusya, Bükreş Antlaşması gereğince, Tuna'nın Kili boğazını ele geçirmişti. Boğdan, Eflak ve Sırbistan üzerinde elde ettiği koruma hakkı, Babilî'nin iç işlerine karışmak için her zaman fırsat sağlamıştı. Çar, Kaynarca Antlaşması'nı çok geniş bir şekilde yorumluyor ve Babilî ile Hristiyan halk arasında aracılık görevi görmeye yetkili olduğunu iddia ediyordu. Osmanlının Hristiyan halkını korumayı ve bu halkı, Babilî'nin yönetiminden kurtarmayı Rusya'nın görevleri arasında sayıyordu.

Sayfa : 621

آلكساندر) روسیہك شرق خرسیدانلری
 لهنده باب عالیك امور داخلہ سنہ صورت دائمده مداخلہ ایلمشی
 خصوصتك اورویا حقوق عمومیسی میانہ ادخالنی تکلیف ایدیوردی.
 اورتودوکسلر لهنده بویله بر حق حمایہی قبول ایتمک ، تعییر دیکرله
 قاینارجه معاهده نامہسك مبهم موادینی واضح و عمومی برماده لهنده

Sayfa : 622

— ۶۲۲ —

قوتی روسیه نك ممالك عثمانیه ده کی سیاست مخصوصه سی، منافع خصوصیه سی تعقیب ایلمی دول غریبه نك تصدیق ایتمی، روس حمایه و نفوذینک اوروپا حقوق عمومیه سی احکامدن عداوتی دینکدی، روسیه نك بو ایلمه کی مقصدی آشکار ایدی. آنلکله بومقصدی منافسه مفابر کورمک جواب رد ویردی. فرانسه مرخصی (ناله ران) دولت عثمانیه نك تمامی مالکیتی اوروپانک ضایع آلتنه وضع ایتمک ایچون تمایات آلمدی.

Sayfa 621

Aleksandr, Rusya'nın Doğu Hristiyanları lehinde, Babilî'nin iç işlerine karışmasını, Avrupa devletlerinin gözünde meşru hale getirmek istiyordu. Ortodokslar lehinde böyle bir koruma hakkını kabul etmek, diğer bir deyişle Kaynarca Antlaşması'nın belirsiz maddelerine açık ve genel bir madde (Sayfa 622) koymak, Rusya'nın Osmanlı Ülkesindeki gizli siyaseti ve özel çıkarlarını sürdürmesini Batılı devletlerinin onaylamadığı, Rus koruma ve nüfuzunun Avrupa'nın genel hukuku hükümlerince kabul alınması demekti. Rusya'nın bu konudaki amacı, belgindi. İngiltere bunu, kendi çıkarlarına aykırı göreyerek kabul etmedi. Fransız delegesi Naloran, Osmanlı topraklarının tamamını Avrupa'nın güvencesi altına almak için emir almıştı.

Sayfa : 623

الحاصل ، انكلتره و اوستريا (چار) ك
 سياستى تبديل ايدمديلر . قونفره قياتدينى زمان (ناپولئون بوناپارت)
 الب آطه سندن قاچيش ، فرانسه تحته جلوس ايتمشدى . بناء عليه
 انكلتره و اوستريا بويه بر زمانده روسيه ايله بوزوشمق ايتتمديلر .
 و ياه قونفره سنده كى ديپلوماتلر روملك ادالارنى نظر دقه آلمديلر ،
 فقط دولت عثمانيه نك منافىنى دىنى موضوع بحث ايتديلر . معاهده
 قطيه ، عادتاً دولت عثمانيه موجود دگلش كى عقد و امضا ايدلدى .

Sayfa 623

Sonunda İngiltere ve Avusturya, Çar'ın siyasetini değiştireme-
 diler. Kongre kapandığı zaman Napolyon Bonapart, Alba Adası'n-
 dan kaçmış, Fransa tahtına çıkmıştı. Bundan dolayı İngiltere ve
 Avusturya, böyle bir zamanda Rusya ile bozuşmak istemediler. Vi-
 yana Kongresi'ndeki diplomatlar, Rumlann iddialarını dikkate al-
 madılar. Fakat, Osmanlı Devleti'nin çıkarlarını da konuşmadılar.
 Kesin antlaşma sanki Osmanlı Devleti yokmuş gibi imzalandı.

Sayfa : 625

آطه
 لك انكلتره حمايه سى آلتنه وضعى متضمن عهدنامه موجبنجه انكلېزلك
 اولجه (ناپولئون) دن آلدقلى بارغه ، بوتره نشو كى آرنادودلق
 ساحلده كى مواقع دولت عثمانيه بى كجدى . بو صورتكه جزائر سبغه ده
 يرلشمش اولان انكلېز لر روسيه نك حر كاتى تحت تر سده بولندى ريو رلر ،
 يونانستانه نظارت ايدى رلر ، الحاصل بر قاچ كوندك قلمه سلطانيه بيه
 و احتسابوله كله بيله چك بر وضعنده بولورلردى .

Sayfa 625

Adaları İngiltere koruması altına alan antlaşma gereğince, İngilizlerin önceden Napolyon'dan aldıkları Parga, Bozranlı gibi Amavutluk sahilindeki bölgeler, Osmanlı Devleti'ne geçtiler. Böylece Cezayir'e yerleşmiş olan İngilizler, Rusya'nın hareketini gözetim altında bulunduyorlar, Yunanistan'a nezaret ediyorlar, sonuç olarak da birkaç günde İstanbul'a gelebilecek bir durumda bulunuyorlardı.

Sayfa : 628

— ۶۲۸ —

چيفارمه مأمور اولدقن سكره (ايسپلاتى) (اقسانتو) بكرن
كلورك وسائل عصيانه مناكره به باشلاديلر .

روملر الكز ياده تبه دلتلى على باشادن چكينيپلرلر كن حالت انديتكن

بالعكس على باشانك اغداسى ايجون فرمان اسطار ايتديرمى قايت

سقيم بر تدبير ايدى . ذتاً روم ايلي اعيانلرى برر برر ازاله ايدلتى ،

يونان حدودنده كاتن ولاياتك تهرض ومدافعسته مدار اولان قوتلره

خال كاشدى . ميدانده يالكوز على باشا وار ايكن اونكده غلبنه

فرمان صادر اولمى روم عصاى سوينديرمشدى . على باشا دنى

كندرنى قورتارمق ايجون روملرى اختلاله تشويق ايتدinizدى .

الحاصل مملكتك هر طرفنده ، حتى استانبولده اختلال اماره لرى

كورونمك باشلادى حاله امور دولتى اداره ايدن حالت انديجى على

باشانك ازاله سندن بشقه برشى دوشونمكده ايدى .

Sayfa 628

... çıkarmakla görevlendirildikten sonra İhsani ve Aksente Bükreş'e gelerek İsyanın sebeplerini görüşmeye başladılar.

Rumlar en çok Tepedelenli Ali Paşa'dan çekinirlerken Hâlet Efendi'nin, Ali Paşa'nın idamı için ferman çıkartması çok yanlış bir hareketti. Zaten Rumeli ayanları, birer birer ortadan kaldırılmış, Yunan sınırında bulunan illerin saldırı ve savunmasını yapan kuvvetler etkinliğini kaybetmişti. Meydanda yalnız Ali Paşa varken, onun da aleyhine ferman çıkartılması, Rum âsilerini sevindirmişti. Ali Paşa'da kendini kurtarmak için Rum ayaklanmalarını destekliyordu. Sonunda ülkenin her tarafında, hatta İstanbul'da ayaklanma işaretleri görülmeye başladığı halde, devlet işlerini yöneten Hâlet Efendi, Ali Paşa'nın ortadan kaldırılmasından başka bir şey düşünmemekte idi.

مؤلفی

شیوه سانی

أبرالقاری بهادر خان

تورک شجره سی

(شجره تورک)

چاپخانه شیوه سانی تورکیه تورکیه شیوه سانی نقل ایمن

دوقتره رمضان

استانبول - مطبعه ناسره

۱۹۲۵، ۱۳۴۶، ۵

Yazan

Hive Hanı

Ebu'l-Gazi Bahadır Han

TÜRK SOY KÜTÜĞÜ

(Şecere-i Türk)

Çağatay şivesinden Türkiye Türkçesi'ne aktaran

Doktor Rıza Nur

İstanbul- Devlet Matbaası

1925

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1579

Yazar : Ebu'l Gazi Bahadır Han

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : 352

Sayfa : 3

باشدا نغج

بو اثر توركلارك منشاته دائر بر ائردر . چينگيز خان سلالهسندن خوارزملي عرب محمد خان اوغلو ابوالقاسي بهادور خان طرفندن . هجري ۱۰۷۴ ، ميلادي ۱۶۶۳ تاريخنده يازيلشدر . اترك پترسبورغ آسياني موزمسنده « داهل Dahl » اسيله معروف بر نسخهسيله قازان ، برلين و « گوتنفن » ده بولنان و بو آدلرله معروف اولان بر نسخهسي داها واردر . ائك مهم نسخهلر بونلر اولوب خيووده بولونمش اولان برديكر نسخهسيله پترسبورغ كئتبخانه ايمپراطوريسنده كي « يارجوف » نسخهسي قصورلي و خطاليدر .

بهادور خان بر پادشاه اولديني حالده ملتندن يياقتلي برغي . بولامديغندن و نسلك ضايع اولماسي خصوصنده كي حيتندن دولاي بو اثرى بالذات يازمشدر . مقدمهسنده دييوركه : « هيچ كيسه ظن . اجهسين كه بن بو كئتابي كئندي نسلي بوكتاتك ايجين حقيقتي .

Sayfa : 4

— 4 —

بوزارق یازدم . ذاتاً حق بی ممتاز یاراتمشدر ، بگا احتیاج یوقدر .
 بن برتون حقیقی اولدینی کی یازدم . تاگری با تا خصوصاً اوچ
 شی وردی : ۱ - عسکرک فنی ، قانون و نظاملری ، بر اوردویه
 قوماندایمک صنعتی ، بر اوردوی پوروتک و حرب نظامنه صوقق ،
 دوستلر و دشمنلره سولهشمک اصولی ؛ ۲ - هر دورلو شعر ایله
 تورک ، عرب و عجم دیلارنی ؛ ۳ - موغولستان ، توران ، ایران
 و عربستانده حکم سورن پادشاهلرک تاریخی بیلدک .

ایران ، عراق و هندستانده بن قدر شاعر یوق دیرسم بالان
 سولهرم ؛ فقط کزدیکم و احوالی ایشدیکم یرلرک هیچ بیلنده ،
 مسلمانده کافرده ، بن کی عسکر کوردمم و ایشیدتم .

۱۸۷۱ م . تاریخنده پترسبورغ شرق لسانلری مکتبی مدیری
 بارون ددمهزون Baron Desmaison داهل نسخهنی دیگر نسخهلره
 دفته قارشیلادیردندن سوکره چانانای شیرومی اوزرینه عیناً
 باصدیرمش ، ۱۸۷۴ م . بیلنده عینی نسخهنی فرانسوزجه ترجمه
 ایدوب تورکجهسی ایله برابر و ایکی جلدی بر کتاب حالنده اولهرق و
 « Histoire des mongois et des tartares » نامیه نشر ایشددر .

Sayfa 3-4

BAŞLANGIÇ

Bu eser, Türklerin kökenlerine ilişkin bir eserdir. Cengiz Han soyundan Harezmi Arap Mehmet Han oğlu Ebu'l Gazi Bahadır Han tarafından, M. 1663 tarihinde yazılmıştır. Eserin Petersburg Asyaî Müzesi'nde 'Dahl' ismiyle bilinen bir nüsha ile Kazan, Berlin ve Göttingen'de bulunan ve bu adlarla bilinen birer nüshaları daha vardır. Bunlar en önemli nüshalardır. Hive'de bulunan 'Yarçuf' nüshasıyla, Petersburg İmparatorluk Kütüphanesi'ndeki diğer nüshaları eksik ve hatalıdır.

Bahadır Han, bir padişah olmasına rağmen milletinden yetenekli birini bulamadığı ve soyunun yok olması endişesi taşıdığından dolayı bu eseri yazmıştır. Eserinin ön sözünde şöyle söylemektedir: "Hiç kimse benim bu kitabı kendi soyumu yüceltmek için gerçeği çarpıtarak yazdığını sanmasın. Zaten Tanrı beni seçkin yaratmıştır. Buna gereksinimim yoktur. Ben bütün gerçeği olduğu gibi yazdım. Tanrı bana üç özellik verdi: 1- Askerlik bilgisi, kanun ve kuralları bilme, bir orduyu yöneterek ilerletmek ve savaş düzenine sokmak, dost ve düşmanlarla konuşma kurallarını, 2- Türk, Arap ve Acem dillerinde yazılmış her türlü şiiri okuma yeteneğini, 3- Moğolistan, Turan ve Arabistan'da yaşamış padişahların tarihini bilme yeteneği.

Iran, Irak ve Hindistan'da benim kadar şair yok dersem yalan söylemiş olurum. Fakat benim kadar iyi bir askere, gezdiğim Müslüman veya Müslüman olmayan ülkelerde ne rastladım ne de böyle birinin var olduğunu duydum."

M. 1871 tarihinde Petersburg Doğu Dilleri Okulu Müdürü Baron Desmaison 'Dahl' örneğini, diğer nüshalarla dikkatle karşılaştırdıktan sonra Çağatay şivesi ile tıpkı basımını yayınlamıştır. M. 1874 yılında aynı nüshayı Fransızca'ya tercüme ederek Türkçesi'nide eklemiş ve iki ciltli bir kitap halinde "Moğollarla Tatarlar Tarihi" adıyla yayınlamıştır.

Mart 1917-Kahire
Doktor Rıza Nur

Sayfa : 11

برنجی باب

آدمدن موغول خانہ بدر [۱]

ایلك انسان آدمدر . بیک ییل پاشادی . صاغلقده فرقتدن قرق بیک کیشی کوردی . وفاتنده آدم یرینه اوغلو شیئی (chéis) براقدی . شبت پیغمبر اولدی . دوقوز یوز اون ایکی ییل پاشادی . اوده اولورکن اوغلو آنزوشی براقدی . آنوش ۹۱۲ سنه پاشادی . اولورکن اوغلو قایتانی یرینه براقدی . قایتان ۸۴۰ ییل پاشادی . اوده اولو آناسی آدمک یولنده یورویوب اولورکن اوغلو مهلائیل یرینه قودی . بوزمانده آدم اوغوللری چوغالشی اولدقلرندن مهلائیل بابل اولکاسنده سوس Sous اسمیه بر شهر قوردی . اوستو اورتولو اولر و اطرافنده کویر باهدردی . اوندن اول او بوق ایدی . انسانلر داغلرده ماغازلرده واورمانلرده اوتورورلر ایدی . ایلك حکم وروب آهالیله بر یوزینه بایسک ، مناسب یرلر بولدیجه آکینا کوب کویر پاپک دیدی . مهلائیل ۹۲۰ ییل بو دنیاده قالدی .

[۱] بو باب ، خرافاتی چوق اولدیغندن ، غلامه طریقله آدم . دیگر باهر عیباردر . جن چوق دفعه کتایک عینی تصویرلری آکوب ایته ایضاحات ویردم .

Sayfa 11

Türklerin Soy Kütüğü

Adem'den Moğol Han'a Kadar

İlk insan Adem'dir. Bin yıl yaşadı. Hayatında kendi soyundan kırk bin kişi gördü. Adem ölürken yerine Seys'i bıraktı. Seys Peygamber oldu. Dokuz yüz on iki yıl yaşadı. Seys de ölürken yerine Anuş'u bıraktı. Anuş 912 sene yaşadı. Ölürken oğlu Kaynan'ı yerine bıraktı. Kaynan 840 yıl yaşadı. O da önceki soyundan Adem'in yolunda yürüdü ve ölürken oğlu Mihlail'i yerine bıraktı. Bu zamanda Adem oğulları çoğalmış olduklarından Mihlail Babil ülkesinde Sus ismiyle bir şehir kurdu. Üstü örtülü evler ve etrafında köyler yaptırdı. Ondan önce ev yoktu. İnsanlar dağlarda, mağaralarda ve ormanlarda otururlar id. Halkına emir verip; "yeryüzüne yayılın, uygun yerler bulduka çiftçilikle uğraşın köyler yapın" dedi. Mihlail 920 yıl yaşadı.

Sayfa : 13

یافت باهانسک امریه جودی داغندن کیدوب ایقیل (وولغا) واییق
(اورال) صولری باقرینه واروب ایکی یوز الهی ییل اورارده
اوطوردی ، صوکره وقت ایندی . یونک سکز اوغلو وار ایدی .
نسی چوغالقبه چوغالشدی . اوغورینک آدلاری شونلردر: تورک ،
خازار ، ساقلاب ، روس ، مینخ ، چین ، کباری ، تازیخ .

یافت اولورکن بو یوک اوغلو تورکی رینه قویوب دیگر اوغولرینه:
« تورکی کندیکزه پادشاه بیلوب اونک سوزندن چیقمایکزه » دیدی .
تورکه یافت اوغلو لقبی وردیلر . تورک پک عالم ، پک حائل ایدی .
باهانسک وقاتندن صوکره بر چوق یرلری دولاشوب نهایت بر یری
خوس بولوب اورده اوطوردی . آلا آن اورایه ایسیخ کول -
Isisigh - koul دیرلر . چادری ابتدا پاپان پادشاه بودر . تورکورد
آلا آن بر طاقم حادثه واردرکه اوندن قالشدیر .

Sayfa 13

Yafes babasının emriyle Cudi dağından, İtil (Volga) ve Yayık (Ural) nehirleri kıyılarına geldi. İki yüz elli yıl orada yaşadı. Sonra öldü. Yafes'in sekiz oğlu var idi. Soyu çoğaldıkça çoğalmıştır. Oğullarının adları Türk, Hazar, Saklab, Rus, Ming, Çin, Kimari ve Tarih idi.

Yafes ölürken büyük oğlu Türk'ü yerine getirerek diğer oğullarına "Türk'ü kendinize padişah bilin ve onun sözünden çıkmayın" dedi. Türk'e Yafesoğlu lakabını verdiler. Türk, pek âlim pek akıllı idi. Babasının ölümünden sonra birçok yerleri dolaştı. Sonunda bir yeri çok beğendi ve oraya yerleşti. Halen oraya **Isık Göl** (Isık Göl) denir. İlk çadır yapan padişah budur. Türklerdeki bir takım âdetler Yafes'den kalmıştır.

Sayfa : 14

طوطوق عفتای ، قدرتی ، عادل بر پادشاه ایدی . تورکلرک
 بر چوق عادتلیری او ایجاد ایندی . عجملرک برنجی پادشاهی کیومارس
 ایله هم عصردی . بر کون آوه جیقوب بر کیک ووردی ، کباب
 ایدوب برکن برهه چه ات بره دوشدی ، اتی بردن آلوب بییدی . ات
 چوق لذتی کلدی . اوراسی طوزلاق ایدی . اوندن سوکره بیگلره
 طوز قویلدورتدی . بو صورتله ایلك طوزی او کشف ایندی .
 ۳۵۰ ییل یاشادندن سوکره اولدی . آوغلو ایلبجه خان برینه بکیدی ،
 لوده چوق بیلار پادشاهلق ایندکدن سوکره اولدی .

Sayfa : 14

نوحدن آنجه خانہ قادار بوتون یافت اولادی حق دینده ایدیلر .
 آنجه خان زمانده مملکت مهور و خلق زنگین آیدی . اوز بکلرک
 بر مثل واردی ، دیرک : « آیت سمرنجبه صاحبینی تاپلر . اوزمان اولغردی .
 بر عادت واردی که برینک بر اوغلو ، بر قیزی ، آنا بک و یا اییسی .

Sayfa : 15

- ۱۰ -

(کوچوک قارداش) و یا دیگر بر قیمتایسی اولسه اونک هیکنی
 (قورچاق) یا بلر ، اوندی ساقلارایدی . آرہ سرہ او قورچاخی اوپوب
 سووب اوتشالارقی بو فلانک صورتی دیرلر آیدی . بو بیکن اوکنه
 چکنک ایکن لقمیلرخی قورلر آیدی . یوزلرخی کوزلرخی بیکنه سورتوب
 اوکنده بره آکیلیرلر دی . ایشته بویله لکنه خبرلری اولقسزین بوت پرستکی
 میدانه کتیردیلر .

آنجه خانک ایکی اوغلو وار آیدی ، ایکیز دوغوشلردی .
 بو بوکنک آدی تاتار ، کوچکنک آدی موغول آیدی . آنجه خان
 قوجهنجبه اولککسی بو ایکی اوغلو تقسیم آیددی . بو ایکی قارداش
 بوتون عمرلرنجه خوش کیندییلر . اولا تاتاردن ، سوکره موغول
 خاندن بحث آیده چکنز .

Sayfa 14

Tutuk akıllı, kudretli ve âdil bir padişah idi. Türklerin birçok âdetlerini o oluşturdu. İranlıların birinci padişahı Kiyumarus ile çağdaştır. Bir gün ava çıkıp bir geyik vurdu. Geyiği kebab yapıp yerken bir parça et yere düştü. Eti yerden alıp yedi. Et çok lezzetli geldi. Etin düştüğü yer tuzluk idi. Ondan sonra yemeklere tuz koydurttu. Bundan dolayı ilk tuzu o keşfetti. 240 yıl yaşadıkdan sonra öldü. **Oğlu İlçe Han** yerine geçti. O da çok yıllar padişahlık yaptıktan sonra öldü.

Nuh'dan Alınca Han'a kadar Yafesoğulları Müslüman idiler. Alınca Han zamanında memleket çok gelişmişti ve halkı zengin olmuştu. Özbeklerin bir özdeyişi vardır. Der ki: "it semirince sahibini kapar". O zaman onlarda bir âdet vardı ki birinin bir oğlu, bir kızı, ağabey veya inisi [**sayfa 15**] (küçük kardeşi) veya diğer bir değerli yakını ölse onun heykelini (korçak) yaparak evinde saklardı. Arasına o heykeli öpüp sevip okşayarak bu falanın yüzü derlerdi ve putun önüne yemeklerinin ilk lokmalarını koyarlardı. Yüzlerini gözlerini puta sürüp önünde yere eğilirdi. İşte böylelikle haberleri olmaksızın putperestliği meydana getirdiler.

Alınca Han'ın iki oğlu var idi. İki doğmuşlardı. Büyüğünün adı Tatar, küçüğünün adı Moğol idi. Alınca Han yaşlanınca ülkesini bu iki oğlu kendi aralarında paylaştılar. Bu iki kardeş bütün hayatları boyunca iyi geçindiler. İlk önce Tatar'dan sonra Moğol'dan bahsedeceğiz.

Sayfa : 17

ایبائی باب

موغول خاندن چینگیزك دوغوشنه قادار

Mogol موغول Mogoul آصلنده مونغ اول ol در . عوامك ديلنده دگيشهرك موغول اولمشدر . مؤن توركجه قاينو ديمشدر ، اولك معناسى ايسه ساده دل در ، يعنى موغول مونقولور [۱] ، قاينولى ساده دل ديمك اولور . موغوللردن طوقوز گيشى پادشاهلق ايتمشدر . برنجيسى موغول خان ، سوكنجيسى ايل خاندن . شرفالدين على يردى ظفرنامه نك مقدمه سنده : « توركلرده هر شيشى طوقوز دفعه ياييق عادتدر ، زيرا موغول خانلرينك عددى طوقوزدر » دير .

Sayfa 17

Moğol Han'dan Cengiz'in doğuşuna kadar

Moğol aslında Mong-ol'dur. Halkın dilinde değişerek Moğol olmuştur. Mong Türkçe kaygı demektir. Ol'un manası ise saadettir. Yani Moğol, Mongol'dur. **Kaygılı, mutlu, huzurlu demektir.** Moğollardan dokuz kişi padişahlık yapmıştır. Birincisi Moğol Han sonuncusu İl Han'dır. Şerafeddin Ali Yezdi, "Zafemârne" adlı eserinin ön sözünde; "Türklerde herşeyi dokuz defa yapmak âdettir. Zira Moğol hanlarının da her şeyi dokuz kere yapma geleneği vardı" der.

Sayfa : 20

اوغوزك كوچوك قارىسى ده بو سوزى ايشيتشىدى . همان امين

Sayfa : 21

بر ادام صالحديروب وتمهين اوغوزه بيليردى . اوغوز همان يورده اداملار
كوندروب : « باهام عسكر طرفلا بور ، اوزر يمه كلوب بى اولدوره جكمىر .
بى سومن باگا كىسین ، اونى سومن اوگا كىسین . » ديه خبير
سالدى . آهالينك چوغى قاراخان طرفته كيتدى و آزی اوغوز خان
طرفته كچدى . قارا خانك اينلر (كوچوك فردهشلىر) ينك بر چوق
اوغوللرى واردى ، هبسى اوغوز طرفته كچدىلر . بو ، كىسه نك علق
كلزدى . اوغوز خان بونلره اويغور ادنى وردى . اويغور تور كچه
ياپوشغور دىكمىر .

Sayfa 20

Oğuz'un küçük kardeşi bunu işitmişti. Hemen güvenilir [sayfa 21] bir adam yollayarak olayı Oğuz'a bildirdi. Oğuz hemen yurda adamlar gönderip "Babam asker topluyor üzerime gelip beni öldürecektir. Beni seven bana gelsin, onu seven ona gitsin" diye haber gönderdi. Halkın çoğu Karahan'ı tercih etti. Halkın çok azı Oğuz Han tarafına geçti. Karahan'ın inileri (küçük kardeşleri) ve oğulları çoktu. Hepsi Oğuz tarafına geçtiler. Bu, kimse'nin aklına gelmezdi. Oğuz Han bunlara **Uygur** adını verdi. Uygur Türkçe yapuşgur [uyumak, birbirine yapışmak] demektir.

اناطولی انقلابی

۱۳۳۰ - ۱۳۲۹

۸۰ ————— ۸۰

یازمان

اکتوبر مهسوری

سایه مول اردو قومانده لرنده

(ارنامده جریه میرلوی)

معرفه

نمای ۵۰ غرضه

ANADOLU İNKILÂBİ*

1335-1339

Yazan

Eskişehir Mebusu, Sâbık Kolordu Kumandanlarından
(Erkân-ı Harbiye Miralayı)

Mehmet Arif

* Eserin Osmanlıcaı "Anadolu İnkılâbı, Mücahedât-ı Milliye Hâturâtı 1335-1339" adıyla 1340(1924) yılında yayınlanmıştır.

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1767

Yazar : Mehmet Arif (Erkan-ı Harbiye Miralayı)

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 21 cm.

Sayfa Adedi : 1 + 56

Açıklama : Kitap içerisindeki boş sayfalardaki el yazıları
9-12. sayfalara konulmuştur.

Sayfa : Giriş

" مقصد "

سازیم مجاهدات میباید ، کونا کوناه افتقد بانه صحنه اولیوم
 (اناتولیه) حقیقه مختلفه رشوع .. بیس و غیره کس
 برجهه آتانه اقتدار ایسه کله طبیعه . فقط بر
 بکه اولیوم زمانه شوقه
 اناتولیه صوفه زمانه کلمه دیا اناتولیه مجاهدت میباید
 اولیوم سیرا حقیقه بر نامه وطنانیم محکم برته تخریب میباید
 مقصدیم باز رفیق شواره حقیقه . قانیه کرام کاشی و غیره
 بر فکر دیر بکله امید ایسه دم
 شاهد بر رفیق و قایم دانه خاطر اش با نازکده شخصیات
 تمامه اقتداره فقط حقیقه ده اختلاف انجامه صوفه
 درجه حقیقه ایسین صوفه ایسین

شوقه

" AMAÇ "

Senelerce milli mücadelelere, günden güne inkılaplara sahne olan (Anadolu) hakkında farklı ve çok çeşitli resmi ve gayri resmi birçok eserlerin yayınlanacağı doğaldır. Fakat bu, belki uzun zaman gerektirecektir.

Anadolu'ya son zamanlarda gelmiş veya Anadolu Milli Mücadelesi'ni uzaktan seyretmiş bulunan vatandaşları mümkün mertebe aydınlatmak amacıyla yazdığım şu eserin, kıymetli okuyucularına yeterli derecede bir fikir vereceğini ümit ederim.

Şahidi bulunduğum olaylara dair hatıralarımı yazarken kişiselliğe temasdan kaçınarak ve fakat hakikatten de ayrı kalmamaya son derece gayret ettiğimi arz ederim.

Mehmet Arif

Sayfa : 5

استغیبه کوردیجه‌ی اوزره متوالیا ظهور رایره مقصد داخلی
 عیالری تکیه موقعا اولآ (اناطولی قوای مدیسی) منظم
 فرق لریز تشکی ایدیمجه قدر ، مراجعات خارجیه دخی کورکی
 کوردیک موجودیت مدیسی محافظه ایتشورد .
 قوای مدیسه ، کوردی خطه طبیبی عظیم بیسه قدر
 وقیاضتدی غرقابی انظار ایسه ده اضمحل زمانه ندره بولکی
 نظارده وقوعی طبیعی و مزوری کوردیلید . یاکنر خیانت
 وطنیاری تابت اولانیر بالطبع متشاور .

Sayfa 5

Aşağıda görüleceği üzere art arda ortaya çıkan birçok iç isyancı bastırma konusunda başarılı olan **Anadolu Kuva-yı Milliye'si**, düzenli birlikler oluşturuluncaya kadar, dış güçlerin saldırılarına da göğüs gererek ulusal varlığı korumuşlardır. Gerçi, Ulusal Güçler'in görmezden gelinemeyecek bir takım kusur ve hataları olsa da ihtilâl zamanlarında bu gibi kusurlar doğal ve kaçınılmaz görülmelidir. Ancak vatan hainlikleri kanıtlananlar doğal olarak bunun dışında tutulmalıdır.

Sayfa 18

Güneyde Fransızlarla savaşlar ve çatışmalar sürüyordu. İzmir dolaylarındaki Yunanlılar, ilk fırsatta harekete geçmek üzere saldırya hazırlanıyorlardı. Pontusçuların etkinlikleri de oldukça artmıştı. Ülke içinde Ulusal Güçler aleyhine bazı karşı hareketlerin olacağına dair duyumlar alınıyordu. Bu gelişmeleri görüşmek üzere Ulusal Meclis o sıralarda toplanmak üzereydi. Allah korusun en küçük bir başarısızlık ülkeyi darmadağın edebilirdi. 34. Fırka'dan bir alay, bir dağ bataryası ve Eskişehir Ulusal Güçler Müfrezeleri(x) ile birlikte hareket eden Bah Cepheleri Komutanı Ali Fuat Paşa, Salihli Cephesi'nden gelmiş olan Çerkez Ethem komutasındaki ulusal süvarilerle -ki bunlara daha sonra Kuva-yı Seyyare (Gezici Güçler) adı verilmiştir- Bursa Ulusal Güçleri'nin büyük çabalarıyla Anzavur güçlerini Bursa dolaylarından Bandırma yönüne doğru sürerek, hızlı bir yürüyüşle Geyve Boğazı'na ulaşmıştı. 34. Fırka'nın elinde bulunan diğer güçler durumun önem ve hassaslığı karşısında önceden Düzce tarafına yollanmıştı.

****Ulusal Hareket'in bütün aşamalarında malıyla ve canıyla fedakârca çalışmışlardır.

Çok iyi bir biçimde silâhlarla donatılmış küçükü büyükü birçok ulusal müfrezelerden başka...

***** Ulusal Mücadele'de [Kuva-yı Milliye'yi doğurana ve yaşatan Eskişehir Livanı] Eskişehir Livanı halkının yurtsever çabaları gerçekten dikkate değerdir.

Not: Metindeki müdahalelerin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

Sayfa : 24

الا شهرة سقوطه وقت انه نهك في معونه فلهذا اوزرني وفضله
 يريانه « بخير فرقة قطعا في استعبدوا اطرا بازارني واوراد
 نه نورد عتقه حركت ايده . آفونده فرقه نه اقسام تباقيس
 رطوبه بقم عيس الحماه ايده . فرقه عتقه مؤصلتده
 ايده صرتين تكلم و ترتيبات تافيه اخذ ايده . حاجو كره و توشه
 برتساي شوهه ايده كين الكلايس اوزرني « بخير فرقه تكلم
 نه نورد فرقه و اوراد بازارجه فرقه اولونده . اتاي
 رتسه برتساي قوط ايده فرقه بازاريه جوارنه قانده
 نويده يات ايده كين تكلم ايده . يونان ايده و تافيه
 ايده كوله استقامتده كي قوشني « بخير فرقه ايده و نودو
 منتقدده يونان اول باراده ، عوني به مفرده لرته و غيري قوشو
 ايده كي كين قوشو معارضت قانيشنده قوشيف اولونده .
 براتاده عتاه سقوط ايده و قوشو ده عيبه باستوردي .
 فرقه بردنه اكثير جوارني كلاس و برالاي ايمه برالاي
 فرقه توشه سوره ايده لايته را شايه
 كورده ايده ايده « بخير فرقه سويج بر يوروشه بر يوروشه
 محارم سيشنده و محارم يوقانوي .
 قوشو ايده ايده و ايده ايده سالفورده

Sayfa 24

Alaşehir'in düşmesi ve Uşak'ın tehlikeyle karşı karşıya kalması üzerine, Düzce'de bulunan 11. Fırka kütaneli, ivedi olarak Adapazarı'na, oradan da trenle Uşak'a hareket etti. Fırkanın geri kalan bölümü ve topçu birliklerinin tamamı Afyon'da diğerlerine katıldı. Fırka Uşak'a ulaştığında İney sırtlarına yerleşti ve saldırıya hazır duruma getirildi. Düşmanın Bursa'ya yöneldiği anlaşılınca, 11. Fırka yeniden trenlerle Karaköy'e ve oradan da Pazarlık'a yönlendirildi. Ancak, bu hareket sırasında Bursa düştüğü için, fırka Pazarlık yakınlarında kalarak Nafiz Paşa sırtlarını tuttu. Yunan kütanelinin İnegöl yönündeki saldırısı, 11. Fırka'ya bağlı adı geçen bölgede bulunan Albayrak, Avni Bey müfrezelerinin ve Aziz Kapitan komutasındaki yerel güçlerin karşı saldırısıyla durduruldu. Bu sırada Uşak düştü ve Konya'da ayaklanma başladı. Fırka bu defa Eskişehir yakınlarına geldi ve bir alay ve bir bataryasını trenle Konya'ya gönderdi. En sonunda (aşağıda görüleceği üzere) 11. Fırka hızlı bir yürüyüşle Birinci İnönü Savaşı'na yetişti ve savaşı kazandı.

Medeniyet isme düşer
 O sağız,

Taş üstünde biz braktık
 durma Kır,

Kafalardan dümen çık
 alsın her sağız,

Atılma, sığınma
 unutma,

Kalkındaki intikamı

unutma.

La Grande Encyclopedy. 140

2/11/1928

Sorgili büyük Gazimiz
ve Ulu Babamız

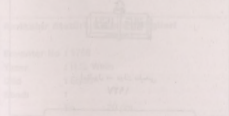
Ulan değer hakkı-
mızdaki muhabbet ve
tevccühâtinizden ebedi
minnetdarınız. bu
iltifâtınızın dört ya-
vurunuzla beraber her
zeman ve her ane
işgurunuzda fedayî
nefs fedakârlığına bile
oolenemeyeceği kana-
atındayız.

(2)

Azarattığınız büyük
 günün tesidi vesilesiyle
 vaki Baladaki bütün
 nazım haklarımızda
 ailevi vaziyetimizin
 tetkik ve takkikinden
 sonra mesut ve mü-
 reffeh kayata utuma-
 iye içerisinde kendi
 mübarek elinizle
 isat buyurmak vad-
 inizi sevinç gözyaş-
 larile karşıladık!

O dakikadan itibaren
 bu yeni ve bizim için

Volga ~~...~~ Münderjök. M Tam der Vold
 Münderjate 705 ~~...~~ à son
 D ~~...~~ D U O
 Tam ~~...~~ Plané
 Münderjate ~~...~~ Tam ~~...~~ ~~...~~
 Münderjate ~~...~~ Münderjate ~~...~~ Münderjate ~~...~~ Münderjate ~~...~~
 Münderjate ~~...~~ Münderjate ~~...~~ Münderjate ~~...~~ Münderjate ~~...~~

ھـ جـ ۰ وەلس

جہاننامہ

عارف دہلوی کے اردو نسخے اور سرس و مطہرودہ منقول
پر قبیلہ طرہتہ نور کجیہ نقلی ایڈیشن

برقی نسخہ

درجہ طبع

استانبول - دولت مطبعہ

۱۹۲۷

H.G. Wells

CİHAN TARİHİNİN UMÛMÎ HATLARI

Maarif Vekaletinin emir ve tensibi ile müderris ve muallimlerden müteşekkil bir heyet tarafından Türkçe'ye nakledilmiştir.

Birinci Cilt

Birinci Baskı

Eğitim Bakanlığı

İstanbul Devlet Matbaası
1927

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1758

Yazar : H.G. Wells

Cilt : Siyah

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 28 cm

Sayfa Adedi : XII + 217

Sayfa : V

سازوليك دورى نامدارلىرى بىرلىك اوج بارماقلى آياتى ايزلىرى

كەرىملىك آرزولانك قاراك قىلى تىجلى اوزۇنكە كىشى اىدىن، دىنوزور دىيان اسكى جىوانك خالىق سائە كىتىر آياتى ايزلىرى
 بو آياتى ايزلىرى جومىكە قاراك سىلمەدە يك آيرى دولابانك قىر اولان بىلىك بىشكەدەر . طوكىر بوازلار اولۇنە قازى
 داھىملىق بوپىشكلىرى قاسىدە پىداكە پىلارمىشور ، شوپورلەككە بوازلار داھا دون باشىن اىتىل كى سىرائىكە كوزونوزل . بوازلار
 بىرى ساپورلى ، سائىتىزىدەدە ايدى . كىلى ايزلىرى اولاندىكى سائە ايدە بىرەشە پالىدى . خىمالدە بو آياتى ايزلارنىكە بىقاج
 سىلور سىدى اولانلىق قىلدىر . كوزەدىكى رىس پە سىكولمىت سىمدە كىمەرقانە اولانق قانالانە بىر كوزور مەندە بوئىش
 دىگوزور آياتى ايزلىرى . بوازلە بارماقلى آراسىدىكى سائە ۶۰ سائىتىرە قانورور .

[Sayfa V'deki resmin altındaki not]

Amerika'da Arizona'nın karlarla kaplı tepeleri üzerinde keşfedilen, dinazor denilen eski hayvanların taş haline gelmiş ayak izleri. Bu ayak izleri, genellikle kayaların yüzeyinden ayrı ve kolaylıkla fark olunabilecek bir şekildedir. Donlar, bu izler üzerindeki karları dağıtmış ve bu şekilleri tamamıyla meydana çıkarmıştır. Bu izlerin her biri, haça benzeyen kırk santimetre çapında idi. Ayak izleri arasındaki mesafe ise, bir metreye yakındı. Bu ayak izlerinin birkaç milyon senelik olması muhtemeldir. Köşedeki resim, yine Amerika Birleşik Devletleri'nde Utah'da bir kömür madeninde bulunmuş bir dinazor ayak izidir. Bu izde parmaklar arasındaki mesafe altmış santim kadardır.

Yazarın Ön Söz'ünün Özeti:**Cihan Tarihinin Umûmî Hatları****Nasıl Meydana Geldi? Ve Hedefi Nedir?****1- Bu kitap Nasıl Meydana Geldi?**

"Cihan Tarihinin Umûmî Hatları" ilk defa 1918-1919 da yazılmıştır. Eser, fasiküller halinde yayınlanmış ve 1920 de özenle gözden geçirilerek yeniden kitap şeklinde basılmıştır. 1923 yılının Ocak ayında kitap, yine sıkı bir şekilde gözden geçirildikten ve yeni bir düzene sokulduktan sonra tekrar basıldı. Şimdi de yeni bir düzen dahilinde birçok yerleri baştan yazılmış, eskisine birçok konular eklenmiş olarak bütünü yeni bir şekilde yayınlanıyor. İlk defa çıkan resimli nüsha, savaşıl (Dünya Savaşı) takip eden yokluk ve karmaşa döneminde yayınlanmıştı. Şimdiki nüsha ise çok daha fazla resimlidir. Bu nüsha kelimenin tam anlamıyla resimli bir cihan tarihi olacaktır.

Bu kitabın yazarı, meslekî anlamda olmak üzere bir tarihçi değildir. Ancak yazarlık hayatının başlangıcından beri kendisi için özel bir tarih kitabı yazmakta ve her zaman tarihle uğraşmaktaydı. Tarih onun ruhunda bir uktedir. Hatta fizikî ve doğa bilimlere ilişkin çalışmalar yaptığı zamanlarda bile okuduğu tarihi olaylar için bir not

defteri tutmuştu. "The Time Machine" (Zaman Makinesi) adlı hikaye, insanlığın geleceğine ve isteklerine ilişkin hayali bir makale idi. "When the Sleeper Awakes" (Uyuyan Uyandı) adındaki eser, medeniyetimizin ortaya çıkmasını abartılı olarak tasvir eder. 1900'de çıkan "Anticipations" (Öngörüler) isimindeki kitabı, o zaman meydana gelen gelişmelerin olası sonuçları hakkında ileri sürülen görüş ve delillerden oluşuyordu. İşte bu kitapların bir çoğunda, meselâ "The Research Magnificent" (Muhteşem Araştırma) ve "The Unding Fire" (Sönmeyen Ateş)'de küçük tarih krokileri çizilmişti.

Yazar, insanın zaman ve mekândaki konumu hakkında mevcut olan bilgilerin genel bir bakışla yazılması düşüncesine ne kadar fazla bağlıydı ise, iş kendi için o derece zor, cazip ve mümkün olabilecek bir teşebbüs halinde göründü.

Roma sisteminin ortaya çıkışı ve boyutları, Avrupa'da imparatorluk fikrinin inatla savunulmasının ve Hristiyan dünyasının birliği hakkında çeşitli zamanlarda ortaya çıkanları türlü türlü projelerin, başka bir versiyonu idi. Ancak, çok çabuk anlaşıldı ki işlerin gerçek başlangıcı, ne Roma'da ne de Yahuda ülkesinde idi. Tarihi, Arap alemiyle sınırlama imkânı da yoktu. Batı dünyası daha ziyade, daha büyük bir dramın son perdesi idi.

Yazar, Asya'nın orta yaylalarının; İran, Hint ve Çin uygarlıklarının insanlık dramındaki belirleyiciliğinin, Avrupalı tarihçlerce ne kadar çok önemsizleştirildiğinin ayradına varmaya başladı. Uzak geçmişin şu andaki yaşamlarımızda ve kurumlarımızda bugün bile nasıl varılmakta olduğunu ve insanlığın gelişiminin ilk aşamalarını iyice anlamadıkça günümüzün geniş siyasal, dinsel ya da toplumsal sorunlarını ne kadar az anlayabileceğimizi, giderek daha açık bir biçimde görmeye başladı. Ayrıca, insanın kökeni konusunda belli bir düşünceye sahip olmanın gerekliliğini anlıyordu.

İşte yazanın bu tespitlerine bağlı olarak kitap da genişledi ve büyüdü. Bu genişleyen işin destansı azameli önünde yazar, bir müddet irtikâdî. Kendi kendisine sordu: Bu iş kendisi dışında bir tarihçinin işi değil miydi? Kendisi ki o zamana kadar en fazla makalemsi yazılar ve hayali eserler ile uğraşmıştı. Ancak, meydana bu kapsamlı projeyi gerçekleştirecek

bir tarihçi görünmedi.

Zamanımızda tarihçilerin büyük bölümü bilgili kimselerdir. Bunlar olayları birbiriyle olan bağlantısından ziyade, küçük hatalardan korkarlar ve olaylara yanlış bir anlam vermekten çok yanlış bir tarih zikretmek gülünçlüğünden çekinirler. Bunun böyle olması doğru ve uygundur. Koca bir mesleğe sadık insanların böyle dakikaları hesap eden ve kılı kırk yaran bir özeni, kesinlikle korumaları gereklidir. Ancak, bu, son derecede ayrıntılı olay ve gelişmeler konusunda, tarihçilere başvurmak hususundaki ümidimizi kırıyor. Onlar için bu cazip bir iş değil, belki de bıktırıcı bir iştir. Onlara göre insan, genel konu ve malzemeleri değil, daha küçük çaplı ve eldeki verileri dikkate almalıdır. Onlar bize şimdi birçok kişi tarafından değişik bakış açılarıyla yazılmış; kendi içinde bütünlüğü olan, objektif ve değerli yazılar armağan ediyorlar ki bu yazılar araştırmacılar için vazgeçilmez bilgi kaynaklarıdır.

Ancak bu muhteşem yazıların sıradan bir vatandaşın gündelik amaçları için kullanışlı bir rehber olmak konusunda sağladığı fayda, çok ciltli ansiklopedilerin yapacağı etkilerin aynısıdır.

Amerika'da genel tarihe dair birçok küçük kitaplar bulunur. Meselâ Robinson ve Breasted'in *Ancient and Modern History* (Eski ve Modern Tarih) ve Hutton Webster ile W. M. West'in yazılan dikkate değerdir. Ancak bu yazarlar, eserlerinde genellikle okuyuculardan ziyade ortaöğretim ve üniversiteye hitap ediyorlar. F. S. Marvin'in *"The Living Past"* (Yaşayan Geçmiş) adlı eseri önemli bir çalışmadır. Fakat, bunda da özlü olaylar azdır. Meşhur tarih otoritelerinden herhangi biri, benimki gibi bir genel tarih yazsa, akademik şöhretini tehlikeye atmış olurdu. Hatta böyle bir vatte bile bulursa, bunun uygulanması için okuyucuların daha senelerce beklmeleri gerekirdi.

Konu o kadar muhteşemdir ki ne yapılırsa yapılsın, ondan ne kadar iddiasız bahsedilirse edilsin, yine büyüklük ve itibarından bir şey kaybetmez. Bu kitap, bazen çok özenilmiş ve bazen de çok yetersiz gibi görünse bile, planı ve yazısı itibarıyla âdeta kendi kendisine oluşmuş bir eser gibi görünür.

2-Kitabın Yazılmasındaki Yöntem

Bu son baskının amacı, kitabı daha sade, okunabilir hale getirmektir.

Yazar, bu eserin notlarını ve haritalarını ne şekilde oluşturduğunu söylemişti. Ve itiraf eder ki ilk defa fasiküller halinde yayınlanan nüsha ile 1920'de birinci defa kitap halinde çıkan nüshaya şimdi tekrar bakınca, onlarda epeyce kuvvetli bir not defteri çeşnisi bulunmaktadır. Onlara, birçok hazmedilmemiş ve birbirlerine aykırı bilgi, ek halinde eklenmiştir. Tereddütlü, belirsiz ve ihtiyatlı ifadeler oldukça çoktur. Bunun sebebi yazarın takip ettiği yöntemdir. Yardımlarına başvurduğu Sir Ray Lankester, Prof. Gilbert- Murray, Sir Harry Johnston, Mr. Ernest Barker kendisinin dört büyük yardımcısı olmuştur. Gerek okuduğu eserler ve gerek yararlandığı kaynaklar için, bunları kendisine danışman kabul etmişti. Bundan başka, şu veya bu nokta veya bölge hakkında eserleri dikkatle okunan bazı kişilerin yardımlarını almıştı. Meselâ, Denison Ross, Mr. Cranmer Byng ve Mr. S. N Tu, merkezî Asya ve Çin hakkında kendisine çok faydalı olmuştu. Dr. Charles Singer, klasik bilim hakkında en faydalı bilgileri vermiş, Prof. J. L. Myres, Akdeniz arkeolojisi için kıymetli bir kaynak olmuştu. Mr. Philip Guadella, XVIII. ile XIX. yüzyılın ilk zamanlarının siyaseti hakkında yazarın danışmanı olmuştur. Mr. J. F. Morrobin siyasi ve ticarî coğrafyadaki dehası ve önerileriyle çok yardımcı olmuştu. Zaman ve bilgilerini benimle paylaşan daha birçok kişi vardı. Önceki baskılarda bütün bu isimleri içeren bir liste vardır. İnsan, âdeta minnedârlığını arz etmekle dostlarının isimlerini zikretmek arasında tereddütte kalıyor. Her bölümün önce yazar tarafından taslağı hazırlanmış, sonra binlerce nüsha halinde teksir edilerek yardımcı mümkün olan kişilerin hepsine gönderilmiştir. Bunlar, müsveddeleri kendilerince uygun olan tarzda yazmışlar, açıklama ve eleştirileri doğrultusunda gerekli olan yerleri kesip çıkarmışlardır. Bu aşamadan sonra yazar, bütün bu kesilmiş biçilmiş müsvedde kopyalarının ortasına oturmuş ve o bölümü yeniden yazmıştır. Nihayet, prova tashihleri de başka yardımcıları ve o sayfalarda bahsedilen döneme ilgilenen kişilere gönderilmiştir.

Birçok eleştiri ve düzeltme sınavı geçirmiş olan bu kitapta sözedilen olaylar, isimler ve tarihler hakkında okuyucuların şüphe etmelerine gerek yoktur. Eser, ağır eleştirilere uğramıştır. Ancak, genel olarak doğrultuğu hiçbir surette tenkit edilmemiştir. Hatta Mr. Bellok gibi yazarın en kıdemli bir düşmanı bile, eserin bu hususta meziyetini teslim etmiştir. İleri

sürülen ifirazlar, genellikle bazı bölümlerin uzun ve kasalığına veya olayın kitapta az ya da çok yer tutmasına ilişkindir. Klasik Yunan Tarihi bilgilerin den bazıları, kitapta eski Yunan bilimi ve insanlığın fikri gelişim sürecindeki yeri oldukça bariz bir şekilde vurgulandığı halde, Homeros'un ve eski Yunan'daki sanat vb. gelişmelerin ihmal edildiğini düşünüyorlar.

Önemli bir bölümü de Dünya'yı Latin işgali altında görüyor ve meselâ Bizans, İnan, Çin sistemlerinin genişleme ve etkileri hakkındaki söylemlere kızıyor. Modern Edebiyat'ta ve incelemelerde, Roma, hâlâ yaşılmamış bir haldedir. Yine, meselâ dogmatik hür fikirtiler (free thinkers), İsa'nın hakiki bir şahıs olarak gösterilmesini tahammül edilemez buluyorlar. Müslümanlar, peygamberlerinden pek laubali bir üslupla bahsedilmiş olduğundan şikayet ediyorlar. Komünistler ise Marks'ın ve Lenin'in doktrinlerinin bütün dünya tarihine yaklaşımda temel alınmadığına içeriyorlar. Birçok kimseler katalanındaki dini yaklaşım ve anlayışlar sebebiyle, insanın hayvanlardan geldiği hakkındaki küme küme, yığın yığın delillerden hoş olmayan bir tesire kapılıyorlar. Onlar için bu durum doğru bile olsa; ahlâka aykırı bir şeydir. Bu tür eleştiriler dikkate alınmamıştır. Çünkü bunlardan kurtulma veya bunları tatmin etme olanağı yoktur.

Bu eleştirileri yapan hemen herkesin zihninde, farklı bir "Cihan Tarihinin Genel Hatları" vardır. Herkesin kendi dünyası ve kendi bakış açısıyla, olayları açıklama tarzı vardır ki bunu değiştirme şansımız da yoktur. İşte, herkes bizim eseri, az çok geniş bir anlayışla çeşitli değerlendirmelere tâbi tutmaktadır. Doğal olarak yazanın da bir görüşü ve bir anlayışı vardır. Okuyucular, bu tür önyargılan olmayan yazan hiçbir zaman bulamazlar. Objektif bir şekilde ya da bir yöne ağırlık vermeden yazılmış bir genel tarih kitabı olamaz. Okuyucu gördüklerini anlatan yazanın kişisel düşüncelerinin niteliği ve boyutu konusunda, tıpkı bir hâkim veya jüri üyesi gibi hareket ederek, tespitlerin niteliği konusunda kafa yoracaktır.

Bazı ekleme ve çıkarmalar hakkında:

Bu kitabın önceki baskıları hakkında yapılan en önemli eleştirilerden biri de, eserde bilgi ve diğer toplumsal gelişmelerin hikayesi oldukça ayrıntılı anlatıldığı halde, sanatların ve özellikle musikinin ortaya çıkması sürecine önem verilmemiş olması hakkındaydı. Bu ifirazları sona erdirmek için eserin yeni baskısına bu konuyla ilgili bölümler eklenmiş, top-

lumsal yaşamda sanatçının, şairin, romancının nasıl ortaya çıktığı yazılmıştır.

Musikî ve diğer herhangi bir sanat tarihinin hudutları pek dardır. Sanatın anlaşılması için yegane yol; onu dinlemek, görmek ya da okumaktır. Sanat üstatlarının ve şaheserlerin bir katalogunu yaparak okuyucularımızın bir takım büyük isimleri gevelemesine hizmet etmek planımıza dahil değildir. Zannediyoruz ki okuyucular eserin ilerideki kısımlarında mimarın ve resmin başlıca ekollerini, başlangıçlarını, zaman ve toplumsal gelişmişlik arasındaki ilişkileri bulacaklardır.

Arkeoloji alanındaki ilerlemeler, kitaba bazı ekler yapılmasını zorunlu kıldı. Zamanımızda, yazının arkeologların kazmalarına ayak uydurması zordur. Eserin son düzeltme ve yayımlanmasından bu yana, birçok önemli kazı olayları ortaya çıktı. Meselâ Güney Afrika'da Taungs kafatası bulundu. Çene kemikleri ve yüzü insana benzeyen bir kafa taşı. Kuzey Hindistan'ın ilk Sümerlerle olan ilişkileri tanındı ki bu, Hindistan'da M.Ö. 600 veya 700 senelerinden daha önceki bir zamana ait belirli bir tarihtir önemli olan bir gelişmedir. Avrupa'nın savaştan sonraki tarihine ait bölümlerini, yeniden yazmak zamanı da geldi. Manzara değişti. Büyük afetin bize verdiği yeni Rusya'nın, yeni İtalya'nın ve yeni Almanya'nın özelliklerini, şimdi ilk defadakinden çok daha açık bir şekilde anlamaya başlıyoruz. Bundan başka birçok zeki insan, kaybolmuş efsanevi bir ülke olan Atlantis hakkında meraklı görünüyorlar. Kitabın önceki baskılarında bu hayalden bilerek bahsedilmedi. Bu yeni baskıda, bu mesele tartışılmış ve Herkül sütunlarının (Cebelî Tanık Boğazı) öbür tarafında yok olan bu medeniyete, yazının inanmamasının sebepleri açıklanmıştır. Belki kaybolmuş bir Atlantis vardır. Ancak böyle bile olsa, bu ülkenin bulunduğu yer, Yunanlıların farz ettiği yer değildir.

Not: Yazının Ön Söz'ü özet olarak alınmıştır.

Sayfa : 1

وحشی و ابتدائی قافله

ایچون دنیا، کاشانک دوز ر

زمینی و سما، بونک اوزرینه

کچیرلش برقبه سی کچی کورو.

نور، بو ایسط دوشونجهلی

انسانلر کونش ایله آبی بوقبه اوزرندن، حکمتی آکلاشیاماز

بر دونمه ایله یاخود دنیانک آلتندن دولاشیق سورتیبه

کعتادیا کلوب کچرظن اهدەرلر. بابل و چین هیتد شاسلری،

عصر لر جه ییلدیزلری زصد ایند کدن صو کراده، دنیانک دوز

اولد یفته ایناندیلر. دنیانک برکه شکنده اولدی فی فکر سی انک

اول صراحتله قاورایانلر اسکی یونانیلر اولدی. فقط

کاشانک وسعتی اولنرده حقیقه ادراک ایده مدیلر. کرقارضی

موجودانک مرکزنده صاندیلر

و کولشک، آیلک، دیکر

سیاره لک و بوتون ثابت

ییلدیز لک بومرکز اطرافنده

و بر فریستال کره ایچنده

دوندیکنی فرض ایندی لر.

فکر بشر بو ایلک دوشو.

نوشلردن اوتیه آنجاق اون

بشنجی عصرده کچه ییلدی

وقور بریق مرکزنده دنیادقل

156
4

Sayfa : 1

كوشك بولو غاسى لازم كلدي بى
 حقتده كى حيرت بخش نخبانى
 اون بشنجى عصرده ايلرى
 سوردى، فقط آتجاق اون
 يدنجى عصر ك باشلاننده در كه
 غاليه طرفندن تلسقويك
 ايله ريله تيلمه سى اوزميرنه
 فورنيك نقطه نظرى قبول ايدلدى .

Sayfa 1

Vahşi ve ilkel kafalar için, Dünya, evrenin düz yüzeyinde, gök-
 yüzü de bunun üzerine geçirilmiş bir kubbe biçiminde görünür. Bu
 basit düşünceli insanlar, güneş ile ay, bu kubbenin üzerinde nede-
 ni anlaşılmayan bir dogma ile dünyanın altından dolaşarak, süre-
 kli gelip geçer sanırlar. Babil ve Çin'in bilginleri, yüzyıllarca yıldızları
 gözlemledikten sonra bile, dünyanın düz olduğuna inandılar. Dün-
 yanın bir küre biçiminde olduğu düşüncesini, açıklıkla ilk kez kavra-
 yanlar, eski Yunanlılar oldu. Fakat, evrenin merkezini onlar da tam
 olarak anlayamadılar. Yerküreyi, evrenin merkezinde sandılar. Gü-
 neşin, ayın, diğer gezegenlerin ve bütün sabit yıldızların, bu merkez
 çevresinde kristal bir küre içinde döndüğünü savundular. İnsanlık
 düşüncesi, bu ilk düşünüşünün ilerisine, ancak on beşinci yüzyılda
 geçebildi. Kopernik, merkezde dünyanın değil güneşin olması ge-
 rektiği konusundaki şaşkırtıcı öngörüsünü, ancak on beşinci yüzyılda
 ileri sürdü. Fakat, Kopernik'in bu görüşü, ancak on yedinci yüzyılın
 başlarında, Galile'nin teleskopu geliştirmesi üzerine benimsendi.

Sayfa : 2

بوندن ماعدا ييلدیزلر آراسنده کی بی پایان بوشلقلری
 صاقلابان برده ده بوسوك عصر ایچنده یرتیلدی. کاشانک
 زمان ایچنده کی نهایتسز امتدادینی ادراکز ایسه داها یاقین
 زمانلرده ممکن اولایلیدی. اسی قوملر آراسنده بالکیز
 هند فیلولوزوفلری موجودانک کچیردیکی نهایتسز دورلر
 حفته آز چوق بر فکر صاحی کی کورینورلر. آوروپا
 ماننده ایسه داها بر چوق عصر دن آز بر زمان اول
 انسانلرک ، زمانک امتدادی حفته کی فکرلری ، بونک

Sayfa : 3

شاشله جق درجه لرده فیصه اولدینی مرکزنده ایدی .
 ۱۷۷۹ ده بر کتابچیلر سندقمسی طرفندن نشر ایدیلمن
 تاریخ عمومی Universal History اسمنده کی بر ازده
 دنیانک میلاددن اول ۴۰۰۴ سنه سنده وپک خوش بر صحت
 و صراحت ادعایله اعتدال حریفی ده یارانش و بصره دن
 تمام ایکی کونلک یولده و فرات نهری اوزرنده واقع هجرت ده
 خلقتک شاه آری اولان انسانک ظهور ایش اولدینی
 یازیلیدر .

Sayfa 2

Bundan başka, yıldızlar arasındaki dayanaksız boşlukları gizleyen perde, bu son yüzyıl içinde yırtıldı. Evrenimizin zaman içindeki sonsuz genişliğini anlamamız ise, ancak daha yakın zamanlarda olanaklı oldu. Eski kavimler arasında yalnız Hint filozofları evrenin geçirdiği sonsuz dönemlere ilişkin az çok bir düşünceye sahip gibi görünüyorkar. Avrupa dünyasında ise, bir buçuk yüzyıldan daha az bir zaman önce, insanların zamanın başlangıcı konusundaki düşünceleri, bunun [sayfa3] şaşılacak derecede kısa olduğu yolundaydı. 1779 yılında bir kitapçılar sendikası tarafından yayımlanan "Genel Tarih" adlı bir eserde, dünyanın milâttan önce 4004 yılında, hoş bir tam kesinlik sayıyla, şu andaki yörüngesinde yaratılmış olduğu ve Basra'dan tam olarak iki günlük yoldaki Frat nehri üzerinde bulunan Cennet'te, Tanrı'nın bir şaheseri olarak insanın ortaya çıkmış olduğu yazılmıştır.

Sayfa : 3

فکر بشرک بو اک بوپوک حریت و سربستی
استحصال ایچون فداکارانه چالیشمش اولانلردن بر جوشی
بوکون هنوز بر جیاتدر. ایشته بو اوغراشلار سایه سنده درکه
بشریت باواش باواش کوروشنی ده کیشدریدی وانسانلک
رؤیت ساحه سی بردن پک اوزاقلره قدار بایلیدی . ابی
پوز سنه اول ، همجنس لر مزک وسعت خیالی ، آتشی ییک
سنه دن ایلری به کیده میوردی . بوکون بو پرده قالدی
وانسان پوز میلیونلرجه سنه لر اوزاق نهایی کسز بر ماشی به
دوغرو کمال جارتله باقیلیدی .

Sayfa : 6

حقیقه ییلدکری - سویله نیور ایسه ده طیاره لر و بالونلر ایچنده هوایه
 چیقاریلان کوچوک قوشلرک و بوجکلرک بر چوغی بوندن
 داها آز ارتفاعلر واریجه تولو بورلر . داغرده حقیقه
 ییلن اک یوکسک ارتفاع سکز بیک مترویه وارمیور .
 انسانلر طیاره لرله ۱۱.۰۰۰ مترودن زیاده یوکسکدیلر
 و بالونلرله هر نه قاندار همان ۱۱.۰۰۰ مترویه قاندار واردیلر
 ایسه ده بوده نهایتسز اضطرابلر ایچنده ممکن اولاییدلی .
 انسانلری دکل اما ، مقید آتلیری حامل اولان کوچوک
 تجربیه بالونلری ۳۰ کیلو مترویه قاندار یوکسکلییه ییلمشدر .

حیات ، قشر ارضک ایلك یوز مترو ده ریختکنده ،
 ده کیزلرده ، برده هوا ی نسیمینک آلتی بیک مترویه کیمین
 اک آشامی طبقه لرند تجمرد ایش بولونیور . سیاره مزک
 اطرافنی قاپالایان بو هوا وسوزارلرینک محتوی اولدنی
 حیات خارچنده باشقا بر حیات طانیوروز . بزم ییلدیگمزه
 کوره ، فضائک بوندن خارچ قالان برلری ، شیمدیکی حالده ،
 حیاتدن محرومدیر . بعضی علم آداملری صریخ وزهره
 سیاره لرلی اوزرند حیاتک ویا بوکا بکزه بر حادثه نیک
 انکشاف بولوب بولادنی آراشدیردیله ایسه ده بو تجربیلر
 عندی بر طاقم فرضیه زدن عبارت قالدی .

Sayfa 6

Şimdi biz, yeniden dünyaya dönelim. Dünyamızın yançapı 13000 kilometreden biraz eksiktir. Yüzeyi buruşuktur. Bu buruşukluğun çıkıntılı yerleri dağlardır. Çukurlarda zar gibi ince bir su tabakası toplanmış bulunur. Bunlar, okyanuslar ve denizlerdir. Bu su zar, en derin yerinde ancak sekiz kilometre kalınlık gösterir. Yani, en derin okyanus bölgeleri sekiz kilometre derinliğe sahiptir. Bu miktar, yerküresinin kütleyle karşılaştırılacak olursa, oldukça önemsiz kalır.

Yerküresinin çevresinde ince bir hava katmanı vardır. Bir balon ile hava içinde yükselirsek ya da bir dağa çıkarsak, havanın gittikçe yoğunluğunu yitirdiğini fark ederiz. En sonunda hava, o kadar azalır ki yaşamak olanaksız olur. Otuz iki kilometre yükseklikte hava hemen hemen hiç yoktur. Bir kuşun çıkabileceği en yüksek nokta, altı bin metreyi geçmez. Güney Amerika'da yaşayan ve kundur adlı bir akbaba türünün, büyük bir çabayla bu yüksekliğe kadar çıkabildiği söyleniyorsa da balonlar ve uçaklar içinde havaya çıkanlar küçük kuşların ve böceklerin bir çoğu, bundan daha az yüksekliklere varınca ölüyorlar. Dağlarda çıkabilen en büyük yükseklik, sekiz bin metreye ulaşmıyor. İnsanlar, uçaklarla 11000 metreden daha yükseğe çıkabildiler ve balonlarla da 11000 metreye ulaşabildilerse de bu, ancak sonu gelmeyen acılar içinde gerçekleşebildi. Dayanıklı araçlara sahip ve insansız olarak havalandırılan küçük deneme balonları, 30 kilometre kadar yüksekliğe çıkarılabilmıştır.

Yaşam, yeryüzünün denizlerinde ilk yüz metre derinliğe kadar, yerde ise 6000 metreden aşağıdaki tabakalarda ortaya çıkmış bulunuyor. Gezegenimizin çevresini kaplayan bu hava ve su tabakalarının içinde varolan yaşam dışında bir yaşam biçimi tanımıyoruz. Bildiğimiz kadarıyla uzayın, dünyamız dışında kalan yerleri, şimdiki durumda, yaşamdan yoksundur. Bazı bilim adamları, Mars ve Venüs gezegeni üzerinde yaşamın ya da buna benzer bir olayın gelişip gelişmediğini araştırmalarına karşın, bu aramalar bir takım teorilerden öteye gidemedi.

Sayfa : 8

حياتك دنيا اوزرنده ناسل باشلايدىغى شېه سز بيلمه يورز .
 بيولوژى متخصصلىرى ، حياتك منشأى حقنده برجوق
 مختلف فرضيلر قورار و تخميناير بايرلر . بو عالملك نقطه
 نظرلىرى بر نقطه ده برلشير
 كې كورينبور كه اوده حياتك
 كولش كورن صيغ صيغاق
 سولر ده ، احتمال ايلك تشكى
 ايدن ده كيزلك ساحطلى
 بو نجه اوزانان كوللر و با ما قفلر
 ده باشلامش اولاسيدر .

Sayfa 8

Yaşamın dünya üzerinde nasıl başladığını kuşkusuz bilmiyoruz. Biyologlar, yaşamın kökenleri konusunda pek çok teoriler kurar ve öngörülerde bulunurlar. Bu bilim adamlarının çıkış noktaları, tek bir yaklaşımda birleşir görünüyor ki o da, yaşamın güneş gören sığ ve sıcak sularda, büyük olasılıkla ilk oluşan denizlerin kıyılan boyunca uzanan göller ve bataklıklarda başlamış olmasıdır.

Sayfa : 11 بو قايالره بارلئوزوپك

• حيوانات قديمه زمان قابالىرى Paléozoïque ، ده نير .
 بو قايالره پك اوزون سورن بر دورده ميدانه ككشلدور .
 بو دورده حيات ، دنيا مذك ده كيزلر نده انكشاف بولغه
 ر ياواش ياواش باييلمغه باشلامشدر . بو حيوانات قديمه
 زمانك ابتدالز نده ، اوزون زمانلر دنيا اوزرنده سولر
 ايچنده قايناشان ، يوزن و سورونن مخلوقلردن باشقا
 برنى بولونمادى .

Sayfa 11

Bu kayalara, paleozoik "ilkel hayvanların zamanına ait kayalar" denir. Bu kayalar, oldukça uzun bir zaman sürecinde oluşmuşlardır. Bu dönemde yaşam, **dünyamızın denizlerinde ortaya çıkmış** ve yavaş yavaş yayılmaya başlamıştı. **Bu eski zaman canlılarının yaşadığı ilk dönemlerde**, uzun zaman dünya üzerinde sular içinde kaynaşan, yüzen ve sürünen canlılardan başka bir şey bulunmadı.

Sayfa : 12

عدد .

ذات الارجل العضديه Brachiopode دەنيان برقوق صنفك
مختلف نوعلى مبدولاً بولونوردى . بوتون بوتلك
بانى صبرا پارى حيوان - پارى نبات مخلوقلردە باشاوردى .

Sayfa 12

Bir de, sert kabuklular, Brahiopode denilen kabuklular sınıfının çeşitli türleri bol bol bulunuyordu. Bütün bunların yanı sıra **yan hayvan, yan bitki** türü canlılar da yaşıyordu.

Sayfa : 12

ايته حيوانات قديمه زمانك ايلك صفحه سنى تشكيل
ايدن بوز ميليون سنه ايجنده ، دنيا مذك پك آزده رين
اولان ده كيرلر نده بولونان مخلوقلر بالكنز بوتلردى . قره
قسمى اوزمان هيچ شهبسز عقيم ابدى . بودورلردە
قرلردە حياتك موجوديته دار هيچ براز بولامبورز .

Sayfa : 12

و دوردە باشايان بوتون بو مخلوقلر ، حياتلرينك اك بويوك
 نسعى ، حتى تمامنى صولر ايچنده كچيريورلردى . تصورى
 بيله انسانى سرسم ايدهن اوزون عصرلرجه بوتون حيات
 بولردن عبارت قالش و بوزماندن اول ، دنيا ميليونلرجه
 سنلر بوس بوتون حياتسز و آتش . حالته دوغمش دورمشيدى .

Sayfa 12

İşte ilk hayvanlar, zamanının ilk aşamasını oluşturan yüz milyon yıl içinde, dünyamızın çok az derinliğe sahip denizlerinde bulunan canlılar yalnızca bunlardı. Kara kısmı o zaman, hiç kuşkusuz verimsizdi. Bu dönemlerde, karalarda yaşamın varlığına ilişkin hiç bir iz bulamıyoruz. Bu dönemde yaşayan bütün bu canlılar, yaşamlarının büyük bir bölümünü, dahası bütününü sular içinde geçiriyorlardı. Düşünmesi bile insanı sarısan bu uzun yüzyıllar boyunca, bütün yaşam bunlardan ibaret kalmış ve bu zamandan önce dünya milyonlarca yıl tamamen yaşamsız ve ateş halinde dönüp durmuştu.

Sayfa : 13

ايشته قايلر اوزرنده كورولن بو انطباعر و بوفوسيلر
 و قايلر ك بالذات كنديلرى بزم ايلك تاريخ و ثيقه لرغزى
 تشكيل ايدەر . بو وثيقه لر امانه سيه انسانلر ك آرايوب
 بولاييلدكلرى و الانده آراشديرمقده دوام ايندكلرى
 حيات تاريخى ، بو صورتله عادتا قايلر سجلنده يازيلى
 بولونور . بوسجلى تدقيق ايدمرك باواش باواش و برر برر
 حياتك منشأى تاريخى وداها يالكز برعصر اول انسانلر ك ،

Sayfa : 13

حقتده هیچ برفکر صاحبی اولادقنری کندى جیامتک
منشأرى تاریخى وجوده کتیره بیلوروز . فقط بوقایارى
بو فوسیللری بر ساجل کی تلقی ایندک دییه بوسجاک منتظماً
طوتولش اولدینى نطنه دوشولمىین . پالکز شونى دیمک
ایستیوروز که پاشایان هرشى بعضی ایزلر راقیره ، وز اونلردن
بر منا چیقارایلهجک قادار ذکی ایسهک بو ایزلرک بزم
ایچون بر مفهومی اولور .

Sayfa 13

İşte, kayaların üzerinde görülen bu izlenimler, bu fosiller ve kayaların biz-
zat kendileri, bizim ilk tarihsel belgelerimizi oluşturur. Bu belgeler yardımıyla
insanların arayıp bulamadıkları ve günümüzde de araştırmayı sürdürdük-
leri yaşam tarihi, böylece bir bakıma kayaların kayıtlarında yazılı bulunur. Bu
kayıtları inceleyerek, yavaş yavaş ve birer birer yaşamın tarihsel köklerini ve
sadece bundan yüz yıl önce, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz kendi ya-
şamımızın tarihsel kökenlerini oluşturabiliyoruz. Demek istediğimiz şu ki
yaşayan her şey bir takım izler bırakır ve bizler onlardan bir anlam çıkar-
abilecek kadar zeki isek, bu izlerin bizim için bir anlamı olur.

Sayfa : 13

اتوخی عصرک

عرب مؤلفلری ده بونلره مشغول اولدیلر . فقط فوسیللرک
حقیق معناری ادراک ایدن ایلک اوروپالی اون آلتنجی
عصرک باشلرندە پاشایان (۱۴۵۲ - ۱۵۱۹) له تونار
دووهنجی Léonard de Vinci اولدی و پالکز بوسوک بوزاللی
سنه ایچنده درکه ، انسانل تاریخ طلمک بو قدار اوزون
زمانل اعمال ایلش اولان ایلک صحیفه لرخی حل ایدوب
چیمار مایه جدی بر صورنده و مبادی بر شکلده باشلادیلر .

Sayfa 13

Onuncu yüzyılın Arap yazarları da bu konularla uğraştılar. Ancak, bu fosillerin gerçek anlamlarını kavrayan ilk Avrupalı 16. yüzyılın başlarında yaşayan(1452-1519) Leonard de Vinci oldu. Ve sadece bu son yüz eli yıl içinde, insanlar tarih dünyasının bu kadar uzun zaman sevsaklanmış olan ilk sayfalarını çözüp ortaya çıkarmaya, ciddi ve sürekli bir biçimde başladılar.

Sayfa : 18

قارم ، حياك بوابتدائى حادثه لى ، موجوداتك بو
 بو يوبوب تولمىنى و ذريت ييشدIRMىنى و دائما ده كيشوب
 كيدىن برطالده شخصيتلرك ده مناديا ده كيشمىلى ايجاب
 اينديكىنى نظر اعتباره آتجه ، حياك دائما محوللر .
 اوغراممه مجبور بولونماسك واستحاله ر و تقارقلرله اسكى
 نوعلرك اورتادن قالفىرق برينه مناديا يكي نوعلر كلمىنىك
 حادتا مقدر اولدىنى پك قولايقله استدلال ايده ييلير .
 بورادمثال اولارق بزم طانيديمىز بر حيوان نوعى آلدق .
 فقط قارلر و بوزلر آراسنده پاشايان كوركلى حيوانلر ايجون
 واقع اولان حاللر ، بوتون حيات ايجون ده صحيدر .

Sayfa 18

Okuyucu, yaşamın bu ilkel olaylarını, varlığın büyüyüp ölmesini, çoğalmayı ve sürekli değişip gelişen bir evrende kişilerin de sürekli değişmesi gerektiğini göz önüne alırsa, yaşamın sürekli olarak dönüşüme ve değişime uğramak zorunda kalması ve başkalaşma ve ayrışmalarla eski türlerin ortadan kalkarak yerini sürekli yeni türlerin almasının, kuşku duyulmaması gereken bir şey olduğunu kolaylıkla anlayabilir. Burada örnek olarak, tanıdığımız bir hayvan türünü ele aldık. Ancak karlar ve buzlar arasında yaşayan kürklü hayvanlar için gerçekleşen bu durumlar, bütün yaşam için de geçerlidir.

Salya : 19

مساعد اولاجق هر بيه تمولى
 او مخلوقه يك مساعد بر وضعت
 بخش ايدىوردى. ايركيچ بو مخلوقلر
 قرملره دوزر وسور و كلنمك تهلگه
 معروض ايديلر. ديكر جهندن حيات
 ساحلره اولدجه ياقين بولونمغه
 مجبور ايدى. چونكه او كا هوا -
 طبيعى صوده منحل اولمق اوزره -
 وضا لازمى .

هيج بر مخلوق صوسز تنفس
 ايدمز، و هيج بر مخلوق صوسز
 غدا سنى هضم ايدمز. بزمتاديا
 هوا تنفس ايدىورز درز .
 لکن حقيقتده بوتون جانلى
 مخلوقلرک بايققلىرى شى ،
 صوده منحل مولدالموضه ي
 تنفس ايتمكلر . بالذات بز
 تنفس ايتديكمز هوا نك اول
 امرده جگر لرمزك رطوبتى
 اينجده ارنهسى لازمدر .

Sayfa 19

Uygun olan her bünye değişimi, o varlığa oldukça uygun bir ortam sunuyordu. Er ya da geç, bu varlıklar, karalara doğru sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyorlardı. Öte yandan yaşam, kıyıları oldukça yakın bulunmak durumundaydı. Çünkü ona, suda çözülmüş bir durumda olan doğal hava ve ışık gerekiyordu. Hiçbir varlık, su olmaksızın soluk alamaz ve hiçbir varlık, su olmaksızın besinini sindiremez. Biz sürekli olarak hava soluyoruz. Ancak, gerçekte bütün canlı varlıkların yaptıkları şey, suda çözülmüş durumda bulunan oksijeni solumaktır. Soluduğumuz havanın her şeyden önce ciğerlerimizde çözünmesi gerekir.

Sayfa : 21

ایلك قره حیوانلری

نباتلردن سوکرا حیوانلر حیاتی باشلادی .

دنیاده برتک قره حیوانی وعینی وجهله برتک قره نباتی
بو قدر که بنیسی ، اولاً صوده باشان بر مخلوق ایکن
سوکرالی صو خارجنده کی حیاته انطباق مجبور تی ایله
نوعده حصوله کان استحاله لر و تفرقله بو کونکی شکلنی
آلش بولونماسین . بو انطباق مختلف شکلرده وقوعه
کلیه .

Sayfa 21

İlk Kara Hayvanlar

Bitkilerden sonra hayvanların yaşamı başladı. Dünyada hiçbir kara bitkisi yoktur ki yapısı önceleri suda yaşayan bir varlıktan, daha sonra, karada ki yaşama uyum sağlamak zorunluluğuyla, türünde gerçekleşen başkalaşma ve ayrışmalarla bugünkü biçimini almamış olsun. Bu uyum, çeşitli biçimlerde olur.

Sayfa : 54

شوراسى ده اونونغا يالم كە، قايلار ساجلى داها پك چوق
 دقته تدقيق وتبع اينلك ايستر . قايلارك تدقيقه داها
 آنجاق برقاچ نلدىن برى باشلانمشدر و هرانلده بوتكله
 اوزراشان انسانلرك عددى ده پك محدوددر . دنيايك
 بواعتبار ايله تدقيق ايديلهن يكانه ساحهسى همان همان غربى
 اوروپادن عبارتدر . طبيعتده هنوز ان سوروله مش
 و هر برى انسانه وانسانك جدرينه طائده نهايتسر وثيقه
 و ايزلر احتوا ايدهن داها كيم بيلير نه قادر ده بولر واردر .
 باخصوص آسياده ، هندستانده ، شرق هند آدارلنده ،
 آفرقاده بوتون بوممارك آناختارى صاقل اولاييلير .
 بالكز آمدرقاده بوايلك يارى - انسانلر حقنده برشى
 بولاييله من راز شهيدلير . والحاصل بوكون انسانلر
 حقده كي بيلكيلر من ، يقين بر آتيدده بيله جكمز شينلر
 باشده هيچ ماثابنده در .

Sayfa 54

Şurası unutulmamalıdır ki kayaların içindeki kayıtlar, daha oldukça özenli bir inceleme ve araştırmayı gerektirir. Kayaların incelenmesine ancak birkaç kuşaktan bu yanadır başlanmıştır. Her kuşakta bununla uğraşan insanların sayısı çok sınırlıdır. Dünyanın bu amaçla incelenen tek alanı, sadece Batı Avrupa'dır. Doğuda şu ana kadar el sürülmemiş ve her biri insana ve insanın atalarına ilişkin sonsuz belge ve izleri içeren daha kim bilir ne kadar depo vardır. Özellikle Asya'da, Hindistan'da, Doğu Hint adalarında ve Afrika'da bütün bu gizemlerin çözümleri saklı olabilir. Ancak, Amerika'da bu ilk yan insanlara ilişkin bir şey bulabilmemiz biraz kuşkuludur. Kısacası, bugün insanlar konusundaki bilgilerimiz yakın bir gelecekte bileceklerimizin yanında yok denecek kadar azdır.

Sayfa : 55

بو مخلوقلره عائد اولوق
 اوزره ايله ايديلن ايلك ايزلر آراسنده اك مهملرى بعضى
 طاشلار وچاقاق طاشلاريدر. بونلر يك نابا طرزده يونتمش
 اولمالرين رغماً ايله طوتولوق ايچون ياشل اولدقلرينه شيه
 يوقدى. بو طاشلار بالغا كچي قوللانمش اولمايىدى. بو ايلك
 آتلىر - توتولتىلر - اوقادار ابتدائى برشكلده ايديلر كه
 اوزون زمانلر بونلرى طييبى طاشلار كييسى يوقسه بر آدم
 ايله حاضر لانمش صنئى آتلىر كييسى تلقى ايتك لازم كله چكتمه
 زدد ايدى. بونلر آراسنده اك اسكيلرى ژه توتولوقلر.
 كوره پلبوسن دورينه يعنى برنجى جوديه دورندن داها
 اولكى زمانلره عائددى. بو طرز بقيلردن برنجى جوديه
 آراسى دورينه عائد اولانلرى ده چوقدر. فقط باريم
مليون نه اول بو آتلىرى بوتمش وقوللانمش اولان
 همان انسانلر بكنرمين بو مخلوقلره عائدنه كيك انه بوكا بكنر مرسار
 ايزلره بوگونه قانار آوروپادده آمرفادده نصادف
 ايديله مشدر.

Sayfa 55

Bu varlıklara ilişkin elde edilen izler arasında ilk önemlileri, bir takım taşlar ve çakmak taşlarıdır. Bunlar, çok kaba biçimde yontulmuş olmalarına karşın, elde tutulmak için yapılmış oldukları kuşku götürmez. Bu taşlar, balta gibi kullanılmış olmalıydı. Bu ilk araçlar -neolitikler- o kadar ilkel bir biçimdeydiler ki uzun zaman, bunların doğal taşlar mı, yoksa bir insan eliyle hazırlanmış yapay aletler mi olması gerektiği düşüncesinde kararsızlığa düşüldü. Bunların arasında, en eski jeologlara göre, Pelyosen dönemine, yani Birinci Buzul Dönemi'nden daha önceki zamanlara ait

olanlar vardı. Bu biçimdeki kalıntıların Birinci Buzul Dönemi'ne ait olanları da çöktür. Ancak, **yanmı milyon** yıl önce, bu aletleri yapmış ve kullanmış olan ve neredeyse insana benzeyen bu varlığa ilişkin ne kemik, ne de buna benzer başka izlere, bu güne kadar hem Avrupa'da, hem de Amerika'da rastlanılmamıştır.

Sayfa : 56

دört بیس بوزیک سنه اول بو ابتدائی طاش دوری
انسانلری یاخود یاری انسانلری آوروپاده قوشوب
دولاشیرلرکن بو قطعهده ماموتلر ، کرگدنلر ، برنوع
جسیم صو آغیرلری ، بویوک قوندوزلر ، ییزونلر و یابان
اوکوزلری ده یاشایوردی . یابانی بیکیرلر و قاما دیشلی
قاپلانلرده چوقدی . بوتاریخده آوروپاده هنوز آرسلانلردن
واصل قاپلانلردن بر دشانه یوقدی .

Sayfa 56

Dört beş yüz bin yıl önce, bu ilkel taş devri insanların ya da insanımsıların, Avrupa'da koşup dolaşırken, bu kıtada mamutlar, gergedanlar, bir tür iri su aygırları, büyük kunduzlar, bizonlar ve yaban öküzleri de yaşıyordu. Yaban beygirleri ve kama dişli kaplanlar çoktu. Bu tarihte Avrupa'da, henüz aslanlardan dönüşmüş kaplanlara ilişkin bir iz yoktu.

Sayfa : 56

پینه قاترو بوسدن ، ژه ٹولوژی دلیللری آراسنده
نهایت بولدیغیمز بویاری انسانه حائد ایلک برهاتدن سوکرا
انسانه یاخود اوکا قومشو : مخلوقه حائد اولاییلان ییکی
ر کبیک پارچاسی بولونجیه قادار یوز بیکلرجه سنهک ییکی
بر بوشلنی آتلامق لازم کایور . بوزمانه حائد طبقهلرده

Sayfa : 56

انسانه ويا انسانه بکزمه بر مخلوقه حاد اولق اوزره بالکزه
 بر جوق طاشدن ایلمش آلتربولوبورزه، و سوکرا ۲۰۰.۰۰۰
 سنهک بر فاصله بی متعاب ایکنجه جودیه آراسی
 زمانده، تقریباً بوندن ۲۵۰.۰۰۰ سنه اولره حاد
 اراضیده باشقا بر طاقم کیکلر آنزه لیور، ورده چکه
 کچی بولوبورزه.

Sayfa 56

Pite Fandropus'dan, jeolojik kanıtlar arasında en sonunda bulunduğumuz yan insana ait ilk delillerden sonra, insana ya da ona yakın bir varlığa ait olabilen yeni bir kemik parçası bulununcaya kadar, yüz binlerce senelik yeni bir başluğu atlamak gerekiyor. Bu zamana ait katmanlarda, insana ya da insanımsı varlığa ait olmak üzere, yalnızca, bir çoğu taştan yapılmış araçlar buluyoruz ve sonra 200 bin yıllık arayı izleyen İkinci Buzul Dönemi arasında, yaklaşık 250 bin yıl öncelere ait topraklarda, başka bir takım kemiklere ulaşıyoruz. Ve bir de çene kemiği buluyoruz.

Sayfa : 57

بوندن سوکرا یکیدن بر آدام یا خود یاری آدام ایزی
 بولق ایچون ساجلنرک بوزیکر نهنه کومستورن بر قاج
 پاراغتی داها جور مدمن لازم کلیور. او وقت ایتراسی،
 بوزیک سنه اولره جیقان والی بیک سنه قدار دوام
 ایتمش اولان اوجونجه جودیه آراسی دورینه حاد ظن
 اولونان ده پورده بر طاقم کیکلر بار چاری بولیورز که بو بار چار
 بر آرایه کتیریلنجه ر قاقا طاسی میدانه کلیور.

Sayfa 57

Bundan sonra, yeniden bir insan ya da yan insan izi bulmak için, kayıtlarımızın yüz biner yılı gösteren birkaç yaprağını daha çevirmemiz gerekiyor. O zaman başlangıçta yüz bin yıl öncesine çıkan ve elli bin yıl kadar devam etmiş olan Üçüncü Buzul Arası Dönem'e ilişkin olarak bulunan depolardan, bir takım kemik parçaları buluyoruz. Bu parçalar bir araya getirilince, bir kafatası ortaya çıkıyor.

Sayfa : 59

• بو آلتلری بوتش، میدانه

کتیرمش اولان مخلوقلرک کیکلرندن و اولنرک قوللانتش اوللاری لازم کلن دری و اودون کی مادهلردن معمول اشیدان هیچ برنشانه قالمش . بونلرک هپسی جوروش و محو اولمش ... بو طاشلرده اولسه بودورلر، مانده آلهه هیچ براماره قالمش، هپسی اونولش اولاجقدی. هله بو آلتلر آراسنده بردانه واردی که یک خصوصی برشکه مالکدی. بر دیل هالقی کی یاصی اولان بو آلتک بر یوزی بر ضرر بده آلتش کی دوزایدی، لور بر یوزی ایشله نمشدی. بوندن سوکرا آرک تولوقلر سچلمزک باراقلرنی چهورمکده دوام ایدرک قازمار، بورغولر، بچاقلر، قازغیلر، سرمی کی قوللانتش طاشلر الح ... بولدیلر .

شیددی تکمیل یک سرعتله ایلر ولیوردی؛ بر قاچ عصر ایچنده بالطانک شکلنده محسوس تر قیلر آلهه ایدلشدی .

سوکرا بر زمان کلپور که بو بقیه لک مقداری بر دن بره

یک زیاده لشیور. دردنجی جودیه دوری شدتک اعظی نقطه سنه کلدیکی زمان انسانلر مانا رالره اتجا ایشلر

واورده یک چوق ایزلر باراقلردی. خرواتلر مملکتده قراپناده Krapina، دوسه دورف جوا ندمه آندیرتالده

Néanderthal، سپای Spy ده انسان بقیلری بولوندی.

Sayfa : 59

بونلر ارقق انسانه حاد اولدیفنه شه اولیان قاقا طاسلری
 و سائر کیکلردن مرکبیدی. نه آندمرنال آداسی ده نیلین ایلمک
 انسانلر داها اول دکلمه ییه هر حالده ۵۰.۰۰۰ سنه قادار
 اول ظهور ایتمش ایدیلمر . بونلر ارقق انسان اولارق
 آله ییلیرلیدی . هر نه قادار باش پارماقلری ، بو کونسی
 انسانلر کی قادار ایش بازار و قولای بو کیلمر بر شکلده دکلمدی ،
 و جودلری براز ایلمری به دوغرو ایگرتلش دوریورلیدی ،
 و باشلری بو کونسی انسانلرک ایدیقلری کی دیم دیک
 طو نامیورلیدی . چکلری بو قدی و بلیکده قونوشامیورلیدی
 دیشلریک کونکلی و مینالری ایله بز مکیلمر آراسنده ده
 غریب فرق لر واردی ، پک قاقا یاییل ایدیلمر ، و الحاصل
 تمسبه انسان شکلده دکلردی . بویه اولقنه برابر بونلر
 انسان اسمی ویرمکده تردد ایدیلمه مزیدی . هیچ شه
 یوق که بو مخلوق نالو آترو بوسدن ایتموردی ، فقط بونک
 چک کیک ایله هایده لبرغ آدامنک چک کیک آراسنده
 بو بونک بر مشابته واردی . شو صورتکه که داها قاقا و داها
 آغیر اولان و سیک عصر داها اول باشامش اولان هایده لبرغ
 آداسی پک اعلا نه آندمرنال آدامنک قانتدن و نوعندن
 فرض ایدیلمیلر .

Sayfa 59

Bu alefleri yontmuş, ortaya koymuş olan varlıkların kemikle-
 rinden ve onların kullanmış olmaları gereken deri ve odun gibi
 maddelerden üretilmiş eşyadan, hiçbir iz kalmamış. Bunların hep-
 si çürümüş ve yok olmuş. Bu taşlar da olmasa, bu dönemlere ilişkin

elde hiçbir belirti kalmamış, hepsi unutulmuş olacaktı. Hele bu araçlar arasında bir tanesi var ki oldukça özel bir biçime sahipti. Bir dil balığı gibi yassı olan bu aracın, bir yüzü bir darbeye ezilmiş gibi düzdü. Öbür yüzü ise işlenmişti. Bundan sonra arkeologlar kayıtlar defterimizin yapraklarını çevirmeyi sürdürerek kazmalar, burgular, bıçaklar, kargılar, mermi gibi kullanılmış taşlar vb. buldular.

Şimdi, evrim oldukça hızlı bir biçimde ilerliyordu. Birkaç yüzyıl içinde battanın biçimine özgü ilerlemeler elde edilmişti.

Daha sonra, bir zaman geliyor ki bu kalıntıların sayısı birden bire oldukça çoğalıyor. Dördüncü Buzul Dönemi etkisinin en üst noktasına gelindiği zaman, insanlar mağaralara sığınmış ve oralarda oldukça fazla izler bırakmışlardı. Hırvatistan'daki Karapina'da, Düsseldorf dolaylarındaki Spy'da insan kalıntıları bulundu. Bunlar, artık insana ilişkin olduğundan kuşku duyulmayan kafatasları ve diğer kemiklerden oluşuyordu. Neandertal adamı denilen ilk insanlar, daha önce değilse bile yaklaşık 50.000 yıl kadar önce ortaya çıkmışlardı. Bunlar artık insan olarak düşünülebilirlerdi. Her ne kadar baş parmakları bugünkü insanlarınkı kadar işe yarar ve kolay bükülür bir biçimde değilse bile, bedenleri bir parça öne eğilmiş duruyorlardı. Başlarını günümüz insanlarının yaptıkları gibi dimdik tutamıyorlardı. Çeneleri yaktı ve belki de konuşamıyorlardı. Dişlerinin kökleri ve mineleri ile bizimkiler arasında da garip ayrımlıklar vardı ve oldukça kaba yapılı idiler. Kısacası, bütünüyle insan biçiminde değillerdi. Böyle olmakla birlikte bunlara insan adını vermede kararsız olunamazdı. Hiç kuşkusuz bu varlık Neantropos'dan inmiyordu. Fakat bunun çene kemiği ile Haydelberg adamının çene kemiği arasında büyük bir benzerlik vardı. Böylece, daha kaba ve daha ağır olan ve bin asır daha önce yaşamış Haydelberg adamının, pekâlâ Neandertal adamının kanından ve türünden olduğu düşünülebilir.

Sayfa : 60

بو صورتده ده كيز
 سويى اينيور ، شيمدى
 يكيدين سولر آتندە قالمش
 اولان يك كنيش يرلر ده كيز
 سويىسندن خارجهه قاليور.
 دى . آق ده كيز سولرك

عمومى سويىلرندن داها
 آشاغيدە قالان بويوك بر

واديدن عبايتدى ولوزرندە
 بحر محيطلرله رابطسى اولميان

ايكى ايج ده كيزى بولونيور.
 دى . اوزمانكى آق ده كيز

حوضهسك اقليسى معتدل
 سووق ايدى ، و داها

جنوبده ، بويوك صحرا
 منطقهسى او زمان جييلاق

قهاردن و روزكارلرك صا .
 ووردىنى قوم ييغينلرندن

مركب ابر چول حالنده
 دكلدى ، بالعكس چوق ابي

سولانان نبت و محصولدار
 بر ملكتىدى .

Sayfa 60

Bu suretle deniz seviyesi iniyor, şimdi yeniden sular altında kalmış olan oldukça geniş yerler, deniz yüzeyinin dışında kalıyordu. Akdeniz, sulanın genel düzeyinin daha aşağısında kalan büyük bir vadiden oluşuyordu ve üzerinde okyanus bölgeleriyle bağlantısı olmayan iki-üç deniz bulunuyordu. O zamanki Akdeniz havzasının iklimi ılımandı. Daha güneyde Büyük Sahra bölgesi, o zamanlar çplak kayalardan ve rüzgann savurduğu kum yığınlarından oluşan bir çöl durumunda değildi. Tersine çok iyi sulanan, tarıma elverişli, verimli bir ülkeydi.

Sayfa : 61

صوكراء، سوئوقلريك زباده شدت كسب ايدنجيه، آتشي
 جوقندن لوكره نغش كورون بويك نه آندمورتال آدملىرى
 بارك قووق رلرينه وماغازالره التجايه باشلاديلر و آرقق بوندن
 سوكر ا آرقلارنده داغما ازلر راقديلر . او زمانه قدار
 آجيق هوازده و سو منبعلرينك جوازنده باقدقلىرى
 آنشك اطرافنده طويلو بولونورلدى، فقط اونلر بويى
 و شدتلى شرائطه كنديليرى اويديرا بيهجك قدار ذكى
 ايديلر .

حاليوكه يارى آدملىر ، دردنجى جوديه دورينك
 شدتته مقاومت كوسته رهمه مرك تماميه محو اولش ايديلر .
 في الحقيقه اسكي طاش دورى آلتلرينك اك قبا تپيلرى
 برمدت سوكر ا آرقق اورتادن قالمش بولونيوردى .

ماغازالره التجا ايدمه نلر يالكز انسانلر ذكلدى . او
 دورده ماغازالرده باشايان آرسلانلر ، آيىر و چاقالرده
 واردى . ايلك انسانلر ايجون بو حيوانلرى ماغازالردن
 قوومق و اورايه تكرر كيرمه لرته مانع اولق لازم
 كليوردى ، و هيچ شهه سز بو خصوصده آتش انسان
 ايجون يك مؤثر بر واسطه اولدى . احتيال ايلك انسانلر
 ماغازالرك يك دورين رلرينه قدار صوقولامشلردى ، چونكه
 ملجائيرنى ناسل ايدينلانا بيهجكليرنى بيلمورلدى .
 ماغازالردن ايجرى ، هوانك شدانندن همان كنديليرنى
 ساقلايايه چكلرى يلره قدار صوقولبور و گوشه بوچانده
 اودون ويهجك احتياطلرى بيفورلدى . احتيال ماغازالرك
 مدخللرنى سبق سبق قايبورلدى . داها اوزاقلره كده
 بيلمك ايجون آللرنده كي يكانه ايشيق مشعللردى .

Sayfa : 61

عجبا بونه آندمیرتال آداملری نه آولایورلردی ، اماموت
کی ، ماغارا آیلری ، حتی اوزمانک ککیکلری کی جسم
حیوانلره قارشى قوللاندقلى آلتلر مینراقلى قارشىلار
ناختا طوبوزلر ، بویوک چاقناق طاشلری کی بزه قدار کیش
اولان و نرانسده موسیه Moustier و ششل Chelles
موقعلرته اضافله موسه ریمین وشه له نهن آلتلری ده نیلن
بسپت شیلردی . بو ایلك انسانلرک یالکز کوجوک آو
حیوانلری تعقیب ایله اکتفا ایتمش اوللاری مختلدر .
فقط فرصت دوشنجه بویوک حیوانلرک آتلری ده چیمور
دکلردی ، بلکهده بو بویوک حیوانلری خاستا یاخود

Sayfa : 62

قارغالرده بورغون دوشدکلری وقت تعقیب ایدیور ،
یاخودده ، بعضی باتاقلق یرلرده باتوب قالدقلى و یا سوده
یاخود بوزلر ایچنده چیریندقلى زمان اوزرلرته هجوم
ایدیورلردی .

Sayfa 61

Daha sonra, çok sert soğuklar ortaya çıkınca ateşi çoktan öğrenmiş görünen bu ilk Neandertal adamları, kayaların kovuklarına ve mağaralara sığınmaya başladılar ve artık bundan sonra arkalarında sürekli izler bırakmaya başladılar. O zamana kadar, açık havalarda ve su kaynaklarının dolaylarında yakışıklı ateşin çevresinde toplu olarak bulunuyorlardı. Ancak, bu yeni ve sert koşullara, kendilerini uydurabilecek kadar zekiydiler.

Oysa yeni adamlar Dördüncü Buzul Dönemi'nin sert etkisine kar-

şı duramayarak bütününüyle yok olmuşlardı. Doğrusu, Eski Taş Dönemi araçlarının en kaba tipleri, bir süre sonra artık ortadan kalkmış bulunuyordu.

Mağaralara sığınanlar yalnızca insanlar değildi. O dönemlerde, mağaralarda yaşayan arslanlar, ayılar ve çakallar da vardı. İlk insanlar için bu hayvanları mağaralardan kovmak ve oraya yeniden girmelerini önlemek gerekiyordu. Ve kuşkusuz bu konuda ateş, insan için oldukça etkili bir araç oldu. Büyük bir olasılıkla, insanlar mağaraların çok derinlerine kadar sokulmamışlardı. Çünkü, sığınaklarını nasıl aydınatabileceklerini bilmiyorlardı. Mağaralardan içeri, hayvanların saldırılarından kendilerini gizleyebilecekleri yerlere kadar sokuluyorlar ve köşe bucaklara odun ve yiyeceklerini yığıyorlardı. Büyük bir olasılıkla, mağaraların girişlerini sıkı sıkı kapıyorlardı. Daha uzaklara gidebilmek için ellerindeki tek ışık ise meşalelerdi.

Acaba bu Neandertal adamları ne avlıyorlardı? Mamut gibi mağara ayıları, dahası o zamanın geyikleri gibi iri hayvanlara karşı kullandıkları araçlar, mızraklı kargılar, tahta topuzlar, büyük çakmak taşları gibi bize kadar gelmiş bulunan, Fransa'da Moistier ve Chelles bölgeleriyle ilişkili olarak Müsteriyen Şalleon araçları denilen basit şeylerdi. Bu ilk insanların, yalnızca küçük ev hayvanlarını izlemekle yetinmiş olmaları olasıdır. Ancak, fırsat buldukları zaman büyük hayvanların etlerini de yemiyor değillerdi. Belki de bu büyük hayvanları hastayken ya da aralarındaki (sayfa 62) kavgalarda yorgun düştükleri zaman izliyorlar veya bazı bataklıklara battıkları, suda ya da buzlar içinde çrpınıp kaldıkları zaman üzerlerine hücum ediyorlardı. Doğrusu, bu mağaralarda göğüs ve sırt kemikleri az bulunmasına karşın, kırılmış ve yanmış uzun kemiklere oldukça rastlanmaktadır. Bu adamlar derilere bürünüyorlardı. Elbise yerine geçen bu derileri, büyük bir olasılıkla kadınlar hazırlıyorlardı.

Sayfa : 62

شوراسىنى دە يىليورز كە بوايك انسانلر شىمدىكىلر كې
 ھې ساغ آللىرى قوللايىورلردى . وجودك ساغ طرفنى
 ادارە ايدەن يىنك سول جەتيدىر . ايشتە بو انسانلردە .
 يىنك . سول جەتنى ساغ جەتتىن داھا زيادە بو يوش
 بوليورز . فقط يىنلرىنك ، حس باصرە ولامسەينى بو تون
 وجودك قوتى ادارە ايدەن آرقاسىلرى اىي نشوونما بولتى
 اولدىنى اللە فكىر ولسانايە مناسبدار اولان اولك طرفلى
 نىبە كوچوك قالشىدى . بو يىن جسامت اعتبارە بزم يىنمىز
 قادر بو بو كدى ، فقط عيىنى باشقا ايدى . ھىر جالە بو آدملىك

Sayfa : 63

دوشونىش طرزلىرى بزمكىندىن چوق فرقلى ايدى . بونلر
 چوق قايا و بزمكىنە نسبتە فكىرلى پك از اچلىش
 آدملىردى . ھىر حواس و ملكلىرى بزمكىنلرە ھىچ
 بىكزە ميسوردى . اولايلىر كە بو آدملىر ھىچ قونوشىيورلردى ،
 باخودىك نادىر آ براكى كەھ صرف ايدىيورلردى . ھىر جالە
 لىان دىنە چك برشىللىرى بوندى .

Sayfa : 63

اپلك آراملرک هرکونکی عباتدی

دورسینغتون سمیت Worthington Smith ك « اپلك وحشی آدمه، اسنده کی اثرنده اسکی طاش دورینک ابتدالرنده باشامش اولان انسانلر حقنده پك جانلی توصیفلر واردر. آشاغیده وره چکمز ایضاحاتک چوغی بو اثردن آلتشدر. آنکینسون Atkinson ده ابتدائی قانولر حقنده یازمش اولدینی اشایان دقت اثرلرده بو اپلك انسانلر حقنده بزده بعضی فکرلر او یاندیرمشدی . فقط سمیت اسکی طاش دوری انسانلرنده داها قاریشیق راجهای حیاتک ، داها واسع برجاعت تشکیلانک و داها مترقی بر تقسیم اممالک موجودیتنه اینانغدهدر .

سمیتک توصیف ابتدییکی کوچوک قبیله یرینه بزنک برجده اطاعت اییدن برهانکه غروبوی آلاچقز و آتکینسونک بوجدک وظیفه و قوتلری حقنده کی مطالعلرلرنده استفادّه ایده چکتر .

سمیت بر نهر جوارلرنده قورولمش بر نوع قاپیدن بحث ایدر : فی الحقیقه ابتدائی آدم جاناق جوملک و سائر قاب چاقاق ساحی اولمادینی ایچون هر حالده برصو چولرنده یرلشمک مجبوریتنده ایدی . تاهاشیری بعضی قاله زلر جوارری ترجیح ایدیلبوردی . چونکه بو انسانلر فولاندقلمری آثار ایچون لازم اولان چاقاق طاشلرنی بو قاله زلرده بولوب قولایجه آله ایده ییلورلردی . هوا سوتوقدی و آتسه بوبوک بردقت ایله باقق لازمدی . چونکه آتس سونیورمه چک اولورسا بکیدن آتس باقق

Sayfa : 63

قولای ایش دکلدی . قوللانماقلری و قتلر آتشی کوللره
اورزلردی . آتشی باقق ایچون احوال قورو یارانلری بر
آراه بیفیور و بوتلر اوزرنده بر کو کوردلو دمیر پارچاسی
برچاقاق طاشته سورنوب دورییورلردی . انکلتزده کیل
وناهاشیر جوارنده بو کو کوردلی دمیر و چاقاق طاشلری

چوق بولونیوردی . بو جماعت یوسونلردن و قورو اوتلردن
مرکب برسدیر اوزرین طویلاشمیشدی . قادیلر و چوقلردن
برقسی ، آتشی سوندورمه مک ایچون نهادیا باجاج شئ
طویلانمغه مشغول ایدیلر . بو عتفه پک استکیدن برلشمش
قالش اولمالیدی ، کوچوکلر بو بوکلری تقلید ایدوب

Sayfa : 64

کیدیورلردی . بلکهده قاپک بر گوشه سنده جالی چیریدن
باپلش برملجاده واردی .
بو طاقک باهسی و صاحبی اولان جد هیچ شهسز
آتشک پاننده چاقاق طاشلری ، چکیچ ایله ازمه رک برطاق
آتلر نامغه مشغول ایدی . چوقلر اونو تقلید ایدیورلر ،
بو صورتله بیله نوب سیوریلن طاشلری حاصل قوللانق

Sayfa : 64

لازم کلدیکنی او کره نیورلردی. قادیلردن بعضیسی اینی جنس
چاقاق طاشی آرمایه کیدیورلر و اولری، آلرندہ کدکنگر
پاردمیله تاپاشیرلر آراسندن چیقاریور و قامپه کتیریورلردی.

قالب اطرافندہ شوراده بوراده دریلر
سریلیدی. بو ابتدائی انسانلرک پک ایرکنندن

حیوان درینردن استفاده ایتمش اولمالری
مختلدی. چوجوقلری بودریله صاریورلردی.

طوپراق صوثوق و ایصلاق اولدینی وقت بو
دریلر اوزریندہ تاپورلردی. آتیش اطرافندہ ک

بو غروب آراسندہ هیچ شپه مز دی
حاضر لایقله مشغول بر قادین واردی. درینک

ایچندہ قالمش اولان ات پارچلری، یونتمش بر
چاقاق طاشی ایله ایجه قازیلیور، صوکر

دری چکیلوب طوپراق اوزریندہ کریلیور،
بو صورتله کونشدہ قورومایه بر اقلیورلردی.

بو حائله طاقنک باشقا غرادی، بو آتشدن
وزاقندہ، ییه جک آرامق ایچون دولاشیورلردی.

فقط کیمجه اولنجه هبسی آتیشک اطرافندہ
طوپرلا نیورلردی. چونک آیسله و سائر

پیرنجی حیوانلره قارشى آتیشک اطرافندہ
کندیلرینى محافظه ایده بیلورلردی. بو کوچوک

Sayfa : 64

X طاقده کی ارککار ایچنده یگانه یقشمش آدام
جد ایدی . گری قالانلر قادینلردن، قیزوارکک
چوجوقلردن مرکیدی . بو ارکک چوجوقلر
بو یویهرک جدک حسدی تهریک ایدمه یلجک
رسته کادیلر میدی ، جد اونلرک اوزرینه
آیلور ، اونلری یاقرارگاهندن قویور ،
باخود تولد بریوردی . بعضی قیزلر بلکهده
قوولانلری لقیب ایدیورلردی . باخودده
بو قوولان کنجلردن ایکیسی اوجی بر مدن
برآراده سرسریانه دولاشیور ، ونهایت باشقا بر طاقه
راست کلرک اونلردن زوزله برقیز آیلورلردی . صوکرا
بونلرکده آراسنده منازعلر قویوردی . بر کون آرتق

Sayfa : 65

اختیارلامایه باشلایان ، دیشلری کوشین ، قوی قلالایان
پد داها کنج بر ارککک قرضنه اوضایور ، بوکنج
جدی تولد بریور ، اونلرک برنه قزارگاهک اداره سنی
آینه آیلوردی . اختیارلر ایچون مرحت یوردی ،
اونلر ایچون راستراحت دوره سی طامچوردی .
قوتلری قایب ایدمجه ، طبیعتلر نده عکسکلر
باشلانجه . سوه معامله لرده باشلایور ، ونهایت
تولوم اونلری بکلوردی .

Sayfa : 65

بوقرا كاهده عجماناسل نغدى ايديبوردى؟

ابىندانى آدمى عمومىته بويوك تويولو
ماموتلىرى ، آيوييا آرسلانلىرى اولاز نسور
ايدورلر ، فقط بوي وحشى آدملىك طراوشان وقاره
كچى كوچوك حيوانلردن باشقا برشى آولاماش
اوللىرى جوق مهندى . اوزمان انسان آو

آرانايه چيغيبوردى ؛ بالعكس كندىسي داها قوتلى

جاناوارلره آو اولوب كيديبوردى .

بوابندانى وحشى آدمى همراوت ، هم آن بيوردى .

فندق ، قوزالاق ، كستانه ، بالاموط ايله نغدى ايديبور ،
أنا ، آرمود ، كراز ، بايانى فرنگ اوزوس ، آريك ، بايان

فيلك مهرلنده بى

Sayfa : 65

ارىكى، اووز، دوت، پورسوق اناجى ميوهسى،
 باهانكلرى، موشموله، تره، ماقطار، توستوق
 ده نيلن برنوع بوسون، فصيله شفويەك قوش
 فونمازه بگزمين طاتلى و اتلى كوكلىرى سريستجه
 طولابلاوب بيوردى . سفره سنده آراسىرا
 بومورطا و باورو قوشلر ، باهان آريلرينك
 باپدقلى باللر ، تورمانديياده وبروتانياده بوكون
 بيله پك قيمتله آراتان و پك مقبول عد ايديلن
 قورباغلار و سوموكلې بوجكلرده كورونيوردى .
 تولو و يا ديري آله كيجيردكلى بالقاردن، و طاتلى
 سوميديلر ندىن ده استفادە ايديلورلردى . بالقارى
 باللر بله باقالا بور يا خود بسيط آغلر كريلورلردى .

Sayfa 62

Şurasını da biliyoruz ki bu ilk insanlar, şimdikiiler gibi hep sağ el-
 lerini kullanıyorlardı. Vücutun sağ tarafını yöneten, beynin sol tara-
 fıdır. Dolayısıyla bu insanlarda da beynin sol kısmını, sağ kısımdan
 daha çok büyümüş olarak buluyoruz. Fakat, beyinlerin duyuğu algı-
 laması, dokunma duyuğu ve tüm bedenin gücünü yöneten arka kı-
 sımın iyi gelişmiş olmakla birlikte, düşünce ve dil ile ilgili olan ön ta-
 rafa bir ölçüde küçük kalmıştır. Bu beyin, büyüklük bakımından bi-
 zim beynimiz kadar büyüktü, ancak şekli başkaydı. Her halde bu
 insanların (sayfa 63) düşünüş biçimleri, bizimkinden çok ayrıydı.
 Bunlar, çok kaba ve bizimkine oranla düşünme yetileri pek geliş-
 memiş adamlardı. Duygular ve yetileri bizimkilere benzemiyor-

du. Büyük bir olasılıkla, bu adamlar hiç konuşamıyorlardı ya da oldukça ender olarak bir iki sözcük söyleyebiliyorlardı. Belki de dil denilebilecek bir şeyleri yoktu.

İlk Adamların Gündelik Yaşamları

Worthington Smith'in "İlk Vahşi İnsan" adlı eserinde, Eski Taş Devri'nin başlarında yaşamış olan insanlar konusunda oldukça canlı anlatımlar vardır. Aşağıdaki açıklamaların çoğu bu eserden alınmıştır. Atkinson, ilkel yasalar konusunda yazmış olduğu dikkat çekici eserlerinde, bu ilk insanlara ilişkin olarak kafamızda bir takım düşünceler uyandırmıştır. Smith, Eski Taş Devri insanlarında daha geniş bir toplumsal yaşamın, daha eşitlikçi bir topluluk örgütlenmesinin ve daha gelişmiş bir işbölümünün varlığına inanmaktadır.

Smith'in tanımladığı küçük kabile yerine, biz tek bir babaya boyun eğen bir aile grubunu ele alacağız ve Atkinson'un, bu babanın görev ve yetkileri konusundaki değerlendirmelerinden de yararlanacağız.

Smith, bir ırmak çevresinde kurulmuş bir tür kamptan söz eder. Doğrusu, ilkel insan çanak çömlek ve benzeri kap kacağa sahip olmadığından dolayıdır ki bir su yakınında yerleşmek zorundaydı. Tebeşir tabakalarının bulunduğu yerlerin yakınlarını yeğliyorlardı. Çünkü bu insanlar, kullandıkları araçlar için gereken çakmak taşlarını bu toprak tabakalarında bulup kolayca elde edebiliyorlardı. Hava soğuktu ve ateşe büyük bir özenle bakmak gerekiyordu. Çünkü ateş sönmürecektir olursa yeniden ateş yakmak kolay bir iş değildi. Kullanmadıkları vakitler ateşi küllerle örterlerdi. Ateş yakmak için büyük bir olasılıkla kuru yaprakları bir araya yığıyor, bunlar üzerinde bir kükürtlü demir parçasını, bir çakmak taşına sürüp duruyorlardı. İngiltere'de, kil ve tebeşir tabakaları yakınlarında bu kükürtlü demir ve çakmak taşları çok miktarda bulunuyordu. Bu topluluk,

yosunlardan ve kuru otlardan yapmış oldukları bir sedir üzerine toplanmışlardı. Kadınlar ve çocuklardan bir kısmı, ateşi söndürmemek için sürekli yakacak toplamakla uğraşıyorlardı ve bu gelenek çok önceden yerleşmiş olmalıydı. Küçükler büyüklerini taklit ederek (sayfa 64) öğreniyorlardı. Belki de, kampın bir köşesinde çalı çırpıdan yapılmış bir sığınak vardı. Bu klanın babası ve sahibi olan kişi, hiç kuşkusuz ateşin yanında çakmak taşlarını çekik ile kırarak bir takım araçlar yapmakla uğraşıyordu. Çocuklar onu taklit ediyorlar ve bu şekilde bilenip sivrilen taşları nasıl kullanmak gerektiğini öğreniyorlardı. Kadınların bir kısmı, iyi cins çakmak taşı aramaya gidiyorlar ve onları, ellerindeki değnekler aracılığıyla tebeşirler arasından çıkarıyor ve kampa getiriyorlardı. Kamp çevresinde, şurada burada deriler seriliydi. Bu ilkel insanların erkenden hayvan derilerinden yararlanmış olmaları olasıydı. Çocukları bu derilere seriyorlar, toprak, soğuk ve ıslak olduğu zaman, bu deriler üzerinde yatıyorlardı. Ateş çevresindeki bu grup arasında, deri hazırlamakla meşgul bir kadın vardı. Derinin içinde kalmış olan et parçaları, yontulmuş bir çakmak taşı ile iyice kazıyor, sonra deri çekilip toprak üzerine geriliyor, böylece güneşte kurumaya bırakılıyordu.

Aile takımının bir başka üyesi, bu ateşten uzakta yiyecek aramak için dolaşıyordu. Fakat gece olunca hepsi ateşin çevresine toplanıyorlardı. Çünkü, aylara ve benzeri vahşi hayvanlara karşı ancak ateş çevresinde kendilerini koruyabiliyorlardı. Bu küçük takımdaki erkekler içinde tek yetişmiş adam, baba idi. Geri kalanlar, kadınlardan, kız ve erkek çocuklarından oluşmaktaydı. Bu erkek çocuklar, büyüyerek babanın kiskançlığını uyandıracak bir yaşa geldikleri zaman, baba onların üzerine atılıyor, ya kamptan kovuyor, ya da öldürüyordu. Bazı kızlar belki de kovulanları izliyor, ya da bu kovulan gençlerden birkaçı, bir süre sağda solda dolaşıyor ve sonunda başka bir kampa rast gelerek onlardan zorla bir

kız alıyorlardı. Sonra bunların arasında da kavgalar oluyordu. Bir gün artık [Sayfa 65] yaşlanmaya başlayan, dişleri dökülen, eski gücü kalmayan **baba**, daha genç bir **erkeğin** saldısına uğruyor, bu genç, babayı öldürüyor ve onun yerine kampın yönetimini eline alıyordu. Yaşlılara acınmadığı gibi, bir dinlenme dönemi de tanınmıyordu. Güçleri tükenince, doğalarında bir takım eksiklikler oluşunca, kötü davranışlar da başlıyor ve sonunda ölüm onları bekliyordu.

Bu kampta acaba beslenme nasıl oluyordu?

İlkel insanın, genellikle büyük tüylü mamutları, ayı ya da aslanların avladığı düşünülür. Ancak, bu vahşi insanların tavşan ve fare gibi küçük hayvanlardan başka bir şey avlamamış olmaları büyük bir olasılıktır. O zaman, insan av aramaya çıkmıyordu. Tersine, kendisi daha güçlü yırtıcı hayvanlara av olup gidiyordu.

Bu ilkel vahşi adam, hem ot, hem et yiyordu. Fındık, kozalak, kestane, palamut ile besleniyor; elma, armut, kiraz, yabancı frenk üzümü, erik, yaban eriği, üvez, dut, porsuk ağacı meyvesi, yaban gülleri, muşmula, tere, mantar, nostuk denilen bir tür yosun, bir takım yararlı bitkilerin kuşkonmazı benzeyen tatlı ve etli köklerini rahatça toplayıp yiyorlardı. Yiyecek listesinde, zaman zaman yumurta ve yavru kuşlar, yabancı anların yaptıkları ballar ve Normandiya'da, Britanya'da bugün bile oldukça değerli bilinen ve çok aranan kurbağalar ve sümüklü böcekler de görünüyor. Ölü veya diri ele geçirdikleri **balıklardan**, tatlı su midyelerinden yararlanıyorlardı. Balıkları ya elleriyle yakalıyor, ya da basit **ağlar** geriyorlardı.

Sayfa : 66

ابتدائی آدم ، غذاسنك پك تازه اولماسته بويوك
 بر اهميت عطف ايجزدي . بوده پك مهم بر نقطه در ،
 او همان دائمًا ثولو حالنده بر جوق حيوانلر بولويور و بونلر
 چورومش دخی اولسه يه لذتله بيوردی . ايشته كچمش
 حنی ياری چورومش آو ائلرنی لذتله بيك اعتيادی
 انسانده او زماندن برلشوب قائل اولمایدیر . پك
 آج قالیر و ييه چك بر شی بولامازسه ، آرقاداشلارندن

Sayfa : 67

اك ضعيف اولانلرنی و حائله ايجون بر يوك اولان خاستا
 چو چوقلری ده پارچالايوب بيوردی . ضعيف دوشه ن ويا
 جان چكيشه ن بويوك حيوانلرده هيچ شهه سز اولنلر ايجون
 پك قيمتلی بر غذا ايدي ؛ باشقا تورلوسنی بولامازلرسه ،
 توش و ياری چورومش حيوانلرله اکتفا ايدمزلردي . فنا
 بر قوقو کيمسه نی راحق سز ايجزدي .

اوزمانك آدمی مزرعی بر حيوان دکلدی ، ذاتاً داهای
 يوكك بر درجه يه هيچ وارمالمشدي . اوداهای يوكك
 بر صلفدن بر حيوان ايدي ، و بز شيمدی اونی نه قدار استکراه

Sayfa : 67

و قدرت ایله محاکمه ایلمه رسهک ایلمه، او هر حالده زمرة حیوانیه نیک یقشدیرمش اولدینی اک اصیل حیواندی .
ایشته نه آندمرتال آداملرینک قاملر نده کورولن نظمرلر بوشکلده ایدی . فقط بو آداملر تماماً منقرض اولمازدن اول پک جوق شیئر اوکره ندیلر، و حاللرین کوره پک ایلمه دیلر .

اسکی طاقس دوری انسانلرینک داها اسکی دورلده تولورلری نه پادقلری معلوم دکل ایسه ده، نه آندمرتال آداملری تولورلری حرمت و مراسمله کومدرلردی . نه آندمرتال زمانه طائفه کچیریلن اسکلر دن بری برکنج آدام اسکلدی در، و بونک کومولش اولدیفنه شبهه یوقدر . بو اسکلت او بویان بر آدام وضیقنده ایدی، باشی قولک دیرسکی ایله بیلیکی آراسنه کتیرلشدی . باش ایله قول، کمال اهتمام ایله بر آرایه

کتیرلش و برنوع یاصدیق حالنه فونولش اولان طاقس پارچاری اوزرنده بولونیوردی . باشک یاننده بویوک بریالطا واردی . تولو شرفنه بر ضیافت و برلش ایش کی اطرافنده پک جوق یاری یاغش یاری بارلش صیغیر کیکلری کورونیوردی .
ایشته بو طرز آداملر ۱۰۰,۰۰۰ سنه و یا داها زاده سورن بر مدت نظر فنده اوروپاده کزمش، دولاشمش، آکشلری اطرافنده قرارگاه قورمش، باشامش، و تولمشلردی .
فی الحقیقه هایده لبرغده بولونان چکه کیکی صاحبک ده بونوع دن

Sayfa : 67

اولدینگی قبول ایدمک اولورساق بو آدمک بوقادر
اوزون بر مدت دنیا اوزرنده بولونمش اولدقنری قبول
ایتمه لازم کلیر . بو اوزون دوری دوشونمک اولورساق ،
بونک یانده بزم عرقک تاریخی عادتا دونکی بر وقه کی
قالیر . ایشته بو انسان نوعری ، کندی بولرنده ،
کوروب آکلایمادقنری برطاقم عادت وعصنلری کیتدکجه
زیاده لشدیریور ، و پک محدود اولان امکالنری توسیعه
جالیشیورلردی . فقط بو عرقده یک قالین اولان قافا طاسی
عادتایینی حبس ایتمش کیدی ، بوجهته نهایت بو ابتدائی
آدام نده اولسه دار قاقلی و حیوان کی قابوردی .

بروقسور اوزبورن Osborn نه آندیرتال عرقک
(Homo Neanderthalensis) تامیله منقرض اولمش برجنس
اولدینی واصل انسانلر (Homo Sapiens) ایله قانلرنک
فاریشامش بولوندینی فکرنی ایلری سورر . مؤلفده

Sayfa 66

İlkel adam yiyeceğinin taze olmasına pek önem vermezdi. Bu çok önemli bir noktadır. O, çoğunlukla ölü olarak bulmuş olduğu hayvanları, çürümüş olmalanna karşın yine de iştahla yiyordu. Bugün kurumuş, hatla yan çürümüş etleri iştahla yeme alışkanlığı, insanda o zamandan kalmış olmalıdır. Çok aç kalır ve yiyecek bir şey bulamazsa, arkadaşlarından [sayfa 67] en zayıf olanları veya aile için yük olabilecek hasta çocukları parçalayıp yiyorlardı. Zayıf düşen veya can çekişen büyük hayvanlar da kuşkusuz onlar için çok değerli bir yiyecekti. Başka türüsünü bulamazlarsa, ölmüş

ve yan çürümüş hayvanlarla yetinirlerdi. Kötü bir koku kimseyi rahatsız etmezdi.

O zamanın adamı, sıradan bir hayvan değildi. Zaten daha yüksek bir dereceye hiç varmamıştı. O, daha yüksek sınıftan bir hayvandı. Ve biz bugün, onu ne kadar tiksinti ve nefretle yargılayalım, o bir bakıma hayvanlar sınıfının yetiştirmiş olduğu en soyulu hayvandı.

İşte Neanderthal adamlarının kamplarında görülen manzaralar böyleydi. Ancak bu adamlar, soydan tamamen tükenmeden önce pek çok şeyler öğrendiler ve durumlarına göre oldukça ilerlediler.

Eski Taş Devri insanların, daha eski dönemlerde ölümlerini ne yaptıkları bilinmese de Neanderthal adamların ölümlerine saygı gösterirler ve törenlerle gömerlerdi. Neanderthal zamanına ait ele geçirilen iskeletlerden biri, bir genç adam iskeletidir. Bunun gömülmüş olduğuna kuşku yoktur. Bu iskelet, uyuyan bir adam durumundaydı. Baş, kolun dirseği ile bileği arasına getirilmişti. Baş ile kol, büyük bir özenle bir araya getirilmiş ve bir tür yastık olarak konulmuş olan taş parçaları üzerinde bulunuyordu. Başın yanında büyük bir balta vardı. Ölü onuruna bir şölen verilmiş gibi, çevresinde pek çok yan yanmış yan parçalanmış sığır kemikleri görünüyordu.

İşte bu tarz adamlar, 100.000 yıl ve daha çok süren bir zaman içinde Avrupa'da gezmiş, dalaşmış, ateş etrafında kamp kurmuş, yaşamış ve ölmüşlerdi. Gerçekten Heidelberg'de bulunan çene kemiği sahibinin de bu türden olduğunu kabul edecek olursak, bu adamların bu kadar uzun bir süre dünya üzerinde bulunmuş olduklarını kabul etmemiz gerekir. Bu uzun dönemi düşünecek olursak, bunun yanında bizim ırkımızın tarihi neredeyse dünkü bir olay gibi kalır. İşte bu insan türleri, kendi yollarında görüp anlayamadıkları bir takım gelenek ve görenekleri giderek çoğaltıyorlar ve oldukça sınırlı olan olanaklarını genişletmeye çalışıyorlardı. Ancak, bu ırkta çok kalın olan kafatası sanki beyni hapsedmiş gibiydi. Bu yönüyle sonuçta ilkel adam, nede olsa dar kafalı ve hayvan gibi kalıyordu.

Profesör Osborn, Neanderthal ırkı tamamen ortadan kalkmış bir cins olduğunu ve asıl insanlar ile kanlarının karışmamış olduğunu savını ileri sürer.

Sayfa : 69

شبه ایدیه من که بوزلرجه عصرلر ، آوروپاده باشاپان انسانلر
نه آندره تال آداملرینک کوچوک وداغینیق قاملرندن عبارت
قالدینی مدتجه ، بزم جنسزدن اولان اصل انسانلر ،
دنیا نیک باشقابر طرفده کندی استقبالرینی حاضرلابورلردی ؛
وینه شپهسز اولرک اغلاب و تکمل یوللری نه آندره تال
آداملر ککنه مشابه ایدی .

Sayfa 69

Kuşkusuz yüzlerce asır boyunca Avrupa'da yaşayan insanlar, Neanderthal adamların küçük ve dağınık kamplarında bulundukları süre içinde, bizim türümüz olan asıl insanlar, dünyanın başka bir tarafında kendi geleceklerini hazırlıyorlardı. Ve yine şüphesiz onların evrimleşme yolları Neanderthal adamlarınkine benziyordu.

Sayfa : 70

بو یکی تیپ ، احتمالدرکه جنوبی آسیاده ویا آفریقاده
واچودده شدی آق ده کیز حوضه سنک بولوندیگی محلی
قابلاپان بر یرده دوغمش ، بوومشدی . یکیدن یکی به بر

Sayfa : 70

طاقم بقیدل و ایزلر بولوندیقه ویکی شهادتلر زیاده لشدیجه
 بونلرک منشألری و ایلك تاریخلری حقتده داها زیاده
 معلومات صاحی اولقلغیز ممکن اولاجقدور . شمدیلک بزه
 هر هانکی باری انسان بر جددن گلش اولان بو ایلك

عقیقی انسانلرک ، یاقین خصملری

اولان نه آندره مال آداملرینه

موازی اولارق عصرلرک بطی

لماقبنجه ، نرده و ناصل انکشاف

بولدققرنی آنجاق تخمین ایده

بیلوروز . هنوز بیلمدیکمز بر

عیط ایچنده درکه ، یوزلرجه

عصرلرک طرفنده اونلرک آلری

و قوللری مهارت کسب ایتمش ،

دماغلری بو یومش و فوتلشمشیدی .

بزم رقیب ساحه مزه ایلك

کیردکلری وقت بزاونلری چوقدن

نه آندره مال آداملرینک وارمش

اولدینی ذکا و تکاملدن چوق

ایلری بر وضعیت آلمش و حتی بررندن پک آیری ایکی

و با داها زیاده عمرقه آیرلمش بولووروز .

Sayfa 70

Bu yeni tip, büyük bir olasılıkla güney Asya'da ve Afrika'da ya da şimdiki Akdeniz havzasının bulunduğu bölgeyi kaplayan bir yerde doğmuş ve büyümüştü. Yeni yeni bir takım kalıntılar ve izler buldukça ve yeni tanıklar arttıkça, bunların kökenleri ve ilk tarihleri konusunda daha çok bilgi sahibi olabilmemiz olanaklı olacaktır. Şimdilik biz, herhangi yan insan bir atadan gelmiş olan bu gerçek insanların yakın akrabaları olan Neanderthal adamlarının aynı olarak yüzyıllarca batıya doğru yönelerek, nerede ve nasıl ortaya çıkmış olduklarını öngörebiliyoruz. Henüz bilmediğimiz bir çevre içinde, yüzyıllar boyunca onların elleri ve kolları beceri kazanmış, bellekleri gelişmiş ve güçlenmişti. Bizim araştırma alanımıza ilk girdikleri zaman, biz onları çoktan Neanderthal adamlarının ulaşmış olduğu zekâ ve evrim düzeyinden çok ileri bir durumda ve hatta birbirinden oldukça ayrılmış iki ve daha çok ırk durumunda buluyoruz.

Sayfa : 71

بوزلر .

کریلیور ، نباتات هرکون بر پارچا اراضی داهاقزانیور،
 وهرنوعدن بویوک آوحیوانلری کیتدکجه زیادهلهشیوردی .
 بوز قیرلر و مرعالرده بویوک وحشی بیکیر سورولری
 اوتلاوردی . اتنولوژیستلربویوی انسان عرقلرخی و بوتون
 بونلردن سوکراکلنلری بزمله برعرقدن صایارلر، وایلیک
 انسانلر Homo sapiens نامی آتینده طویلارلر . بویایلیک
 انسانک بین طاسی و آللری طیبیق انسانکیکی کبی ایدی .
 دیشلری و بویخی ، تشریح اعتباریله ، بزملیکلرک عینی
 بولونیوردی .

Sayfa : 71

بو دورہ عائد ایک نوع اسکلت طانیورز . بو
اسکلتلردن برقمی قرو-مائیون Cro-magnon ، دیکری
عربالدی Orimaldi اسمیله طانیلیر .

Sayfa 71

Buzlar kırılıp bitkiler her gün bir parça toprak daha kazanıyor, her türden büyük av hayvanları giderek daha da artıyordu. Bazıları ve meralarda, büyük vahşi at sürüleri otuyorlardı. Etnolojistler, bu yeni insan ırkını ve bütün bunlardan sonra gelenleri, bizimle aynı ırktan sayarak, bu ilk insanlara Homo Sapiens ismini verdiler. Bu ilk insanın kafatası ve elleri tıpkı günümüz insanınki gibi idi. Dişleri ve boynu iskelet yapısı açısından bizimkilerle aynı bulunuyordu.

Bu döneme ait iki tür iskelet tanıyoruz. Bu iskeletlerden bir kısmı Cro-Magnon diğeri Grimaldi adıyla bilinir.

Sayfa : 71

اسکی طاش زمانک ، جودیلر دورندن سوکراکی
قسنده بو حقیق انسانلرک ظهوری ، هیچ شهسز
بشريت تاريخنک ایلرییه دوعرد آیلش ، بو بوک بر
خطوهسی در . بو ایکی اساسی عرفک ایکیسندهده ،
آنک یاییشی تمام انسانلرکی کی ایدی . آلرکده
انسانلرکنندن برفرقی بوقدی ، و ذکالی بزکی کی ایدی .
بونلر نه آندهرتال آداملرنی مانغارلرندن وطاش اوجاقلری
جوارندن نوودیلر . بوکی کلنلر ، نه آندهرتال آداملریت

Sayfa : 71

بوگونكى آنتروپولوژیستلرمزك حكم ايتدكلى كى ،
 كندىلرندىن بوس بوتون آيتىرى بر جنس كى باقديلىر .
 وحشى مهاجرلر بررى ضبط ايتدكلى وقت ، مغلوب
 ايتدكلى قىيلهك قاديلىرىنى آلىر ، كندى قاديلىرى آراسى
 قاتار واونلره قانلىرىنى قارىشىدیرلر كن ، بو ايلك انسانلر
 ارلك اولسون قدين اولسون ، بونه آندىرتال آداملرله

Sayfa : 72

هيچ بر صورتله تماسه كىرمك اىسته مەديلىر .

Sayfa 71

Eski Taş Çağ'ının Buzul Dönemi'nden sonraki kısmında bu gerçek insanların ortaya çıkışı, hiç kuşkusuz insanlık tarihinin ileriye doğru atılmış büyük bir adımdır. Bu iki temel ırkın ikisinde de alın yapısı bütünüyle insanlanki gibiydi. Ellerin yapısının da insanlankinden bir farkı yoktu. Zekâ düzeyleri bizimki gibiydi. Bunlar, Neanderthal adamlarını, mağaralardan ve taş ocakları çevresinden kovdular. Bu yeni gelenler, Neanderthal adamlarına, günümüz antropolojistlerinin değerlendirmelerine benzer bir şekilde, kendilerinden bütünüyle farklı bir tür gibi baktılar. Vahşi göçmenler bir yer ele geçirdikleri zaman, yenmiş oldukları kabillerin kadınlarını alır, kendi kadınları arasına katar ve onlarla kanlarını karıştırırlar; bu ilk insanlar, erkek olsun kadın olsun Neanderthal adamlarıyla [sayfa 72] hiçbir biçimde ilişkiye girmek istemediler.

Sayfa : 73

بوايىك حقيقى انانلار رسم بايىقى يىلبورلدى .
بو حادىق بزه اونلرك، انانلارنىڭ اساسى بولوب جىقارمق
خصوصىدە جوق ياردىم ايتىشدر. هم شورايى غريبكە،

Sayfa : 73

بویك آدملر شاشیلاچق درجهده این رسم یاپیوردی.
مراقطة نظر دن بونلر وحشی آدملردی. فقط آریتست
روحی وحشی ایدیلر . حتی بویك آدملر تاریخك ایلك
زمانلریته قدار کلن برچوق خلفلر دن داها این رسملر
یاپیشلردی.

Sayfa 73

Bu ilk gerçek insanlar, resim yapmasını biliyorlardı. Bu olay bize, onların insanlıklarının temelini bulup çıkarmak konusunda çok yardım etmiştir. Ayrıca, şurası garip ki bu ilk adamlar, şaşılacak düzeyde iyi resim yapıyorlardı. Her açıdan bunlar vahşi insanlardı. Ancak sanatçı ruhlu vahşilerdi. Dahası bu ilk insanlar, tarihin ilk zamanlarına kadar gelen birçok ardıllarından daha iyi resimler yapmışlardır.

Sayfa : 76

رسم یایمق صنعتلری سرعتله ایلریله مشدی . بویله دیوارلری
رسمله سوسلی ماغارالرك الكمقبوللری بوزمانه عاتدا اولانلر
میاننده بولیوروز . ایکنجه قسم سولوتریین Solutrian
زمانیدر ، طاش آلتلرینك كوزللكی وچینسلی ایله آیریلیر .
بوزمانده بائش اولان اوسطورا کی کسکین سچاقلره آنجاق

فرانسده مائاسه ماغار آلاملرینك ایبرقلى آنلردده بعضیلری

Sayfa : 76

یکی طاش دورینک اک اینی ایشلری یاقلاشوب کجه ییلیر .
 طبیعی بونلر جلالتمش دکلردی . فقط بونلرک اک اییلری
 جلیک بیجاقلر قادار اینجه ، حتی اونلر قادار کسیندی .
 نهایت ماغدالهنین Magdalenian زمانی کلدی . بوده
 بیهیکیرلر ورمن کیهیکری آزالبور ، و آوروپاده آلاکییکلر

کورونمکه باشلابوردی . طاش آتلاز داها کوچوکدی ،
 وکیکدن پاپیش زییقلر ، مزراقلر وایکنلر و سائر
 داها چوقدی .

اسکی طاش دورینک صوکلرنده کلن بو اوچ زماندن
 اوجو بچیسنده باشایان آوجیلر کیتدکجه آزالان آولرینی
 بالق طوققله تلافی ایدیور کورونبورلردی . بوزمانک اک
 شایان دقت صنعتی کیکلر اوزرنده پاپیش دهرین اوعمالر
 وچیزکلردی . بو وارلاق کیکلر اوزرنده کی اوعمالر بوزمانه
 مائدر .

Sayfa 76

Resim yapma sanatları hızlı bir biçimde ilerlemişti. Resimlerle süslü mağaraların duvarlarının en beğenilenlerini bu zamana ilişkin olanlar içinde buluyoruz. İkinci kısım Solutrian Dönemi'dir. Taş aletlerinin güzelliği ve cinsi ile ayrılır. Bu zamanda yapılmış olan o ustura gibi keskin bıçaklar, ancak Yeni Taş Devri'nin en iyi işleri yaklaşp geçebilir. Elbette bunlar cilalanmış değillerdi. Ancak bunların en iyileri çelik bıçaklar kadar ince, dahası onlar kadar keskindi. Sonunda, Magdalenian Dönemi geldi. Bu dönemde at-

lar ve ren geyikleri azalıyor ve Avrupa'da ala geyikler görünmeye başlıyordu. Taş aletler daha küçüktü ve kemikten yapılmış zıplar, mızraklar ve benzerleri çoğunlukta idi.

Eski taş çağlarının sonlarında gelen bu üç dönemden üçüncüsünde, yaşayan avcılar gittikçe azalan avlarını balık tutmakla telafi ediyor görünüyorlardı. Bu dönemin en dikkate değer sanatı olan kemikler üzerindeki oymalar, bu zamana aittir.

Sayfa : 76

نهایت، اوبه کورونیورکه، آوروپاده بو قادار اوزون
 زمانلر یاشامش وایرلهمش اولان بو اسکی طاش دوری
 اکیصوک زمانلرینک آوجی قوملری ده برطاقم عکسی شرائطه
 تصادفایتدیله واورتادن قایب اولدیله. جنوبدن وشرقدن
 کلن یکی جنس انسانلر بونلرک یرلرنی طوتدیله. بو صوک
 کلنلر اوقویایده قوللانیلورلردی. بونلرک اهل حیوانلری
 واردی وطوپرانغی زرع ایتمسیده ییلورلردی .

Sayfa 76

En sonunda öyle görünüyor ki Avrupa'da bu kadar uzun zamanlar boyunca yaşamış ve ilerlemiş olan, bu Eski Taş Çağı en son zamanlarının avcı kavimleri de, bir takım olumsuz koşullara rastladılar ve ortadan yok oldular. Güneyden ve doğudan gelen yeni tür insanlar, bunların yerlerini aldılar. Bu son gelenler, ok ve yayı da kullanıyorlardı. Bunların evcil hayvanları vardı ve toprağı işlemesini biliyorlardı.

Sayfa : 84

اغلب احتمال معدنلردن الكأول كشف
 اولونان آلتون، اوزون بر زمان سوكرام ،
 كيك ترينانى آراسنده ، سياه و سارى
 كهربارله بركده كورونهيه باشلار. ايرلانداك قبل التاريخ
 بقيرلى صورت خصوصيه آلتونجه زنيكندر .
 بوندىن احتمال 6 ويا 7 بيك سنه اول ، آوروپانك بيكي

طاش اقوامى بعضى مركزلرده باقيرى قوللانمغه باشلايارق
 اوندىن آشامى يوقارى طاش آلتلر موده لنده آلتلر اعمال
 ايتمشلردر .

Sayfa 84

Büyük bir olasılıkla, madenlerden daha önce bulunan altın, uzun bir süre sonra, kemik süsleri arasında siyah ve sarı kehribarlarla birlikte görünmeye başladı. İrlanda'nın tarih öncesi kalıntıları özellikle altın bakımından zengindir. Bundan yaklaşık 6 ya da 7 bin yıl önce, Avrupa'nın Yeni Taş Dönemi insanları, bir takım yerlerde bakın kullanmaya başlayarak, ondan hemen hemen taş araçlar örneğindeki gibi araçlar üretmişlerdir.

Sayfa : 84

چينده، قورنولده، داهاباشقا بولردە
 باقىر فيلزي ايله قالاي فيلزينه عىنى دامار
 ايچنده تصادف اولونمقدردر . ماجارستانده
 باقىر آتيمو آن ايله قارشىق اولارق بولونور .
 بو سورتله ، مهارتدن زياده اعتناسزلىق
 بوزندن، ايلك معدن اذابه جيلرى باقىر ايله
 قالايك بر خليطه ي اولان سرت طونجى
 الده ايتشلردر . طونج (برونز) باقىردن
 بالكتر داهاب سرت دكلدر ، بلكه باقىرايله
 قالاي خليطه سنك اذابه سى و دو كوله سى ده داهاب قولايدر . صاف
 باقىردن اولدقلى ادها اولونان اشيا نك معدننده عموميتله كو چوك
 نيتده بر مقدار قالاي ده واردر ، حال بوكه خالص قالاي دن

Sayfa : 85

معمول اشيا و ادوات بوقدر ؛ ايلك انسانلرك قالاي آبرى
 بر معدن اولارق طائيش اولديغه حكم ايچون كافي دليللردە
 موجود دكلدر .

Sayfa 84

Çin'de, Karnoval'de ve daha başka yerlerde, bakır filizleri ile kalay filizlerine aynı damar içinde rastlanmaktadır. Macaristan'da bakır, antimonyun ile karışık olarak bulunur. Böylece beceriden çok özensizlik yüzünden, ilk maden işlemecileri bakır ile kalayın bir karışımı olan sert tuncu elde etmişlerdir. Tunç (bronz), bakırdan daha sert değildir. Belki bakır ile kalay karışımının işlenmesi ve dövülmesi daha kolaydır. Saf bakırdan oldukları söylenen eşyanın ma-

deninde, genellikle az bir oranda kalay da vardır. Oysa, saf kalaydan [sayfa 85] yapılan araç ve gereç yoktur. İlk insanların, kalayı aynı bir maden olarak tanımış olduğuna inanmak için yeterli kanıt yoktur.

Sayfa : 85

نهایت، احتمال آوروپادہ ہوندن اوج بیک سنہ و کوچوک
 آیادہ (آناطولیدہ) داہازادہ برمدت اول انسان دمیری دہ
 ارقمہ بہ باشلامشدر. دمیر ہوندن جوق دہا اول معلوم ایدی
 فقط بو، جوی météorique دمیر ایدی. حالبو کہ معلومہ
 اولدینی اوزرہ جوی طاشلر [بیلدیریم طاشلری] دمیر
 ونیکل کوچلرندن عبارتدر. بو طاشلر نادر ایدی، و آنجاق
 جواہر چیلکدہ و سحر باز لندہ قوللانیلیردی. اذابہ صنعتی
 بر کرہ معلوم اولدقدن سو کرہ دمیر کدہ کشف اولونغانسندہ
 شاہان تعجب بر جہت یوقدر.

دمیری، اودورده اودون کومور پلہ پایلمش بر آتش
 اوزرینہ کورہ کلہ اوقلہ بئرک اورتیورلر، و قیزغین بر حالہ
 ایکن دوکلرک ایشلہ یورلردی. ابتداده آنجاق نسبتاً
 کوچوک حجمده دمیر بار چاری استحصال ایدہ بیلورلردی؛
 بومعدنک ظہوری سلاح و آلات اعمالندہ تدریجی بر انقلاب
 وجودہ کتیردی؛ فقط بو، حیاتک عمومی منظرہ و سچیہ سنی
 دہ کیشدیرمہ بہ کافی کلہ مزیدی. ہوندن اون بیک سنہ اولکی
 بکی طاسہ انسانلرینک ہر کونسی حیاتی اون سکزنجی
 لمصر کابتداسندہ آوروپانک اوجرا کوشلرندہ کی کویولورک

Sayfa : 85

سوردیکی جاتک عینی ایدی .

آوروپاده اوج قبلالتاریخ دوردن : طاش دورندن،
طلوچ دورندن ودهمیر دورندن بحث اولونقمدهدر ؛ فقط
بو اوج دوردن هربرینک تاریخی رولنی مساوی اهمیتده
فرض ایتک خطاادر . بودورلری آشاغیدهکی ترتیب اوزره
تصنیف ایتک داها دوغرو اولور :

(۱) اسکی طاش دورینک ابتداری ؛ بودور چوق
اوزون زمان سورمشدر ؛

(۲) اسکی طاش دورینک نهایتری ؛ و بو دور
برنجینک آتجاج اوندی بری قانار امتداد ایتمشدر ؛

(۳) زراعت دوری، آوروپاده بیاض انسانلر دوری؛
بودور اون ونهایت اونایکی بیک سنه اول باشلامشدر .

بودورک باشلانقیجی بیک طاسه چاغنی تشکیل ایتدیکی کجی
سوکیده حالادوام ایتکدهدر . الیوت سمیت Elliot Smith ده

برنجی دور ایچون «اسکی انسان دوری Palaeanthropique» ؛
اولی تعقیب ایدن زمانلرک جملسی ایچونده «بیک انسان

دورنی Neanthropique» تصنیفک قبولنی تکلیف ایتمشدر .

Sayfa 85

En sonunda, olasıdır ki Avrupa'da, bundan üç bin yıl önce ve küçük Asya'da (Anadolu'da) ise daha uzun bir süre önce, insan demiri de eritmeye başlamıştır. Demir, bundan çok önceki zamanlardan beri bilinmekteydi. Fakat bu, meteorik demirdi. Oysa, bilindiği üzere meteor taşları (yıldırım taşları), demir ve nikel kül-

çelerinden oluşmaktadır. Bu taşlar, ender bulunurdu ve ancak mücevhercilikte ve sihirbazlıkta kullanılıyordu. Eritme sanatı bir kez öğrenildikten sonra, demirin de keşfedilmesinde şaşılacak bir yön yoktur.

Demiri o dönemde, odun kömürü ile yapılmış bir ateş üzerinde körükle eritiyorlar ve kızgın bir durumdayken dökerek işliyorlardı. Önceleri bir ölçüde küçük hacimde demir parçaları üretebiliyorlardı. Bu madenin ortaya çıkış silâh ve araç yapımında yavaş yavaş bir devrim gerçekleştirdi. Ancak bu, yaşamın genel görünümü ve düzeyini değiştirmeye yeterli gelemezdi. Bundan on bin yıl önce, Yeni Taş Çağı insanların günlük yaşamı on sekizinci yüzyılın ilkel Avrupa'sının uç köşelerindeki köylülerin sürdürdüğü yaşamın aynısıydı.

Avrupa'da üç tarih öncesi döneminden; Taş Dönemi'nden, Tunç Dönemi'nden ve Demir Dönemi'nden söz edilmektedir. Ancak, bu üç dönemin her birinin tarihsel etkisini, eşit önemde saymak yanlış olur. Bu dönemleri aşağıdaki düzen içinde sınıflamak daha doğru olur:

1. Eski Taş Dönemi'nin ilk zamanları; bu dönem çok uzun sürmüştür.
2. Eski Taş Dönemi'nin sonları; bu dönem birincinin ancak onda biri kadar sürmüştür.
3. Tarım Dönemi, Avrupa'da beyaz insanlar dönemi; bu dönem, on ya da en sonunda on iki bin yıl önce başlamıştır. Bu dönemin başlangıcı, Yeni Taş Çağı'nı oluşturduğu gibi, sonu da bugün bile devam etmektedir. Elliot Smith de birinci dönem için, "Eski İnsan Dönemi" [Paleantropoloji], onu izleyen zamanların bütünü için de "Yeni İnsan Devri" [Neoanthropoloji] sınıflamasının benimsenmesini önermiştir.

Sayfa : 86

تاریخیمزك بوتون بولمك فصللری هنوز ير آلتند
 چیقارلمش دكدر. اغلب احتمال بوتاریختك وثائق كوچون
 آسیاده، ایرانده، عربستانده، هندستانده، یاخودشمالی
 آفریقادا بولوناجقدر، و یاخود آق ده کیزك، شاب
 ده کیزك، و یا بحر محیط هندیك صولری آلتند مؤبدأ
 قلاجقدر. تقریباً اون ایکی بیک سنه اول - صحیح
 وقطی بر تاریخ هنوز تثبیت ایدلمهز - یکی طاق انسانلری
 بوتون آوروپادا، شمالی آفریقادا و آسیاده منتشر برحاله
 بولونیورلردی. مدنی سویملری پولینهزایلرک کچن عصرده کی
 سویمه سنه معادل ایدی، بونکله برابر أرضك اک مترقی
 قوملری بوتلردی.

Sayfa 86

Tarihimizin bütün bu ilk fasilleri, henüz yer altından çıkarılmış değildir. Büyük bir olasılıkla bu tarihin belgeleri, Küçük Asya'da, İran'da, Arabistan'da, Hindistan'da ya da Kuzey Afrika'da bulunacak ya da Akdeniz'in, Kızıl Deniz'in veya Hint Okyanusu'nun suları altında sonsuza değin kalacaktır. Yaklaşık on iki bin yıl önce -belli ve kesin bir tarih henüz saptanamaz- Yeni Taş Çağı insanları, bütün Avrupa'da, Kuzey Afrika'da ve Asya'da yayılmış bir durumda bulunuyorlardı. Uygarlık düzeyleri Polonezyalıların geçen yüzyıldaki düzeyine eşitti. Bununla birlikte yeryüzünün en gelişmiş kavimleri bunlardı.

Sayfa : 88

تیلکی بی ده
 بیورلردی که ، و حیوانک آغیر قوقولو اولان آنی بولق
 زمانده یئنه جک برشی دکادر. غس بیدرکه طاوشان آئی،
 و حیوانلر میذولا بولوندینی حالده، ییمه دکلی غن اولونور.
 هیچ شبهه یوق ، بو ابتدائی آدمیلر ده بو کونجی وحشیلر
 کجی اوقادار قورقاق بر حیوانک سرایت طریقیه کندیلرینه
 جباتنی کچیرمه سندن احتراز ای دیورلردی .

Sayfa 88

Tilkiyi de bildiklerini, bu hayvanın ağır kokulu etini balluk zamanlarında yemediklerinden anlıyoruz. Gariptir ki tavşan etini, bol olmasına karşın yemedikleri sanılmaktadır. Hiç kuşkusuz, bu ilkel insanlar da bugünkü vahşiler gibi, bu kadar korkak hayvanın korkaklığını kendilerine geçireceğinden çekiniyorlardı.

Sayfa : 91

بکی طاش دوری انسانلری یانی ایجاد ایتیش .
 اولدقلری کوره ، تللی ساز اختراعنه ده موفق اولمش
 اولمالری قبول اولوناییلیر؛ فی الواقع های کیریشک آهنگدار
 رمانچی اوللره بو نوع سازلرک فکرینی الهام ایده بیلیردی .
 پیشریلش طوپراقدن بوش قابرله دری کریمک صورتیه
 وجوده کتیریلش دار بوقلری [داووللری] ده اولمالیدی؛
 بلنکداوول یا پیق اوزره ایچی اویوق اغاج پارچالردن ده

Sayfa : 91

استفاده ایدیورلردی . انسانلرک نه زمان لغتی به
 باشلادقلرنی بیلمه یوز ، فقط هر حالده بیکی طاش
 انسانلری موسیقیدن محروم ده کلردی ؛ سوز سویله مه یده
 مقتدر اولدقلرندن شارقیلر بیله ترتیب ایتمش اولمالری
 لازم کلیر . انسانلر احتمال ایتداده ، بوگون ایتالیا کویلولرینک
 صاپان سورمه رکن کفته سز هوالر لغتی ایتدکلری کی ،
 نضلری هر هانکی غنا مقامی ایله سربست اولاراق
 قویور ییورلردی . بیکی طاش انسان قیشین ، نونش
 غروب ایتدکلدن سوکرا ، اونده اوتور وور ، قونوشور ،
 لغتی ایدیور ، آتله اعمال ایدیوردی ؛

Sayfa 91

Yeni Taş Çağı insanları, yay bulduklarına göre, telli saz çal-
 mayı da başarmış olmaları düşünülebilir. Gerçekten, yay kirşinin
 uyumlu intisi, onlarda bu tür sazların düşüncesini akla getirebilirdi.
 Pişirilmiş topraktan baş kaplara deri gererek yapmış oldukları dar-
 bukalan (davullar) da olmalıydı. Belki, davul yapmak amacıyla içi
 oyuk ağaç parçalarından da yararlanıyorlardı. İnsanların ne zaman
 ritimli okumaya başladıklarını bilemiyoruz. Ancak, her halde Ye-
 ni Taş Çağı insanları müzikten yoksun değillerdi. Söz söyleyebil-
 diklerinden dolayı şarkılar bile oluşturmuş olmaları gerekir. İn-
 sanlar olasıdır ki ilk önce, bugün İtalyan köylülerinin çift sürerken
 söyledikleri ezgiler gibi, nefeslerini herhangi bir makam gâzet-
 meden rahatça kullanıyorlardı. Yeni Taş Çağı insanı, kışın güneş
 battıktan sonra evlerinde oturuyor, konuşuyor ve şarkı söyleyerek
 araçlar yapıyordu.

Sayfa : 92

. اونلری .

يازىلى عنعنەنك و خاطرده حفظ اولونمش بشریت تاریخك
 مبدأندن آتجاق برقاچيك سنەك بر زمان آيرمقده ايدى .
 نهایت بر وتز ، انسانلرك حياتنده بويوك بر صدمه ويا اقطاع
 حصوله كتيرمكسزى ، ظهور ايدەرك اونى اك اول آله
 كچيرەن قىيلەرە محاربهلر دە بويوك بر منفعت تامين ايتشدر .
 آور و پادە ، بر وتزك بر ينە قائم اولان دە ميردن معمول سلاحلر
 استعماله كيرمەدن اول يازىلى تاريخ دورى آچيلمشدى .
 داهى او زمانلردن اعتباراً بر نوع ابتدائى تجارت ظهور
 بر وتز ايله اوندن معمول سلاحلر ، يشم طاشى .

Sayfa 92

Onlar, yazılı geleneğin ve anılara kazınmış insanlık tarihinin başlangıcından, sadece birkaç bin yıllık bir zaman dilimi ayırmaktaydı. En sonunda bronz, insanların yaşamında büyük bir çatlama ve kesintiye yol açmaksızın ortaya çıkarak, önce ele geçiren kabilelere savaşlarda büyük bir yarar sağlamıştır. Avrupa'da, bronzun yerini alan demirden üretilmiş silâhlar, kullanıma girmeden önce, yazılı tarih dönemi açılmıştı. Daha o zamanlardan başlayarak bir tür ilkel ticaret ortaya çıkmıştır.

Sayfa : 93

• اونوتامالیدرکه، کندیننه مناقشه قبول ایتمز
 واقعهلر، صحیح حکملر و برملر ایچون ائز دن کلنی باپورز. فقط
 قبل التاریخ جوغرافیاسی حقنده وردیکمز زمان جدولری
 ایله اوچ خریطه نك ترتیب و تنظیمنده فریضیه استناد
 ایتدیریلمسی ایجاب ایدن پك چوق شی واردر. سوک
 جو دیه دورخی و اصل انسانلرک ظهورخی تقریباً ۵۰۰.۰۰۰
 ویا ۳۵۰.۰۰۰ سنه اولوق اونهه تعیین ایشدک. لطفاً
 بو ۶۰.۰۰۰ تقریباً قیدی خاطرده طووتولالیدر. حقیقت ۶۰.۰۰۰
 سنه اولایله جکی کی ۲۰.۰۰۰ سنه ده اولاییلر. فقط

Dikkat!

• غایت اوزون بر زمان اول ۱ و یا ده بر چوق عصر لر مقدم
 کی تعبیرلر قوللانیقده ابی دکلدن، چونکه قاره بر قاج
 عصری و یا میلیونلرله سنه سی قصد ایدیلدیکنی آکلایماز.
 بوسیدن، تقریبده اوله رقم ذکر ایتک اولادر. ایشته
 عینی وجه ایله بو خریطهلر ده حقیقی دکن، حقیقته یاقین
 بریشی افاده ایدر لر. بالکنز شوراسی سوبله نه بیلرکه،
 قطه لرک حدودی ۱ سوبله بر حدوده ایدی. تخمیناً سوبله
 ده کیزلر و قارالر موجود ایدی. نه بو خریطهلری ترسیم
 ایدن میسر هورابین Horrabın، نده کندیننه فکری

Sayfa : 93

ورمن بو محرر ارضیاندہ کافی درجہدہ اختصاص صاحبی
اولادہشزدن بو خصوصہ بیکی بیکی تحریراتہ آئیلاماز ؛
بناءً علیہ احتراز اوزرہ قائلانی ترجیح ابتدک . فقط بر
نقطہدہ فضلہ احتیاطہ لزوم کورمہ بورز . بالفعل محققدرکہ .
غایت اسکی بردورده آقده کیز فرہ لرلہ محاط ایبی دہ کیز
حوضہ سندن عبارتدی ؛ بویکی حوضہ آراستہ هیچ بر
اختلاط یوقدی ، احتیال بو بوک سیلرلہ طاشان بر نہر
واسطہ سیلہ ایکی حوضہ آراستہ بر اشتراک حصولہ کلیوردی .

Sayfa 93

Unutulmamalıdır ki tartışma götürmez olaylar ve açık hükümler vermek için elimizden geleni yapıyoruz. Ancak, tarih öncesi coğrafyasına ilişkin olarak verdiğimiz zaman çizelgeleri ile üç haritanın oluşturulup düzenlenmesinde teoriye dayandırılması gereken pek çok şey vardır. Son buzul devrinin ve asil insanların ortaya çıkışı yaklaşık olarak 50.000 ya da 35.000 yıl önce olarak belirlenmiştir. Bu "yaklaşık" deyimini akıldan tutulmalıdır. Gerçekte ise 60.000 yıl olabileceği gibi 20.000 yıl da olabilir. Ancak, "oldukça uzun zaman önce" ya da "birçok yüzyıllar önce" gibi deyimler kullanmak iyi değildir. Çünkü birkaç yüzyıl mı ya da milyonlarca yıl mı demek istendiği anlaşılamaz. Bu nedenle yaklaşık da olsa, bir rakam söylemek iyidir. İşte aynı nedenle, bu haritalar da gerçek değil, gerçeğe yakın bir şeyi gösterir. Yalnız şurası söylenebilir ki kıtaların sınırları belliydi. Ne haritaları çizen Mr. Harrabin, ne de kendisine bu düşünceyi veren yazar, jeoloji alanında yeterli ölçüde uzman olmadığı için bu konuda yeni yeni araştırmalara atılamayız. Bundan dolayı çekinceli kal-

mayı yeğlemekle birlikte, bu noktada gereğinden çok sakınmayı gerekli görmüyoruz. Gerçekten doğru olan bir şey vardır ki oldukça eski bir dönemde Akdeniz, karalarla birbirine yapışık iki deniz havzasından oluşmaktaydı ve bu iki havza arasında hiçbir biçimde karışma yoktu. Olası ki büyük sellerle taşan bir ırmak aracılığıyla, iki havza arasında birbirine katışma gerçekleşiyordu.

Sayfa : 94

بو کتابده قوللاندیقمز قاپا صابا قوم اوزره، میلاددن
مقدم آحتال ۳۰,۰۰۰ ایله ۱۰,۰۰۰ سنلری آراسنده
بجر محیط صولربنک آق ده گیزی دوله ورماسی عرھز
قبل التاریخنک اک بو یوک حادثلردن برنی تشکیل ایدر.
وردیگمز ایکی تاریخندن. شاید ایکنجیسی دوشرو ایله،
مدینتسزک خام وقاپا باشلانغی، ایلك کول مسکنلری ،
ایلك زوامی بجره لر شرق کولک اطرافنده وقوعه
گلشدر؛ سولری طاتنی اولان بو کوله، اولجده سوله دیگمز
اوزره ، نیلدن باشقا بو کونکی آدریانیک ده گیزی ایله
شاب ده گیزینک اوزمان تشکیل ایندی بی ایکی بو یوک نهرده
آفتده ایدی .

— وکرا ، بقتة ، بجر محیط غرق تبارک اوستندن
قهارارق بو ابتدائی قوملر اوزرینه هجوم ایندی . اولجه
اقامسکاهلری و دوستلری اولان کول دوشمانلری کسیدی؛
سولری بلا احتطاع بو کسیدی. بوتون بو ابتدائی مسموره لر
سولر آلتنده قالدی ، دالغایر فراریلری تعقیب ایندی .

Sayfa : 94

رجوقلى ده بومتاديا بوگه لن سيلابار آراستده قالاروق
 عمو اولديلر . بو فيضان هيچ برماقك توكنده دورمادى .
 آغاچلرك، تپلرك اوستندن آشدى، ناكه بوئون آقده كئيز
 حوضى دولدى، سيلابه عربستانك و آفرقانك صارب
 داغاريه داياندى . چوقاسكيدن، بازيلى تاريخ باشلامان
 بوق اول بو بويوك اضمحلال وقوعه ككشدر .

بو بوجه انسان جميطنك اوينادينى درامك ايلك
 صحه لرندن احتيال الكفسونكارلرى اوستنه صودن قورقوج
 برپرده چيكلمشدر .

Sayfa 94

Bu kitapta kullandığımız kaba bir hesaba göre; milâttan önce büyük bir olasılıkla 30.000 ile 10.000 yılları arasında okyanus sularının Akdeniz'i doldurması, tarih öncesi insanlık soyunun en büyük olaylarından birini oluşturur. Eğer, verdiğimiz tarihten ikincisi doğru ise, uygarlığımızın hem ve kaba başlangıcı ilk olarak göl bölgelerinde gerçekleşmiş, ilk tarım uygulamaları da bu gölün çevresinde olmuştur. Sular tatlı olan bu göle, daha önce de söylediğimiz gibi, Nil'in dışında, bugünkü Adriyatik Denizi ile Kızıl Deniz'in o zaman oluşturmuş olduğu iki büyük nehir akmaktaydı. Sonra birdenbire, okyanus batı dağlarının üstünden kabarak bu ilkel kavimler üzerine saldırdı. Önce evleri ve dostları olan bu göl, düşmanları kesildi. Sular arka arkası kesilmeksizin yükseldi. Bütün bu ilkel kasabalar, sular altında kaldı. Dalgalar kaçanları kovaladı. Birçokları da sürekli yükselen sel sularına kanşarak yok oldular. Bu yükselme, hiçbir engelin önünde durmadı. Ağaçların tepelerinden aştı. Ta ki, bütün Akdeniz doluncaya ka-

dar seller, Arabistan'ın ve Afrika'nın sarp dağlarına dayandı. Çok eskiden yazılı tarih başlamadan çok önce, bu büyük yok oluş gerçekleşmiştir.

Böylece insan topluluğunun dramının ilk sahnelerinden en büyüleyicisinin üstüne, büyük bir olasılıkla sudan korkunç bir perde çekilmiştir.

Sayfa : 95

آلتی بیدی بیک سنه اول انسانلک ایلک شهرلرده
 طویلانهرق افرادی آراسنده انجق غایت ککوشک رانطار
 موجود اولان بیسط قیبه طرزندن داها یوکسک تشکلره
 ناصل استحاله ایلدیکنی حکایه و تصویر ایتمه دن اول پینه
 قانزوپوس دوریه باشلان ویش یوز بیک سنه سورمه
 مدت طرفنده نشوونماسی ایضاح و تفصیل ایلدیکنز
 بودماغل ایچنده نلر جریان ایتمش اولدیقندن براز بحث
 ایلک ایجاب ایدر .

بو اوزاق زمانلرده انسان کندیس و محیطی حفته
 نه دوشویوردی ؟ اولا آنجق حواسنه دوشورون
 دوشوریه تماس ایدن اشیا ایله علاقه دار اولیوردی .
 دوشونجه لری شو نوعدن عبارتدی : ایشته بر آنی نه پاپه جم ؟ ،
 باخود : ایشته بر سنجاب اون عیجا ناصل باقالا پاییلرم ؟ ،
 لسان بدرجه تکامله واصل اولونجه یه قادر انسانک فکری ،
 حقیق تجربلری دائره سنی تجاوز ایدمه مشدر . چونکه
 ایشلرک آت و واسطه سی محاسبه اولدینی کی لسانده

فكر آلت افهاميدر . لسان فكرى قيد ايدمه، تثبيت ايدمه و كيتديجه گرفت فكرله دوغرو يوكسلمكي تسهبل ايدمه و عادتاً دنياهييليركه لسان روحك فكرلري باقلامق و محافظه ايتك ايچون بر واسطه سيدر . ابتدائى انسان قوتوشايي بيلمه دن اوله، اغلب احتمال، چوق و ضوحله كوريبور، غايت ماهرانه اشارتله افاذه مرام ايدمه ييلبور، اطوار و حركايله دوشونجهلرني ايصاح ايلبور، كولبور، دانس ايديبور و باشا بوردى . نره دن كلديكني و نچون

باشاديني هيچ دوشونك احتياجني حس ايتيبوردى . شهسز قارا گلقدن، نيرتينا اردن، بربوك حيوانلردن، عني المعجائب اشيا دن قور قيبور و هيچ شهسز بونري دؤا سنده كوريبوردى . عني قطيئه سويلنه ييليركه قور قديني قوتلري كنديسنه مساعد بر حاله افراغ ايچون بعضى حركتلرده بولونيبور طالى گندي لهنه چورمك اوزره چاليشبور، و طاشده، حيوانده و يا خود نرده بولونديني فرض ايتيدي خيالى قدرتلري قطينه غيرت ايديبوردى . روحلى و روحسز اشيا آراسته صريح بر تفریق بايغفه مقتدر دكلدى : بر دكنك كنديسني جریمه دار ايدمه سه اوگا آياغيله و ووريبوردى . نر كوپورور، و يا طاشاره كنديسنه خصم اولديغه ذاهب اولبوردى . ذكاسى اوله تخمين ايدله ييليركه عصر مزده اولباسق فكرلى دورت، بش باشنده كي بر چو جوغك

Sayfa : 95

دکلی سوپه سنده ایدی . بر قکردن دیکرینه انتقال
سه قانیز ماسی اوچو جوغونکی قدار غیر قابل تفهم وغیر
منطق ایدی . محاکمه و منطقتک حدوداری همان چو جوغونکیکنک
عینی ایدی . فقط هیچ قونوشیا بیلمدیی و یاخود آنجاق
پک ابتدائی بر لسانه مالک اولدینی ایچون عقلنه کلن فانتازی لری
بر حکم شطنه افراغ ائمکه مصمم ، ومقرر حرکتلر ایچون
اونلردن استفاده ایلکه و یاخود اونلری بر عننه مبدائی
انخاذا ایلکه پک آز مایل بولونیوردی .

اسکی طائش دورسی نهایتده کی انسانلرک األرمزه
کچن رسملری بونلرک کونش ، آیه ، بیلدیزلره و یاخود
آفاخلره دقت عطف ایلدیگنی کوسترمه مکنده در .

Sayfa 95

Altı, yedi bin yıl önce, insanların ilk kentlerde toplanarak, daha önce üyeleri arasında oldukça gevşek bağlar bulunan basit kabile yaşayışından, daha yüksek oluşumlara nasıl geçtiğini anlatmadan ve göstermeden önce, Pitekanthropus dönemi ile başlayan ve beş yüz bin yıl süren dönem içinde, ortaya çıkıp gelişmesini açıklayarak günümüze doğru getireceğimiz bu dimağların içinde, nelerin cereyan ettiğini biraz anlatmak gerekir.

Bu geçmiş zamanlarda insan, kendisi ve çevresine ilişkin olarak ne düşünüyordu? Öncelikle, çevresiyile doğrudan doğruya ilişkili şeylerle ilgileniyordu. Düşünceleri şu türdendi: "İşte bir ayı, ne yapacağım?" ya da "İşte bir sincap, onu acaba nasıl yakalayabilirim?" Dil, belli bir düzeye erişinceye kadar, insanın düşüncesi eylem sınırlarını

aşamamıştır. Çünkü, işlerin aracı muhasebe olduğuna göre, düşün-
cenin anlama gerci de dildi. Dil düşünceyi kayıt eder, saptar ve git-
tikçe karmaşık düşüncelere doğru yükselmeyi kolaylaştırır. Denile-
bilir ki dil, ruhun düşüncelerini yakalamak ve korumak için bir aracı-
dır. İlkel insan, konuşmayı bilmeden önce, büyük bir olasılıkla açık
bir biçimde görüyor, oldukça ustaca işaretlerle derdini anlatabiliyor,
tavir ve eylemleriyle düşüncelerini açıklıyor, gülüyor, dans ediyor ve
yaşıyordu. Nereden geldiğini ve niçin yaşadığını düşünmek gere-
ğini duymuyordu. Kuşkusuz karanlıktan, fırtınalardan, büyük
hayvanlardan, tuhaf şeylerden korkuyor ve yine hiç kuşkusuz
bunları düşünde görüyordu. Aynı kesinlikle söylenebilir ki korktu-
ğu güçleri kendisine uygun bir biçime sokmak için, bir takım ha-
reketlerde bulunuyor, şansı kendi yönüne çevirmek için çalışıyor
ve taşta, hayvanda ya da nehirde bulunduğunu düşündüğü ha-
yalı güçleri korkutmaya çalışıyordu. Ruhlu ve ruhsuz eşya arasın-
da açık bir ayırım yapamıyordu. Bir sopa kendisini yaralarsa, ona
ayağıyla vuruyordu. Nehir köpürür ya da taşarsa, kendisine ha-
sım olduğu kanısına kapılıyordu. Zekâsı öyle ki çağımızda uyanık
fikirlî, dört beş yaşındaki bir çocuğun zekâsı düzeyindeydi. Bir dü-
şünceden diğerine geçişli, o çocuğunki kadar bile olmayan yavaş-
lıkta ve mantıksızcaydı. Kıyaslama biçimi ve mantığının sınırları,
hemen hemen çocuğunkiyle aynıydı. Fakat, hiç konuşma bilme-
diği ya da ancak oldukça ilkel bir dili olduğu için, aklına gelen
kurgulan birer yargı şekline sokmayı zararlı görüyor ve kararlı ha-
reketleri için onlardan yararlanma ya da onları bir gelenek baş-
langıcı olarak benimseme eğilimi göstermiyordu.

Eski Taş Dönemi sonunda insanların elimize geçen resimleri,
bunların güneşe, aya, yıldızlara ya da ağaçlara çok dikkat ettik-
lerini göstermektedir.

Sayfa : 107

اكثر يا ايجہ آ كلامقسنزین استعمال اولونان بر تعبيرك
 نام و حقيقى معناسك نه اولديغنى آراشديرمق زمانى ككشدر .
 اوده نه بشرتك عرقلرى ، تعبيردر .
 شيمدى به قدار ووردىكمز ايضاحادن صراحة آ كلا .
 شلديغى وجه ابه بك واسع بر ساحه به ياييلمش اولان بخى بشر
 نوعى صرف بوداغنىلق يوزندن بك مختلف اقليملك
 تحت تاثيرنده قالمش ، مختلف صورتده نغدى ائتمكه ،
 بك مختلف خصملره مجادله به مجبور اولمش ، و بوتون
 بو اسباب دولاييسيله مختلف ساحه لرده كى انسانلر يكديكرندن
 بويوك فرق لر عرض ائتمشدر .

Sayfa 107

Çoğunlukla yeterince anlamadan kullanılan bir deyim **gerçek anlamının** ne olduğunu, araştırmak zamanı gelmiştir. O da "İnsanlığın Irkları" deyimidir.

Şu ana kadar yapmış olduğumuz açıklamalardan açıkça anlaşıl-
 dığı üzere, oldukça geniş bir alana yayılmış olan İnsan Türlerinin, sırf
 bu dağınıklık yüzünden çok çeşitli iklimlerin etkisinde kalmış, değişik
 beslenme biçimleri geliştirmiş, çok çeşitli düşmanlarla mücadele et-
 mek zorunda kalmış ve bütün bu nedenlerden dolayı, çeşitli alanlar-
 daki insanlar, birbirinden büyük farklılıklar ortaya koymuşlardır.

Sayfa : 107

مرهانیکی .

برملت دیگرخی تقلید ایتک ایتتر، اوکالمرض ایدر. اونی
مقلوب ایدر، واونکی لصال ایدر. بیگلرجه سنه امتداد نجه
ایکی نوع قوت - پسته می متوازیاً بشریت اوزرینه اجرای
تأثیر ایتشد. بونلردن بری بشرخی بر جوق موضعی نوعلر -
تسیم ایتکی استهداف ایدیور. دیگریدر بو مختلف نوعلری
یکی بر عرق تشکیل ایتک وقت بر افادن یکدیگرینه مزج
و توجید ایتک غیرت ایلدیور .

Sayfa 107

Herhangi bir ulus diğerini taklit etmek ister, ona saldırır, onu yener ve onunla karışır. Binlerce yıl süresince iki tür güç sistemi, kendiliğinden insanlığın üzerine etki etmişti. Bunlardan biri insanlığı birçok türlere ayırmayı amaç ediniyor, diğeri de bu çeşitli türleri yeni bir ırk oluşmaya zaman bırakmadan bir diğeriyle karıştırma ve birleştirmeye çaba harcıyor.

Sayfa : 109

عراقك امتزاج وصالنه واقع اولان دائمی ولاموقف
 آنكلردن انك اساسیلری بحر محیط ، مرکزی آسیا
 یوگسک بایلارلی و عینی مواقعه کی الیوم دولش اولان
 ده کیزلی ذکر اتمک قابلدیر . بویلهجه اوزون عصر لر
 امتداد نجه بک واسع انسان کتلهری بنه عینی درجه ده واسع
 دیگر انسان کتلهرندن آری اولار ق پاشا پایلمشدر .
 بوکنه و غرویلر بک جابوق فاروق و عجز بر طاقم و صفر
 اکتساب ایشلردر . شرقی آسیا ده و آمریقا ده کی اجناس
 بشرک اکثریسی ، فقط هبسی دکل ، آئیده کی اوصاف
 مشترکده مالکدرلر ؛ دریلری صاریمتر اقدر ، صاچلری سرت
 و سیاهدر ، الماچق کیکلری جیقیدر . صحرای کیرک
 جنوبنده کی آفریقا اقوامنک بنه اکثریسی ، هبسی دکل
 سیاه و یاسیامتراق دری یه مالکدرلر ، برونلری یاصیدر ،
 دوداقلری قالدیر ، صاچلری قیور جیقیدر . آوروپانک
 شهاک و غریبنده بر جوق انسانلرک صاچلری صاریدر ،
 کوزلری ماویدر ، سیاهلی قالدیر . آق ده کیز حوضه سنده

Sayfa : 109

وقرىندە يوزلى بياض كوزلى وساچلىرى سياه قوملى
 غالبدر . بويىض آداملىك ا كثرينىڭ ساچلىرى سيارى
 مىللىرى كىچىقادار صىق ودوز اونامقەلە برابر اولدۇقى سرتدر .
 ساچلىرى شىرقە غىرىبىن زىادە سرتدر .

Sayfa 109

İrklarin karışmasına, çeşillenmesine, sürekli olarak ya da geçici olarak engel oluşturan unsurlarin en başta gelenleri için okyanus çevresini, merkezî Asya'nın yüksek yaylalarını ve aynı bölgede bugün dolmuş durumda olan denizleri anmak yerinde olabilir. Böylece, uzun yüzyıllar süresince oldukça geniş insan kitleleri, yine aynı derecede geniş diğer insan kitlelerinden ayrı olarak yaşayabilmişlerdir. Bu insan kitleleri ve grupları, kolayca ayırt edilebilen nitelikler kazanmışlardır. Doğu Asya'da ve Amerika'daki insan türünün hepsi olmasa da çoğunluğu, geçmişteki ortak nitelikleri taşırlar. Derileri sanmıtraktır, saçları sert ve siyah, elmacık kemikleri çıkıktır. Büyük Sahra'nın güneyindeki Afrika kavimlerinin de hepsi olmasa bile, çoğunluğu siyah ve siyahımsıtrak deriye sahiptirler. Burunları yassı, dudakları kalındır. Saçları kıvrıktır. Avrupa'nın kuzey batısındaki insanların çoğu ise san saçlı, mavi gözlü ve al yanaklıdır. Akdeniz havzasında ve yakınlarında ise yüzleri beyaz, gözleri ve saçları siyah insanlar çoğunluktaadır. Bu beyaz insanların çoğunluğunun saçları, san ırklarınkı kadar sık ve düz olmakla birlikte oldukça serttir. Saçları, doğu taraflarında batıdaki ne oranla daha serttir.

Sayfa : 109

فقط هیچ بر زمان کوزدن قاجیر ماملیدرکه ، بوکی
عمومی مطالعہ لک و منفرد حادثہ لک تشبیلی دائما الاستیکی
ماہیتی حائر در . فرضا آسیادہ بعضی متجرد منطقہ لک
و موضوع لک کی انسان لک آوروپا قطعہ مندہ بولونان انسان لک

Sayfa : 110

معرض اولدق لری شرائط عمومیہ یاقین شرائطہ تابع
اولشلردی . آفریقانک بعضی ساحہ لری بک زیادہ آسیائی
بروصنی حائر در لر . فرضا ژاپونیاہ قیورجیق حاجلی ،
بیاض رنگلی و قیللی آینو Aino اسمندہ بر عمرقہ
تصادف اییدیوروزکہ ، بونلرک سیاسی ، اطراف لرنده کی سازی
رنگلی دیگر ژاپونلردن زیادہ آوروپالیرہ بگزمہ مکدہ در .
برقیہ نک آوروپادن طرف ایدیش بر کتہ اولماسی وارد خاطر
اولایہ چکی کی بوستون یکی مستقل بر ماہیت عرض
ایتمی دە نمکندر . آوسترالیادن و آفریقادن بک اوزاق
بر مسافدہ بولونان آندامان آدالرنده ابتدائی سیاهیلرہ تصادف
اولونقده در . ایرانک جنوبندہ و هندستانک بر قسمنده کی
خلقده بر سیاه قان رنگلی وارد در .

Sayfa 109

Fakat kesinlikle gözden kaçınılmamalıdır ki bu gibi genel değerlendirmelerin ve münferit olayların kapsamı, her zaman esnek bir içerik taşır. Örneğin, Asya'da bir takım ayrı bölgelerdeki ve yerlerdeki insanlar, Avrupa kıtasında bulunan insanların (sayfa 110) etkisinde kaldıkları genel koşullara yakın koşullar içinde olmuşlardır. Afrika'nın kimi yerleri fazlasıyla Asya'ya benzer nitelikler taşırlar. Örneğin, Japonya'da kıvrak saçlı, siyah renkli ve kıllı, Aino adında yüzleri Japonlardan daha çok Avrupalılara benzeyen bir ırka rastlıyoruz. Bu kabilenin Avrupa'dan çıkarılmış bir kitle olması akla gelebileceği gibi, bütünüyle yeni ve başlıbaşına bir ırk olması da olasıdır. Avustralya ve Japonya'dan oldukça uzakta bulunan Andaman adalarında ilkel siyah ırklara rastlanmaktadır. İran'ın güneyinde ve Hindistan'ın bir kısmındaki halk da siyah renklidir.

Sayfa : 110

• انك اسكى بشرى عرقلرك قوزغونى .

• و سيامر نكده اولاسى ، بياض رنگك يى اولاسى محتملدر .

• آسيای شرقيدى كى بوتون انسانلرك قارقنك مختلف عرقلره

انقسامك بر وجهده و آفریقادى كيلركده ضدديكر بر

وجهده تحققيق ايلديكىنى بسط ايتك احتياط سزلق اولور .

• شهبه سز عمومى بر طاقم نمايللر و جريانلر وار ايدى ده مد

و جنرلر ، قاريشققلر ، امتزاجلرده اولشدر . هر عرقلك

اسكان ايتش اولدينى ساحه يى رنگلرى اعتبار بيه كوستره .

• چك بردن ياخر يطه سنده مطردر نكده دورت بويوك منطقه

بولونمايا چقدر .

Sayfa 110

En eski insan ırklarının kuzgun renginde ve siyah renkte olması, beyaz rengin yeni olması olasılığını akla getirebilir. Asya'nın doğusundaki bütün insanların bölünmesinin değişik ırklar ortaya çıkardığı konusundaki bir yaklaşımın, Afrika'dakilerle ilgili olarak, karşıt bir yönü ortaya koyduğunu söylemek özensizlik olur. Kuşkusuz, genel bir takım eğilimler ve akımlar varsa da gel-gitler, kaşkıklıklar ve birbiri içinde erimeler de olmuştur. Her ırkın yerleşmiş olduğu alanları, renkleri bakımından gösterecek bir dünya haritasında, sıralı renkte dört büyük mıntıka bulunmayacaktır.

Sayfa : 110

شو دقيقهده بشر آرتق هيچ بر اقسام و تنوع
استحاله لرته معروض دكلدر . مدنيت تفريق و تجريددن
زياده توحيد و تنسيق استلزام ايلكمدهدر . علم حيات

Sayfa : 111

ارباينك نظر نده بشريت ، اقسام و تنوع قابليتى توقف ايدرك
بر هل تشكيل ايتك réintégration ، امكانه مالك اولان
برجنس حيواندر .

Sayfa 110

Günümüzde, insanlık artık hiçbir parçalanma ve türleşme dönüşümünün etkisi altında değildir. Uygartık, ayırma ve dışlamadan çok, birleştime ve düzenlemeyi gerektirmektedir. Bilim adamının [sayfa 111] nazarında, insanlık parçalanma ve türleşmeye bağlı olarak bir bütün oluşuma olanağına sahip bir tür hayvandır.

Sayfa : 111

بشريتك اساس عرقلىرى

بشريتك بوتون مختلف نوعلىرىك بعضلىرى اجراى
تائير ايتمكدن فارغ بعضلىرى هنوز مؤثر اقسام و تنوع
قوتلىرىه تابع بر كته سالتده تلقى ايدهلىسى كىفتى بو صوك
اللى آلتش سنهك تدقيقاتك قىجه سيدر .

Sayfa III

Inanlığın Ana İrkan

Inanlığın çeşitli ırklarının bir kısmının etkili olmaktan uzak, bazı-
larının ise bugün bile parçalanma ve türleşme etkisinin gücüne
bağlı bir kitle halinde düşünülmesi isteği, son elli altmış yıllık araş-
tırmaların bir sonucudur.

Sayfa : 111

حقیقت حالده بوتون عرقلىر آز ويا چوق قارىشيق و ملزدر .
شبهه سز دوت اساسلى غروپ واردر . فقط بونلردن
هربرى مر كيدر ، و ايرجه بو دوت بو بوك تقييمك هيچ
برينه داخل اولامايان كوچوك غروپلر موجوددر .
بوتون بو قيود احترازيه و اساسلى تقييماندن بحث
ايدهليكمز وقت صاف عرقلىرى دكل ، فقط مختلف عرقلىر
غروپلرغى قصد ايدهليكمز نقطهسى قبول ايدهلكدن صوكرا

Şayfa : 111

Bengal

و ابتدائی تصنیف مناقشہ میں تسہیل ابدہ یلیں . آوروپا آفدہ گز حوضہ سی و غربی آسیا یگر جہ سنلردنبری علی العموم قفقاسیالی عدو اطلاق ایڈیلان بیاضلرہ مکنوندر . بو بیاضلرہه ایکنجی درجدهه ایکی ویا اوچ اوقاق عرفه دهاا احسام ایڈیر .

Mongol

در شرق آسیاده و آمدرقاده ایکنجی برغروب حاتم بولو نطقه درکه، بوده علی الا کثر درسی صاری ، صاچلری سیاه و سرت، و بیلری قیصه اولان مونغوللردر آفرقاده

Singapur

سیاهیلر حاکدر . اوسترالیا ویکي کینه منطقه لرنده دیگر برطاقم سیاهیلر یعنی ابتدائی اوسترالوئیدلر قابلدر . بوتون بولرا؛ دغمر آمده سهولت اولق ایچون قوللائیلان تعمیرلردر .

XXXX

فقط طلبه بولتعیبرلری چوق قطعی ماہتده تلقی ایجه میڈیر .
اونلر یالکیز، الکباشلی بعضی عرق زممرلرینک مشترک

Sayfa III

Dağrusu, bütün ırklar az ya da çok karışık ve melezdirler. Kuşkusuz dört ana grup vardır. Fakat bunların her biri başlı başına dır. Ve ayrıca, bu dört büyük ayının hiçbirinde yer almayan küçük gruplar da vardır.

Bütün bu çekince koşullarından ve ana bölünmeden söz ettiğimiz zaman, saf ırklar değil, çeşitli ırk gruplarını söz konusu ettiğimizi kabullenmek, bu ilkel sınıflama tartışmasını kolaylaştırabilir. Avrupa, Akdeniz havzası ve Batı Asya binlerce yıldan beri genel olarak Kafkasyalı olarak nitelenen ve öyle kabul edilen beyazlarla doludur. Bu beyazlar içinde, ikinci derecede iki veya üç küçük ırk daha vardır.

Dağı Asya'da ve Amerika'da genellikle derisi sarı, saçları siyah ve sert olan, kısa boylu, Mongol denen ikinci bir grup egemendir. Afrika'da siyahlar egemendir. Avustralya ve Yeni Gine bölgelerinde diğer bir takım siyahlar, yani ilkel Australuitler çoğunluktadır. Bütün bunlar, niyeti anlatmada kolaylık sağlamak için kullanılan deyimlerdir. Ancak, öğrenci bu deyimleri çok katı içerenli düşünmemelidir.

Sayfa : 116

۵

آمریکا یئرلیری

آمریکا نك یئرلی اهلایی مؤنقول عرقته منسوبدر ،

Sayfa 116

Amerika Yerlileri

Amerikanın yerli halkı Mongol ırkındandır.

Sayfa : 119

آری لسان

لسانلری تدقیق ایدن
 انسانلر (فیلولوغلر) بشریتک
 بوتون لسانلرنده مشترک هیچ
 بر سجه کشف ائتمدکلری
 سوله مکده ددرلر . حتی قفقاس لسانلرینک جملاسنده مشترک
 عنصرلر بولامایورلر . بعضی کنیش ناحیهلر اوزرنده
 داغیلش بر حالده ، مشابهلر ، وعینی فکری اقدله ایچون
 مشابهلر طرزله مالک بعضی لسان غروپلری بولونمقده ددر .
 فقط بوکا مقابله ، باشقا ناحیهلرده ، اساسلی بیله رینه
 و صرفی تشکلیته قادر بری برلندن فرقلی لسانلرده
 تصادف اولونمقده ددر . مثلاً ، شیمدی بی حالده بوتون

آوروپائی قاپلایوب هندستانه قادر اییلان مهم بر لسان
 غروپلر واردر : بوزوپه انکلیزجه ، فرانسوزجه ، آلمانجه
 اسپانیولجه ، ایتالیانجه ، رومجه ، روسجه ، عجمجه ،
 آرمینجه ایله هندستانک بعضی لسانلری داخلدر . اوکا
 هندو-آوروپائی ویا آری لسانلر عالمسی نامی ویریلکده ددر .
 بوتون بو عالمده ، عینی اساسلی جندرلر ، عینی غرامتلر

Sayfa : 119

مفہوملری کشف ایدیلدیلمکدهدر . مثلا انکلیزجه نك

آلانجه نك : father, mother

لاينجه نك : vater, mutter

روجه نك : pater, mater

فرانسزجه نك : pater, meter

أرمينجه نك : père, mère

سانسکریتجه نك : hair, mair

الح کلهلری pitar, mitar

بری برلرله مقابسه ایدیکز .

Sayfa 119

Ari Dilleri

Filologlar, insanlığın bütün dillerinde ortak hiçbir karakter bulunmadığını söylemektedirler. Dahası, Kafkas dillerinin tümünde bile, ortak unsurlar bulamıyorlar. Bazı geniş çevreler üzerinde dağılmış bir durumda, benzer kökler ve aynı düşünceyi anlatmak için benzer biçimlere sahip kimi dil grupları bulunmaktadır. Ancak, buna karşılık başka çevrelerde temel yapılarına ve dilbilgisi yapılarına kadar birbirinden farklı dillere de rastlanmaktadır. Örneğin, günümüzde bütün Avrupa'yı kaplayan, Hindistan'a kadar yayılan önemli bir dil grubu vardır. İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, İtalyanca, Rumca, Rusça, Acemce, Ermenice ile Hindistan'ın bazı dilleri bu gruba girmektedir. Bu dil grubuna Hind-Avrupa ya da Ari dil ailesi adı verilmektedir. Bütün bu dil ailesinde aynı temel kökler ve aynı dilbilgisi kavramları bulunabilmektedir. Örneğin: İngilizce'deki father, mother; Almanca'daki vater, mutter; Latince'deki pater, mater; Rumca'daki pater, meter; Fransızca'daki père, mère; Ermenice'deki hair, mair; Sanskritçe'deki pitar, mitar vb. sözcükleri birbirleriyle kıyaslayınız.

Sayfa : 120

مشرك برسانك موجوديتىدىن
 ثابت اولان برشى، وارسه اوده
 قوملر آراسىندە مناسباتك
 موجود اولدىنى، آرازىندە
 تصالبرك محتمل ولوندىنى در؛
 مشرك لان مشرك ر منشأ
 اثبات ائجه بورسده هيج
 اولمازسه مشرك بر ماضويه
 دلالت ايدور .

Sayfa 120

Ortak bir dilin varlığında değişmeyen bir şey varsa, o da kavim-
 ler arasında ilişkilerin var olduğu, aralarında kaynaşmanın olası ol-
 duğudur. Ortak dil, ortak bir kökeni kanıtlamıyorsa da, en azın-
 dan ortak bir geçmişi gösterir.

Sayfa : 120

بوده كۆرك جنوبىندە
 بالقاندرودە افغانستار قادار
 كېدەن مېنادى بر قوم چولى
 بايلىقىدە ايدى. شېمال غربىدە،
 پتاققلردن و كۆللردن مشكىل
 بر ناحيه باظرىدە كۆزىتە راسل
 اولقىدە ايدى .

Sayfa : 120

سامی لساندر

فیلولوغر بوندن سوکرا آری لساندرن تمامیه مستقل
اولازق اشکل ایتمش کوردون دیکر بر لساندر غروپنی :
سامی لساندر زمره سنی تخریق ایتمکده ددرلر . عبرانیجه ایله
عربیجه اقربا لساندر

Sayfa 120

Bu denizin güneyinde, Balkanlar'dan Afganistan'a kadar giden uçsuz bucaksız bir kum çölü yayılmaktaydı. Kuzeybatıdaki bataklıklardan ve göllerden oluşan bir çevre, Balık Denizi'ne ulaşmaktaydı.

Sami Dilleri

Filologlar bundan sonra Arî dillerinden bütünüyle başka bir biçimde oluşmuş görünen bir diğer diller grubunu; Samî dilleri ayrılmaktadırlar. İbranice ve Arapça akraba dillerdir.

Sayfa : 122

اورال - آتای لساندری

آری و سامی منطقهلرک شمال شرقیسنده ، وقیهه ،
شیمدی تورانی ویا اورال - آتایی نامی وریلن لساندر
غروپنیک تمثیل ایتدیکی مستقل بر لسانی سینهم موجود
اولمش اولمق لازم کلیر .

Sayfa : 122

بوسروب لاپونیاده قونوشولان لاپونجا ایله سیدیه ریاده
قونوشولان سامویه ده بی، فینجه بی، ماجارجه بی، تورکجه
ویاتانارجه بی، مانچو لسانیه مونغولجه بی احتوا ایدر ؛
غروب اولارق هنوز آوروپا فیلولوغلری طرفندن عیقا
تدقیق اولونمش دکلدر، هنوز محقیقه قرره ر زامیره
لسانلری ده احتوا ایلوب ایتمه دیکی بیلنمه مکده در .

هریسر H. B. Hulbert قرره لسانیه هندستانده کی

در اوره غروبته تاند بعضی لسانلره متعلق بر مقایسه لی

صرف نشر ایدرک اونلر آراسته بولدینی یاقین قراخی

اثبات ایتمک ایسته مشدر .

Sayfa 122

Ural-Altay Dilleri

Arif ve Sami bölgelerinin kuzey doğusunda bir zamanlar, şimdi Turan ya da Ural-Altay adı verilen diller grubunun temsil ettiği **bağımsız bir dil sisteminin** varolmuş olması gerekir.

Bu grup Laponya'da konuşulan Laponca ile Sibirya'da konuşulan Samuyadca'yi, Fince'yi, Macarca'yi, Türkçe ve Tatarca'yi, Mançu dilini, Mongolca'yi kapsar. Bir dil grubu olarak Avrupalı dilbilimcilerince henüz derinliğine incelenmiş değildir. Bu dil grubunun Kore ve Japon dillerini kapsayıp kapsamadığı da henüz kesin olarak bilinmemektedir.

H.B. Hulbert, Kore dili ile Hindistan'daki Dravid grubuna ait kimi dillere ilişkin olarak, karşılaştırmalı yayınlar yaparak aralardaki yakın akrabalık ilişkisini kanıtlamak istemiştir.

Sayfa : 123

برى لرلندن بحر محیطلرله، ده کیزلرله، کئیف اورمانلرله، چوللر
ويا داغلرله آیریلشلردى . بو اوزاق دورده ، بوندن اون
بيك و بلكه داها زياده ييل اول ، اجتهال آرى ، سامى ،
عامى ، نورانى ، برى آسرىقانه و مېنى حائكه و قبيهلر
واردى .

Sayfa 123

Birbirlerinden okyanuslarla, denizlerle, sık ormanlarla, çöller ve dağlarla ayrılmışlardır. Bu uzak dönemde bundan on bin ya da belki de daha çok yıl önce büyük olasılıkla Arî, Samî, Hamî, Turan, Yerli Amerikan ve Çinli aile ve kabileler vardı.

Sayfa : 130

قا رىم زراعته، اولا قاديئرك باشلا دېنى ايلرى سورولمشدر .
* بو ، بك زياده عشملىر ، ارککلر ، اوزاقترده اولامقده
ايکن توخوملرک و نېانى غذا مادده لر بئک طوبلانماسى و نېغه سى
قاديئرله توجه ايديپوردى . اسكى قوناق يرلرندە حيواناتک
بئيشمستە نظارت ايدهن، هر هانكى محلى بر معبوده ،
بالا آخره بوزلرجه دفعه داها فضيله اعاده ايده چكى فکريله
برقدمه اولارق طوبراغه توخوم آتماسى ايئک اولدوشون
قاديئر ايدي .

* Okunamadı

Sayfa 130

Tanma ilk önce kadınları başladığı ileri sürülmüştür. Bu, büyük olasılıkla doğrudur. Erkekler uzaklarda avlanmaktayken, tohumların ve bitkisel besin maddelerininin toplanması görevi kadınlara veriliyordu. Eski yerleşim yerlerinde, tahıl yetişmesine göz kulak olan herhangi bir yerel Tanrı'ya, daha sonra yüzlerce kat fazlasıyla geri vereceği düşüncesiyle bir sunu olarak toprağa tohum atmaya, ilk önce düşünen kadınlardı.

Sayfa : 130

بدایتده، احوال، اصول دائرہسندہ توخوم آغاایشی،
 سو آلتندہ قالان اراضی اوزرندہ بایلمشدر. بو، انسان
 طرفندن حاضر لانان فیضانلر، داها دوغروسى اسقا
 اصوله کچمک ایچون کوزمل وقولای بر آدم ایدی .

زراعت، مدنیت دئمک دکلدر. بوغداى زراعتی،
 مدینتک باشلانغچندن مقدم، احوال، میلاددن ۱۵,۰۰۰
 ویا ۱۰,۰۰۰ سنه اول، بیکیطاش حرشک انشاری
 ایله تا بحر محیط آطلاسی و بحر محیط کبیر ساحلرینه
 قانار بایلمش بولونیوردی. مدنیت، بوغدایک تصادفوموسمه
 تابع اولاراق یشمهسندن بر آز فضلہ برشیدر. مدنیت،
 انسانلرک، دوامیل بر سورندہ زرع و تملک ایدیلن بر
 ساحه اوزرندہ برشمه لری، دائمی سورندہ مسکون اولاراق
 بنلرده باشمالری، مشترک برسیته ویا حصار ایله مشترک
 بر نظام واداریه مالک اولمالریدر .

* Medeniyet

Sayfa 130

Başlangıçta olasıdır ki bir yöntem olarak tohum ekme işi, su altında kalan toprak üzerinde yapılmıştır. Bu, insan tarafından hazırlanan sulama yöntemine geçmek için güzel ve kolay bir adımdır.

Tarım, uygarlık demek değildir. Bu beslenme tarımı, uygarlığın başlangıcından önce olasıdır ki milâttan 15.000 ya da 10.000 yıl önce, Yeni Taş Çağı kültürünün yayılmasıyla, Atlas Okyanusu'ndan Büyük Okyanus bölgelerine kadar yayılmış bulunuyordu. Uygarlık, bu besinin rastlantıya ve mevsime bağlı olarak yetişmesinden daha başka bir şeydir. **Uygarlık; insanların sürekli bir biçimde tarım yaptıkları ve bir mülk alanı içinde yerleştikleri ve sürekli bir biçimde binalarda yaşamaları, ortak bir site (kent) ve sur ile ortak bir düzen içinde bir yönetime sahip olmalarıdır.**

Sayfa : 131

في الحقيقه ، اسويجره نك كول مكنلرند اولدینی
 كی ، بعضی وادیلرد پك اسکی تاریخن بری انسانلر
 رلشمشلردی. لکن بو مساعد شرائط ، بزه معلوم اولان
 مملکتلرک هیچ بر یرند ، مصرده وفرات ایله دجله نك
 یوقاری مجرالری ایله بصره کورفزی آراسنده کی مملکتده
 اولدینی قادار واسع مقیاسده وسندن سنه یه بودرجه امین
 ودوامی دکلدی .

Sayfa 131

Gerçekten de İsviçre'nin göl yerleşimlerinde olduğu gibi, bazı vadilerde oldukça eski tarihten beri insanlar yerleşmişlerdi. Ancak bu uygun koşullar, bizim bildiğimiz ülkelerin hiçbir yerinde, Mısır'da ve Fırat ile Dicle'nin yukarı yatakları ile Basra Körfezi arasındaki ülkede olduğu kadar geniş boyutta ve her yıl bu kadar güvenli ve sürekli değildir.

Sayfa : 131

مەزوپوتامیا و مصر ، انسانك ايگ دفعه اولارق
 دائمی صورتده برائش ییلمسی ایچون اک چوق مساعد
 اولان مملکتلردی . بورا ده ، بو مملکتلری تقریباً آلتی و یا
 یدی بیک سن اول اولدقلری کی کومتره ن بر خریطه
 و ربروز . بودورده شاب ده کیزی (بحر احمر) وادیلری
 ایله شرقی آق ده کیز وادیلری هنوز صور آلتنده بولونیوردی؛

Sayfa 131

Mezopotamya ve Mısır, insanın ilk kez sürekli olarak yerleşebilmesi için, en uygun olan ülkelerdi. Burada, bu ülkeleri yaklaşık altı ya da yedi bin yıl önce oldukları gibi gösteren bir harita veriyoruz. Bu dönemde, Kızıldeniz vadileri ile Doğu Akdeniz vadileri henüz sular altında bulunuyordu.

Sayfa : 131

طوراغه يرلشمش انسانلرک و چيقتجیلرک ضدینه بو
 کوچیلر ، سربست بر صورتده ونهلکلر اورتاسنده
 باشبورلردی . بونلر ، اورلرله مقایسه ایدیلنجه ، فقیر
 و آج آدملردی . چو مانقلری هنوز آوجیلقله قاریشقدی .
 محتاج اولدقلری مرطالر ایچون دائمی صورتده ، دوشیان
 مانقلره قارشى مجادله ایدیورلردی . حضری ملتلر طرفندن
 آلترک اصلاحنده ومعدنلرک قوللانیلمسنده واقع اولان
 ایجادلر ، بونلرده انتقال ایتدی . بوسایهده سلاحلری
 اصلاحه موفق اولدیلر ؛ (یکی طاش) نه تولیدیک دوری
 صفحسندن طویج دوری صفحسینه چکمک خصوصده .
 ضریرلری لعیب ایتدیلر .

Sayfa 131

Toprağa yerleşmiş insanların ve çiftçilerin tersine, bu göçebe-
 ler başı baş bir durumda tehlikeler içinde yaşıyorlardı. Bunlar, di-
 ğerleriyle kıyaslanınca yoksul ve aç insanlardı. Çobanlıklar henüz
 avcılıkla karışık. Gerek sinim duydukları atfaklar için sürekli ola-
 rak düşman kabilelere karşı savaşıyorlardı. Yerleşik halklar tara-
 fından aletlerin iyileştirilmesinde ve madenlerin kullanılmasında
 gerçekleştirilen buluşlar, bunlara da geçmişti. Böylece silâhları
 geliştirmeyi başardılar. Neolitik (Yeni Taş) Dönem aşamasından,
 Tunç Dönemi aşamasına geçmek konusunda yerleşik kavimleri
 izlediler.

Sayfa : 132

انسانلار تارىخىدا حىيات دورىدىن اول مطلقا
 بر كوچه به دورى بولوندىغى ظن ايتمه ليدر . انسان ،
 بدايتده غداسى تغيب ايدهر ك پك ياولتى ، موقعنى
 ده كيشدير بوردى . داها سوكره بر قىم انسانلر يرلشمكه
 باشلايدىلار ، حال بوكه ديكر بر طاقلىرى داها بار زوداها حقيقى
 كوچه به اولديلر . حضرى انسان جنسى ، غداسى كيتدكجه
 داها زاده حيويتىدىن تداركه باشلايدى ، كوچه به ايسه غدا
 اولارق سودى داها چوق قوللانمغه قوبولدى . كوچه بهلر
 بومقصدله اينكلر بىله مكه لزوم كورديلر .

Sayfa 132

İnsanların, yerleşik yaşam döneminden önce, kesin olarak bir göçebe dönemi bulunduğu sanılmamalıdır. İnsan, başlangıçta yiyeceğini izleyerek çok yavaş yer değiştiriyordu. Daha sonra bir kısım insanlar, yerleşmeye başladılar. Yerleşik insan, çok az olan besinini, giderek daha çok tahıldan elde etmeye başladı. Göçebe ise, besin olarak sütü daha çok kullanmaya koyuldu. Göçebeler bu amaçla inek beslemeyi gerekli gördüler.

Sayfa : 133

مصر تارىخىدا باشلانغىچى ورمه من
 لازمدر . زمان صيراسى اعتبارله
 غربى آسپاي مصره قدیم ايتك
 ايسه ينرله مصرى بوتون مدنيتلر

Sayfa : 133

دوغدینی برعدابدنل آراسنده کوزمل
 بر مناقشه موجوددر . بو ، مؤلفک
 اجتناب ایدهجکی بر مباحثه در .
 او حالده هندستان ، چین و آمریقا
 تاریخلرینک معاصر احوال ووقوعاته
 عطف نظر ایتمک مناسب اولاجقدر .
 بو ، بالضروره بر طاقم اسملری
 صرا ایله ذکر ایتمکدن عبارت
 بولوناجقدر . لکن بز بو اسملری
 ممکن اولدینی قدار آز ویره جکیز
 و بو قسمه تائد معلوماتی اولمایان ویا آزر
 اولان قاره ، شاید بو فصلره معقول و صبیق بر دقت عطف ایدهر ،
 و بونلره مربوط شرایطه و دباغرام ایله مقایسه ایله ره آشاغیده
 کلهجک بوتون ایضاحاتی جوقی داها صریح بولاجقدر .

Sayfa 133

Mısır tarihinin başlangıcını vermemiz gerekir. Zaman sırası bakımından Batı Asya'yı, Mısır'a tanıtmak isteyenlerle, Mısır'ı bütün uygarlıkların doğduğu yer olarak kabul edenler arasında, güzel bir tartışma vardır. Ancak yazar bu tartışmalardan uzak duracaktır. Öyleyse Hindistan, Çin ve Amerika tarihlerinin gelişmiş durum ve olaylarına bir göz atmak uygun olacaktır. Bu göz gezdirmeye zorunlu olarak bir takım isimleri sıra ile anmaktan ibaret olacaktır. Ancak biz bu adları olabildiğince az vereceğiz. Bu bölüme ilişkin bilgisi olmayan veya az olan, eğer bu aşamalara yerinde ve sıkı bir dikkat gösterir ve bunlara ekli harita ve çizimler ile kıyaslırsa, aşağıdaki bütün açıklamaları çok daha be-
 lirligin bulacaktır.

Sayfa : 135

سومرلر، Nippur (نیپور) ده باشلیجه معبودلری
 (En. lil) El. lil (نیل-لیل) (نن-لیل) شرفه طوغلادن
 بویوک بر قوله انشا ایتشلردی . تاریخده بابل قولوسو
 حکایه سنک منشأی بو قوله دن عبارت بولوندیغی فرض
 اولونیور.

Sayfa 135

Sümerler, Nippur'da başlıca Tanrıları Enlil onuruna tuğlardan büyük bir kule kurmuşlardı. Tarihte Babil Kulesi hikâyesinin kökeninin bu kule olduğu kabul edilir.

Sayfa : 136

هاسورانی امیرالمورلغی

سومر - آقادی ایمرالمورلغینک اهالیسی سیاسی
 وعسکری قوت و دیجلکنی قائب ایدنجبه شرقدن، جنکاور
 برملت اولان (تلامی) Elamites ک یکی بر استیلاسی
 باشلادی . حال بوکه بو آئناده غربدن ده سامی اقوامدن
 (آموری) Amorites کلرک سومر - آقادی ایمرالمورلغی
 تضیق ایدیورلردی .

Sayfa 136

Hammurabi İmparatorluğu

Sümer-Akad İmparatorluğu'nun halka, siyasi ve askerî gücünü ve dinçliğini yitirince, doğudan gelen savaşçı bir halk olan Elâmların yeni bir istilâsı başladı. Oysa, bu sırada batıdan da Sami kavminden Amuriler gelerek, Sümer-Akad İmparatorluğu'nu zayıflatıyorlardı.

Sayfa : 137

صلح و امنیت یکیدن حکم سورمکه باشلادی، و تجاوز
سوق طبعیلری یکیدن قوتی غائب ایتدی ؛ فقط جوز
سنه سوکرا شرقدن کان یکی کوچیه بلر، بابل یکیدن استیلا
ایدیلر . بونلر مزوپوتامیایه آتی و حرب آرا مانسی
کتیردیلر، و کنددی قراللرنی بایده او طور تدیلر .
(قاسی) Kassites ایدی .

Sayfa 137

Bağış ve güven ortamı yeniden sağlandı. Saldırıları son buldu. Ancak, yüz yıl sonra doğudan gelen yeni göçebeler, Babil'i yeniden istilâ ettiler. Bunlar, Mezopotamya'ya at ve savaş arabasını getirdiler ve kendi krallıklarını Babil'de hüküm kıldılar. Bunlar Kasilerdi.

Sayfa : 139

اوغلی (دردنجی سالماناسار)
Samarie (سامریه) [کتاب مقدس ، ملوک (ایکنجی)
اون یدنجی باب ، ۳۰] نی محاصره سی ائسانده تولدی
و شهبه سز ، بابیلرک عزت نفسی او قشامق ایچون اسکى
آقادی - سومه رله طائد سارغون (ایکنجی سارغون)
اسمى آلان بر غاصب طرفدن استخلاف ایدیلدی .
آنورى عسکرلرینه ایلك دهه اولارق دهمر سلاحلر
ورهن حکمدارک بو اولدینی ظن اولونیور .

Sayfa 139

Oğlu IV. Salmanassar, Samiriye'yi [Kitab-ı Mukaddes, Mülük (ikinci) 17. Bab, 3] kuşattığı sırada öldü. Ve kuşkusuz Babililerin gururunu okşamak için eski Akad-Sümerlere ait Sargon (II. Sargon) adını alan bir çapulcu, onun yerine geçti. Asurî askerlerine ilk kez demir silâhlar veren hükümdarı bu olduğu sanılır.

Sayfa : 142

بناء .

عليه مصر تاريخي ، آثوريه ايله بابللكك نبتله ، اجني
عراقك استيلاسي ايله داها آز انقطاعه اوغرامشدر ؛
ينه بوسيله ميلاددن اول سكرنجي عصره يعني مصرك
برجيش بابلله سنك بو بوندوروني آلتنه كيرديكي دوره قادار
بو ملكته نوقت بر فاعج كيرمش
ايه هب سويش رزغى بولله
آبادن كمشدر .

Sayfa 142

Bununla birlikte Mısır tarihi, Asuriye ile Babilinkine oranla, yabancı ırkların yayılması ile daha az kesintiye uğramıştır. Yine bu nedenle, milattan önce 8. yüzyıla, yani Mısır'ın bir Habeş ailesi boyunduruğu altına girdiği döneme kadar, bu ülkeye ne zaman bir fâtih girmişse hep Süveyş kıyılan yoluyla Asya'dan gelmiştir.

Sayfa : 142

مصرده طاش دورينك قالان

اثرلى ، بك غيرميين بر تاريخه

هاندر . بوازلردن هم اسكى هم يكي

طاش دورينه هاند اولانلر واردر .

بونلرى برافش اولان يكي طاش

دورينه منسوب چوبان قوملرينك

مستقبل يعنى صوكر اكي مصر ليلرك

دوغرىدن دوغرى به جدارنى لشكيل

ايتدكلرى محقق دكلدر . بونلر

بالعكس ، بر جوق جهتلردن خلفلردن

تماماً آبريلرلر . از جمله تولورنى

كومرلر ؛ فقط اوندن اول پارچه

پارچه كسرلر و بو پارچهلردن

بعضيلرى يرلر ايدى . بو طاقى

متوفايه حرمة تعقيب ايتدكلرى ظن

اولونيسور . (سير فليندروس

پترى Sir Flinders Petrie) نك

دوغرىو بولدوغرىزر جلهته كوره تولو ، حرمت ايله اكل

ايديش ، اوليوردى . مع مافيه بلسكده پاشاه قده دوام ايدنه

بو صورته توله نك قوت و مزيتلرى قسا قزانمى اميد ايديسور .

لردى . بو كائىل بار بار عادتلرينك ايزلرته آرى قوملرك

اقتشارندن اولكى غريب آور و پاده برر وجوده كتيريلن اوزون

اوبوكلر (تومولوس) دده تصادف ايدلسكده . بو عادتلر

Şayfa : 142

زنجیرله مسكون آفرغانسانده انتقال ایندی، و بورده
آنجاق صوك زمانلرده ترك ایملک باشلادی.

میلاددن اول تقریباً ۵۰۰۰ تاریخلریه دوشور، یاخود
داها اول، بو ابتدائی قوملرک ایزی قایب اولور، و حقیقی
مصریلر صحنه اوزرینده ظهور ایدر. مصرده کی ایملک
قوملر، فولوبلر انشا ایدیورلر، و یکی طاش حرثک نسبتاً
دون بر صفحه مننده بولونیورلردی.

صوکر اکیتر، بالمکس، اولدقی تمدن
ایتمش یکی طاش دوری اقوامندیلر:
سلفلریک فولوبلری رینه طوغلا
و کرسته ایله انشا آئده بولونیورلر،
طاشی ده ایشله منی بیلورلردی.
طونج دورینده پک چابوق کچدیله.
معاصرلری اولان سومه رلر ککنه
باقین بر درجه ده متکامل و فقط
پک فرقل بر شکلده رسمل
بر بازی اصوله مالک ایدیله.
احتمال، جنوبی عربستاندن عدن
طریقله یکی بر قوم هجوم ایتمش،
بو قاری مصره کلدرک متعاقباً
پاواش پاواش نیل دلتاسنه دوشور
ایتمشدی. دو قنور (وولیس باج)

Sayfa : 142

بونلرہ «شرق دن» Wallis Budge

کلن فاتحہ لے دیور۔ لکن حقیقتہ

بونلرک نصوری بازیرلی کھی ،

ممودلری و اصول و عادتلری ده

سومەرلردن جوق فرقل ایدی .

Sayfa 142

Mısır'da taş devrinden kalan eserler, oldukça belirsiz bir döneme tarihlenmektedir. Bu eserlerde hem Eski, hem de Yeni Taş Dönemi'ne ait olanlar vardır. Bunları bırakmış olan Yeni Taş Dönemi çoban kavimlerinin, bağımsız, yani sonraki Mısırlıların doğrudan doğruya atalarını oluşturdukları kesin değildir. Bunlar, tersine birçok açılardan aradıklarından bütünüyle ayrılırlar. Bu cümleden olarak, ölülerini gömerler, ancak ondan evvel parça parça keserler ve bu parçalardan bazılarını yerlerdi. Bu geleneği ölüye saygı gereği olarak yürüttükleri sanılmaktadır. Sir Flinders Petrie'nin bizim de katıldığımız bir cümlesine göre ölü, "hürmet ile ökül edilmiş" (saygıyla nasiplendirilmiş) oluyordu. Bununla birlikte belki de yaşamakta devam edenler böylece ölünün gücünü ve yeteneklerini bir ölçüde de olsa elde etmeyi umuyorlardı. Bunu andıran geleneklerin izlerine, Ari kavimlerin yayılmasından önceki Batı Avrupa'da yer yer oluşturulan uzun tümülüslerde de rastlamaktayız. Bu gelenekler, zencilerle yerleşik Afrika'nın bir takım bölgelerine de girdi. Ve burada ancak son zamanlarda terk edilmeye başlandı.

Milattan önce yaklaşık 5000 tarihlerine doğru ya da daha önce bu ilkel kavimlerin izi kaybolur. Gerçek Mısırlılar sahnede yerlerini alırlar. Mısır'daki ilk kavimler, kulübelere kuruyorlar ve yeni taş kültürün bir ölçüde de alt aşamasında bulunuyorlardı. Sonrakiler, tersine oldukça gelişmiş Yeni Taş Dönemi kavimlerindenidirler.

Kendilerinden öncekilerin kurdukları kulübeler yerine tuğla ve kireste ile inşaat yapıyorlar, taşı da işlemlerini biliyorlardı. Tunç Dönemi'ne de oldukça çabuk geçtiler. Çağdaşları olan Sümerlerininkine yakın düzeyde gelişmiş, ancak oldukça farklı bir biçimde resimli bir yazı yöntemine sahiptiler. Olasıdır ki Güney Arabistan'dan Aden yoluyla yeni bir kavim hücum etmiş, Yukarı Mısır'a gelerek ardından yavaş yavaş Nil Deltası'na doğru inmişti. Doktor Wallis Budge bunlara "Doğudan Gelen Fâtihler" diyor. Ancak, gerçekte bunların resim yazılan gibi, Tanrıları ile gelenek ve görenekleri de Sümerlerinkinden çok değişikti.

Sayfa : 143

مصر تاريخك كنيش آنا خطاري، مهزوپوتاميا تاريخك
عمومي خطوطندن داهاي بسيطر.

Sayfa 143

Mısır tarihinin geniş ana hatları, Mezopotamya tarihinin genel çizgilerinden daha basittir.

Sayfa : 144

هان ايناييلمايحق درجهده برجاستمدارلان ومزار
اولارق قوللاييلمش بولونان بو معناسز بنار مهندساك
صنعتك هنوز باشلانئيج حالنده بولونديني بردورده انشا
يدئيلشردر؛ بو آبدملر، اوج اوزون سلطنت مدتجه مصرك
منابني توكتيدير ومصري برحماريه كچيرمش قادار خرابيه
دوشورديلر .

Sayfa 144

Neredeyse inanılmayacak ölçüde bir büyüklükte olan ve mezar olarak kullanılmış bulunan bu anlamsız binalar, mühendislik sanatının henüz başlangıç durumunda bulunduğu bir devirde yapılmışlardır. Bu anıtlar, üç uzun saltanat süresince Mısır'ın kaynaklarını tükettiler ve Mısır'ı bir savaş geçirmiş kadar harabeye dönüştürdüler.

Sayfa : 145

مصر ، متعاقباً ، رمدت سوریه لیل طرفندن اشغال
ایدلشد . داهاسو کرا بر طاقم سلاله لوك بری بری
استخلاف ایئدیگی کورولور . بونلر آراستده معبدلر انشاسه
بو بوك اهمیت ویرمن و آلتش بدی سه (قبل المیلاد ۱۳۱۷
دن ۱۲۵۰ یه قادار) حکومت سورمن ، حتی بضیلر نجه
موسی زمانته مصادف فرعون تلق ای دیلن ایکنجی رامسس
Ramsès II ی احتوا ای دن اون دو قوزنجی سلاله ایله
سلیمان معبدینی یا غما ای دن (قبل المیلاد ۹۳۰ سنه سه دو غمری)
شیشاق Shishak ی محتوی اولان یکر می ایکنجی سلاله بی
ذکرا یده بیلر ز . بو قاری نیل دن کنن حبشلی

Sayfa 145

Mısır, daha sonra bir süre Suriyeliler tarafından işgal edilmiştir. Daha sonra bir takım ailelerin birbirinin yerine geçtiği görülür. Bunlar arasında, tapınak yapımına büyük önem veren ve altmış yedi yıl (milattan önce 1317'den 1250'ye kadar) hüküm süren ve dahası bazılarınca Musa zamanına rastlayan Firavun olarak kabul edilen II. Ramses'in ait olduğu on dokuzuncu sülale ile Süleyman tapınağını yağma eden (milattan önce 930 yılına doğru) Shishak'ın da bulunduğu yirmi ikinci aileyi anabiliriz. Yukarıdan gelen Habeşli bir fâtih de yirmi beşinci aileyi kurdu.

Sayfa : 145

Milâdın أول آلتنجى عصرده كلدانى مملكتى، ايرانيلىك
 ائله دوشدىكى زمان مصرده عىنى حاقته اوغرايدى، لکن
 داها سوکرا بر قیام، آلتش سه قانار کندیسنى یکیدن
 استقلاله صاحب ایتدی؛ بونکه برار مصر، قبل المیلاد
 ۳۳۲ سنه نده بوبك اسکندرک، فاتح اولارق، استقبانه
 چیبوردی. آرتق، بوتار یخندن اعتباراً مصر، بوکونکی
 بایم استقلاله قانار داتما اچنیلر طرفندن، اولا یونانیلر،
 سوکرا رومانیلر، بوندن سوکرا ده سیراسیه عربلر،
 تورکلر وانگلیزلر طرفندن اداره ایدلدى، دوردی.

Sayfa 145

Milâttan önce altıncı yüzyılda, Keldani ülkesi İbranilerin eline geçtiği zaman Mısır'da aynı sonla karşılaştı. Ancak, daha sonra bir ayaklanma ile altmış yıl süren bir bağımsızlık elde etti. Bununla birlikte Mısır milâttan önce 332 yılında Büyük İskender'in karşısına çıkıyordu. Artık bu tarihten başlayarak Mısır, günümüzdeki yan bağımsızlığına kadar sürekli yabancılar tarafından önce Yunanlılar, sonra Romalılar, daha sonra da sırasıyla Araplar, Türkler ve İngilizler tarafından yönetilip durdu.

Sayfa : 145

هندستانك ايلك زماندى

هندستانك بوراده سويله مك احتياجنى دويديشمز
 تاريخى، مصرك بو قيصه تاريخندن ده داها بسيطدر .
دراويد قوملى، قانز واديستنه، سومەر ومصر
جيتلرته موازى خطرلر اوزرنده انكشاف ايجشدر .
شمالى هندستانده سومەر ككلىره ياقين برمشابته كوستره من
برطاق مهر ل كشف ايدلشدر . لکن اسى هند جيتلرته
سومهرك واسى مصرك اصل اولدى. احتياجنى انكشاف
دوجهنه بوكلوب بوكلمكلىرى شپه ليدر

Sayfa 145

Hindistan'ın ilk zamanları

Hindistan'ın burada söylemek ve anlatmak gereğini duyduğumuz tarihi, Mısır'ın kısa tarihinden de basittir. Dravid kavimleri Ganj vadisinde Sümer ve Mısır topluluklarına paralel hatlar üzerinde gelişmişlerdir. Kuzey Hindistan'da, Sümerlilerininkine yakın benzerlikler gösteren bir takım mühürler bulunmuştur. Ancak eski Hint topluluklarının Sümer'in ve Mısır'ın ulaştığı toplumsal gelişme düzeyine çıkıp çıkmadıkları kuşkuludur.

Sayfa : 146

ھامورابی دورندە باخود داسا سوکرا، اوصباردە
 شەھالی ایران ایله افغانستانی اشغال ایدن آری لسانلەت کلچەر چەبە
 قومک شەبەرئندن بری، شەھل غریبیدە کی یکیدلردن ھندستانە
 داخل اولدی. بونلر مەدلر وفارسیلرک جدرلەبە یاقیندن حائز
 مناسبت بولونیورلردی. بو عناصر، اول امردە، ھندستان پاریم
 اداسنک شەئندە کی قویونک دریل اقوامی حکملری
 آلتتە آلدیلر؛ متعاقباً حاکیت ونفوزلرخی پاریم آدالک ھیتت
 عمومیەسی اوزرئندە پایدیلر. بونکلەر ابر ھندستانە اصلاتمتجد
 بر حکومت تأسیس ایتدییلر؛ تاریخلری، دائمی صورتمە حرب
 حالندە بولتان حکمدار و جھووریتلرک تاریخندن عبارتدر.

Sayfa 146

Hammurabi döneminde ya da daha sonraları Kuzey İran ile Afganistan'ı ele geçiren, Arî dil konuşan göçebe kavmin kollanından biri, Kuzey Batı geçitlerinden Hindistan'a girdi. Bunlar, Medler ve Farsilerin atalarıyla yakından ilişkiliydiler. Bu unsurlar, ön-

celikle Hindistan yarımadasının kuzeyindeki koyu renk derilî kavmi, egemenlikleri altına aldılar. Ardından egemenlik ve etkilerini yarımadanın tamamı üzerine yaydılar. Bununla birlikte Hindistan'da asla kalıcı bir yönetim oluşturmadılar. Tarihleri sürekli olarak savaş halinde bulunan hükümdar ve cumhuriyetlerin tarihi olarak kaldı.

Sayfa : 153

مترره جینالدفه سندن
 و آتلاشیق حکایه لرینک جوق اعتنالی بر تدقیقی بائش
 و بونلرک بحر محیط آطلا سیده
 هایب اولش بر قطعه ایله
 مناسبتدار اولمادیغنی ، فقط
 تماماً احوال داخلنده اولان
 رشیه ، یعنی قافقاس منطقه سنده
 وقته موجود بک زیاده مهم
 برمدینه ایما ایله یکی نتیجه
 نه اصل اولشدر .

Sayfa 153

Reginal Fesse, eskiden kalan hikayelerin çok özenli bir incelemesini yapmış ve bunların Atlas Okyanusu'nda kaybolmuş bir kıta ile ilişkili olmadığını ancak, tamamen ihtimal dahilindeki bir şeye yani, Kafkasya bölgesinde bir zamanlar var olan çok önemli bir uygarlığın anlatıldığı sonucuna varmıştır.

Sayfa : 153

دنیایک بوقمئندە
اسکی مدینتلار ماٹداوناق اوزرە
امینتی شیر کشف ایدیلەیلە
چکنە ایناقئدە تاما حققر.

Sayfa 153

Dünya'nın bu bölgesinde, eski uygarlıklara ilişkin olarak önemli şeyler bulunabileceğine inanmakta bütünüyle haklıyız.

Sayfa : 154

اسکی مدینتلارک قرابت و مناسبتتی ایضاح
ایدە چک باشلیجه قیمتی حائر کشف اولوناییلە چک مرهاتکی
برشی موجود ایسه ، احتمال ، قرە دە کیزلە غرەد ، تورکستان
آراسندە کی منطقه دە بولوناققدە

Sayfa 154

Eski uygarlıkların akrabalıklarını ve ilişkilerini açıklayacak belli başlı bir bölge varsa, bu olasıdır ki Karadeniz'le batı Türkistan arasındaki bölgedir.

Sayfa : 154

صلاحیت علمیه اعتباریلە سیر فلیندەر س پەتری
Sir Flinders Petrie دن داها آشاغی قالمايان بر حالده ،
Colchis قولکیس (قواکیدا) [قافقاسیانک جنوبندە کی
مملکت] ایله قبلالتاریخ مصر آراسندە جوق اسکی بر
مناسبت موجود اولدینی فکریته جسات و بریور .

Sayfa 154

Bilimsel otoritesi bakımından Sir Flinders Petrie'den daha aşağı kalmayan bir bilim adamı da Colchis (Kafkasya'nın güneyindeki ülke) ile tarih öncesi Mısır arasında çok eski bir ilişkinin var olduğunu düşüncesine dikkatleri çekiyor.

Sayfa : 157

آرى لسانرايه قونوشان قوملر ، ده گز سفرلرته
چوق كيچ آيتديلر . الكاسكى كيبلر يا سومرلره وياخود
حاميلره هاند ايدى ؛ سامى قوملرده بو ايلك كيچيلرى باقندن
تعقيب ايتديلر . آق ده گزك شرق منهاسى بوغجه سامى
بر قوم اولان فنيكيلير ، باشليجلىرى عكا Acre ،
صور Tyr وصيدا Sidon اولان بر صيرامستقل ليمان وجوده
كتيرديلر ؛ متعاقبا سياحتلرى غربه دوغرو تمديد ايدمرك
شمالى آفرقاده قارتاجه Carthage و اوتيك Utique شهرلرى
تأسيس ايتديلر . اغلب احتمال ، قبل الميلاذ ۱۰۰۰ تاريخلرته
دوغرو آق ده گزده فنيكيلره هاند كيبلر موجوددى .

Sayfa 157

Arî dilleri konuşan kavimler, deniz yolculuklarına çok geç atıldılar. En eski gemiler ya Sümerlere ya da Hamilere aitti. Samî kavimleri bu ilk gemicileri yakından izlediler. Akdeniz'in doğu ucundaki bir Samî kavmi olan Finikeliler, belli başlıları Acre, Tyre, Sidon olan limanları kurdular. Daha sonra yolculuklarını batıya doğru yönelterek kuzey Afrika'da Kartaca ve Utik (Utique) kentlerini kurdular. Büyük olasılıkla milattan önce 1000 tarihlerine doğru Akdeniz'de Finikelilere ait gemiler vardı.

Sayfa : 157

تاریخچه اول آدالار ده کیزی سیتلری

بو اسکی کریدیلر ، اسپانیا و غربی آوروپانک ایبر
 bériens ایله آنادولو و شمالی آفریقادا کی اسمر
 رنگلی بیاضلره قراقی اولان برعرقدن ایدیله . لساتلری
 ختندمه هیچ برشی بیلیموروز . بو عرق ، بالکنز کریدده
 دگل ، لکن قبریس ، یونانستان ، آنادولو ، سیجیلیا
 و جنوبی ایالیاده ده باشا مقده ایدی . خالص شمال یونانیلرینک ،
 ما کدونییا اورتاسندن جنوبه دوزمرو بایلمالردن چوق
 اول یوکک برمدنیت درجه سنه واصل اولمش بولونیوردی .

Sayfa 157

Tarih Öncesi Adalar Denizi Siteleri

Bu eski Giritliler, İspanya ve Batı Avrupa'nın İberleri (Iberiens) ile Anadolu ve Kuzey Afrika'daki esmer renkli beyazlarla akraba olan bir ırktandı. Dilleri konusunda hiçbir şey bilmiyoruz. Bu ırk, yalnızca Girit'te değil, Kıbrıs, Yunanistan, Anadolu, Sicilya ve Güney İtalya'da yaşamaktaydı. Asıl Yunanlıların, Makedonya'nın ortasından güneye doğru yayılmalarından çok önce, yüksek bir uygarlık düzeyine ulaşmış bulunuyorlardı.

Sayfa : 158

قنوسوس ، شهسز ، بر آدالار ده کیزی مدنیتک مهم بر
 سیتلری اولمقده برابر « آدالار ده کیزی قوملری » ، قنوذ

Sayfa : 159

و قدرتلرینک کالی صیراسنده داها بر جوق سیتلره
 دواسع بر ساحه یه مالک بولونیورلردی .

Sayfa 158

Konosus, kuşkusuz bu adalar denizi uygarlığının önemli bir sitesi olmakla birlikte, adalar denizi kavimleri, etkilerini [sayfa 159] ve güçlerini geliştirdikleri sırada daha birçok sitelere ve geniş bir alana sahip bulunuyorlardı.

Sayfa : 159

کرید طوپراقلری .

اوزرنده ميدانه کلن بوجزى روى مدینتك، هیچ اولمازه
مصر مدینتی قادار اسکی اولدینی وقبل المیلاد (۴۰۰۰)
ارینخلرینه دوزرو سامی ویا آری مدینتلك تاریخده
ظهورندن اول ده کیز اوزرنده ایلمش اولدینی وضوح
ایله آکلاشلور .

Sayfa 159

Girit toprakları üzerinde ortaya çıkan bu çekici uygarlığın, en azından Mısır uygarlığı kadar eski olduğu ve milattan önce 4000 tarihlerine doğru Sami ya da Ari uygarlıklarının tarihte görünmesinden önce deniz üzerinde yayılmış olduğu açıklıkla anlaşılıyor.

Sayfa : 163

دیگر عرقلر

وقوملر ، غریب طبیعتلی وفوق العاده کوزمل مختلف معبودلر
تخیل ایتشلردر ، لکن اللهی ، ایلك دفعه اولارق ،
نمهدلرینه صادق اولان ، الك متواضع آلاجلیلرینه قارشى
یله بورجلرینی اودهین وبوکامقابل هر تورلو حیلهلی ایشدن

Sayfa : 163

دولایى استقام آلاڭدرست بر آجر کى تصور ایله رک ایمان
ایده نلر بو آجر سامیلر اولشدر .

Sayfa 163

Diğer ırklar ve kavimler, garip huylu ve oldukça güzel Tanrılar hayal etmişlerdir. Ancak, tanrıyı ilk kez anlaşmalarına bağlı olan, en mütevazı alacaklılarına bile borçlarını ödeyen ve buna karşılık her türlü hileli işten dolayı intikam alan dürüst bir tüccar gibi tanımlayarak iman edenler, bu Samî tüccarları olmuştur.

Sayfa : 169

فكر لك افاده و مناقشه منده چين بازىستك مالك
بولوندىنى قوت ، غريبلىر طرفدن آلاڭ اولجوله مه مشدر .
لكن غرب مدنيتلرنيك داها بسيط اولان و داها سريع
نتيجه ويرهڭ القابلرنيك مساعد اولدينى نسبتده كنىش
وعمومى بر ذهنيك بو آلت ايله تاسيس ايدهلنه امكان
بولونديغنده بحق شبه ايده بيليرز .

Sayfa 163

Fikirlerin ifade ve tartışılmasında Çin yazısının sahip olduğu kuvvet, batılılar tarafından bugün bile ölçülememiştir. Ancak, batı uygarlıklarının daha basit olan ve daha hızlı sonuç veren alfabetelerinin uygun olduğu oranda geniş ve genel bir anlayışın, bu alet ile kurulmasına olanak bulunduğundan gerçekten kuşku duyabiliriz.

Sayfa : 169

یوتون و قتلری ، فکرلردن و حقیقتلردن زیاده کلمره
 و فلاسک شکللره عمر کزایتدیرن بو طایفه اولمه کور و نیورکه ،
 ملتلیک نسی سکون و صلح پرورلکنه و یک یوکسک فردی
 قیمت فکر یه سنه رغماً چینک اجتماعی و اقتصادی انکشافه
 واسع مقیاسده حائل و مانع اولشلردیر . قابل تصور دیگر
 مرهاتکی برسدن زیاده ، محتملدرکه لسان و بازیسنده کی
 و مرکیت ، بوگونکی چینی ، سیاسی ، اجتماعی و فردی

Sayfa : 170

عاط نظرلردن دنیا تک برنجی درجه ده بر قوتی اولاجفته ،
 چالیشقان و فقط غیر مثبت بر خلقدن مرکب حرکتسز
 و دورغون بر کول حاله کتیرمش اولسون .

Sayfa 169

Bütün zamanların, düşüncelerinden ve gerçeklerden çok, sözcüklerle ve klasik şekilleri bir araya getirmekle geçiren bu bilim adamları, öyle görünüyor ki ulusların ölçülü sessizliğine ve başıseverliğine ve ayrıca yüksek bireysel fikirlerin önemine karşın, Çin'in sosyal ve ekonomik gelişmesine geniş ölçüde engel olmuşlardır. Düşünelim ki Çin'in dil yazısındaki bu karmaşıklık, siyasî, toplumsal ve bireysel (sayfa 170) açıdan dünyanın birinci derecede bir gücü olacağına, çalışkan, ancak girişim yeteneğinden yoksun bir halktan oluşan hareketsiz ve durgun bir göl haline gelmesinde, olasıdır ki diğer herhangi bir nedenden daha çok etkili olmuştur.

Sayfa : 181

اك اسكى شمدن حكومتلر، بوسورتله اساس اعتبارله
 رهبان حكومتلرندن عبارتدى. انسانلرى ايلك اول سابان و
 زراعت و بر حصرى حيا ته سوق ايده نلر، حكمدارلر و سر لردلر
 نكلدى.

Sayfa 181

En eski uygar hükümetler, bu şekliyle aslında dinsel hükümetlerden oluşuyordu. İnsanları ilk önce saban ve tarım ile yerleşik yaşama yönlendirenler, hükümdarlar ve sergerdeler değildi.

Sayfa : 182

. رهبان صنفى ، محارب بايجون قومنى
 بر آرايه طوبلايا بيلير ، لکن اونک تمثيل ايتدىكى عننه جيلق
 و تعقيب ايلدىكى بوتون اصوللر ، اونى ، عسکرى اداره
 و قوماندایه اهلیتسز قیلار . خارجى بر دشمنه قارشى
 راهبلك سوق و اداره ایلدىكى بر ملت ضعيفدر .

Sayfa 182

Din adamları savaş için kavmi bir araya toplayabilir, ancak onun temsil ettiği gelenekçilik ve izlediği bütün yöntemler, onu askerî yönetim ve komuta etme konusunda ehliyetsiz kılar. Dışındaki bir düşmana karşı rahiplerin sevk ve idare ettiği bir halk, zayıftır.

Sayfa : 182

بوتون رهبران صنغلرينك باشليجه ايكي ضمني
 عسكرى مؤثر برصورتده سوق و اداره خصوصنده
 كوستارديكي اقتدارسزلىق و برده بوتون ديگر ديني مذهب
 و آينلرله غير قابل اجتناب متقابل حدود و چكلمه منلكرى -
 دولاييسيه ايدى كه حسبانى حكمدار لئلك قوتى ظهور ايله شد.

Sayfa 182

Bütün din adamları sınıfının başlıca iki zayıflığı - askeri etkili bir şekilde sevk ve idare konusunda gösterdiği iktidarsızlık ve bütün diğer dinsel mezhep ve ayinlerle kabul edilemez kıskançlık ve çekememezlikleri - dolayısıyla ki dünyasal hükümdarlığın gücü ortaya çıkmıştır.

Sayfa : 183

بوجسبانى حكمدار
 كندى اطرافنده برمامورلرزمسى طوپلامش، عسكرى
 تشكيلات مناسبى ايله خلقك مسائل و امورى اداره
 خصوصنده برحسه آمايه باشلامشدر. برصورتلهر ايهلكدن
 ظهور وانكشاف ايدمرك راهبك يانى باشنده موقع طوتان
 و راهبلك باش آقتورى اولان حكمدار، بشرى تاريخك
 بو صفحه سنده ظهور ايتش اوليور.

Sayfa 183

Bu dünyasal hükümdar kendi çevresine bir memurlar sınıfı toplamış, askerî örgütlenmeyle halkın sorunları ve işlerin yönetimi konusunda bir pay almaya başlamıştır. Böylece rahiplikten doğarak ortaya çıkan, rahibin yanında makam tutan ve rahiplerin baş aktörü olan hükümdar, insanlık tarihinin bu aşamasında doğmuş oluyor.

Sayfa : 185

آكلشيدينه نخرآ ، بابل و آثور ايمراطورلقرينك
 نارمخنده هيچ برحكمدلر (بيل) ك ألني طوتمادخه ،
 يعنى بيل رهبانى خرقدن معبودك اوغلى ريمثلى اولارق
 قبول ايدلدكجه، گندينى حكومه امنيتله متصرف حس
 ايمبوردى. آثور وه برترينى حفتهه كي معلومايمز آرتدخه
 داهاواضح اولارق كلاشيلوركه، بو مالك سياستلىرى ،
 اختلاللىرى ، حكومتى ائه كچيرمهلر ، خاندان تبدللىرى ،
 جنبي قوتلرله استدا چوريلن انترقهملر، بويوك ثروت
 وقوته مالك رهبن منقرى ايله حكمدارلنك كيتدكجه
 آرتان فقط هنوز غير كفى وغير مستقر اولان قوتى
 آراسنده كي مجذبه ت قضايرلر بدر .

Sayfa 185

Anlaşıldığına göre Babil ve Asur imparatorluklarının tarihinde hiçbir hükümdar, "Bel'in elini tutamadıkça" yani Bel ruhbanı tarafından mabudun oğlu ve temsilcisi olarak benimsenmedikçe kendisini, hükümete emniyetle sahip hissetmiyordu. Asur ve Babil tarihi konusundaki bilgilerimiz çoğaldıkça, daha açık olarak anlaşılıyor ki bu âlemin siyasetleri, ihtilâlleri, hükümeti ele geçirmeleri, hânedan değişmeleri, yabancı güçlere dayanarak çevrilen entrikalar; büyük servet ve güce sahip ruhban sınıfı ile hükümdarlığın gittikçe artan, ancak yeterli düzeye ulaşmamış gücü arasındaki mücadeledenin biçimleridir.

Sayfa : 188

لكن زوجك نك نفوذ ووصای آتندہ باشان انسانلہ
حکومتلری داخلندہ الك قوتل و نفوذل تشکیلاتہ مالک
عنصرلرک بیامان خصوصتی مواجہہ سندہ بوبوک ایبرا -
طورقلر اداره وادامہ ایده منزلہ . دیگر بعضیلری دردنجی
آمہ توفیسی وقوبوقلر ابر متعصبہ اولارلق توصیف ایده رلرہ .

Sayfa 188

Eşlerinin nüfuz ve vesayetli altında yaşayan insanlar, hükümetleri dahilindeki iç çekişmeler yüzünden büyük imparatorlukları yönetimde başanlı olamadılar. Diğerleri ise, IV. Amenofis'i "koyu ve kara bir tutucu" olarak nitelendirirler.

Sayfa : 192

انسانده استقامتتا تشكىل اتمديكى حالده بوتون حيوانلر بدياۋة تابعيت و مبروطيت شكلنده ياشارلر. انسانلر ك اكثرىسى بر طرفده بر رئيس و با حامى كشف اتمك آرزوسندن هيچ بر زمان قورتولامزلر. انسانلر ك چوغى ايچنده دوغدقلىرى بو شه ائطلى اولمجه قبول ايدمزلر ، ايشك ايلرسته وازمازلر .

Sayfa 192

İnsanların da içinde olduğu bütün hayvanlar, başlangıçtan beri bağılılık duygusuyla yaşarlar. İnsanların çoğunluğu kendilerine bir başkan ya da koruyucu bulmak isteginden hiçbir zaman kurtulamazlar. İnsanların çoğu, içinde doğdukları bu koşulları olduğu gibi kabul ederler ve işin ötesine bakmazlar.

Sayfa : 201

طوبراق زراعتى انسانه پك از بوش رقت بر اقان بر مشغله در. موسملىك مخالفتى حصاد زماننده كونش، انسانى بلكه مز. هنوز كوچوك باشده ايكن چو جوقلر ايشه قوبولاييلرلر . بر حالده كه ، زراعت خلق اوك آز تحصيل و تربيه كورمش، چاليشقان، باطل اعتقاد و خرافه لره اينانير و سهولته اغفال اولوناييلرلر بر كتهدر . بىضاً پك قوتلى بر منق مقاومت ابراز ايدم بيلر؛ فقط يكانه انديشمى ايني بر حصاده مالك اولوق ، بور جلا نامق و كوتق كونلرى ايچون بر طرفه بر آز پارا بر يكديره بيلمكدر . آوروپا و آسيانك اكثر يرلر نده كويل صنى بو وصفلر نى بوكونه قادار محافظه اتمشدر .

Sayfa 201

Toprağı işlemek, insana çok az baş zaman bırakan bir uğraştır. Mevsimler kayıplara neden olabileceği gibi, hasat geç kaldığında da güneş, kalan işlerin bitirilmesi için insana zaman tanımazdı. Henüz küçük yaştan başlayarak çocuklar işe koyulabilirlerdi. Bu durumdaki tarım halkı, en az öğretim ve eğitim görmüş, çalışkan, batıl inancı ve dogmaları olan, kolayca aldatılabilen bir kitledir. Kimi zaman çok güçlü bir karşı koyuş gösterebilir, ancak tek endişesi iyi bir hasada sahip olmak, borçlanmamak ve kötü günleri için bir tarafa biraz para biriktirebilmektir. Avrupa ve Asya'nın çoğu yerlerinde köylü sınıfı bu niteliklerini bu güne kadar korumuşlardır.

Sayfa : 214

میلاد عیسی زمانلریته قدار یهودیلر و یونان موسیقی لری ده
بو حالده ایدی . عرب موسیقیسی حالاً آنکدن بی خبردیر .

Sayfa 214

İsa'nın doğumuna kadar Yahudi ve Yunan müzikleri bu durumdaydı. Arap müziği hâlâ uyumdan habersizdir.

Sayfa : 214

ناصلک قدیم عالمده ادبیات یازی صنعتک تامیه
انکشاف ایتمیش اولماسندن دولایی ترقی و وسعت قازانامادی
ایسه، موسیقی ده نوطه اصولی موجود اولمادینی ایچون محدود
ردائزده قالدی . اوزمانکی انسانلرکده شیمدیکی کی
قولاقلری وخیلهلری واردی . لاکن اونلر موضوعلری
و یا وجوده کتیر دکلری اثرلری محافظه ایدهمه یورلر، و یونک

Sayfa : 214

تجیمی اولارق خلفلرنه یکی حرکت قطله‌ری
ورمه‌یوردی .

Sayfa 201

Nasil ki eski çağlarda edebiyat, yazı sanatının bütünüyle gelişmemiş olmasından dolayı ilerleme ve yaygınlık kazanamadı ise müzik de nota yöntemi olmadığı için dar bir çevrede kaldı. O dönemdeki insanların da şimdiki gibi müziğe duyarlı kulakları ve hayal güçleri vardı. Ancak, onlar konularını ya da oluşturdukları eserleri ko-ruyamiyorlar, bunun sonucu olarak ardıllarına yeni hareket nok- taları bırakamıyorlardı.

هـ . ج . ولس

جهان تاريخين عمومى خاٹارلىرى 2

معارف دۆلەتلىك اسرا دۆشمىسى اسرا سىرىسى واسىلىقلىرىدە نىسبەتلى
بىر ھېسەت قىلىنغاندە ئىسرا كىتابى قىلىنغاندە

دۆشمىسى

دۆشمىسى

استانبول - دۆلەت نەشىرىسى

۱۹۳۷

H.G. Wells

CİHAN TARİHİNİN UMÛMÎ HATLARI

Maarif Vekaletinin emir ve tensibi ile müderris ve muallimlerden müteşekkül bir heyet tarafından Türkçe'ye nakledilmiştir.

İkinci Cilt

Birinci Baskı

Eğitim Bakanlığı

İstanbul Devlet Matbaası

1927

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1760

Yazar : H.G. Wells

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 27 cm

Sayfa Adedi : 236

Sayfa : 4

بو طوفان حکایه سی آق ده کز وادینک
(یکی طاش) تورنده دالقالر طرفدن اسقلا ابدلستک
خیال قیلندن قالمش بر خاطر می اولایلیر

Sayfa 4

Bu tufan hikayesi de, Akdeniz vadisinin Yeni Taş Devri'nde dalgalar tarafından istila edilmesinin hayallerde kalmış izleri olabilir.

Sayfa : 7

بونلر نقلیات ایچون اوکوزلرله چکیلیر آرابلر قوللا-
نیورلردی که، بوحال آری اقوامک، صف بمیزلرندن بریدر.
بو کریدیلرک کندیلرندن داها اول برلشمش اولان بعضی
آری اقوام ایله متحد اولاراق حرکت ایله دکلمی شهیدن
وارسته در. قبل المیلاد ۱۳۰۰ سنه سی ایله ۱۰۰۰ سنه سی
آراسنده کی زمانده جریان ایدن ملئر محادلات و محارباتی
حقنده آنجاق بارچا بارچا و متفرق روايات و تفصیلاته مالک
بولونیورز، فقط تورانک منندن آکلایشیدیفته نظر آ
(یشوع) ک اداره سی آئنده عبرانیلر (ارض وعود) ک
سکانی تحت اسارت و استیلایریه آلمق ایسته دکلمی وقت
ابراهیمک معلومی اولیان یکی بر قومه تصادف ایندیلر :
فلسطینیلر. بوفلسطینیلر ساحل بو نجه غزه، فات، آشدود،
آسفالون، یافه کبی شهرلر سلسله سنده تمکن ایلدیلر که،
بونلر ده کیز طریقیه شالیدن کلن کریدیلرندن باشقا بر قوم
دکلمدی.

Sayfa 7

Bunlar ulaşım için öküzlerle çekilir arabalar kullanıyorlardı ki bu durum, Arî kavimlerin belirgin özelliklerinden birisidir. Giritlilerin kendilerinden daha önce bu bölgeye yerleşmiş olan Arî kavimler ile birlikte hareket ettikleri kuşkusuzdur. M.Ö. 1300-1000 yılları arasındaki dönemde, milletlerin mücadele ve savaşları hakkında ancak bölük pörçük söylenti ve ayrıntılara sahibiz. Ancak, Tefraf'ın metninden anlaşıldığına göre, Yeşu'nun yönetimi altında İbraniler, söz verilmiş topraklarda yaşayan yerli halkı egemenlikleri altına almak istedikleri zaman, İbrahim'in soyundan olmayan yeni bir kavimle karşılaştılar: Bunlar Filistinlilerdi. Filistinliler, kıyı boyunca Gazze, Gat, Aşdud, Askalon, Yafa gibi kentlerde oturan ve deniz yoluyla kuzeyden gelen Giritlilerden başkası değildi.

Sayfa : 7

فلسطينلر ، هیتلرله ازدواج و نصاب
ایدو رک او وقتدن بری برداها قورتولامادینی قانی قاریشیق
بقوم حانه کلشاردر.

Sayfa 7

Filistinliler, Hitlerlerle evlilik ve birleşmeler yoluyla o zamandan beri bir daha kurtulamayacakları bir nitelik olarak kanı karışık bir kavim haline gelmişlerdir.

Sayfa : 18

بیغمبرل مهم بر موقع و بیویک خود صاحی اولدیلر .
بولانق فکری و قورقراق انسانلره خطاب ایدیورلردی .

Sayfa 18

Bu peygamberler önemli bir yer ve etkinlik kazandılar. Bulanık düşünceli ve korkak insanlara sesleniyorlardı.

Sayfa : 23

بحث ایله دیکمز بوسوك عنصرلر پارچه لانا رق
 هیتیت مدینتی تمثیل ایشلر کی کورو نمکده در. او هیتیت
 مدینتی که ، اغلب احوال منشائی اعتبار به آری مدینه
 متقدمدر .

Sayfa 23

Konu ettiğimiz bu son ögeler, parçalanarak Hitit uygarlığını temsil etmişler gibi görünmektedir. O Hitit uygarlığı ki büyük olasılıkla köken olarak Ari uygarlığının öncülüdürler.

Sayfa : 28

اری عاار

ونانلیرک یازدقلری داستانلر بزه ایلك یونانلیرک نه
 دمیری ونه ده یازی بی طانیدقلری کی کو ستر مکده در. داستانلرک
 تصویر ایله دکلی دور ده یونانلیر هنوز ضبط واسیلا ایله دکلی
 بر ساحده هیچ بر شهر بنا ائجه مش بر حاله درلر. اصل
 مملکتلری ترک ایش اولدقلر ندن جنوه دوغری یورو مکده.
 درلر. اسیلا ایندکلی منطقهلر اوز مانه قادار ده اسمر دریل
 بر ملت طرفدن اشغال ایلمکده بولونیوردی که، بو ملت ده
 بحر سفید با خود ایریا عرقنه منسوب اولدین یوم تخمین
 - ایلمکده در .

Sayfa : 28

فقط شوراسی

تثیت اجتماعی زکة ، (ایلیاد)ك بزه تصویر ابتدیی یونانیلر
 نه مر درلو مدنیتدن محروم ساده چه نه اولیك سیار
 انسانلردر، نده حقیقه تمدن کیملردر. بونلر بر طاقم
 کوچه به انسانلردر که، مدنیتله ایلك تماسلری کندیلر فی حال
 غلبان وهیجانه سوقشدر ، ومدنیتی صرف مجادله ویاغما
 فرصتی تلقی ایلکده درلر .

Sayfa 28

Ari Aile

Yunanlıların yazdıkları destanlar, bize ilk Yunanlıların ne demiri ve ne de yazıyı tanıdıklarını göstermektedir. Destanların betimledikleri dönemde, Yunanlılar henüz ele geçirdikleri alanlarda hiçbir yerleşim birimi kurmamışlardı. Asıl yurtlarını terk etmiş olduklarından güneye doğru yürümektedirler. Ele geçirdikleri alanlar, o zamana kadar daha esmer derili bir ulus tarafından işgal edilmekte bulunuyordu ki bu ulusun da günümüzde Akdeniz ya da İberya ırkından olduğu sanılmaktadır. Ancak, şu saptamayı yapmadan geçmeyiz ki İlyada'nın bize betimlediği Yunanlılar, ne her türlü uygarlıktan yoksun Yeni Taş Çağı'nın insanları, ne de gerçekten uygar kimselerdir. Bunlar, bir takım göçebe insanlardır ki uygarlıkla ilk karşılaşmaları kendilerinde coşkunluk ve heyecan duygusu uyandırmıştır. Uygarlığı salt mücadele ve yağma olanağı olarak görmüşlerdir.

Sayfa : 41

پیریا قرالیفی

یوقاریده بالئاسیه لیدیاقرالئندن بخت ایتدک. آنادولوی.
 بئیکده هم اعظمنده کمالک اهانلک یونانستان و کرد
 اهانلیسی ایله اقربا اولسارخی محتملدر . او حالده یونلرک
 ده آقده کیز ، عرقندن اوللاری تمکندر . کذا ، عرقندن
 آق ده کیز عرقنی و شرفده در اودییه نلری میدانه کتیرن ،
 داها چوق مقدارده ، اسر دریل شخصلر طبقه سنک
 باشقار قولی مواجهه سندهده بولونقلغیز قابلدن . آنادولوده ،
 (قنوصوص) ایله (میکان) ی تمثل ایدن صنعتک
 علامتلینه اوتده بریده لصادف اولونور . فقط شمال
 یونانلیری ناصلک بالآ خره یونانستان اولاجق اولان حوالیه
 دوعرو ایترکن یرلیرله غلبه چالدقندن سوکرا اولغزله
 قازیشمشاسه ، عینی ایله دیگر بعض شمال قیبه لری ده
 (قارا ده کیز) بوغازخی آشارق آنادولویه بکشلردر .
 بو آری قوملر بعض منطقه لرده بلا اعتراض کندیلرنی
 قبول ایتدیرمک اهانلک اساسی تشکیل واسکی لسانلرنی
 محافظه ایله مشلردر . فریکالیلر لسانلری ما کدونیا لیلرک
 لهجه سندن زیاده همان همان یونانجه یه یاقین اولان قوم ، ایشته
 بویله ایدی . فقط دیگر حوالیده آریلر تقوق ایدمه مایدلر .
 مثلا (لیدی) ده اساس عرق کندینی محافظه ایدمه ییدی .
 حالبوکه لیدیالیر ، غیر آری بر لسانه متکلم غیر آری

Sayfa : 42

ر قومدی . بولساندن زه آنجاق بر قاج کله قلدلدر .

Sayfa 41

Lidya Krallığı

Yukanda, yeri geldiğinde Lidya Krallığı'ndan söz ettik. Anadolu'nun büyük bölümündeki ilk halkın, Yunanistan ve Girit halkıyla akraba olmaları olasıdır. Bu durumda bunların "Akdeniz" ırkından olmaları da mümkündür. Aynı biçimde, Batı'da Akdeniz ırkını, Doğu'da Dravidyanları oluşturan büyük oranda esmer derili kişiler katmanının başka bir kolu karşısında bulunuyoruz. Anadolu'da, Knossus ile Miken'i temsil eden sanatın sembollerine ötede beride rastlanır. Ancak, kuzeydeki Yunanlıların sonradan Yunanistan olacak olan bölgeye doğru inerken yerlilere nasıl üstün gelerek onlarla karşılaşmışlarsa, aynı biçimde diğer bazı kuzey kabileleri de Karadeniz Boğazı'nı aşarak Anadolu'ya geçmişlerdir. Bu Ari kavimler, bazı yörelerde herhangi bir engelle karşılaşmaksızın kendilerini kabul ettirmişler, halkın temelini oluşturarak eski dillerini korumuşlardır. Dilleri, Makedonyalıların lehçesinden daha çok Yunanca'ya yakın olan Frigyalılar, işte böyle bir kavimdir. Ancak, diğer bölgede Arier üstünlük sağlayamadılar. Örneğin, Lidya'da esas ırk kendini koruyabildi. Oysa ki Lidyalılar, Ari olmayan bir dille konuşan, Ari olmayan [Sayfa 42] bir kavimdir. Bu dilden bize ancak birkaç sözcük kalmıştır.

Sayfa : 42

بوملکتک تاریخی و انجما معلوم دکلدر؛ فقط قبل المیلاد
سکزنجی عصرده کیکاز نامنده ذکره شایان بر حکمدار
کلدی.

Sayfa : 42

لیدیا بویوک بردوت حاله کیکوزک طورون آلیاس
 کتیردی . یدی سنه حکومت سوردی ، و آنادولوده
 قزونی بدملریک قسم اعظمی انقیاد آتیه آلیاه موفق
 اولدی . مملکت ، آسیا ایله آوروپا آراسنده ، بویوک تجارت
 مرکز لرندن بری اولدی ؛ دائما محصولدار ، آلتونجه غایت
 زنگین ایدی ؛ بو دورده لیدیا حکمداری آسیانک
 اک زنگینلردن حاسیلدی . قاراده کیز ایله اقدیه کیز و شرق
 ایله غرب بینده بویوک مبادله جریاتلری وقوعه گادی .

Sayfa 42

Bu memleketin tarihi açıkça bilinmemektedir. Ancak, M.Ö. sekizinci yüzyılda Giges adıyla anılmaya değer bir hükümdar kaldı.

Lidya'yı, yeni bir devlet haline Giges'in torunu Alyatus getirdi. Yedi sene hüküm sürdü ve Anadolu'daki İyonya beldelerinin büyük bölümünü egemenliği altına almayı başardı. Ülke, Asya ile Avrupa arasındaki büyük ticaret merkezlerinden biri oldu. Toprakları verimli ve altın açısından da oldukça zengin idi. Bu dönemde Lidya hükümdarı, Asya'nın en zenginlerinden sayılırdı. Karadeniz ile Akdeniz ve Doğu ile Batı arasında büyük alışveriş ilişkileri ortaya çıktı.

Sayfa : 42

شرفه ابراهیمدیک ظهیری

بو قاریده کوستهردیکمزوجه ایله ، یونانستانده آری لسانه
 متکلم بر سلسله استیلاکارلر تکامل ایندکلری صیراده ،
 بویوک یونانستانده بوتون قاراده کیز ساحلر ندمده کذابنه آری
 لسانه متکلم و کندیسنگ شمالی (نوردیک) قاقی احتیالک موغول
 عنصریه بوغاش باشقا بر صنف قوم برله شیور ، آتور
 و بابل ایمراطورلقلریک شپاکه و شرقه بایلیوردی .

Sayfa 42

Doğuda İbranilerin Ortaya Çıkışı

Yukarıda gösterdiğimiz gibi, Yunanistan'da Arî dille konuşan istilâcî bir soyun gelişim gösterdiği sırada, Büyük Yunanistan'da ve bütün Karadeniz kıyılarında ve yine aynı dili konuşan, kuzeyli (Nordik) kanı ve Moğol ögesiyle boyanmış başka bir tür kavim yerleşiyor, Asur ve Babil imparatorluklarının kuzeyine ve doğusuna yayılıyorlardı.

Sayfa : 44

بوندن باشقا، تقریباً قبل المیلاد .

۳۰۰۰ سنه اولدن قالماء (میکن)ده آطهلرده گیزی دورینه
هاند بر خنجر اوزرنده بر آرسلان آوی رسمی وارد.

Sayfa 44

Bundan başka yaklaşık olarak M.Ö. 2000 yılı önceden kalma Miken'de, Adalar Denizi dönemine ait bir hançer üzerinde bir aslan avı resmi vardır.

Sayfa : 44

قط کتابمز طرزنده بر اثرده بو کی .

قرقرقلرکده اودرجه اهمیتی یوقدر . (کیتمه ریبین) ده نیلهن
بر قوم (رومیة) و (وان) کوللری نواحیسنده ظهور
ایدیور، و آز بر زمان سوکرا آریرل (ارمنستان) دن
(الام) مقدار ایلیبورلر . قبل المیلاد دو قوزنخی عصرده
آثوری کتابلرنده، شرق قومشولری اولان ابرانیلر ایله یاقین
اقربا اولوب (مهدیالی) تصیر اولونان بر قومدن بحث اولونیور .

Sayfa : 44

اوچونجی تغلات قلاصار ایله ایکنجی صارغون، بونلره
 ورکی وردکلری ایچون اقتخار ایدیورلر. کتابلرده بو قوم
 « مهلك مەدایلیر » نامی آلتنده کؤستوریلدیور. بونلره اور
 زمانلر داها قبیله حالنده ایدیلر، وئک بر قرالده اطاعت
 ایچیلورلردی.

Sayfa 44

Ancak, kitabımız tarzında bir eserde bu gibi ayırmaların da o düzeyde önemi yoktur. Kimmeriyen denilen bir kavim, Urmiye ve Van gölleri çevresinde ortaya çıkıyor ve kısa bir süre sonra Arılar, Ermenistan'dan Elam'a kadar yayılıyorlar. M.Ö. IX. yüzyılda Asurlu yazıtlarında, doğu komşuları olan İranlılar ile yakın akraba olup Medyalı diye anılan bir kavimden söz edilir. III. Tiglad Pilasar ile II. Sargon bunlara vergi verdikleri için kıvanç duyuyorlardı. Kitaplarda bu kavim "Tıraşlı Medyalılar" adı altında gösterilir. Bunlar, o zamanlar daha kabile düzeninde idiler ve tek bir krala da boyun eğmiyorlardı.

- Sayfa : 45

موجود دردنجی بر قومی (سیتلر) تشکیل ایدر. آتوریه
 سگمدارلری عن قاندن اولان بو قوملری، کیمەرلری،
 مەدایلیری، ایرانلیلری و سیتلری بر برله چاریشدیردیلر.

Sayfa 45

Var olan dördüncü bir kavim ise Sittlerdir. Asuri ülkesi hükümdarları, aynı kandan olan bu kavimleri, yani Kimmerleri, Medleri, İranlıları ve Sittleri birbirleriyle çarpıştırdılar.

Sayfa : 63

، (وبقاهر) ك او بارلاق ملاحظه-نى خاطر دن
 چيفار ماميلدر . يعنى يكي دوغان آتته برمىدت پەرقلىك
 -سياسى آلمشدر . بو اداره آدامنك خصوصى دهاسى
 سايه سنده ، اونك يارانايلىدىكى هوا سايه سنده ، اطرافته
 طوبلانان انسانلر انكشاف ايده ييلدىلر ، و بويوك فكري
 برقوتە ملك انسانلر (آتته) نك دعوتته اجابت ايندىلر .
 بناء عليه بو شهر برمىدت ، برماسك كې ، پەرقلىك -سياسى
 محافظه ايندى ، سوكر ا برنوع هيچانه طوتولدى ، اوندىن
 سوكر ا بالكنز بر فكره صاپلاندى : بويوك آنامدىن
 اقورتولاق . عموميت نقطه نظر دن آتته لىلر ده بويوكلك
 وعلو جناب حوق آزدى .

Sayfa 63

Vinkler'in o parlak değerlendirmesini akıldan çıkarmamalıdır. Yani, yeni doğan Atina, bir süre Perikles'in kişiliğini yansıtır. Bu yönetim adamının özel dehası ve yine onun yaratabildiği hava sayesinde çevresinde toplanan insanlar, gelişme gösterebildiler ve büyük düşünsel güce sahip olan insanlar, Atina'nın çağısına uyduklar. Bunun üzerine bu kent, bir süre bir maske gibi Perikles'in kişiliğini korudu. Sonra yeni bir heyecana tutuldu. Ondan sonra yalnız bir düşünceye saplandı. Büyük adamdan kurtulmak. Genel görüşe göre Atinalılarda yüce ve saygın kişiler çok azdı.

Sayfa : 65

فقط كندېښنه

قرشى بايلاق هجوملر چوق جراتكارانه و چوق دواملى
اولدى. فقيرباشدى ، و فقير اولدى. احتمالكه ده ماغوغلر ك

Sayfa : 66

(۱) بولونارنق

ك ناموسكارى ايدى ؛ فقط بو حال اونى عليه آيلاق
بر رشوت دعواستندن قورتارامادى ، مع مافيه او بوندده
اينى قورتولدى . دوشمانلرى مغلوب اولنجه ، چاپراشيق
بر واسطه ايله اونى وورمق ايستهديلر ؛ و دوستلرئى
كندېښندن آيرمه تئبث اينديلر .

حودلر ك رؤسايه قرشى قوللاندىلرئى طيبى
سلاحلر ، دينى ماسحه كلرئى ايله اخلاقه منعلق
... پهر قايلىك دوستى ادا مون اوستراسي زمه

Sayfa 65

Fakat kendisine karşı yapılan hücumlar çok cüretkerâne ve devamlı oldu. Fikir yaşadı ve fikir öldü. İhtimal ki demogogların (Sayfa 66) en namuskân idi. Fakat bu hâl onu, aleyhine açılan bir rüşvet davasından kurtaramadı. Bununla birlikte o, bundan da iyi kurtuldu. Düşmanları yenilince, bu sefer dolaylı bir yoldan onu vurmak istediler. Ve dostlarını kendisinden ayırmaya teşebbüs ettiler.

Düşmanların askerî şeflere karşı kullandıkları doğal silâhlar, dinî müsamahakârlık ile ahlâkla ilgili ithamlardı.

Sayfa : 66

پەرقلیس ،
 حیانتک روحی اولان قادین ایله ، قورتاردینی ومدافعہ
 ابتدییکی وتاریخک بوتون شهرلرندن داھالایموت برشعشعہ
 ایله سوسلهدییکی نانکور بلده آراسنده پریشان قالدی .
 آسپازیای مدافعہ ایچون آیاغہ قالدینی زمان، پک انسانی
 بر هیجان دالغاسی قلبنی بوغدی ، وآغلادی . کوز
 باشری برمدت ایچون آسپازیای قورتاردی .

آنتیلر پەرقلیس تذلبل ایتمکدن مسعود اولیورلردی؛
 فقط پەرقلیس اونلره او قادار اوزون بر زمان خدمت
 ایچشدی که ، اوندن بردلوده واز کچک میورلردی : برنتک
 عصر درکه، اونلرک رقیبی ایدی .

Sayfa 66

Perikles, yaşınının özü olan kadın ile, kurtarıp savunduğu ve tarihin bütün kentlerinden daha ölümsüz bir görkem ile süslediği nankör yöre arasında, acınacak durumda kaldı. Aspazy'a'yı savunduğu için ayağa kalktığı zaman, pek insancıl bir heyecan dalgası yüreğini boğdu ve ağladı. Gözyaşları bir süre için Aspazy'a'yı kurtardı.

Atinalılar, Perikles'i aşçılamaktan mutlu oluyorlardı. Ancak, Perikles, onlara o kadar uzun bir süre hizmet etmişti ki ondan bir tür-lü de vazgeçemiyorlardı. Bir yüzyılın üçte biri kadar bir süre boyunca onları başkanı idi.

Sayfa : 67

پەرقلىسى طرفىدىن سوق اولونان بىر قىلمە موفىق
اولامادى ؛ قەاون ، پەرقلىسى محاکم حضورىنە كىتەرمك
ایچون فرستىن استفاده ایئدى . پەرقلىسىك قوماندانلىقنى آلتىن
آلیندى ، جزای نقدى به محكوم اولدى .

Sayfa 67

Perikles tarafından yönetilen bir birlik başanlı olamadı. Kale-
on, Perikles'i yarığların önüne getirmek için fırsattan yararlandı.
Perikles'in komutanlığı elinden alındı ve para cezasına çarptırıldı.

Sayfa : 67

مەطودى صوڭ درجه رىي ايدى ؛ يكانە ممکن اولان
فضلتك حقيقى علمدىن عبارت اولدىغى نطن ايدەردى ؛

Sayfa 67

Yöntemi son derece kuşku uyandıracıydı. Varolan biricik
erdemini, gerçek bilimden oluştuğunu zannederdi.

Sayfa : 69

افلاطونده برسورو شيلر واردركه، بوراده اونلری
 كوزدن كچيره مەيز . فقط ائرى، تاريخمىزك شاخصلرئدن
 برىنى تشكيل ايدى؛ چونكه بشرى مناسبتلره هنوز معلوم اولمايان
 بر اساسى بخش ايمك عزمىك ظهورى بشرىك تكاملنده
 بىكى برشيدىر . اوزمانه قدار بشرىت عنقه داخلنده ،
 ميبودلردن قورقو ايچنده باشامدى؛ فقط شيبدى بر
 آدم ، كوپا پك معتدل و پك طيبى بر ملاحظه درميان
 ايدىيورمش كى، عرفزه جسورانه ديمشدر كه : «حياتكزه
حاكم اوليكزه . سفاكتكزه سبب اولان شيلرك چوغندن

كندىكزه اجتاب ايدى بيليرسكزه . سزى ازمن شيلرك چوغنى
يقاييليرسكزه . بوساجهده حاكم ، عزمكزدر .»

Sayfa 69

Eflatun'da bir sürü şeyler vardır ki burada onları gözden geçiremeyiz. Bununla birlikte eserinin konusu, tarihimizin kişiliklerinden birisini oluşturmaktadır. Çünkü insanlar arası ilişkilere, henüz bilinmeyen bir esası bahşetmek azminin ortaya çıkışı, insanlığın gelişiminde yeni bir şeydir. O zamana değin insanlık, geleneksel olarak tanılardan korkarak yaşamıştır. Ancak, şimdi bir adam sözde pek ilmi ve pek doğal bir değerlendirme yapıyormuş gibi soyumuza cesurca demiştir ki: "Yaşantınıza egemen olunuz. Yoksulluğunuza neden olan şeylerin çoğundan kendinizi sakınabilirsiniz. Sizi ezen şeylerin çoğunu yıkabilirsiniz. Bu alanda belirleyici olan şey, çabanızdır."

Sayfa : 73

نوعمرك حيوانانه مخصوص شعورسزلقندن دواملى

برعرق شعوره ناسل يوكه لىكى كوردك؛ او يوكه ليش
 لئاسنده نوعم مختلف وقارىشيق عدقلرندن متولد فلاكتى،
 و فردى تحرى، منافعك غير قابل اجتناب قاجمه لىنى ادراك
 ايتش، و عرق صرف فردى حياتك اضطر ايلرندن وقضالرندن
 قورتاروق ايچون باغلا ناجق وانضباط آلتنده طوناجق
 برومكر و تصورہ دوغرد اعمال كى اطرافنى بوقلايه بوقلايه
 يورومشدى، معبود قرال فكرى، قيبه فكرى، بلده فكرى،
 ليشتہ موقت بزمان ايچون انسانلك عبادتہ تحمیل اولونان
 تلقيلر كه، انسانلر بو تلقيلر سايه سنده خود پسندلكلرينك
 و فردى غرورلرينك بر قسمندن تجرد ايدرك داها دواملى
 و داها ثابت بر حياىى ادراك مرتبه سنه يوكه لكشدر. مع نايه
 حر بلر يمز و انهمزاملر يمز كوسته رييور كه، بو بو يوك فكرلر ك
 هيچ برى ده حالا اودرجه بو يوك دكلدر، معبودلر حاييك
 وظيفه سنده تصور ايتشدر. قيبه ظالمك و دينك
 كوستر مشدر، بلده اك مكمل و اك سادق دوستلرنى
 اوسترا سيزمه محكوم ايله مشدر، قرال - معبودده عادتاً
 برجانا واره دو مشدر .

Sayfa 73

Türümüzün hayvanlara özgü bilinçsizlikten sürekli bir soy bilinci-
ne nasıl yükseldiğini gördük. O yükseliş sırasında türümüz, çeşitli ve
karşık erekerinden doğan yıkımı ve bireysel çıkar aramaları, kaçınılma-
sı mümkün olmayan yıkımları anlamış ve soyu bireysel yaşamın acıla-
rından ve kazalarından kurtarmak için **bağlanacak ve düzen altında**
tutacak bir düşünce ve tasarlamaya doğru, körlük gibi çevresini yok-
laya yoklaya yürümüştü. Tannı-kral düşüncesi, kabile düşüncesi, yö-
re düşüncesi: İşte geçici bir süre için insanların tapınmalarına yöne-
lik anlayışlar ki insanlar, bu anlayışlar sayesinde bencilliklerinin ve ki-
şisel gururlarının bir bölümünden soyutlanarak, daha sürekli ve kalı-
cı bir yaşamı anlama düzeyine yükselmiştir. Bununla birlikte savaş-
larımız ve yenilgilerimiz gösteriyor ki bu büyük düşüncelerin hiçbir
de hâlâ o ölçüde büyük değildir. Tannlar, koruyuculuk görevinde ku-
sur etmişlerdir. Kabile acımasızlık ve açlıklık göstermiştir. Yöre, en
gelişmiş ve en bağlı dostlarını dışlamaya mahkûm etmiştir. Kral-tann
âdeta bir canavara dönüşmüştür.

Sayfa : 80

بوكون بزشونی بیلوروزک ، یونانستاک ادبی و فکری
جهلری بشریتک تجربلرندہ مستقل یکی ر صفحه یی
اشارت ایتمکله برابر ، او نمانکتک بلاستیق صنعتی ، دها
اول کجوب کیشمش مدنیتلرک دوامندن باشقا بر شی
دیکلدر . بویوک دورده کی یونان صنعتلری ایچنده آلتون
معمولات ، قویو بچلاق ایشلری ، مهرلر ، هیکلجککر ،
وازلر و سائرہ اعمالانی کرک کندیلرندن اول کلن آطلر
دکیزی اهاالیسی و کرک مصرک ۱۸ نجی سلاله سی صنعت
یاقلاشیرسهده ، اولتره تفور ادهده

Sayfa 80

Bugün biz şunu biliyoruz ki Yunanistan'ın edebî ve düşünsel atılımın, insanlığın deneyimlerinde bağımsız yeni bir aşamayı göstermekle birlikte, o ülkenin plastik sanatı daha önce geçip gitmiş uygarlıkların devamından başka bir şey değildir. Büyük dönemdeki Yunan sanatları içinde, altından üretilen kuyumculuk işleri, mühürler, heykelcikler, vazolar ve diğer üfemi, gerek kendilerinden önce gelen Adalar Denizi halkı ve gerek Mısır'ın 18. sülâlesi sanatına yaklaşırsa da onlara üstünlük sağlayamaz.

Sayfa : 82

فيليب، كندیسی حقنده نه حکم و بررسک
 و برهلم، آریسطوته لیسک (پرس) نه بگزهره. آریسطوته لیس
 اوکا توجه ایندی؛ انسانلر طبیعتیه کندی تقدیر ایتمکلیرینه
 و کندیلرینه اعتمادی اولانلره، و بالکلر اولنلره توجه ایتمکلیر.
 نه کیم ایزوقرایسده یونانستانک صوگ درجه بوش اولان
 عمومی حیاتی توحید و ترین ایلمک مقتدر بویوک بر سردار
 اولوق اوزره فیلیپه مراجعت ایتمشدی.
 رچوق کتابلرده بازیلی که، فیلیپ اینسانیلما یا اچوق

Sayfa : 82

درجہ دربی و موازنہ سز اختراصلرہ مالک بر آدامش .
 فی الحقیقہ یورطولردہ، زمانک بوتون ما کہ دونیالیبری کبی،
 کندی اودہ ایچی بہ ویرردی .

Sayfa 82

Filip, kendisi hakkında ne yargıya varırsak varalım, Aristoteles'in prensine benzer. Aristoteles ona ilgi gösterdi. İnsanlar, doğal olarak kendi değer verdiklerine ve kendilerine güveni olanlara ve yalnız onlara ilgi gösterirler. Nitekim, Sokrates de Yunanistan'ın son derece boş olan genel yaşantısını birleştirme ve süslemeye gücü yeten büyük bir başbuğ olmak üzere Filib'e başurmuştu.

Birçok kitaplarda yazılı ki Filip inanılmayacak ölçüde kuşkucu ve dengesiz arzulara sahip bir adammış. Gerçekten dönemin bütün Makedonyalılar gibi Yortularda kendini içkiye verirdi.

Sayfa : 85

هجوم سوارینک موجودی غالباً
 فیلب در، فیلب، «قومایونلر» نی بومقصدله یقشدیردی .

Sayfa 85

Lidyalılar Krazus'a karşı bu biçimde savaştlar. Hücum süvari-
sinin yaratıcısı galiba Filip'tir. Filip, "Kumpanyunlar" ını bu amaç-
la yetiştirdi.

Sayfa : 86

قاناپولتر محاصره لده قوللايایدی ؛ فقط محاربه لده
هیچ بر زمان . بناء علیه طویجی حاضر لئی ، نک موجودی
ار اولدی .

فیلیپ، انده یکی اوردوسی اولدینی حالدہ ، نظر دقتی
اولا ما کدونیا تک شاکه عطف ایندی . (ایلبریا) ده ،
ر (طونا) یه قادار سفر لربا بدی . حا کیتتی (هه لاسپون) .
قادر ساحل بونجه نویسبع ایندی . کندیسنه بر لیجان ،
= Selanik (آنفی پولیس) ایله ، تک باقینده بولونان بعض آلتون
معدنلرینه مالکیتی تأمین ایله دی . (تراکیا) ده بادیینی
بر چوق سفر لردن سوکرا ، نهایت جدی ر صورتده
جنوبه یوزنجی چور دی .

Sayfa 86

Onun döneminden önce Kanapolitler kuşatmalarda kullanılır-
dı. Ancak, savaşlarda hiçbir zaman. Bununla birlikte "topçu hazır-
lığı"nın yaratıcısı o oldu.

Filip, elinde yeni ordusu olduğu halde, ilgisini önce Makedon-
ya'nın kuzeyine çevirdi. İllirya'da ve Tuna'ya kadar seferler yaptı.
Egemenliğini Helleston'a kadar kıyı boyunca genişletti. Kendisi için
bir liman olan **Anfi Polis** ile çok yakınında bulunan bazı altın maden-
lerini ele geçirdi. Trakya'da yaptığı birçok seferlerin ardından sonun-
da ciddi bir biçimde yüzünü güneye çevirdi.

Sayfa : 91

۳

امکنرک ابلک فترعای

بو منقبه لوده بر موقع ورمک لازمدر ؟ چونکه

اونلرسز تاریخ آگلاشیلاماز .

نه کوریه وروز ؟ هندستان ایله

آدریاتیق آراسنده ، برشمکه مهیا ،

واوزمانه قدار هیچ اولمادینی حالده ،

بورلشمه یی قوه دن فعله کتیره جک

اولان قدرته انقیاد اینجه حاضر ،

کنیش براساتلر دنیاسی ؛ یولری ،

مواصله لری ، صلحی ورفاعی ایله

واسع برصورتده تنسیق ایدیش ،

یونان فکریشک فیاض نفوذینه

اوغرامایه قابیللی بر ایران ایچرا .

طورلنی . مع مافیله ، نقل ایشدیگمز

حکایه لر ، بوکنیش املری تعقیب

ایدن اجناس بشرک نه کی اوصافده

Sayfa : 91

بولونقلرنی کوسته ریور . ایشته
 فیلیپ ، بوپوک و نجیب ، بونکه
 برابر سرخوشلق ایدیور ، کندنی
 یوردنده صلحی قریره مقتدر
 اولامایور . ایشته اسکندر ، زمانی
 رجالک هپسندن زیاده برچوق
 خصوصارده مستعد ، بونکه برابر ،
 مفروز ، حریم ، وسوسه لی ،
 و آناسک کوتو فکر لرینه مالک .
 بناءً علیه بشریت بر از قابا
 بر ماده دن وجوده کش اولسه
 ایتمش ، دنیاک نه حاله کله یله جکنی ،
 و عرفزک نه اولایله جکنی بر از
 آ گللامایه باشلا یورز . اسکندرک
 زمانی ایله آرمزده همان همان یتش نسل کچمشدر ،
 اجدادمن اولان و چیک آن یین وحشی آوجیلر

Sayfa : 91

دورندن برى ده درت بش بوز نسل بر برينه خاف
 اولشدر . بزوع ، درت بش بوز نسل طرفنده درين
 بر صورتده كندى تعديل ايتمك اصلا وقت بولاماز . بر كره
 فيصقا نجلق ، قورقو ، سرخوشلق ويا حدت نوع بشره
 هجوم ايتسين ، ايشه اوزمان ماغارا
 آداملرى خاطر لانا قاتا ن چاناغى
 كي كوزلك بارلادىغى كوررسكز .
 اوقوبورز و ، بازيورز ؛ علممز
 و قدرتمز موجود ؛ وحشى حيوانلرى
 تريبه و شمشكى بيله كنديمز . منقاد
 ايتك ؛ فقط نوره دوشرو الا آن
 آباق سورويورك بوروبورز .
 حيوانلك سوق طبعيسته غلبه
 جالدى ؛ شيمدى كنديمز كنه
 غلبه جالامز لازم .

Sayfa 91

İskender'in İlk Fetihleri

Bu söylencelere de bir yer vermek gerekir. Çünkü onlar olmadan tarih anlaşılır. Ne görüyoruz? Hindistan ile Adriyatik arasında birleşmeyi sağlayıcı ve o zamana kadar hiç olmadığı halde, bu birleşmeyi yaşama geçirecek olan güce boyun eğmeye hazır, geniş bir insanlar dünyası. Yollar, ulaşımlar, banşı ve refahı ile geniş bir biçimde düzenlenmiş. Yunan düşüncesinin aydınlatıcı etkisine uğramaya yatkın bir İran İmparatorluğu. Bununla birlikte aktardığımız hikayeler, bu geniş istekleri izleyen insan türlerinin ne

gibi özelliklere sahip bulduklarını gösteriyor. İşte Filip, büyük ve seçkin, bununla beraber sarhoşluk ediyor, kendi yurdunda banı sağlamaya gücü yetmiyor. İşte İskender, dönemi ileri gelenlerinin hepsinden birçok konuda daha yetkin, bununla birlikte gururlu, açgözlü, kuşkucu ve anasının kötü düşüncelerine sahip.

Bununla birlikte, insanlığımız biraz kaba bir maddeden oluşmuş olsa imiş, dünyanın ne duruma gelebileceğini ve ırkımızın ne olabileceğini biraz anlamaya başlıyoruz. İskender'in dönemi ile aramızda hemen hemen yetmiş kuşak geçmiştir. Atalarımız olan ve çiğ et yiyen vahşi avcılar döneminden beri, dört beş yüz kuşak birbirine ardıl olmuştur. Bir yeni dört beş yüz kuşak süresince, derin bir biçimde kendini değiştirmeye asla zaman bulamaz. Bir kere kiskançlık, korku, sarhoşluk ya da hınç, insanoğluna girmeye görsün. İşte o an mağara adamlarını anımsatan, kan çanağı gibi gözlerin parladığını görürsünüz. Okuyoruz ve yazıyoruz. Bilimsel yeterliğimiz ve gücümüz var. Yırtıcı hayvanları eğittik ve şimşeği bile kendimize boyun eğdirdik. Ancak, aydınlığa doğru henüz ayak sürüyerek yürüyoruz. Hayvanların iç güdüsüne üstün geldik. Şimdi kendimize üstün gelmemiz gerek.

Sayfa : 95

محاصره پدی آی سورمشدی . (غزه) ایکی آی
 قادار مقاومت ایئدی . هر ایکی محاصره دهه قتال
 پایلیدی ، بلده صوبولدی ، قالاتر اسپر کبی صایلیدی .
 سوکراء قبل المیلاد ۳۳۲ سنهسی ناپقنه دومرو ، اسکندر
 (مصر) ه کیردی ، و بوسورتله د کیزه حاکمینی کندبینه
 تأمین ایئدی . بوتون بومدت ظرفنده مترددانه برسیاست
 تعقیب ایدن یونانستان ، سوکنده کندبینی اسکندردن
 طرفده کوردی ، یونان حکومتلریک مجلسی ، (قورومت) ده
 ه پاش قوماندان ، ما کدرونیا قرانه آلتون ظفر تاجی

Sayfa 95

Kuşatma yedi ay sürmüştü. Gazze iki ay kadar direndi. Her iki kuşatmada da kayım yapıldı. Yöre soyuldu, kalanlar tutsak gibi satıldı. Sonra, M.Ö. 332 yılının sonuna doğru, İskender Mısır'a girdi. Ve böylece denizler üzerinde egemenliğini sağladı. Bütün bu süre içinde, kararsızlık gösteren bir siyaset izleyen Yunanistan, sonunda kendisini İskender'den yana gördü. Yunan hükümetlerinin medi-si, Korion'ta, "beş komutan" Makedonya Kralı'na altın zafer ta-cının sunulmasına karar verdi. Bu andan başlayarak Yunanlılar, Makedonyalıların bağlaşıkları oldular.

Sayfa : 96

بوتون کنگلرده اولدینی وجه ایله .
اوندهده خلق اوزرینده تاثیر اجرا ایتمک کی فایده طبیی
بر اوزو واردی .

Sayfa 96

Bütün gençlerde olduğu biçimde onda da halk üzerinde etki uyandırmak gibi oldukça doğal bir istek vardı.

Sayfa : 100

. اوزمانه قدار .
هونلر آخماق جنک معلوم ایدی ؛ غربی تورکستانده
و باشقا هیچ برده تورک یوقدی ؛ تانارلرده دنیاچه
معلوم دکادی .

Sayfa 100

O âna kadar Hunlar ancak Çin'de biliniyordu. Batı Türkistan'da ve başka hiçbir yerde Türk yoktu. Tatarlar da dünyaca bilinmiyordu.

Sayfa : 100

اسکندر آلى سنه ايران امپراطورلغنىك حاكم مطلق
اولاشدى . شيمدى اوتوز بر ياشنده ايدى .

Sayfa 100

İskender altı sene İran İmparatorluğu'nun tek egemeni olmuştu. Şimdi otuz bir yaşında idi.

Sayfa : 100

• مؤرخلر ،

اونك شرقى آله نلشدېردېكندن بحث ايدىيورلر . فقط
اسكندر ك دورنن اولده (بايلونيا) ده ، (مصر) ده
قارنجه كي روم قايناشيوردى . اسكندر آله نلشدرمه يه
سبب اولمادى ، اونك عاملرندن بىرى اولدى .

Sayfa 100

Tarihçiler, onun Doğu'yu Helenleştirdiğinden söz ediyorlar. Ancak, İskender'in döneminden önce de Babil'de, Mısır'da karnca gibi Rum kaynıyordu. İskender, Helenleştirmeye neden olmadı, onun etkilerinden biri oldu.

Sayfa : 106

اسكندره ، اونك اولومندن سوڭرا و خاطرەسى دوام ايندىكى مدىجە، داھا فضىلە اولارق، يېڭى بىر مەھوم اورنايە چىقىدى: برھان قەنۇنىيە بىلەن جەھان تەشكىلاتى مەھومى .

برقاچ نەسل مدىجە بويۇك اسكندر ، بشريت نەزەردە بويۇكى نظامك تىئالى و مەشخىسى كېي تلىق ايدىلدى . اونى مادانا قانۇنى بىر مەخلوق بايدىلر . باشى ، نىم مەبود ، كولاك ويا مەبود . آمون سىرانك الھى تىئاللىرىلە مەزىن اولدىنى حالە ، كەندىلرچى اونك وارنلرى تلىق ايدە بىلەن خەلقلىرىنىڭ سەكلىرى اوزرىنى حك ايدىلدى ، داھا سوڭرا جەھان تەشكىلاتى فەكرىي دىكەر بويۇك بىر قوم الە آلاچق ، و رقاچ عصر ئانساندە اولدۇقچە بويۇك ، مەظلم بىر دەھى سىياسى كۆستەرە چىكەدىكە ، او قومدە روماللىردىر ؛ واوزماندە دىكەر مەھوم بىر سىرسىرى سىياسى ، سەزار ، اسكى ، عالمك ، غەرب نەسنى نەزەردە اسكندرك سىياسى كولاككەدە براقاچقىدر .

- ايشتە بو صورتە ، قىلالمىلاد اوچونچى عصر ك مېداندىن اعتباراً اسكى دىيانك غەرب مەدىنىتدە مەعاصر بشرىنىڭ ذەھنىنى ادارە ايدىن بويۇك فەكرلردىن اوچىك ئىجلىسىنى كورويورۇز . رەھبانك كىزىل ايشلردىن ، سىرلردىن و تلىقنىتندىن پازىنىڭ و بىلىكىنىڭ نە طەرىقلە مېدانا چىقىدىغىنى ، مەركەك آكللاچىنى مەركەك اوكرەتتە بىلەن مومى رەعلە ، بىتارىخ و رەفلسە مەھومنىڭ نەاصل وجود بولدىغىنى كۆستەردىك . بونى ايلك اول بىداعت چىقارانلر ،

Sayfa : 106

مردودت ایله آریستوتله یس اولدی . کذا ، بابلیرده ،
 یهودیلرده و داها سائر ساسی قوملرده ، دینک مبدده
 ودا محل مبدده تخصیص اولومان باشقا بریده اجرا ایدیلن
 -حکم بر عبادتدن ، مبدی بوتون جهان اولان و عدائی
بهانه شامل بولونان بر ره علتاً ایدیلن تعظیمه محول
 ایدمرك كیت كیده عمومی بر ماهیت کسب ایله دیکنی .
 کوستردک . شیمیدی ده ، اوچونجی فکرک ، برجهان سیاستی
فکرینک تجلیسینی کورووروز . بشریت تاریخنک سوگرامی ،
 قسم اعظمی اعتبارله ، شواریچ مفهومک ترقیسندن عبارت
 اولاجقدر ، بیلیکی ، جهانشمول عدالت ، بشری آساده
 ایچلرند زهور ایتدکلی انسانلرک ودا مستقی قوملرک
 دماغندن عرقک وجدان عمومینه انتقال ایله جکدر .

Sayfa 106

İskender'le, onun ölümünden sonra ve anısı yaşadığı sürece, giderek yeni bir kavram ortaya çıktı: **Bir dünya yasası ile dünya örgütü kavramı.**

Birkaç kuşak boyunca Büyük İskender, insanlığın gözünde bu yeni düzenin simgesi ve somutu gibi benimsendi. Onu sanki masalsi bir yaratık yaptılar. Baş, yan tanrı Herkül'ün veya Tanrı Amon Ra'nın tansal örnekleriyle süslenmiş olduğu halde, kendilerini onun mirasçıları sayabilen ardıllarının sikkeleri üzerine kazındı. Daha sonra dünya örgütü düşüncesini diğer büyük bir kavim ele alacak ve birkaç yüzyıl boyunca oldukça büyük, gösterişli bir siyasal deha gösterecektir ki o kavim de Romalılardır. **Ve o dönemin diğer önemli bir serseri kişiliği Sezar, eski dünyanın, bir Batılı görüşe göre İskender**

der'in yüzünü gölgede bırakacaktır.

İşte böylece, M.Ö. 3. yüzyılın başından başlayarak eski dünyanın Batı uygarlığında, günümüz insanlığının zihnini yöneten büyük düşüncelerden üçünün belirdiğini görüyoruz. Din adamlarının gizli işlemlerinden, sırlarından ve yönlendirmelerinden yazının ve bilginin ne yollarla ortaya çıktığını, herkesin anlayacağı ve herkese öğretilen genel bir bilim, bir tarih ve bir felsefe kavramının nasıl biçimlendiğini gösterdi. Bunu ilk önce gündeme getirenler Herodot ile Aristoteles oldu. Yine aynı biçimde Babilliler de Yahudiler de ve daha diğer Sami kavimler de dinin tapınakta ya da yerel tanrıya ayrılan başka bir yerde yerine getirilen masum bir ibadetten, tapınağı bütün dünya olan ve adaleti dünyayı kapsayan bir yaratıcıya açıkça gösterilen saygıya dönüşerek, gitgide genel bir içerik kazandığını da gösterdik. Şimdi de üçüncü düşüncenin, bir dünya siyaseti düşüncesini görüyoruz. İnsanlık tarihinin büyük bölümü şu üç kavramın gelişmesiyle sınırlı kalacaktır. Bilgi, evrensel adalet ve insani dayanışma. Bu üç kavram içlerinde belirdiği insanların ya da sıra dışı kavimlerin dimağından insanlığın genel vicdanına ulaşacaktır.

Sayfa : 114

رجوق مېودلرك بر مېود شكله فونوناسته
 (ته اوقرازی) دیرلر، وپورتق (اسکندریه) ده اولدینی
 قدار هیچ بر رده انکشاف ایتمهشدر . بو دورد
 یالکز ایکی قوم بوکا قاریشی سرکش داورانیدلر ؛ یرک
 و کولک صاحی ، تک بر ربه اساساً ایمان ایتش اولان
 یهودیلر ؛ کونسه وحدت رستانه برعبادتت پانان ایرانیلر

Sayfa 114

Bir çok tanrıların tek tanrı biçimine konulmasına teokrazi derler ve bu ilerleme İskenderiye'de olduğu kadar hiçbir yerde gelişim göstermemiştir. Bu dönemde yalnız iki kavim buna karşı duyarsız davrandılar. Yerin ve göğün sahibi tek bir yaratıcıya inanmış olan Yahudiler, güneşe ve ateşe aşın bir tapınma içinde olan İranlılar.

Sayfa : 115

قبل المیلاد اوچونجی و ایکنجی عصرده بوتون مدنی
 طلمه پک واسع بر صورتده انتشار ایدن بو (سهراپس)
 عبادتنده ، بوتون خریستیانلق دوری ائناسنده آوروپا
 طالنگ بالضروره قبول ایدمجهکی طادتلرک و طلرز اقادملرک
 شایان حیرت بر مماثلتی کوروپورز . کوره جکزه ،
 خریستیانلنگ اساس فکری ، جانلی روحی ، بشرک فکر
 تاریخنده یکی بر شیدر ؛ فقط خریستیانلنگ طاشیدینی
 و الآنده بر جوق مملکتلرده طاشیمقده اولدینی دینی
 طادتلرک ، تمثالرک و فورموللرک سترهسی ، هیچ شهباسز
 زوپتیر ، سهراپس و ایزیس معبدلرند دوقونمشدر ؛
 و (اسکندریه) دن جوق اوزاقلره قادر انتشار ایدن بو
 (نواقرازی) دورنده بوتون مدنی دنیایه پاییلان بر
 عبادتک سالکلری طرفدن حاضر لائمشدر ؛ همده ،
 قبل المیلاد ایکنجی و برنجی عصر ائناسنده .

Sayfa 115

M.Ö. III. ve II. yüzyılda bütün uygar dünyada pek geniş bir biçimde yayılan bu Serapis ibadefinde, bütün Hristiyanlık dönemi sırasında Avrupa dünyasının zorunlulukla benimseyeceği geleneklerin ve söyleyiş biçimlerinin şaşırtıcı bir benzerliğini görürüz. Göreceğiz ki Hristiyanlığın temel düşüncesi, canlı ruhu, insanın bilinen tarihinde yeni birçok ülkelerde taşımakta olduğu dinî geleneklerin, simgelerinin ve formüllerinin örtüsü; hiç kuşkusuz Jüpiter, Serapis ve İsis tapınaklarında dokunmuştur ve İskenderiye'den çok uzaklara kadar yayılan bu teokrazi döneminde, bütün uygar dünyaya yayılan bir ibadetin bağlılan tarafından hazırlanmıştır. Hem de M.Ö. II. ve I. yüzyıl boyunca.

Sayfa : 115

İskenderiye ve Hindistan

İskenderiye'nin ticarî ve علمی اهمیتى بر چوق عصرى دوام ایتدی . شیبى آشاغیده روما دولتک ظهورى حقنده ویره جکمز معلوماته طائد اولوق اوزره شونى سوبيله مکه، روما ایمراطور لفتک حکمى آلتنده اسکندریه جهانک الکبویوک تجارت مرکزى اولدی؛ روما - اسکندریه تاجرلى جنوبى هندستانده بر چوق تجارت استایونلری وجوده کتیر مشلردی . هندستانک مالاریا ساحلنده (غرانقانور) شهرنده (اوغوست) نامنه بر معبدواردی، اورادده کی تجارت قولونیسى ایکی روما طابوردی ایلمدافه و محافظه ای دیلیوردی .

Sayfa 115

İskenderiye ve Hindistan

İskenderiye'nin ticarî ve bilimsel önemi, birkaç yüzyıl sürdü. Şimdi aşağıda Roma Devleti'nin ortaya çıkışı hakkında vereceğimiz bilgilere ilişkin olmak üzere şunu söyleyelim ki Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altında İskenderiye, dünyanın en büyük ticaret merkezi oldu. Roma-İskenderiye tüccarları Güney Hindistan'da birçok ticaret merkezleri kurmuşlardı. Hindistan'ın Malaya kıyısında Granganur şehrinde Oğüst adına bir tapınak vardı. Oradaki ticaret kolonisi ise eski Roma taburu ile korunup kollanıyordu.

Sayfa : 116

شیمدی (آتہ) ایہ (اسکندریہ) نک ذہنی
 و اخلاقی فعالیتیں ، اور تا دہ گیز (آق دہ گیز) عالندہ فکر
 بشرک انکشافی بر طرفہ بر اقام دہ ، ہندک همان تمامیہ
 مستقلاً منکشف اولمش autonome ذکاتی حیاتیہ دوغرو
 توجہ ایدہلم . اورادہ بالذات کندی کوکلری اوزرنده
 پرومش اولان و صرف کندیہ خاص ماہیتہ مالک بر
 مدینتک قارشیندہ بولونوبورز . بومدینت کرک ضربدن
 و کرک شرقدن کنیش داغ مانعلری و چول منطقہلرہ
 قومشو مدینتلردن مجرید ایدیلشدی . بویارم آدایہ ایجتش
 اولان آری قیہلر ، اقرباری اولان ضربدہ کی و شوالدہ کی
 قیہلرہ تاملرینی پک چابوق فائز ایجتشلر ، و کندیلرینہ
 مخصوص طرز دہ ترقی ایجتشلردی . بوحالک وقوعی بالخاصہ

Sayfa : 116

فائز ، و داها اوتیه کچهن قبیلهلر حقنده صحیحدر . او
 قبیلهلر داها اوزمان هندستان اوزرنده منتشر بولونان بر
 مدینتک ، دراوید مدینتک قارشینده بولوندیله .

بو مدینتده ، بوقاریده اوصافی بیان ایتمش اولدیغیز
 واسعا منکشف Neolithic (نه اولتیک) حرشندن
 طبق سومر ، کرید و مصر مدینتلی کی ، نشات
 و مستقلا انکشاف ایتشدی .

او آری قبیلهلر دراوید مدینتی کنجش دیروب
 ده گئشدریلیر ، طبق غربه قارک Grecs (نه گره ، آدالرده گیزی)
 مدینتی و سامیرک سومر مدینتی حقنده باقدقلی کی .

بوهند آریلری شمال غربیده حکملری اجرا ایدن
 شرائطدن غایتله فرقلی شرائط ایچنده باشا بولوردی . داها
 سیجاق بر اقلیمده ایدیلر ، اوراده اوکوزاتی و تخمر ایتمش
 ایچکیلر اوزرینه قورولمش بر تقدی طریزی عضویت ایچون
 تخریبکار اولوردی . بوکائنه ، نباتی végétarien ر
 رژیمه تابع اولغه مجبور اولدیله ، و طوپراغک ، محصولدارانی
 سایهسنده ، مبدولا و امکسنر محتاج اولدقلی شیلری تدارک
 ایده بیلدیله . آرتیق کوجهبه بر حیات سورمه لینه سبب

Sayfa : 116

بو قدى: حصادلر و موسملر أمين ايدى. ملبوسات و مسكن
 مسألەسى كندىلرني همان هيچ دوشوندورمەزدى. اوقادار
 آز شينە احتياجلرى واردى، كە، تجارت همان هيچ موجود
 دە كىلدى. برپارچاسنى سوروب آكەسنى ايستەينلر ك
 جەلسى ايچون مەلكتەدە الآن طوپراق واردى، وپك كوچوك
 برپارچاسى كافى ايدى. سياسى حياتلرى بسىط و همان
 تەلكەسزدى؛ هيچ بر فاتح دولت هنوز ەندە ظهور
 ائتمەشدى، و مەلكتەك طيبىي حدودلرى شرق و غرب
 جەتلەندە كى قومشولرنيك جهان كىرەنە تجاوزلرني منع
 ائتمە كافى كەلكدە ايدى. ەندەك بوتون سطحى اوزرندە
 يىگىرلە كوچوك جەهوريتلر و كوچوك بىكلكلر داغلىمىش
 بولون بوردى. اكثر يا بونلر بر كويدن، بر قريەدن عبارت
 اولوب سىجە دە صلحچورور ايدىلر.

Sayfa 116

Şimdi Atina ile İskenderiye'nin düşünsel ve ahlâkî çabasını ve Ak-
 deniz dünyasındaki insan düşüncesinin gelişimini bir yana bırakalım
 da Hind'in hemen bütününüyle bağımsız olarak gelişmiş, özgür ve
 akılcı yaşamına doğru yönelim. Orada, bizzat kendi kökleri üzerin-
 de büyümüş olan ve salt kendine özgü içeriğe sahip bir uygarlık kar-
 şısında bulunuyoruz. Bu uygarlık, gerek batıdan ve gerek doğudan
 geniş dağ engelleri ve çöl bölgeleriyle komşu uygarlıklardan soyut-
 lanmıştı. Bu yanmadaya inmiş olan Arî boylar, akrabaları olan

batıdaki ve kuzeydeki boylarla ilişkilerini pek çabuk yitirmişler ve kendilerine özgü biçimde gelişim göstermişlerdir. Bu durumun ortaya çıkışı özellikle Ganj ve daha öteye geçen boylar hakkında doğrudur. O boylar, daha o zaman Hindistan üzerinde yayılmış olan Dravit uygarlığının karşısında bulundular.

Bu uygarlık da yukarıda niteliklerini belirtmiş olduğumuz, geniş biçim de yayılmış Neolitik kültüründen tıpkı Sümer, Girit ve Mısır uygarlıkları gibi doğmuş ve bağımsız olarak gelişmişti.

O Arif boylar, Dravit uygarlığını gençleştirip değiştirdiler. Tıpkı Greklerin Ege, Adalar Denizi uygarlığı ve Samilerin Sümer uygarlığı hakkında yaptıkları gibi.

Bu Hint Arifleri, kuzey batıda geçerli olan koşullardan oldukça ayrı koşullar içinde yaşıyorlardı. Daha sıcak bir iklimde idiler. Orada öküz eti ve mayalanmış içkiler üzerine kurulmuş bir beslenme biçimi, organlar için yıkıcı olurdu. Bundan dolayı bitkisel bir rejime bağlı olmaya zorlanmışlardı ve toprağın verimliliği sayesinde bolca ve emek harcamadan gereksinim duydukları şeyleri sağlayabiliyorlardı. Artık göçebe bir yaşam sürmelerine gerek yoktu. Ürünler ve mevsimler güvenilir idi. Giyim kuşam ve barınma sorunu, kendilerini hemen hiç düşündürmezdi. O kadar az şeye gereksinimleri vardı ki ticaret hiç var olmadı. Bir parçasını sürüp ekmesini isteyenlerin hepsi için ülkede, o an için toprak vardı ve pek küçük parçası dahi yeterliydi. Siyasal yaşamları basit ve güvenliydi. Hiç bir fetihçi devlet henüz Hint'te ortaya çıkmamıştı ve ülkenin doğal sınırları doğu ve batı yönlerindeki komşularının saldırgan girişimlerini engellemeye yeterli gelmemekteydi. Hind'in bütün toprakları üzerinde binlerce küçük cumhuriyetler ve küçük beylikler dağılmış bulunuyordu. Çoğunlukla bunlar bir köyden ve bir kasabadan oluşmakta olup, yaradılışa da bağlı idiler.

Sayfa : 117

فقط شرفیلاشمش آریرلک آراسنده بو بوجک بر
فکری فعالیت واردی. بو بوجک داستانی شعر تنظیم ایدیلش،
راوزمان هنوز اورتاده یازی اولمادیغدن شفاهی عنعنلر
حائده یکی نسلره تسلیم اولوغشدی. بوندن باشقا، چوق
درین حکمی مطالعات و تصورلر واردی

Sayfa 117

Fakat doğululaşmış Anilerin arasında geniş oranda bir düşün-
 sel etkinlik vardı. Büyük destansı şiir türü düzenlenmiş ve yazı-
 nın olmadığı bu çağlarda, sözel gelenekler olarak yerleşmiş ve
 yeni kuşaklara kadar getirilmiştir. Bundan başka yoğun olarak
 yargı tartışmaları ve düşüncüler vardı.

Sayfa : 117

قاستلر (مختلف خلق سنفلری)

مؤسسیمی هنوز بوتون هندستانده تعیم ایتمه مشدی ؛

براهمانلر ، اشپاز و غوز صاحی اولقله برار اجتماعی

مردیوه نك اك یوقارینه قادار چیقمامشلردی ؛ فقط

آری اولان زادکان ایلله رنگی داها قوبو اولان خلق

آراسنده، داها اوزمان، قوتله تبارزاتمش صنف تمازلری

(-یککیم) ده بر بودا راهمی، صاغ آئنده بردما ده کیرمین وار.

و فعل اولارقی آشلیماز رسده واردی. غوتاما بو عصر قلدین

برنجینه منسوبدی .

Sayfa 117

Kastlar (çeşitli halk sınıfları) kurumu, henüz bütün Hindistan'da yayılmamıştı. Brahmanlar ayrıcalık ve etki sahibi olmakla birlikte toplumsal basamakların en üstüne kadar çıkamamışlardı. Fakat Ari ırktan olan soylular ile rengi daha koyu olan halk arasında daha o zamanlarda, güçlü bir biçimde ortaya çıkmış olan sınıf üstünlükleri ve aşılması olası olmayan bir duvar vardı. Gotama bu ırklardan birincisinden geliyordu.

Sayfa : 118

بو بجران ایچنده ایکن فکرتی قطی بجراسنی ویره
 دورت نی کوزلرتی کوروندی . کیفی ایچون سیاحت
 یندیکی برصیراده اختیارلقده ایکی بوکلوم اولش برانساء
 راست کلدی . بو بدیخت ، سفیل وایبی قات اولش مخلوقک
 منظرهسی بخیلهسنه تأثیر ایندی . آراباجیسی (جاننا) :
 « حیاتک یولی بودر ، هیمز بورادن کیجهجکز ، دیدی .
 بو یخنه هنوز ذهنتده ایکن غوتاما ، ایکره نیج برمرضه مبتلا
 اولدیغندن تحمل فرسا اضطرابلر ایچنده قیورانان بر آداه
 راست کلدی . (جاننا) : « حیاتک یولی بودر » دیدی .
 اوجونجی رؤیت مدفنسز بر اقیلان ، شیشمش ، کوزلری
 پاتلامش ، قوشلر وقورتلر طرفندن بارجالامش برغش
 اولدی . بر کره داها جاننا : « حیاتک یولی بودر ، دیدی .

Sayfa : 118

خسته لق وٴلوم فكري ، هر نشه نك سوره كز
 و كولونج ماهي غوتاما نك ذهته نقش اولدى . اوزمان
 كنديسى ايله آراباجيسى چانا، داها اوزمانلرده هندستانده
 كزته تصادف اولونان سيار درويشلردن ascètes برى
 كورديلر . بو آداملر برطاقم شدتلى قاعده لره تابع اولوبورلر ،
 زمانلرينك جوغنى مراقبه و دىنى مناقشه به تخصيص
 ايديبورلردى . چونكه بو كونلرى يكنسق و كونشلى مملكتده
 برچوو كيسلر ، غوتاما كپي ، حيانى اضطراب آور
 واسرار انكيز بولوبورلردى . بو دوريشلرك داها دهرين
 برحيفت آرامقده اولدقنه اعتقاد ايديبورلردى ، غوتاما
 دىخ اونلر كپي حركت ايتك ايجون حريصانه بر آرزو
 حس ايتدى .

Sayfa 118

Bu akım içinde iken, düşüncesine kesin şekil veren dört şey gözlerine göründü. Keyif için yolculuk yaptığı sırada, yaşlılıktan dolayı iki büklüm olmuş bir kişiye rastladı. Bu şanssız, yoksul ve iki kat olmuş yaradığın oluşturduğu görüntü, hayal gücüne etki etti. Arabacısı (Çanna): "Yaşamın yolu budur. Hepimiz buradan geçeceğiz" dedi. Bu görüntü henüz belleğindeyken Gotama, iğrenç bir hastalığın pençesinde acılar içinde kıvranan bir adama rastladı. (Çanna): "Hayatın yolu budur" dedi. Üçüncü görüntü savunmasız bırakılan, şişmiş, gözleri patlamış, kuşlar ve kurtlar tarafından parçalanmış bir ceset oldu. Bir kez daha Çanna: "Hayatın yolu budur" dedi.

Hastalık ve ölüm düşüncesi, her neşenin geçiciliği ve gülüncülüğü Gotama'nın belleğine kazındı. O sırada Gotama ve arabacısı Çanna, o dönemlerde Hindistan'da pek fazla rastlanılmayan

gezgin dervişlerden birini gördüler. Bu adamlar, bir takım sert kurallara bağlı, zamanlarının çoğunu meditasyonla ve dinsel tartışmayla geçiriyorlardı. Çünkü bu, günleri tekdüze ve güneşli ülkede, Gotama gibi birçok kimseler, yaşamı ızdırap verici ve gizemli buluyorlardı. Bu dervişlerin daha derin bir gerçeği aramakta olduğuna inanılıyordu. Gotama da onlar gibi hareket etmek için içten bir istek duydu.

Şayfa : 120

هند ذهني دائما صوك درجده بووك بر زهد ايله
صيام ، سهر و قيام و سائر رياضته اقتدار و علمه و صوك
مكن اولديغه اينانغه متايل
بولومشدر ؛ غوتاما دني همان
 او زماندن اختياراً بو اعتقادى
 فعل و حقيقتنه ايسال ائجه
 قرار و برمشدى . شاگرد و
رفيقلاردن بش كيشي ايله
Vindhya (وينديا) داغلىنىك
بر بوغازنه ، كيشف اورمانك
اورتاسينه جكيلهرك اوراده
كندىنى صيامه و مدتش
رياضته ترك اتمشدر . صبحي
د ساقه نيك آلتنه آسلىش
برجا كك سبي كبيء بايلىدى .
قطره ريشه رغماً حياتي
حقيقت اوزرينه قورمش اولديغه
كندى حسي و قناعتى بو قىدى .

Sayfa : 120

بر کون جهانی ضعفه رغماً
 دوشونمه چالیشارق بورومکده
 ایکن سنده لیدی، و بائین بر حاله
 یره دوشدی . کندیته کلدیکی زمان سحر بازلفه بگزمین
 شو تحصیل علم اصولنک نه قادر عبث اولدیغی حس
 ایندی .

علی الماده غدالر آلتی و آرتق هند و ریاضت حیانتدن
 واز کجک است، دیکی زمان بش بولداشی حیرت ایچنده
 قالدی . حقیته وصول ممکن ایبه بو امکانک صاغلام بر
وجود و آنی بیلنمش بر دماغ ایله داها قولای اولاجغی
آکلامیشدی . بویه بر تصور تمامیه ملکتنک و زمانک .
 فکر لینه مفاریدی . غوتامانک شا کردلری ، کندیسنی

Sayfa : 121

توک ایندیله ، (به ناره س) شهرینک بولنی طوتدیله . بویوک
 چاک صوصمشدی . خارقه نما غوتاما شهرتدن سقوط
 ایتمشدی .

غوتاما ، قرق سنه ، تاریخده کیمسانک دوشمه دیکی
 بر بالکزلق ایچنده قالارق ، زحمتله کندیسنه ضیایه دوغرو
 بر بول آچیفه چالیشدی .

Sayfa : 121

ذهن واسع و معضل بر مسئله طاقيدىنى زمان آدىم
آدىم ايلرلەر ، موقعلارنى محکم ايدەر ، واصل اولدینى
 تر قیلرک فرقه بيله وارماز ، تا که تا کهمان ، امته بر
 ایشیق ایلییورمش کبی ، مظفرتی قارشینده کورسون .
 احوالک غوتاما ایچون نه صورته جربان ایندیکی آگلا .
 شیلعدهدر . یک چیک ایچون برنهرک کنارنده بویوک بر
 آغاجک آنته اوتوزمش اولدینى بر صیراده کندینى
 نوره غرق اولمش حس ایندی . آرتیق حیالک قولای
 بر بنى اولاجنى ظنی کندینسه کلدی . نقل ایدیورلرکه ،
 بوتون کون و بوتون کیجه تفکرانته دالین بر حاله قالدی ،
 اوندن سوکرا رقتنى طله تبلیغ ایچون آباغه قالدی .

غوتامانک نعلیاید لرانه بر برینه ضد

غوتامانک بسیط تاریخی بوندن عبارتدر : بو تاریخ
 قدیم متلرک مقایسه سندن استنباط اولوغدهدر . فقط
وسطی ذهنیده کی انسانلر ایچون شاشیلاجق شیلر و ایصهار لاما
مجزه لر لازمدر

Sayfa 120

Hint düşüncesi her zaman yoğun bir biçimde kendini ibadete vermeyle, oruç, büyü ve reankamasyon ve benzeri perhiz yöntemiyle güce ve bilime ulaşmanın olası olduğuna inanmaya eğilimlidir. Gotama da hemen o andan başlayarak bu inanç hareketine ve gerçeğe ulaşmaya karar vermişti. Öğrendi ve eşlerinden beş kişi ile Vindya dağlarının bir boğazında, yoğun ormanlar ortasında bir yere çekilerek orada kendisini oruç ve perhizlere vermişti. Öğretisi, "gök kubbesi altına asılmış bir çanın sesi" gibi yayıldı. Ancak her şeye karşın, duygularını gerçek üzerine kurmuş olduğu konusundaki duygu ve yargılarından emin değildi. Bir gün bedensel zayıflığa karşın düşünmeye çalışarak yürümekteyken sendeledi ve baygın bir durumda yere düştü. Kendine geldiği zaman büyücülüğe benzeyen bu eğitim sisteminin ne kadar saçma olduğunu duyumsadı. Sıradan gıdalar almak ve artık Hint perhiz yaşamından vazgeçmek istediğinde, beş yoldaşı şaşkınlık içinde kaldı. Eğer gerçeğe ulaşmak olanaklı ise bunun sağlam bir beden ve iyi beslenmiş bir bellekle daha kolay olacağını anlamıştı. Böyle bir düşünüş bütünleriyle, ülkenin ve dönemin düşüncelerine aykırıydı. Gotama'nın öğrencileri kendisini [sayfa 121] terk ettiler. Banaras kentinin yolunu tuttular. Büyük Çan susmuştu. Gotama'nın ünü kaybolmuştu.

Gotama kırk yıl boyunca, tarihte kimsenin düşünmediği bir yalnızlık içinde kalarak, zorluklar içinde kendisine ışığa doğru bir yol açmaya çalıştı.

Akil geniş ve ayıplanmış bir soruna takıldığı zaman, adım adım ilerler ve mevkilerini tahküm eder ve ulaştığı ilerlemenin ayırına bile varmaz. Ta ki birden bire çekinceli bir ışık yayılıyor gibi başansını karşısında görene kadar. Durumun Gotama için nasıl geliştiği anlaşılmaktadır. Yemek yemek için bir nehrin kenarında büyük bir ağacın altına oturmuş olduğu bir sırada, kendisini bir ışığa girmiş gibi duyumsadı. Artık yaşamın kolay bir şey olacağı sanısını hissetti. Anlattıklarına göre, bütün gün ve bütün gece düşünceye dalmış bir durumda kaldı. Ondan sonra düşüncesini dünyaya anlatmak için ayağa kalktı.

Gotama'nın basit tarihi bundan ibarettir. Bu tarih, eski metinlerin

karşılaştırılmasından oluşmaktadır. Ancak sıradan anlayıştaki insanlar için şaşılacak şeyler ve ısmarlama mucizeler gerekmektedir.

Sayfa : 122

Gotama .

نہایت اونلری نۆرك كندېښنده اولدېښنه اقناع ايتديكي
 زمان اونی بودا Boudha اسميه سلاملادیلر . داه
 اوزمان هندده ، اوزون فاصلهلرله حکمتك La sagesse
 به اينديكي و(بودا) نامی ویریلدن منتخب بر کیمسه نك
 آغزیه بشریت تبلیغ وایصال اولوندیښی اعتقادی موجود
 ایدی . هندیلر اوندن مقدمده بر جوق بودالرك كلوب
 كچديكنه قانع ایدیلر : غوتاما بودا، اولسه نك سو گنجیسندن
 عبارت ایدی . فقط كندېښنك بو نظریه نی تصدیق
 و بو عنوانی قبول ایتدیكي شهیلدر . نظرلرنده هیچ رزمان
 كندېښنی بودا اولارق كوستره مكددر .

Sayfa 122

Gotama, en sonunda ışığın kendisinde olduğuna olan inandırıktan sonra, onu Buda adıyla selamladılar. Daha o dönemlerde bile Hind'de uzun aralarla hikmetin yere indiği ve Buda adı verilen seçilmiş bir kimsenin ağzıyla insanlığa bildirildiği ve ulaştırıldığı inancı vardı. Hintliler, ondan önce de birçok Buda'ların gelip geçtiğine inanıyorlardı. Gotama tanısı o zincirin son halkasıydı. Ancak kendisinin bu görüşü onayladığı ve bu ünvanı benimsediği kuşkuludur. Söylevlerinde hiçbir zaman kendisini Buda olarak göstermemektedir.

Sayfa : 122

غوتامانك اساسلى تلقين و تعليمى - منابهك تدفيندن
واضحاً استنباط اولوندىنى اوزره - بسيط ، واضح ،
وزمانزدهكى فكر لره تام بر آهنگ دائره سنده در .
بو، هيچ شهبه سز ، دنيا به كلن اك نافذ ذكلردن برينك
تره سيدر .

غوتامانك شاگردلرینه ایراد ایندیكى نطقلردن
فلسفه سنك روحنى تمثيل ایدن قسملره ، بلا اعتراض اك
موتوق شكلىرى آلتده مالكنز . غوتاما ، حياتك بو تون
فاله و كدرلرینه سبب اولارق دويمقى بيلمه ن خودكامله موزى
كويتمكده در . اضطراب ، ديور ، بزم طمعكار فردى جزدن ،
مقدس آرزونك و بردينى عذابدن ايلدى كلير . بر انسان ،
شخصى آرزونك بو تون شكلىردن قور تولما دجه ، حياتى
آنديشدن عبارت قالير ، بو حياتك اوچنده غم و غصه دن
باشقا برشى بولاماز . آرزو باشليجه اوچ شكلى اكتساب
ايدره ، و هر اوچي ده فنا در . برنجيسى شهبانيت در . ايكنجيسى
فردى مخلدیت آرزوسى در . اوچونجيسى مال و ثروت
سرحسى در . بو آرزولرك جهيسى حكومضيط آلتنه آليايدر
يعنى انسان كنديسى ايچون باشامقدن فارغ اولمايدر - كه
نام برسكون و آسودكى ايچنده باشا بايلهلم . فقط بو آرزولر
منلوب ايديلوب ده آرتيق حياتزه اجراى حكم ايدمه به چك
بر حاله كليرمه ، ضميرك برنجى اشخصى مفكره مزدن
آتيليرمه ، او زمان حكمتك اك بو كلك درجه سنه (تيروانا) به ،

Sayfa : 122

روحك بكون و آسودكيتنه واصل اولمش اولورز .
 زرا (نبروانا) ، برچوق كيمسەرك يا كېش اولارق ظن
 ايندكلى كى ، ذى شعور موجودك انطفاى دىك
 ده كېلر ، بلكە ضرورى اولارق حياتى باياغىلاشديران ،
آجىقلى و با قورقونج بر حاله كترەن دە كرسز و شخصى
خايلرك القاسيدور .

Sayfa 122

Gotama'nın köklü öğretisi ve eğitimi –kökeninin incelenmesinden açıkça tespit edildiği üzere- basit, açık ve zamanımızın düşünceleriyle tam bir uyum içerisindedir. Bu, hiç kuşkusuz dünyaya gelen en etkili zekâlardan birisidir.

Gotama'nın öğrencilerine söylediği söylevlerinden öğretisinin ruhunu temsil eden kısımlara, en güvenilir biçimler halinde sahibiz. Gotama yaşamın bütün amaç ve acılarına neden olarak, doymak bilmeyen açgözlüğümüzü göstermektedir. Acı diyor, bizim yefinmeyen bencilliğimizden dolayı kutsal isteğimizin verdiği eziyetten ileri gelir. Bir insan bireysel tutkunun bütün şekillerinden kurtulmadıkça, yaşamı endişeden ibaret kalır ve bu yaşamda, uzun süren kaygı ve endişeden başka bir şey bulunmaz. Tutku, başka üç biçimde bulunur ve her üçü de zararlıdır. Birincisi şehvete düşkünlüktür. İkincisi bireysel sonsuzluk isteğidir. Üçüncüsü ise mal ve servet tutkusudur. Bu isteklerin bütünü de denetim altına alınmalıdır -yani insan kendisi için yaşamaktan vazgeçmelidir- ki tam bir huzur ve rahatlık içinde yaşayabilelim. Ancak, bu tutkular yenilip de artık yaşamımıza yön veremeyecek bir duruma gelirse, kişisel düşünüşümüzden atlırsa, o zaman bilgeliğin en yüksek düzeyine (Nirvana), ruhun huzur ve rahatlığına ulaşmış oluruz.

Çünkü Nirvana, birçok kimselerin yanlış olarak sandıkları gibi bilinçli bir varlığın yok olması demek değildir. Belki de zorunlu olarak yaşamı sıradanlaştıran, acıklı ve korkunç bir duruma getiren değersiz ve kişisel amaçların ortadan kaldırılmasıdır.

Sayfa : 123

بحق بوندہ روحك سكون و آسودگيى مآله سنك
اك مكمل تحليكه مالكز . هر حقيق دين ، هر فلسفه
كنديمزى كنديمزدن داها بونكك بر شيك ايچنده ترك
واهمال ايجه نيزى توصيه ايدهر .

گيم كه حياتى قورنارمق لايسته ،
او حياتى محوايجه ليدر ، شكند . كي
ايچينل آيى تماميه بو درسى
ورور .

بو كتابدن آكلایيلىد بكمز
صورتيله ، تاريخك وردی
درس تماميه بودانك تلقین
و تعلیمه مطابق كلكددر .
نه اجتماعى نظام ، نه امنیت ،
نه آسایش ، نه سعادت ، نه
قلب ، نه حاکیت ، نه قراللق ،
انسانلر كندیلرندن داها
بونكك بر شيك ايچنده كندیلر
ترك و اهمال ايچرلر سه عدالت

Sayfa : 123

اوزریشه تاسس ایدمهز .

« حیاتیات » تکاملنک تدقیق

دخی تمامیه عینی و تیره بی عرض

ایدور : دار ، فردی تجربه لر

جهاننک داها واسع بر موجودینه

التحاقی ! داها واسع منافع

دوشوننک اوزره کیدی اونیونق

بر زنیایدن ره یولقیدر .

کمال قسک اونودولماسی نام

اولایدور . غوتامانک کوروش

نقطه لرندن ، اولومک سبب

اولدینی تدعش ، عادی ، حقیر ، فردی موجودیتنک نامتناهی

دوامنی کورمک آرزوی شدیددی . کمصریلیری و اونلردن

دین اوکره نعلری عبودیتکارانه مراسم و سحر لرله مبدله

طیقمشدی . اوده ، طبق شهوتپرستلک ، طمع و یا کین

قادر چیرکین و مضر بر شیدور . غوتامانک دینی ، صراحت« لا عوتلق » دینلرله مخالفت حالدهدر . تلقین و تعلیمی دهآچیقجه ریاضته ، تارک دنیا لقه مخالقدور ؛ چونکه ریاضت

Sayfa : 123

و نارك دياتقده شخصی اضطرابلره شخصی بر مظهرت
 ثابت خصوصنده بیسط بر تشبثدن باشقا برنی دکلدن .
 فقط حیاتک بالذات قاعده سنه ، حیات بشرک قدر
 و منزلتی ایندیرون اوج باغنی آرزودن رهامزی تأمین

Sayfa : 124

ایدمک اولان آریا یوک نظر ایندیگمزدن ، غوتاماک
 تلقین و تعلیمی بزه آرتیق او درجه وضوح ایچنده
 کورونتمکدهدر . بونکده سببی فایته آشکاردر : غوتاما
 تاریخی کورمه پور ، و طایچا پوردی ؛ بشرک زمان و مکان
 آراستده کی مفصل و معظم سرگذشتی حقیقده بر فکری
 یوقدی . او یالکیز کندی زمانک و قومنک فکرلری
 بیلیوردی ؛ یوقوم ایسه حیاند مؤید بر تکرر و تجدید
 کوروردی . دائماً عینی دور دونوب کلکده ایدی :
 بر کائنات باشقا بر کائناتی ، بر بودا باشقا بر بودایی تعقیب
 ایلیوردی : ساکن و راکد اسکیلهشن بر دور و انتقال
 کائناتی ؛ بشرینک بوتوک بر فائله عدالت حائده الهک
 نهایتس حکم و تقدیر برنی تعقیب ایندیکی فکری بو ائناده
 بابلده ، ساسی شعورده کندینسی کوسترمش اولان یوقفکر ،
 بودانک محیطده تجلی ائتمشدی . مع مافیله ، بواحترازی
 قیدارله برابر ، سکز جلالی یول le Chemin aux Huit
 Embrenchements تلقینسنده دهرین بر حکمت منطقیدر .

Sayfa 123

Kuşkusuz bunda, ruhun huzur ve rahatlığı sorununun en doğru çözümlenmesine sahibiz. Her gerçek din ve her öğretisi, kendimizi kendimizden daha yüksek bir şeyin içine bırakmamızı ve savsaklamamızı önerir. "Kim ki yaşamını kurtarmak ister, o yaşamı yok etmelidir" biçimindeki İncil ayeti, bütünüyle bu dersi verir.

Bu kitaptan anlayabildiğimiz biçimiyle tarihin verdiği ders, bütünüyle Buda'nın öğretisi ve eğitimiyle uyum göstermektedir. Ne toplumsal düzen, ne güvenlik, ne huzur, ne mutluluk, ne zorbalık, ne egemenlik, ne krallık; insanlar kendilerinden daha yüksek bir şeyin içinde kendilerini terk ve ihmal etmezlerse, adalet gerçekleşmez. "Yaşamsal" gelişmenin incelenmesi de bütünüyle aynı yolu gösterir. Dar ve kişisel deneyimler dünyasının daha geniş varlığa katılımı! Daha geniş, aykırı düşünmek için kendini unutmak; bir zindandan kurtulmaktır.

Nefis, bütünüyle unutulmalıdır. Gotama'nın görüşüne göre ölümün neden olduğu şiddet, bayağılık, hor görme, bireysel varlığımızın sonsuzluğunu görme isteğine bağlanma eğilimi ki Mısırlıların onlardan din öğrenenleri, kulluk törenleri ve büyüleriyle tapınaklara tkamıştır. O da aynı biçimde şehvet düşkünlüğü, açgözlülük ve kin kadar çirkin ve zararlı bir şeydir. Gotama'nın dini; açıkça tek tanlığa karşı hale gelir. Öğretisi ve eğitimi; açıkça perhize ve dünyayı bırakmaya karşıdır. Çünkü; perhiz ve dünyayı bırakma düşüncesi, bireysel acılarla kişisel başarıya ulaşmak için sıradan bir girişimden başka bir şey değildir.

Ancak, yaşamın bizzat kendi kuralını, insanlık yaşamının kaderi düzeyine indiren üç sıradan tutkudan kurtuluşu sağlayacak [sayfa 124] olan Ariya yoluna baktığımızda, Gotama'nın öğretisi ve eğitimi bize artık oldukça anlaşılır görünmektedir. Bunun da nedeni çok açıktır: Gotama tarihi göremiyor ve tanımıyordu. İnsanlığın zaman ve mekân içindeki ayrıntılı ve muazzam serüveni konusunda bir fikri yoktu. O sadece kendi zamanının ve kavminin düşüncelerini biliyordu. Bu ka-

vim ise yaşamda sonsuz bir yinelenme ve yenileşme görürdü. Sürekli aynı dönüş gerçekleşmekteydi. Bir evren başka bir evreni, bir Buda başka bir Buda'yı izliyordu. Sessiz ve durgun bir biçimde eskileşen bir dönem ve evrenin dönüşümü! Bu sırada Babil'de Sami bilincinde kendini göstermiş olan insanlığın bir amaç için Tanrının sonsuz yar-gı ve kabulünü izlediği düşüncesi de yine Buda'nın bölgesinde orta-ya çıkmış. Böyle olmakla birlikte kesin olmayan kayıtlara göre, se-kiz çatallı yol anlayışında derin bir bilgi saklıdır.

Sayfa : 125

بودايه نسبت ايديان Karma دو قترينى بوراده مناقشه
 ايدىچك دكاز ؛ چونكه بودوقترين زوال بولمفه محكوم
 بر فكر لر طلكه طاندر . هرانلك حياتنده اجرا ايديهن
 ايلك ويا فنا نلك - امضاح ايديه ميهن بر طريق ايله يوريجي
 حياتك عيى اولاجنى قبول اولونان - مستقبل بره وجودينك
 سعادت ويا فلا كته باعث اولدينى فرض اولونويوردى .
 بوكون هر بر يرك وقتاندىن سوكراده - استقبالك حال
 حاضرده كي فعل وحر كتر يرك ضرورى نتيجه لرندن متأثر
 اولماسى اعتباريله - باشامقده بردوام اولدينى آكلاپورز ؛
 فقط مر فردى حياتك ذات و ماهيت جهتيه تكرر
 ايدىچكى ضرورى عد ايتجهز . حال بوكه ، بر آرز اول
 سويله ديكىز كي ، هند ذهنينى بردوردم cycle شكلنده
 تكرر لو فكريله دولودر ؛ او ذهنيته كوره مرئى مطلق
 ركون تكرار حصوله كلهچكدر . انسانلك بويله بر فرضه
 قبول ايتش اوللارى تاميله ظيميدر ؛ وفي الحقيقه ، بحليات
 ساخله اينديكى آنه قادر احوالك هپ بو بولده جريان

Sayfa : 125

İntidihî Aklaşiya. Qede. Dr. بوکونکی علم، وضوح ایله اثبات

۱

ایدیورگا ، هیچ رضی ، بزم اینتاقاسنه متابل اولدیغیز
 کنی ، عینله تکرار حصوله کلغیز ؛ هرکون کچن کوندن
 نامتاهی کوچوک بر مقدارده داها اوزوندر ؛ هیچ برقل
 کچن نسلک ناس تمام مطابق و مقابیل ده کیلدر ؛ تاریخ
 هیچ بزمان تکرر اجمد ؛ بوتون اشیا صبرالرنده همان
 هیچ نوکشمز مقدارده تحویل و تبدل موجود اولدیغی
 بوکون دیک ایدیوروز . دنیاده یگی اولمايان هیچ
 برشی بودر . فقط بزم بو عمومی فکرلر بزه بودانک
 عمومی فکرلی آراسنده کی مغایرت ، غوثامانک عیسان
 مقدم آلتنجی عصرده حیاتی آسارتدن قورنارینه سایی
 اولارق تصور ایندیگی پلاک ، ده بریشکنی و مکملکنی ،
 ایلیکنی و عظمتی ، اوزماه قدارمشی کوروله مش حکمت
 و فطانتی تقدردن بزی منع ایدهمیز .

Sayfa 125

Buda'ya mâl edilen Karma öğretiyi, burada tartışacak değiliz. Çünkü bu öğretiyi, yok olmak durumundaki düşünceler dünyasına atıftır. Her insanın yaşamında yaptığı iyilik ya da kötülüğün –açıklanamayan bir yol ile yorucu yaşamın aynı olacağına benimsenmesi-başlı başına varoluşun mutluluk ya da bahtsızlığına neden olduğu düşünülüyordu. Bugün her birimiz, ölümden sonra da –geleceğimizin şu andaki eylem ve tavırlarımızın zorunlu sonucu olarak- yaşayacağımızı anlıyoruz. Ancak, her bireysel yaşamın kişi ve

içerik bakımından yenileneceğini zorunlu sayamayız. Oysaki az önce de söylediğimiz gibi Hint anlayışı, bir döngü biçimindeki yinelenme düşünceleriyle doludur. O anlayışa göre her şey, bir gün kesinlikle gerçekleşecektir. İnsanların böyle bir teoriyi benimsemiş olmaları, bütünyle doğal bir şeydir. Doğrusu, şansın müdahale ettiği ana kadar sürecin hep bu yolla ilerlediği anlaşılmaktadır. Bugün evren açıkça kanıtıyor ki hiçbir şey bizim inandığımız gibi aynı olarak yinelenmez. Her gün, geçen günden -belli olmamakta birlikte- biraz daha uzundur. Hiçbir kuşak bir öncekiyle tam olarak uyumlu ve bir öncekinin tam karşılığı değildir. Tarih, hiçbir zaman yinelenmez. Var olan şey, hiçbir zaman tükenmez. Maddenin miktarında dönüşüm ve başkalaşımın var olduğunu bugün anlıyoruz. Dünyada yeni olmayan hiçbir şey yoktur. Ancak bizim bu genel düşüncelerimiz arasındaki farklılık, Gotama'nın İsa'dan önce VI. yüzyılda (insanlığı) esareten kurtarma amacıyla düşündüğü planın derinliğini ve olağanüstülüğünü, iyiliğini ve büyüklüğünü ve dahası o zamana kadar benzeri görülmemiş bilgi ve fetanetini takdir etmekten bizi alıkoymaz.

Sayfa : 126

باشقا بعضی خصوصاً ، بودیزمک بو ایلیک شکلی
 شیمی به قادر ملاحظه ابتدایکمز بوتون دینلردن فرقلی
 ایدی . بودیزم هرشیدن اول بر حیات قاعده سی ایدی ،
یوقسه عبادتلردن و قوربان و آداقلردن مرکب بر دین
ده کیلیدی . بودیزمک مبدلری یوقدی ، و آداقلره ،
قوربانلره بر ویرمه دیکندن ، رسیسی راهیلرده محتاج
ده کیلیدی. علم عقائدی théologie ده یوقدی . اودورد
هندستانده طائنان صاحبزوا کثرتاً قابا الهلرک موجودیت
 چقیقه سی . نه قبول ، نه ده رد ایلمه دی . لولولری ساده جه
 سکوت کیوردی .

Sayfa 126

Budizm'in bu ilk biçimi, şimdiye kadar üzerinde derinliğine düşündüğümüz dinlerden başkaydı. Budizm, her şeyden önce bir yaşam ilkesiydi. Yoksa tapınmalardan, kurban ve adaklardan oluşmuş bir din değildi. Budizm'in tapınakları yoktu. Adaklara ve kurbanlara yer vermediği için resmi rahiplere de gereksinimi yoktu. Teoloji de yoktu. O dönemde Hindistan'da benimsenen, sayısız olan ve çoğunlukla kaba bir biçimde bulunan tanrıların varolduğu gerçeğini ise ne benimser, ne de reddederdi. Onları yalnızca söz konusu değilmiş gibi geçiştiriverirdi.

Sayfa : 137

، روما ایمپراطورلری ، کندیسندن اولکی
 بو یون ایمپراطورلقلرخلاننه ، بو یوک برفاتمک ابداع ایندیکی
 برآردکلدی.

Sayfa 137

Roma İmparatorluğu, kendisinden önceki bütün imparatorlukların tersine büyük bir fatihin ortaya koyduğu bir eser değildi.

Sayfa : 137

قبل المیلاد (۱۴۰۰) سنهت دوغرد ، یعنی آثور
 ایمپراطورلقلنک دوغماسندن ، طرووا محاصره سندن ،
 و (قنوسوس) ک نهاق تخریبندن اول ، فقط (درونجی
 آمه نویس) زمانندن سوکرا ، اسپایاکی ، اینالیاده
 اغلب احوال ، هنوز اساسی بر عرق اولان (ایبر) ویا
 آق ده کیز عرقه منسوب قویو رنگلی بیاض بر قوم ایله
 مسکون بولونمقده ایدی . مملکتک اصل اهلینسکی تشکیل
 ایمن بو خلق ، اغلب احوال ، نفوسجه سیرک و مدنیتهجه

Sayfa : 137

گری ایدی. لکن اووندن بری ایتالاده یونانستانده اولدی
کی ، برطانی آری قوملر جنوبه دوشور گلکه باشلامدی.
قبل اییلده (۱۰۰۰) سنه نندن اعتبار آ شهابن کلن برطانی

Sayfa : 138

مهاجرلر ، شمالی و مرکزی ایتالانک اک بووک
قمنده برلشمش یونانستانده اولدی کی ، داها
قوبو رنگلی سقلاری ایله تصالب و اختلاط ایتمش بولو.
نیورلردی. بوئر آری لسان زمره لرندن ایتالان زمره سی
تأسیس ایندی لر . بوئر هر هانکی دیگر بر زمره یه نسبتله
کالت (قائلک Gaelic) زمره سنه یاقین ومشابه ایندی لر.
تاریخی نقطه نظر دن بو لهجه لر دن اک زیاده دقته شایان
اولانی (بیر) نهرینک جنوب و شرقنده کی او اولرده برلشمش
بولونان لاتین قبیله لر ی طرفندن قونوشولانی ایدی .
بوسیرالرده یونانیلرده یونانستانده برلشمش بولونیورلردی .

شیمدی ده دگیزه آچیلار ق جنوبی ایتالیا و سیسیلیا یه
کییورلر ، اووراده تأسیس ایندیورلردی . متعاقباً
فرانس ساحلری بوغجه برطانی مستملک لر تأسیس
و براسکی نیکه مستملک سنک وقتیه بولوندی بر
موقعه ده مارسیلیانی بنا ایندی لر . ده گیزدن چوق
دقته شایان دیگر رقوم داها گلشدی . کندیلرینه
اغانا اولیق اوزره بر افش اولدقلری تصور لر کور .

Sayfa : 138

حکم و یرمک لازم کلیرسه، یونلر، اسمرسی، زنده
 بر قوم ایدی؟ یونلر اغلب احتمال، یونانلیلر طرفدن
 یونانستان و آسیای صغرا ایله یونلرک آراسنده کی
 آعالردن سورولرک حیقاریلان آعالر ده گیزینک
 داسمر بیاض، قیبلرلرندن بری ایدی. اولجه
 قنوسودن وعینی عرقه منسوب اولان فلسطینلیلرک
 فلسطینده کی برکشمه سندن بحث ایتمش ایدک.

ایتالیاده تسبیه ایدلرکری وجهله بو (تروسک) لر،
 قرون قدیمده دن بری آسیائی برمنشاه مالک
 اولوق اوزره طانییورلردی. بو عتمه نی، لاتین
 شاعری ویرژیل virgil، لاتین مدینتی آسیای
 صغرادن کلن طروروالی مهاجرلرک آری عدایده،
 Aeneid (ننهئید) داستانیه ربط ایتمک جاذبه لی
 برفکر تشکیل ایدمسه ده، اغلب احتمال معقول
 و محق دکلدر. (لکن طروروالیلرک کندیلری ده،
 اغلب احتمال فریکیا لیلرله مناسبتدار آری بر قوم
 ایدی). بو تروسک قومی، بوتون مملکتده

طانییق پاشایان آری قیبلرک ائدن تیبرنهری شمانده کی
 ایتالانک قسم اعظمی فتح ایتدیلر. تروسکلرک اطاعت
 آنته آلدقلری ایتالیا اهاالیسی اوزرنده حکم سورمش
 اولساری، بوسورتله آریلرک حقوقی حائز بولوندقلری
 یونانستانده کی وضعیتک عکسنه بررول ایفا ایتمش بولونماقاری
 محتملدر.

Sayfa : 138

قبل الميلاد تقريباً (٧٥٠) تاريخي نده كى شرائط
 ووضعتى قابطاسلاق كوسترمك اوزره نظر اعتباره
 آنه يهك اولان بو بجهنده كى برنجى خريطه ، فنيكه
 تاجرلىك آفرقا واسپانيا ساحللىرى بو بجه وجوده

Sayfa : 139

اوصيرالده ايتالياده بولونان قوملى آراسينده
 مدنتمحه الكزياده ايلرده اولانلر تروسكلر ايدى .
 ميكن طرز معماريسنده متين قلعهلر انشا ايدى بولور ،
 معدن ايشلمك صنعتنه واقف بولونورلر ؛ خارجدن
 ادخال ايندكلرى چوق كوزمل بر تپيده كى يونان
 طوپراق معمولاتى ، چاقاق و چوملكلى قوللا .
 نيورلردى . تير نهرينك ديكر جهنده كى لاتين
قييللىرى ، تروسكلره مقابله ايدى بولور پك باربار
 ايدىلر .

Sayfa 137

Milâttan önce 1200 yılına doğru, yani Asur İmparatorluğu'nun doğmasından, Truva kuşatmasından ve Kanosus'un en son yıkımından önce, ancak IV. Amonebis'in zamanından sonra, İspanya gibi İtalya'da da büyük bir olasılıkla köklü bir ırk olan İber ya da Akdeniz ırkından olan koyu renkli beyaz bir kavim bulunmaktaydı. Ülkenin asıl yerlilerini oluşturan bu halk, büyük bir olasılıkla nüfus olarak az ve uygarlık bakımından geriydi. Ancak, o zamandan baş-

layarak İtalya'da da Yunanistan'da olduğu gibi bir takım Arî kavimler güneye doğru gelmeye başlamıştı. Milâttan önce 1000 yılından başlayarak kuzeyden gelen bu [sayfa 138] göçmenler, Kuzey ve Orta İtalya'nın büyük bir kısmında yerleşmiş ve Yunanistan'da olduğu gibi kendilerinden önce buraya yerleşmiş olan daha koyu renkli halkla karışıp kaynaşmış bulunuyorlardı. Bunlar, Arî dil topluluklarından İtalyan grubunu oluşturdular. Bunlar, diğer bir topluluğa göre Kelt topluluğuna yakın ve benziyorlardı. Tarihi bakış açısından bu lehçelerden en çok dikkati çeken, Tiber ırmağının güney ve doğusundaki ovalarda yerleşmiş bulunan Latin kabileleri tarafından konuşulan dildi. Bu sıralarda Yunanlılar da Yunanistan'da yerleşmiş bulunuyorlardı. Şimdi de denize açılarak Güney İtalya ve Sicilya'ya geçiyorlar ve oralarda yerleşiyorlardı. Arkasından Fransa kıyılarınınca bir takım sömürgeler kurdular ve daha önceden eski bir Finike sömürgesi olan bir bölgede, Marsilya'yı oluşturdular. Bu sıralarda deniz yoluyla dikkati çeken bir kavim daha gelmişti. Onlardan kalan resimlere göre karar verecek olursak, bunlar esmerimsi tenli, dinç bir kavimdi. Bunlar, büyük olasılıkla Yunanlılar tarafından Yunanistan'dan ve Küçük Asya'dan ve bunların arasındaki adalardan sürülerek çıkanlar, adalar denizinin "esmer-beyaz" kabilelerinden biriydi. Daha önce Konosus'dan ve aynı ırktan olan Filistinlilerin Filistin'e yerleşmesinden söz etmiştik. İtalya'da adlandırıldıkları şekliyle bu Etrüskler, tarih öncesinden beri Asya kökenli bir kavim olarak biliniyorlardı. Bu söylenceyi Latin şairi Virjil'in Latin uygarlığını Küçük Asya'dan gelen göçmenlerin eseri saydığı Aneid Destanı'na bağlamak, çekici bir düşünce olsa bile büyük olasılıkla akla ve doğru değildir. (Ancak Truvalıların kendileri de büyük olasılıkla Frigyalılarla ilişkili Arî bir kavimdi.) Bu Etrüsk kavmi, bütün ülkenin her yanında dağınık olarak yaşayan Arî kabilelerin yerleşmiş oldukları Tiber ırmağının kuzeyindeki İtalya'nın büyük bir kısmını ele geçirdiler. Etrüsklerin yönetim altına aldıkları İtalyan halkı üzerinde egemenlik kurmuş olmaları dolayısıyla Arîlerin karşı karşıya bulunmuş oldukları durum, Yunanistan'daki duru-

Sayfa 139

Roma'yı kuran Romulus ve Romus adındaki iki kardeşin hikayesini, bebekken terk edilmeleri üzerine bir dişi kurt tarafından nasıl alınıp emzirildiğiyle ilgili efsaneyi, hemen herkes dinlemiştir. Şimdiki tarih yazarları, bu [sayfa 140] hikâyeye çok az değer vermektedir. Roma'nın kuruluş tarihi olarak milâttan önce 753 yılı anılmaktadır. Ancak, Roma forumu altında bu tarihten çok daha eski bir döneme ait bir takım Etrüsk mezarları bulunmaktadır. Ve Romulus'un mezarı olarak bilinen mezarın üzerinde, henüz çözülmemiş Etrüsk yazısı bulunmaktadır.

Sayfa : 140

روماليں ايليه آروسكلر آراسندهكى مجادله نك صفحه لرني
 بوراده تفصيل ايده ميژ . آروسكلر داها ابي مجهز ، داها
 مدتي و قوسجه داها كثير ايديلر ، بوندن دولايي شايد
 روماليں ، يالكز باشلرينه آروسكلره قارشى مجادله بهيجبور
 قاله ايديلر ، احتمال ، وضعت كنديلري ايجوق جوق مشكل
 اولاجقدي .

Sayfa 140

Romalılarla Etrüskler arasındaki savaşın aşamalarını burada ayrıntılı olarak veremeyiz. Etrüskler daha donanımlı, daha uygar ve nüfus olarak da daha kalabalıktılar. Bundan dolayı eğer Romalılar, yalnız başlarına Etrüsklere karşı savaşmak durumunda kalsaydılar, olasıdır ki durum kendileri için çok zör olacaktı.

Sayfa : 144

ا بوندن دولاييسدو گه روما
دولتلك ايلاك صفحسى جوق
بارز بر آريستوقراسى نويسى
لكيلى ايدىيوردي . يته بونك
ايچوندو كه صوك آروسك قرالى
(مفروود تاركين) لك طرفه و اشرايس
ايه برنجى چون بحاره سنك
باشلانجى (قبل الميلاذ ۲۶۴)
آراسنده كين ايكي بيجن عصرلىق
بر زمان طرفده رومانك داخل
تاريخى ، اقتصاد موقعى اله
كييرمك ايچون ايكي صنف ايى
پاتويچيلر ايه پله بلر آراسند .
واسع مقياسده ومعه كان بر
مجادله دن عبارت اولدى .

Sayfa 144

Bu yüzden Roma devleti-
nin ilk aşaması çok açık ola-
rak bir aristokrasi örneği
oluşturuyordu. Yine bu yüz-
dendir ki son Etrüsk kralı gu-
rurlu Tarkin'in tahttan indiril-
mesi ve kovulması ile Birinci
Pön Savaşı'nın başlangıcı
(milâttan önce 264) arasında
geçen iki buçuk yüzyıllık bir
zaman içinde Roma'nın iç ta-
rihi, iktidarı ele geçirmeye ça-
lışan iki sınıfın, yani Patriciler
ile Pilepler arasında gerçekte-
şen savaşlarıyla doludur.

Sayfa : 149

قبل الميلاذ (۲۶۵) تاريخده اجرا ايديلين بر تخريره
كوره روما مملكتارنده يئنى (آرنو) نهرينك جنوبنده كي
ايتاليا اراضينده (۳۰۰.۰۰۰) وطنداش موجوددى .
بونلر كاهه سنك ، دولتك رفاه وسعادتنده مشترك بر منفعت
وعلاقىسى واردى ؛ هيسى ده جمهوريتك منتشر حا كيتندن
بر آرز حصه دار ايدى . بو كيفيتك ، نوع بشرك تاريخنده
مطلق صورتده يكي برشى اولدينى ذكراجملىر . شمدى يه
قادر بوتون اهميتلى دولتلر ، قرائقلر و امپراطورقلر ،
مهرانكى بروئيسه ، بر حكمدار مطلقه ساده اطاعتدن
عبارت اشراك رايه لرى مالك بولنشلردى .

Sayfa 149

Milâttan önce 265 tarihinde gerçekleştirilen bir sayıma göre Roma ülkelerinde yani Anu Irmağının güneyindeki İtalya topraklarında 300.000 yurttaş vardı. Bunların bütünü'nün devletin refah içinde ve mutlu olmasında ortak bir çıkar ilişkisi bulunmaktaydı. Tümü de cumhuriyetin yaygın egemenliği üzerinde bir parça pay sahibiydi. Bu uygulamanın insanlık tarihinde kesinlikle yeni bir şey olduğunu vurgulamalıyız. Şimdiye kadar bütün önemli devletler, krallıklar ve imparatorluklar, herhangi bir öndere, mutlak hükümdar olarak yalnızca boyun eğmekten başka bir şey olmayan bir katilim ve bağıllıkla sahip olmuşlardır.

Sayfa : 150

ایسه، علوم سیاسی ایله مشغول اولان بر متخصص ایچونده
 روما دولتی اوردیجه دفته شایندر . فی الحقیقه (روما) ،
 بوکون حاکم اولان دولت نوعنک ابتدائی نمونه سیدر .
 اولنک تجریملری بوئدن سوکراکی بوتون سیاسی تاریخی
 تنور ایتمکده در .

Sayfa 150

Siyaset bilimiyle uğraşan uzmanlar için Roma devleti, oldukça dikkat çekicidir. Doğrusu Roma, bugün yaygın olan devlet türünün ilk örneğidir. Onun deneyimleri daha sonraki bütün siyasi tarihi aydınlatmaktadır.

Sayfa : 151

یکی
 فکرا ایچون شو جهت آشکاردرکه، واسم بر خلق حکومتی،
 صحت و سلامتی ایچون بر شرط لازم اولمق اوزره، عمومی
 مسائل حظه بوتون وطنداشلری دواملی بر صورتده
 دوشور و استخاراتدن مستفدا تمک و اولنک علاقه لرینی محافظه
 ایلمکک محتاجدر .

Sayfa 151

Yeni düşünceler için şu yön açıktır ki geniş bir halk hükümetinin sağlık ve esenliği için gerekli olan koşul, genel işler konusunda bütün yurttaşların sürekli olarak doğru bilgilendirmeden yararlandırılma ve onların ilgilerini canlı tutma gerekliliğidir.

Sayfa : 153

ایتالیا، روما حاکمیتی آلتده، جمهوری بر مملکتدی؛
 قارتاجه ایسه دها اسکی اولان برشی : جمهوری بر سینه
 ایدی . آتته نک مالک بولوندینی ایمبراطورلق کئی ،
قارتاجه نکه ده ، کندیسنه وبرکی ورنه فقط کندیسینی
 سومین دولتردن مرک بر ایمبراطورلقنی واردی .
 اهالیسک بویوک بر قسیده صنایده چالیشدیریلان
 وبالطبع کندیسنه قارشى صداقت و مربوطیت حس ایتمه
 اسیرلردن مرکیدی .

Sayfa 153

İtalya, Roma egemenliğinde cumhuriyetle yönetilen bir ülkedir. Kartaca ise -daha eski bir şey- cumhuriyetle yönetilen bir siyeydi. Atina'nın sahip olduğu imparatorluğa benzer bir biçimde Kartaca'nın da kendisine vergi veren, ancak kendisini sevmeyen devletlerden oluşan bir imparatorluğu vardı. Halkının büyük çoğunluğu da işlerde çalıştırılan ve doğal olarak kendisine karşı dostluk ve bağlılık duymayan esirlerden oluşuyordu.

Sayfa : 158

کین، بر حیاتی تماماً حاکیئی آئته آلابدن قوتلی
 حسردن بریدر، فضله اولارق بعضی مزاج نیلری وارکه،
 سیاتی بر نوع انتقام فاجعسی کئی کورمکه بو فاجعه ده
 عدالت و انتقامک قورقونج قظاھراتنده اقباء و خوشنودی
 بولغه حاضر اولارق بوحه پک زیاده متیایدر . ابتدائی
 مفارقه دورینک وحشتلری و حسدری ، مظلم چیچکلرنی
 الآن حیاتمده طاشبور ؛ اسکی طاش دورندن هنوز
 درت یوز نسل اوزاقلاشمش دکلز . بوتون آوروپانک
 ییلدیکی وجهله ، بووک محاربلر ، بو کین بسلمک ،
 مزاجه اعظمی وسعت وریور

Sayfa 158

Kin, bir yaşamı bütünüyle egemenliği altına alabilen güçlü duygulardan biridir. Dahası, yaşamı bir tür öz alma sancısı gibi gören ve bu sancıyla "adalet" bulmak için öz almanın korkunç görünüşüyle eyleme geçerek mutlu olmaya hazır durumda olan, kin duygusuna oldukça yatkın bir kişilik türü daha vardır. İkel mağara devri vahşiliğinin ve kıskançlığının acı veren çiçeklerini bugün bile yaşamımızda taşıyoruz. Eski Taş Çağı'ndan henüz dört yüz kuşak uzaklaşmış bile değiliz. Bütün Avrupa'nın bildiği üzere büyük savaşlar çağınınlukla bu "kin beslemek" karakteri üzerinde geliyor.

Sayfa : 159

کیم حسدی او باندیرمش ایسه اخلاقی
 تعیینه معروض قالمشدر . البسهه ، قادیئرک شخصی
 تریته ، اکلنجهلره و سربست مناقشه قارشى وضع اولونان
 قانولره مظاهرت و اونلری تطبیق ایشکده بووک فعالیت
 کوستمشددر .

Sayfa 159

Kim kıskançlığını uyandırmış ise ahlâkî çöküşle yüz yüze kalmıştır. Elbiseye, kadınların kişisel süslerine, eğlencelere ve özgür tartışmaya karşı konulan kanunları korumada ve onları uygulamada büyük bir güce sahiptir.

Sayfa : 163

... سيونك آفرغايه
 كچه سنی متعاقب، رومایه كندیسنك شرفلی و حیرت آور
 فتوحات و اجرائاتی حفته خبرلر کتبیلهدی . متعاقباً
 کوندره ییلن زنکین غنایم بوخیلری تأیید ایئدی . برنومیدا
 قرالی اسیر آلینشدی ؛ ایکی اوردوگاه و بونلرک ایچنده
 عظیم مقداره انسان، سلاح و آت احرارق و تخریب ایدیشن
 بولونیوردی . قارتاجه ییلر آنیباله ، ایشالیاده کی نمره سز
 امیدلری براقارق کندی مملکتی مدافعه ایتمک اوزره
 عودت ایلمه سی ایچون امرلر کوندردیلر . هرکس سیونک
 فتوحات و مظقراقی آلتیشلامقده اولدینی حاله فایوس ،
 شو ، پک معروف ، ه بوطه اهمیتل ایشلرده برآدامک
 طالنه اعتماد ایتمک تهلیکل اولدینی ، چونکه دائماً موفق
 اولسانک محتمل بولونمادینی ، سوزندن ماعدا جدی هیچ
 برسیب کوسترمکسزین سیونک خلقنی تعیین ایتمک لازم
 اولدینی تکلیف ایئدی...

Sayfa 163

Sipyu'nun Afrika'ya geçmesinin ardından kendisinin onurlu ve şaşkınlık veren fetihleri ile yaptığı işlerle ilgili olarak Roma'ya haberler getirildi. Ardından gönderilen zengin ganimetler, bu haberleri doğruladı. Buradaki Nomidya kralı esir alınmıştır. İlk ordu merkezindeki çok sayıda insan, silâh ve at ele geçirilmiş, yok edilmiş bulunuyordu. Kartacalılar Anibal'e İtalya'daki umutlarını bırakarak kendi memleketini savunmak için geri gelmesi emrini gönderdiler. Herkes Sipyu'nun fetih ve zaferlerini alkışlamaktayken Fabysus, şu oldukça meşhur "Böyle önemli işlerde bir adamın şansına güvenmek tehlikelidir, çünkü sürekli başarılı olması mümkün değildir" sözünden başka, ciddi bir neden gösterilmeksizin Sipyu'nun ardılına atamak gerektiğini önerdi.

Sayfa : 167

روما خلق، سيبو آفرقائوسى سومش، وكنديسك
بو نوع حركتلرینه تحمل ايتش كورونيور ؛ ابكى بيك

سناك برفاصله دن صوكراده ، انسانلر حالا كنديسك
سومسلر كر كدر. آفرقائوس، بيرتلمش كاغدى سناتوك
بوزينه فيراتوب آتمايه قادردى ، وقتا كه لوجيوس
تكرار هجومه اوغرادى ، خلقك تربونلرندن برى ،
(وهتو) سنى استعمال ايدمرك واقم اولان معامله يى كان لم يكن

عد ايلدى . لكن سيبو آفرقائوس ، انسانلرى ،
بووك دهموقرات ليدورى ياپان داها سرت خلطله دن
محرومدى . او ، برقيصر اوصافنى حائز دكلدى. كذلك
براسانى، سياسى حياتك ضرورتلرینه بو يون آكديره چك

Sayfa : 168

اوصافه اصلا مالك بولونیوردی .

Sayfa 167

Roma halkı, Sipyu Afrikanus'u sevmiş ve kendisinin bu tür tavırlarına katlanır görünüyordu. İki bin yıllık bir aradan sonra bile insanları, hâlâ onu sevdiği kuşkusuzdur. Afrikanus yırtılmış kağıdı senatonun yüzüne fırlatıp atacak güçteydi. Ne zaman ki Lüçyüs, yeniden saklına uğradı, halkın temsilcilerinden biri vefasını kötüye kullanarak gösterilen davranışı sanki olmamış gibi saydı. Ancak Sipyu Afrikanus, insanları büyük demokrat yapan daha sert akıldan yoksundu. O bir Kayzer'in özelliklerine sahip değildi. Öyle ki bir insanı siyasi yaşamın zorunluluklarına baş eğdirecek [sayfa 168]özelliği de yoktu.

Sayfa : 169

توقاق محاربه سی آلی کون دوام ایندی ؛ الك
 نهایت قلمه سقوط ایندیکی زمان ، یارم میلیون مخمین
 ایدینهن خلقدن آنجاق آلی بیگی حیاده قالمش بولونیوردی .
 بو حیاده قالاتر ، اسارت کیندیله ، سینه تماما یاقیلدی ،
 شهرک تخرابلری ، قطبی ونهائی تخریبی اقامه ایتمک اوزره ،
 صابانه سورولدی ، و بووک مراسم ایله قارتاجینی تکرار
 انشایه نشبت ایدمک اولان مرخانکی کیسه اوزرینه
 لعنت او قوندی .

Sayfa 169

Sokak savaşı altı gün sürdü. Sonunda kale sessizleştiği zaman yaklaşık yarım milyon olarak bilinen halkın ancak elli bini hayatta kalmış bulunuyordu. Bu hayatta kalanlar da esir edildi. Site bütünüyle yakıldı. Kentin kalıntıları, kesin ve en son yıkımı anlatmak üzere sabanla sürüldü. Büyük bir törenle Kartaca'yı yeniden kurmaya girişecek olanın -her kim olursa olsun- üzerine lânet okundu.

Sayfa : 170

بورادہ قیسہ بر فصلہ ، ایکنجی پون حریندن
 سوکرا رومانک عسکری بیستہ منده وقوعہ کلن بر تبدیلی
 ذلر اجملی بز . بو تبدیل ، داها مؤخر نناحی ، انکشاف
 وتکامل اعتباریہ عظیم اہمیت اکتساب ایشدی . بودورہ
 کلنجیہ قدار روما اوردوری ، حر وطنداشلردن عسکر
 یازیلق صورتیہ تشکیل اولونمقده ایدی . محاربہ ایدن
قوتلہ رأی ورنن قوت ، یاقیندن مناسبت و رابطہ بی
 حازدی

Sayfa 170

Burada kısa da olsa İkinci Pın Savaşı'ndan sonra Roma askerî sisteminde gerçekleşen bir değişmeyi anmalıyız. Bu değişme, daha sonraki açılımı ve gelişmeyi ortaya koyması bakımından büyük bir önem kazanmıştı. Bu döneme gelinceye kadar Roma orduları, her yurttaşın asker yazılmasıyla oluşturulmaktaydı. Bu yüzden savaşan güçlerle oy veren güçler arasında yakın bir ilişki vardı.

Sayfa : 170

عسکره .
 اجرت ورمك اصولك ادخالى ، عسكر لى مسلك
 ايدىنش آداملردن سركب بر اوردونك تشككنه ، بوده ، بر عصر
 داهاسو كرا ، آرتق ققرو ضرورته دوشمش بر حاله
 رومايه وديكر بويوك شهرله دولش اولان روما وطندا .
 شلردن قسم اعظمنك سلاح و عسكر لى ترك ايتمه نه منجر
 اولدى .

Sayfa 170

Paralı askerlik yönteminin getirilmesine, askerliği meslek edinmiş kişilerden ordu kurulması yönteminin geliştirilmesine, diğer büyük kentlerden son zamanlarında yoksullaşmış olan Roma'ya dolmuş olan Roma yurttaşlarının, bir yüzyıl sonra büyük oranda silâh ve askerliği bırakması neden oldu.

Sayfa : 171

آنجاق

زمانمزد، دركه ، انسانلر « علم قوتدر » قاعده سنك مشاشق
 تاماً آكلامنه باشلامشلردر

Sayfa 171

Ancak insanlar, günümüzde "bilim güçtür" ilkesini tam anlamıyla anlamaya başladılar.

Sayfa : 173

قبل الميلاد اوچونجي عسره ، حکمدار آسوقا Asoka
 هندستانده ضیا و ملامت ایچنده حکمران اولورکن ،
 رومالیلر ، اسکی بر آروسک سیورینه عودتله کوله لری ،
 ا کاتجه ایچون ، اولتجه یه قدار مجادله ایندی ریبورلری .

Sayfa 173

Milattan önce III. yüzyılda hükümdar Asoka, Hindistan'da ışık ve aydınlık içinde hüküm sürerken, Romalılar eski bir Etrüsk sporunu geri getirerek köleleri eğlence için ölünceye kadar birbirleriyle dövüştürüyorlardı.

Sayfa : 174

جمهوری روما ، کندی کندی اداره ایدهن مل
 یکی جمعیتلرک ایلکی عدایدیلیر ایسه ، محقق ، او جمعیتلرک
 نه آندرنال ، شکلی اولدینی ده قبول اولونمالیدر .

Sayfa 174

Eğer Cumhuriyetçi Roma, kendi kendini yöneten yeni ulusal toplulukların ilki sayılırsa, kesinlikle bu yönetim biçiminin "Neanderthal" bir şeklinin olduğu da kabul edilmelidir.

Sayfa : 176

کچن بخترده بر ایکی ا دفعه قید و اشارت ایتدیگمر
 وجهه (نه آندرتال) ابتدائی انسانلری ایله عصر حاضر
 انسانلری آراسنده نه مناسبت و مشابته وارسه، روما
 جاعتلهده صوگ زمانک دهموقرات دولتلری آراسنده
 آشامی بوقلری او درجه مناسبت موجوددر . بزشمیدی
 تکرار بر مقایسه به عودت ایدهجکیز : واقعا ظاهری
 شکل اعتبارله هر ایکیسی ، یعنی او ایلك شبکلی ایله اولک
 بوکونکی خلفلری آراسنده متعدد مشارکت و مشابته
 وجهلری بولونور ؛ فقط هر ایکیسنک روح و فکرلریده
 درین مخالفلر و تعارضلر مشهوددر . رومانک ، بالحاقه
 قارتاجهنک سقوطندن چهزار و چهزارلق عقیده سنک
 ظهورینه قدار دوام ایدن یوزسنه ظرفنده کی سیاسی
 واجتماعی حیاتی ایله آمریقا جمعیله متحده سنک و بویوک
 برتانیایا امپراطورلنک سیاسی واجتماعی حیاتی آراسنده بارز
 و عمومی مشابته کوزولور . کرک روما طالنده و کرک
 بوکونانقلره و آمریقاده هر خصوصده موضوعه غیر مطابق
 اولاروق مشترکاً استعمال اولونا کلن Senat (سناتو) ،
 démocratie (دهموقراسی) ، prolétaire (پرولتر) کی
 تعبیرلر بو مشابته داها بویوک بر قوت ویرمکدهدر .
 شو قدر وارکه ، روما دولتنده هرشی داها ابتدائی ، داها

Şayfa : 176

تمام وقایع بر مابیت کوسته رر . حضرت قنقلر داها آشکار
 واختلافلر داها شدیددر . رومالیرک علوم و عرفان دن اسیلری
 اولادینی کی ، کندیلرنده عمومی عهده لرده آذر آریسطو
 ته لیسک فی آناری روماده ، آنجاق قبل المیلاد برنجی عصر دن
 اعتبار آوقونمایه باشلامشدر . واقما Ferrero (فهررو) (۱)
 چه زاری Cesar آریسطو ته لیسک (سیاسیات) ی ایله تماماً
 الفت واستیناس پیدا ائتمش و (پهرخایسک) Pericles
 افکارینه کوره بر روما دولتی تاسیس خولاسیله مشغول
 بر شخصیت اولارق قدیم ایدیورسده ، ایتالیان محررینک
 بو مسئله ده کندینی بر زمانلر بوتون مؤرخلر ایچون هم بر
 سعادت ، هم ده طوزاق تشکیل ایدن خیال و تصور ذوقه
 قایدیرمش اولدینی قوتله فرض ایدیله لیدر .

روما محیط و طالی ایله عصر حاضر طالمری آراشنده کی
 درین فرقلرنی اولجده اشارت ائتمشک . بو قمارضک
 اصل سببی روماده مطبوعاتک ، عوام تربیتسک ، و ملی
 مجلسده ملتی تمثیل ایدن فکرک یوقلیدر . واقما بزنده
 «تمثیل» مسئله سنی حل ایله یکن ، جماعتک فکر و اراده سنی
 خلاصه ایدن ، تیلر ایستیرمن و افاده ایله یکن مجلس وجوده
 کتیرمش اولمقدن داها چوق اوزاق بولونیوروز . بزیم بوتونکی
 انتخابلر من بوتونک بدرجه یه قدار ملت انتخابچیلرله قورنازجه

Sayfa : 176

استزادن باشقا بر شی دکلر . انتخابی کندهنی فرقه
 تشکیلاتی قارشینده عاجز بولور، و تشکیلاتک قوتی ،
 اونک حقیقی بر بمثل انتخابنده کی حق حریتی آجماق ایکی
 سیاست باز کانتندن داها آرفناستدر ای ویرمک منزله است ایندی بر
 (1) دو مائک عقلت واسطاطل، کتاب ۱۱ ، فصل ۱۱

Sayfa 176

Daha önce de bir iki kez belirttiğimiz üzere ilkel Neanderthal insanları ile günümüz insanları arasında ne gibi bir ilişki ve benzerlik varsa, Roma toplumuyla da son zamanların demokrat devletleri arasında aşağı yukarı o ölçüde benzer bir ilişki vardır. Biz şimdi, yeniden bir karşılaştırmaya döneceğiz. Gerçek şu ki görünüşe göre her ikisi de, yani o ilk biçimi ile bugünkü ardılları arasında her zaman ortak bir nokta ve benzerlik belirtileri bulunur. Ancak, her ikisinin de ruh ve düşüncelerinde derin ayrılıklar ve saldımlar görülmektedir. Roma'nın, özellikle Kartaca'nın susturulmasından, Sezar ve Sezarıcı anlayışın ortaya çıkışına kadar süren yüz yıllık bir zaman içindeki siyasi ve toplumsal yaşamla, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve Büyük Britanya İmparatorluğu'nun siyasi ve toplumsal yaşamı arasında açık ve genel benzerlikler görülür. Gerek Roma dünyasında ve gerekse bugün İngiltere ve Amerika'da her konuda mutlak olmayan bir biçimde ortak olarak kullanılagelen senato, demokrasi, proleter gibi deyimler bu benzerlikleri daha da güçlendirmektedir. Şurası bir gerçek ki Roma devletinde her şey daha ilkel, daha eksik ve daha kaba bir nitelik gösterir. Haksızlıklar daha açıktan ve çatışmalar daha keskindir. Romalıların bilim ve kültür adamları olmadığı gibi, genel prensipleri de daha azdır. Aristoteles'in fen eserleri, Roma'da ancak milattan önce birinci yüzyıla birlikte okunmaya başlanmıştır. Her ne kadar Ferrero, Sezar'ı Aristoteles'in siyasetiyle büsbütün kaynaşmış ve içli dışlı olmuş olarak gösteriyor ve Perikles düşüncesine göre bir Roma devleti kurma düşüyle uğraşan bir kişi olarak bize sunuyorsa da, İtalyan yazarların-

nin bu konuda kendilerini bir zamanlar bütün yazarlar için, hem bir mutluluk ve hem de bir tuzak durumu olan hayal kurma zevkine kaptırılmış olduğu güçlü bir biçimde sanılmalıdır.

Roma çevresi ve dünyası ile çağının ülkeleri arasındaki derin ayrınlıklara daha önce de dikkat çekmiştik. Bu saldırının temel nedeni, Roma'da matbuatın, halk eğitiminin ve ulusal mecliste ulusu temsil eden düşüncenin yaklığıdur. Öyle ki bizlere göre "temsil" sorununu çözümlleyen topluluğun düşünce ve isteğini özetleyen ve dile getiren ulusal meclisini oluşturmaktan çok uzak bulunuyor. Bizim bugünkü seçimlerimiz, büyük ölçüde ulusun seçmenleriyle kumazca dalga geçmekten başka bir şey değildir. Seçmen, parti örgütü karşısında kendisini güçsüz bulur ve örgütün gücü onu gerçek temsilcisini seçme özgürlüğünde ancak iki siyaset bezirganı arasından daha az kötüsüne oy vermek düzeyine indirir.

Sayfa : 177

ماتله شوراری اودرجه قاریشدر بیرلر، وایشله تبردی که،
 رایدر خلقک آرزو و فکرینک تمامیه عکسی استقامته متوجه
 بولونوردی . کذلک، بوقاریدهده ایضاح ایتدیگمز اوزره،
 ایتالیا ده کی انتخابچیلردن بر جوغی اوزاق مسافهلرده
 ولوندفلردن حق انتخابلری ده ضایع اولوردی . پون
 حربلری اثناسنده روما وطنداتی صفتی حائر ۳۰۰
 بیک کیشی صاییلردی؛ میلاددن ۱۰۰ سنه اول
 بو عدد ۹۰۰ بیکه بالغ اولشدی . فقط حقیقته رأی
 حقنی استعمال ایدمیه نلر (روما) و جوارنده ساکن
 بولان ۵۰ بیک قادر وطنداشیدن عمارت اولوب بونلرده
 عادی، دگر سیز بر صنف خلق ایدیلر .

Sayfa 177

Aile, meclislere öylesine girer ve kanştırır ki oylar, halkın istek ve düşüncesinin bütünüyle tersi bir yönü ortaya koyardı. Öte yandan yukarıda da açıkladığımız üzere İtalya'da seçmenlerin çoğu, uzak yerlerde bulduklarından dolayı seçme hakları da kaybolurdu. Pön Savaşları sırasında Roma yurttaşlığına sahip üç yüz bin kişi sayılırdı. Milattan yüz yıl önce bu sayı, dokuz yüz bine ulaşmıştı. Ancak, gerçek oy hakkını kullanabilenler Roma ve çevresinde oturan elli bin kadar yurttaştan oluşuyor ve bunlar da sıradan ve değersiz bir halk sınıfından sayılıyorlardı.

Sayfa : 177

قارناجه نك ابحامندن صوكراكلن عصر ائناسنده
 بالذات ايتالياده وبوتون ايمپراطورلقى داخلده راحترزلقى،
 اديشه وعدم ممنونيتك حكم سورديكى شهبه سزدر. برقچ
 كينى سرعته زنكينه شيور؛ ديكر طرفدن خلق، سبه.
 كولاسيون، احتكار، نياتلك اطرادسزلقى كى عوامل تاثيريله
 كينيك خصوصنده عظيم مشكلات اينجده چيرپنيوردي.
 حالبوكه خلقك بو خشنودسزلقى افاده ايتك و چاره سنى
 بولق امكانده يوقدى. خلق مجلسلى ناموسلو، مفيد

Sayfa : 178

ومؤثر بر اداره آلتی شكله افراغ ایچون هیچ بر نشیت
 وقوع بولدیفته دائر بر قیده تصادف اولونمور . امور
 حكومتك نظام شكلی آلتنده افكار عمومیه لسانیز بر
 دیوكی اوضاشیوردی . بعضاً برونك سیاسی بر غیرت ، مثلاً
 رأی ورمك قوشمق آرزوسی كوسته روردی . بعضاً دمك
 شدتلی تعرضلی ارتكاب ایدیوردی . منافع عمومیه مفهومه
 عامیله لایقید بولونان سناتو اعضاسی ، صرافلر ، سیاسی
 حزبلر ، فرقهلر دوغروندن دوغرویه تهلکویه معروض
 قالمادیفه مشوم سیاست طرز لرخی دوامده بر بآس كورمه زلردی
 بودورده ایستایاده خلق اداره سی حائله شورالرنده دكلر ،
 فقط بوتون مظلوم و آلدایلمش انسانلر كيكانه سلاحی اولان
 غروملر عصیانلرله نظام ایدهردی . صوك زمانلرده عینی
 حادثه آوروپاده ده كورولدی . انتخابات مقانیزمه سی
 آنجاق كندی منفعلترینك نظمینی ایچون قوللانان
 سیاستچیلردن امیدلری كسان خلق كنهلرله پارلمنتو
 اداره سنه قارشى بسلهدیكى اسكى حرمتی قائب ایدهرك غیر
 مشروطی تدبیر و واسطلرله میل كوسترمكده درلر .

غير ممنون بر خلق ، سلامتی عصیان و اختلالده بولدی
قدرده بر سر كرده آزار . روما تاریخی ایسه بو اختلالجی
 و مقابل اختلالجی سر كرده لرله دولودر . بوسر كرده لر
 اختلالجی اولانلری ، خلقك سفالتدن اعظمی
 استفاده یی قوباران ، اخلاق قیدندن محروم سرسریلردن

Sayfa : 178

عبارت بولونديقتده شبه يوقدر . اساساً بو دورونك
تاريخچىلرى ده پارق آداملرى اولقتدن قورتولاماشلر، كيميسو
تحكمك برصنف ممتازيه مخصوص اولماسى فكري كودمش،
كيميسى شدته عوام طرفدارى اولمشدر . فقط بو كى
قارشىق ومختلف وجهلى مناقشات ومطالعات ائتاننده
اصيل برقاچه تعيب اولفاديني كى بو يازمچىلر ك آلرى ده
تماميه تميز دكلدر . كرك سنانو اعضاسى وكرك زنگين
شواليه صنف، هادى روحلى، پايه حريمس وخلقه قارشى
خرفتن باشقا بر حىس بسلامهين آداملردن مر كيدى .
اساساً خلق كتلهسى ده جاهل، فراوسز - هيچ اولمازسه -
عيني صورتده پايه طاپاردى . بوجاعت آراسنده سيبو

هانكسى قياساً حقيقى بر اصالت ناصيهسى عرض ايدمر .

كذلك بوزمانك بعض سپاريتك، مثلاً ييه ريبوس غربا كوس
Tiberius Gracchus ك، افعال وحركاننده علو وجناب
سائقلرته كوره حركت اينديكى فرض اولوناييلير .
فقط بو مستثنا شخصيلر اطرافنده ايشى ييلير،
قورناز، ظوامرى جاذب، دوشمانلقلرى چتين، فقط عقل
وحكمت وكبارلقدن تماميه محروم آداملردن باشقا كيمسه
كوره ميورز . بريسى، در خاطر اينديكسه كوره سورهارى
جونسون، ابتدائى (نه آندرنال) مخلوق آدميينى شووجه
ليريف ائتمشدى: «آديملرغى سورويهر ك بورويهن، قيللى،
بريسى، فقط بلكه غايت حيلهكار بر مخلوق كه، قافاسنك

Sayfa : 178

آردنده قوجه مان بردماغ وار..)

ایشته بوگون ییه برپولتیقه جنک روحی آنجاق وشو
 یوقاریکی سطرلرده کی نمبرلرله تصویر اولونایلیبر. شمدی یه
 قدار حقیقی دولت اداسی پولتیقه جی بی ایندن و سلاح
 کومه سنک باشندن اوزا قلاشدیروب قووامادی . تاریخ
 هنوز بشریت عزت وشرفنک ضبطامه سی حاله کلمه مشدر.

Sayfa 177

Kartaca'nın ortadan kalkmasından sonraki yüzyıllarda, tam da İtalya'da ve bütün imparatorlukta huzursuzluk, korku ve hoşnutsuzluğun egemen olduğu kuşkusuzdur. Birkaç kişi hızla zenginleşirken, halk spekülasyon, vurgunculuk, fiyatların düzensizliği gibi nedenlerden dolayı geçinebilmek için büyük zorluklar içinde çarpınıyordu. Öte yandan halkın bu hoşnutsuzluğunu anlatabilmenin ve çözümlenmenin de bir alanı yoktu. Halk meclislerinin namuslu, yararlı [sayfa 178] ve etkili bir yönetim biçimine geçmek için bir girişimde bulunduğuna ilişkin hiçbir kayıta rastlanılmıyor. Yönetimin bu görüntüsü altında halk, dilsiz bir varlık gibi uğraşıyordu. Kimi zaman büyük bir siyasî çabayla oy vermeye koşmak isteği duyuyor, kimi zaman da en sert saldırılan bekleme durumunda kalıyordu. Halkın çıkarları konusuna bütünüyle ilgisiz kalan senato üyesi sarafılar, siyasî grupçuklar, partiler doğrudan doğruya tehlikeyle karşılaşmadıkça, o uğursuz siyaset biçimlerini sürdürmekte bir yanlış görmezlerdi. Halk yönetimi aile meclislerinde olduğu için, bu dönemde İtalya'da bütün ezilmiş ve aldatılmış insanlar, kitleler halinde tek silâhları olan isyanlara başvururlardı. Son zamanlarda aynı olay Avrupa'da da görüldü. Seçim yöntemini salt kendi çıkarları için kullanan siyasetçilerden umudunu kesen halk kitleleri de parla-

mento yönetimine karşı duyduğu eski saygısını yitirerek kanunsuz eylemlere ve yöntemlere başvurmuşlardır.

Durumundan hoşnut olmayan halk, kurtuluşu isyan ve ihtilâlde bulduğu anda bir maceracı arar. Roma tarihi ise bu ihtilâci ve karşı ihtilâci maceracılara doluktur. Bu maceracı ihtilâlcilerin, halkın yoksulluğundan büyük ölçüde yararlanmaya çalışan ahlaktan yoksun serserilerden oluşmuş olduğuna hiç kuşku yoktur. İşin doğrusu ise bu dönemin tarihçileri de partilerin adamları olmaktan kurtulamamışlar. Kimisi yönetim gücünün bir seçkin sınıfa özgü olması düşüncesini götürmüş, kimisi de katı bir biçimde halk taraftarı olmuştur. Ancak, kanşak ve çeşitli yönleri olan bu tartışmalar ve düşünce alış-verişleri sırasında, temel bir amaç izlenmediği gibi bu tarih yazıcılarının da elleri bütünüyle temiz değildir. Gerek senato üyeleri, gerekse zengin şövalye sınıfı, bayağı ruhlu, para tutkunu ve başkalarına nefret dışında bir duygu beslemeyen adamlardan oluşmaktaydı. Doğrusu, halk kitleleri de cahil, kararsız –en azından– aynı şekilde paraya tapardı. Bu topluluk içinde Sipyu ailesi, görevli olarak gerçek bir soyluluk görüntüsü sunar. Ayrıca, bu dönemin bazı yüzlerinin örneğin, Tiberyus Grakus (Tiberius Gracchus)'un, eylem ve tutumlarında onurluluk ilkelerine göre davranmakta oldukları kabul edilebilir. Ancak bu kendine özgü kişiliklerin çevresinde ise işini bilir, kumaz, yıldız parlak, düşmanlıklar zorlu, ancak akıl, bilgi ve kibarlıktan bütünüyle yoksun adamlardan başka kimse-leri görmüyoruz. Sir Hery Constan aklında kalan bir sözle ilkel Neanderthal insanını şöyle tanımlamıştır: "Adımlarını sürüyerek yürüyen, kılı bir hayvan. Ancak belki de oldukça kumaz bir varlık olması ki kafasının ardında kocaman bir bellek var".

İşte, bugün bile bir politikacının ruhu ancak şu yukarıdaki satırlarda aktarılan deyimlerle anlatılabilir. Şimdiye kadar gerçek bir devlet adamı, politikacıyı ininden ve silâh kütüphanesinin başından uzaklaştırıp kovamadı. Tarih henüz, insanlığın yücelik ve onurunun tutanağı şekline gelememiştir.

Sayfa : 180

شوحده غمراکوس .
 بوکون انکلترده کورولن « طوراغه عودت » دستوری
 شمار ایدیش و حالن ایدی .

Sayfa 180

Öyleyse Grakus, bugün İngiltere'de görülen "toprağa dönüş" düşüncesini savunanlardandı.

Sayfa : 187

قراسوسك كره ارضه موجود قطعہلر و خطہلر
 حقتده كى معلومات و مضبوطاق او عصرده كى روماليرك
 يلدیكندن فضله دكل ایدی . فرات وادیشی كجديكى زمان
 (يونان) مملكتته شيه يونانيلاشمش بر ايران اولكسى
 بولاجقى فرض ایدیوردی . اولجده ایشاح ایتدیكز
 وجه ايله روسیادن وسطی آسیا یه قاندار
 بایلان بویوك كوجه به موجهلری اسکندرک
 يونانيلاشدیرمش اولدینى Caspienne
 سرزایه ایدوس Indus نهری آراسنده كى
 اراضیره سورولش ایدی . قراسوس
 (سیت Scythes) لری و Médes مدهالی
 قیانتده بر قرال طرفندن سوق واداره
 اولونان جالاک سوارى قیهلرینى تکرار
 قارشیتنده بولدی . تصادف ایتدیكى بولام
 باشقا (سیت) عرقته (پارت Parthes)

Sayfa : 187

نامی وریلکده ایدی. بو (پارت) لارک
 موغول (توران) و آریین قاتنک
 قاریشماندن حصوله گلش بر عرق اولماسی
 مختلدر. فقط فراسوسک فرات اوتومنده
 وریلکی حربله دارانک (طوننا) اوتومنده
 وریلکی حربله آراسنده شاهان دفت
 شاهنلر وارد. بودفنده جسیم پیاده
 کتلهری، آله آوجه صیفمان سواریلر
 اوزرینه صالحه بریلدی. شو قادار که فراسوس
 رجعت ایتک لزومنی دارا Darius قادر
 چاپوق آکلایامادی. حالبو کبار تله سیت لردن
 داها مامی کاتکشلردندی.

Sayfa 187

Krasus'un yer yüzünde var olan kütahlar ve ölkelere ilişkin olarak bilgi ve belgeleri, o yüzyılda Romalıların bildiğinden çok değildi. Fırat sınırnı geçince (Pont) ölkesine benzer Yunanlaşmış bir İran ölkesi bulacağını sanıyordu. Önceden de açıkladığımız yönüyle Rusya'dan Orta Asya'ya kadar yayılan büyük göçebe kavimleri, İskender'in Yunanlaşmış olduğu Caspienne (Hazar) ile İndus Irmağı arasındaki topraklara sürülmüşlerdi. Krasus'un siteleri, Midyalı kıyafetinde bir kral tarafından yönlendirilen ve yönetilen hafif atlı kabilelerini yeniden karşısında buldu. Rastladığı bu bambaşka Sit ırkına, Part adını verdi. Bu Partların, Moğol (Turan) ve Arıyen kanlarının karışmasından ortaya çıkmış bir ırk olması olasıdır. Ancak, Krasus'un Fırat'ın ötesinde yaptığı savaşlarla Tuna'nın ötesinde yaptığı savaşlar arasında dikkat çekici benzerlikler vardı. Bu kez de kalabalık piyade kitleleri ele avuca sığmayan süvariler üzerine saldırırdı. Öyle ki Krasus geri çekilmek gereğini, Darius kadar çabuk anlayamadı. Oysa Partlar, Sitlerden daha usta okçuydular.

Sayfa : 188

ایکنجی بابل ایمپراطورلنی ایله کلدانی ایمپراطورلنی
 - اولجهده دیدیکمزکی - (مهدیالیر) ک قوت و محکمی
 اتنده صیقیشمت، قائلش بر قوزویه بگریوردی . روما
 ایمپراطورلنک وضعتی ده آزیچوق بوکا مشاهدی : باربار
 اقوام طرفندن تشکیل اولونان جسیم بر هلال ، رومانک
 اطرافنده جهوریش ایدی . فضله اولارق روما آقده کیز
 واسطه سیه مختلف مستملک لریله امین و منظم منافعه
 واسطه سی تاسیسنه هیچ مقتدر اولامامشدی .

رومالیر . تمامیله مجهول اولان شهاب شرقی آسیا
 بوغول قوملری ، هونلر و بونلر . قراقی بولونان دیگر قبیله لر
 (چی) و (هان) سلاله لری طرفندن چیندن قوغولاراق
 غریب ایستقامتده یوربورلر ، (پارت) لر ، (سین) لر
 (توشون) لرله قاریشورلر ، و یاخود بونلری او گرتیه قاتوب
 قوغو بورلردی .

Sayfa 188

İkinci Babil İmparatorluğu ile Keldani İmparatorluğu - daha önce de dediğimiz gibi- Mıdyalıların gücü ve baskısı altında sıkışmış kalmış bir kuzuya benziyordu. Roma İmparatorluğu'nun durumu da az çok buna benzerdi: Barbar uluslar tarafından oluşturulan büyük bir hilal, Roma'nın çevresini kuşatmıştı. Ayrıca Roma, Akdeniz aracılığıyla çeşitli sömürgeleriyle güvenli ve düzenli taşımacılık sistemini kurmayı hiç başaramamıştı.

Romalılar için bütünüyle sır dolu olan Kuzeydoğu Asya'nın Moğol kavimleri, Hunlar ve bunlara akrabalıkları bulunan diğer kabileler, Ki ve Han boyları tarafından Çin'den kovularak batı yönünde yürüyorlar ve Partlar, Sifler ve Toyunlarla karşıyorlar ya da bunları önelerine katıp kovuyorlardı.

Sayfa : 188

غربی أوروبا مؤرخلری رومانک صوکرلری غول
مملکتی، بو بوک بریتانیانک جنوبی رومالیلاشدیراراق بورلری
تمدین ایتمسینه واسپانیاده وقتیه تخریب ایتمش اولدینی
اولکلری اسکی رفاء و ثروتلرینه اصماد ایتمش اولماسینه
قارشى تقدیر حسلرله مشخون بولونیورلر. فقط عین مؤرخلر
رومانک جنوب و جنوب شرقیده کائن داه او اسم اولکلر ده
يونان مدنیتی وقتوحاتی سقوطه دوچار ایدیلهرک بالنتیجه
باربارلرک بو مملکته تکرار برلهشمش اولمالری حقیقتدن
تجاهل کوستمکده درلر .

Sayfa 188

Batı Avrupa'nın tarih yazıcıları, Roma'nın, daha sonraları Büyük Britanya'nın güneyindeki Gal ülkesini Romalılaştırarak buraları uygarlaştırması ve İspanya'da daha önceleri yakıp yıkmış olduğu ülkeleri eski refah ve zenginlik düzeylerine yükseltmiş olması dolayısıyla Roma'ya karşı övgü duygularıyla dolu bulunuyorlardı. Ancak, aynı tarih yazıcıları, Roma'nın güney ve güneybatısında bulunan daha geniş ülkelerde Yunan uygarlığının ve egemenliğinin sesini kesmesi yüzünden en sonunda barbarların bu ülkelere yeniden yerleşmiş oldukları gerçeğinden gözlerini kaçırıyorlar.

Sayfa : 189

میلاددن برعصر اول چینک هان سلالهته منسوب
 ایمپراطورلرک مأمورلری حزرده گیزینک شرق ساحلرینه
 واصل اولدقلری زمان اورادن چکیلوب کیتمش اولان
 رمدینک قریق دو کوک حکایه لرندن باشقا بر شیته تصادف
 ایدمه دیلر .

Sayfa 189

Milattan bir yüzyıl önce Çin'in Han ailesinden olan imparatorların memurları, Hazar Denizi'nin doğu kıyısına vardıkları zaman oradan çekilip gitmiş olan bir uygarlığın kırık dökük öykülerinden başka bir şeye rastlayamadılar.

Sayfa : 191

مع ماقیه سزار اسکى روما قرالینک عنعنوی علامتلى
 اولان قیل دینى عسا ایله تخنى چوقدن قیون ایتشدی .
 سیرق او یونلرینک باشلانغجنده بایلان مراسم واحتفالات
 ائاشنده رسمی ، معبودلرک رسمیه برابر طاشینیردی .
 مبدک برنده ایسه هیکلی رکز اولنشدی . هیکلک آلتده
 (نامقلوب معبود) کتابسی حک ایدیلشدی . بو معبوده

Sayfa : 191

JH

نظارت اجتک اوزره راهبدر لعین اولونمشدی. یو کئی
جرکتلر بو بوککک ایشلنمسی دکل، ققط غایت سیاه بر آدمده
گورولمن تمظم آناریدر .

تهایت (ق ۰ م ۰ ۴۴) سنه سنده الوحیت هوسلرینه
تحمل ایدمه یمن تدیلری و پارتیزانلری سسزاری قتل
ایشیلر. سسزار سناده ایکن بوغروب کندینسی احاطه
ایتدی، و یکرسی اوچ قلم پاراسی آلارق رفیی بومپنک
هیکلی اوکنده دوشدی اولدی

Sayfa 191

Bununla birlikte Sezar, eski Roma Krallığı'nın geleneksel göstergelerinden olan fildişi asa ile tahtı çökten kabul etmişti. Sık oyunlarının başlangıcında yapılan tören ve alaylar sırasında, kralın resmî tanrıların resimleriyle birlikte taşınır. Tapınağın birine ise heykeli dikilirdi. Heykelin altına da (yenilmeyen mabut) yazıt kazınmış. Bu mabutu beklemek üzere rahipler bulunurdu. Bu gibi hareketler büyüklük göstergesi değil, oldukça sıradan bir adamın kocaman görünen bir eseriydi.

Sonunda 44 yılında onun tanrılık isteklerine katlanamayan arkadaşları ve taraftarları Sezar'ı, öldürdüler. Sezar senatodayken bu grup kendisini çevirdi ve 23 kama yarası alarak rakibi Pompe'nin heykeli önüne düştü ve öldü.

Sayfa : 192

برندک ظهیری

وقایمک روشی اویله بر حال کسب ایتشدی که ، فراللق
عادتاً مقدر بر امر حکمنی اکتساب ایتشدی . مختلف

Sayfa : 192

شخصیتلر آراسنده مجادله تام اون اوج سنه دوام
 ایندی. بو ائشاده بر آدام ظهور ائتمشدرکه ، اولدجه کئیش
 فکرلره متحسس و تمامیه خودکام اولمايان بر فرد داعیه سی
 صاحی ایدی . بو آدامده ، چیچرودر . چیچرو ،
 وضع بر سویه اجتماعیدن یتشمشدی . فقط خطاب
 وادی مهارتی سایسنده سناتوده ممتاز بر موقع صاحی
 اولدی . دموتنه نیک طرزخی تقلیدایه خصصرتنه فضله
 هجوم ایدوردی . دنی ، متردی بر سناتو اوکنده عالی
 بر جمهوریت ، مفکوره سنی مدافعه ایدن عالیجناب هیجانلی ،
 فقط آجیناجق درجهده قدرتسز بر ناصیه اولارق
 نجل ایدر .

Sayfa 192

Prenslerin Ortaya çıkışı

Olaylar öyle bir durum almıştı ki krallık sanki yok olmakla yüz yüze gelmişti. İnsanlar arasındaki kavga, tam on üç yıl sürdü. Bu sırada bir adam ortaya çıktı. Bu kişi oldukça geniş düşüncelerle donanmış, bütünüyle kendini beğenmiş olmayan deha sahibiydi. Bu adam Çiçero'dur. Çiçero esas olarak toplum içinde yetişmişti. Ancak söz söyleme yeteneği, edebî becerisiyle senato da seçkin bir yer edindi. Demostenis'in yönteminin aynısını uygulayarak karşıtlarına saldırdı. Kaldı ki kararsız bir senato önünde yüksek bir cumhuriyet düşüncesini savunan cömert, heyecanlı, ancak acınacak derecede güçsüz bir dogmacı olarak görünür.

Sayfa : 195

قراللق عنواتى تکرار میدانه .
جیقار مق موضوع بحث اولامازدی ، اوقتاو یانوس دمده قاتاتورک
اجزاسنى صورت قطعیده ردا جمکده ایدی . اوقتاو یانوس
ایچون یگی بر مأموریت احداث باخود یگی بر عنوانده
ایجاد اولونمادی ؛ فقط کرک اهلای و کرک سناتو قدیم قواعد
اساسیه بناه کندیلسته مخصوص اولوق اوزره بر طاقم
صلاحیتلر بخش ایندیله .

Sayfa 195

Kralik ünvanını yeniden ortaya çıkarmak söz konusu olamazdı. Oktaviyanus da diktatörlük uygulamasına kesinlikle karşı çıkmaktaydı. Oktaviyanus için yeni bir görev ya da yeni bir ünvan da getirilmedi. Ancak, gerek halk ve gerekse senato, eski temellere dayanarak salt kendisi için bir takım yetkiler verdiler.

Sayfa : 195

شوسورتله جیچهر ونک (جمهوریت) نامنده کی اثرده
حطوط عمومیسی تعریف اولاندیلدی وجهله ، مشروطی بر
رئیس طرفندن اداره اولونور سربست جمهوریت مفهومی
ظاهراً موقع تطبیقه قوغش اولدی . ظاهراً تعبیری
قوللاندق ، حقیقتده شخصه مخصوص اولاروق توجیه
ایدیلن صلاحیتلر ، اه تیازلر اوقتاو یانوسک بالرشا فراغت ایتمش
اولدیلدی سلطنت مطلقه وصف و حقوقک کندیه یگیدن
قویضی متضمن ایدی . او قادار که ، مجدداً تأسیس اولونان
جمهوریت ایله یگی (برخییسی) آراستده کی نفوذ و قدرت
میزانی دهاز یاده اوقتاو یانوسک طرفته تمایل ایتمکده ایدی [۱]

Sayfa 195

Böylece Çiçero'nun (Cumhuriyet) adlı eserindeki genel anlatımında tanımını bulduğu biçimiyle meşrufi bir reis tarafından yönetilen serbest cumhuriyet mefhumu görünüşte uygulamaya konulmuş oldu. Görünüşte deyimini kullandık. Gerçekte ise kişiye yönelik olarak verilen yetkiler, ayrıcalıklar Oktaviyanus'un istemediği vazgeçtiği kayıtsız koşulsuz saltanatın ve hukukun kendine yönelik olarak yeniden düzenlenmesini içeriyordu. O kadar ki yeni baştan kurulan cumhuriyet ile yeni (Principus) arasındaki nüfuz ve güç düzeni, daha çok Oktaviyanus'tan tarafa ağırlık kazanmakta idi.

Sayfa : 195

رومالیاری بربرینه ربطایدن عقیده لر دینی اولمقدن
 زیادہ روحی و اخلاقی ابدی؛ یالکز قوربان ذبحندن و باطل
 برطاقم اعتقادندن عبارت اولان دینلری یہودی لک دیندہ
 اولدینی لی، الہی بررئیس و بورئیسہ مودوع قدسی
 بر وظیفہ کبی مفہوملرہ بر ارقامش ابدی .

Sayfa 195

Romalıların birbirine bağlayan kurallar, dinî olmaktan çok ruhsal ve ahlâkî idi. Yalnız, kurban geleneğinden ve bir takım batıl inançlardan oluşan dinleri, Yahudilerin dininde olduğu gibi, ilahî bir önderlik görme ve bu öndere kutsal bir görev vermek gibi konulara yer bırakmamıştı.

Sayfa : 198

یوک بریتانیا ، فرانسه ، اسپانیا ، آلمانیای ایتالیا ،
سایه مؤسسانده هیرومانک کوستهردیکی نمونه و مثالردن
الهام آلتلردر ، بوسایدیفمز مملکتلر اوروپامؤرخلرینت
 نظرندک برنجی موقعی اشغال ایدرلر ؛ بناء علیه مؤرخلر
رومانک شرقده پامیش اولدینی تخریباته قارشى متحامل
داورانیرلر .

فقط روما ایمپراطورلنی جهان تاریخى مقياسیه
 اولجولدیکی تقدیرده اهمیتندن بر چوغنی ضایع ایدر . بو
 ایمپراطورلوق داها دوت عصر دوام ایتمهش ایدی که ، تلمندن
 بوسوتون ییقیلدی . بعضیلرینک ظن ایندیکی وجهه
یزانس ایمپراطورلننه استحالہ ابله اوراده تکرار پاشامادی ؛
یزانس ایمپراطورلنی اسکندرک تکرار احیا اولومش
 ایمپراطورلنندن باشقا برنی دک ایدی ؛ لسانی روچه
 ایدی . واقعا حکمدار روماعنواتی طاشیقده ایدیمده ،
 بوده برنی افاده ایتمز . نهایتالهای شیمدیکی بولغار قرالی ده
 رومالیلردن آلتیه عنوانی حامل بولونیور . روما دوری
 اناشندمه (موزوپوتامیا) ده صرف کندینه خاص اساسلر اوزرند .
 انکشاف ایتشدی ، (موزوپوتامیا) نک غریبدن مکتابانی

Sayfa : 198

ایران و پارت دهاسیه بویوک درجهده تمدیل ایدیشدی . هندستان و چین کبی مناطقهده ایسه رومانک هیچ تأثیری یوقدی . بودرت عصر ائشاننده روما ایمپراطورلنی داخل غوغا و مرج و مرج صفحاتیده کچیرمندی دکل ! رفاه و حضور سنهلی بربرینه اکلنسه ، مجموعی ایکی عصری کچیمز .

روما ایمپراطورلنیه معاصر اولان چین ایمپراطورلنک سکونتلی ، دائمی انکشافی ، عرض ایندیکی امنیت و ایضا ایلهدیکی تمدین و نظیفهسی ، ویا ۱۰۰۰ و ۴۰۰۰ (ق . م) تاریخلری آراسنده کی مصر ، و یا خود سامییرک استیلاسندن اولکی (سومر) دولتلی ایله مقایسه اولوندیبنی حالده ، رومانک بویاکی یوز سنهک منقطع راحت دورهسی تاریخک الکعادی بر حادشی منزله سنده قالیر . بوندن باشقا کبخر وک (هله سپون) دن (ایندوس) نهرینه قادر اوزانان ایران ایمپراطورلنیده یوکسک بر مدنیت سویه سنه مالکدی ، و بو دولتده ایکی یوز سنه دن فضله استیلا دن مصون بر رفاه و عمران حالده قالدی .

ایران ایمپراطورلننه قدم ایدن مندیا ایمپراطورلنی
بارم عصر دوام ایندی

Sayfa 198

Büyük Britanya, Fransa, İspanya, Almanya ve İtalya siyasi kurumlaşmalarında hep Roma'nın ortaya koyduğu örneklerden ilham almışlardır. Bu saydığımız ülkeler, Avrupa yazarlarının gözünde en ön sırada gelirler. Bununla birlikte bu yazarlar, Roma'nın batıda yapmış olduğu yıkımları bilmezden gelmişlerdir.

Ancak, Roma İmparatorluğu dünya tarihiyle kıyaslandığı zaman öneminden çok şey yitirir. Bu imparatorluk, daha dört yüzyıl sürmeden bile temelinden bütünüyle yıkıldı. Bazıların sandığı gibi Bizans İmparatorluğu'na dönüşerek orada yaşamadı. Bizans İmparatorluğu, İskender'in yeniden canlandırılmış İmparatorluğundan başka bir şey değildi. Dili Rumca idi. Kaldı ki hükümdar, Roma ünvanını taşımakla birlikte bu da pek bir şey anlatmaz. Sonuçta Bulgar Kralı da Romalılardan alınma ünvanları kullanıyor. Roma dönemi sırasında Mezopotamya da salt kendine özgü yapılar ortaya koymuştu. Mezopotamya'nın batısında elde edilen yerler, İran ve Part dehasıyla büyük ölçüde onarılmıştı. Hindistan ve Çin gibi bölgelerde ise Roma'nın hiçbir etkisi yoktu. Bu dört yüzyıl boyunca Roma İmparatorluğu, iç kavgalar ve altüst oluşlar da geçirmede değil! Zenginlik ve rahatlık yılları birbirine eklense toplam iki yüzyılı geçmez.

Çağdaş sayılan Çin İmparatorluğu'nun sessiz ve sürekli olarak ortaya koyduğu güven ortamı ve yerine getirdiği uygarlaşma görevi ile, 1000 ile 4000 tarihleri arasında Mısır ya da Samilerin ele geçirmesinden önceki Sümer devletleri ile kıyaslanırsa bile, Roma'nın iki yüz yıllık kesintisiz huzur dönemi, tarihin en sıradan olayı düzeyinde kalır. Ayrıca Keyhüsrev'in, Hellepon'dan İndus

ımağına kadar uzanan İran İmparatorluğu da yüksek bir uygarlık düzeyine sahipti. Ve bu devlet de iki yüz yıldan daha fazla istilâlardan uzak olarak bir zenginlik ve mutluluk içinde kaldı.

İran İmparatorluğu'na denk gelen Mıdyâ İmparatorluğu ise yarınm yüzyıl sürdü.

Sayfa : 199

فقط ایران، پارتلر طرفندن یکی ایران ایمپراطورلنی
شکلندماجیا اولوندی، بودولت اولو ارشکیلر بعده ساسانیلر
طرفندن اداره اولونورق روما ایمپراطورلقتندن فضلہ
یاشادی . غربده کی اتهدامه مقابل یونان علمنک ملجائی
وبرجوق دین ومذهبیلرک یوواسی اولدی . ساسانیلر بر
چوق دفعه لر حربی ییزانس ایمپراطورلننک اراضیتنه قادار
کوتوردیلر، وفرات خطنی محکم صورتله آللرئنده طوتدیلر.
و ۶۱۶م ایکنجی خسروعهئنده (شام)، و(قدس) . حاکم
اولدقلری کبی(ههاللهسبون)ده تهدید ایتمکده ایدیلر. فقط
ساسانیلرک ظفرلرنی اعلان و تجیل ایدءجک عنعنلری
محافظة ایدیلءمشدر . رومانک صیت وشهرتی ایسه اوکا
وارث اولان دولترک نائل اولدینی رفاء و عمران سییله
باقی ومنشئر قالدی . بوکون رومانک عنعنات وتاریخی زء

Sayfa : 199

حقیق مہایتندن داہا پارلاق و معظم کورونیور . اسکی
 مدینتہل آراسندہ بررلشمہ وقوع بولمش و مدینتہ ضربہ
 دوزرو یایلمشدی . آری و ساسی قوملر بررلرلہ امتزاج
 ایتمکسزین ، انکشاف و ترقی کومہلری حالندہ آق دہ گیز
 حوضہسی اطرافندہ طویلانمش بولونیوردی؛ ایشته بوتون
 بو ساحہ و بو کومہلر اوزرینہ روما ادارہسی بر اغ کبی
 آتیلدی، ویرتیلدی . بر آرائق تعمیر ایدیلدیسہدہ، نہایت
 بوسبوتون یرتیلوب پارچالاندی .

Sayfa 199

Fakat, İran, Partlar tarafından bir İran İmparatorluğu şeklinde ye-
 niden canlandırıldı. Bu devlet, önceleri Araşkiler daha sonra da Sa-
 saniler tarafından yönetilerek Roma İmparatorluğu'ndan daha uzun
 yaşadı. Bu İmparatorluk, batıdaki çöküş karşısında Yunan biliminin
 sığınacağı bir yer, birçok dinin ve mezhebin yuvası oldu. Sasaniler,
 savaşı birçok kereleler Bizans İmparatorluğu'nun topraklarına kadar
 götürdüler ve Fırat sınırını kesin olarak ellerinde tuttular. M. 616 İ. Hüs-
 rev Anlaşması'yla Şam ve Kudüs'ü ele geçirdikleri gibi Helleşpon'a da
 gözdağı vermekteydiler. Ancak Sasanilerin zaferlerini duyuracak ve an-
 latacak söylenceleri korunmamıştır. Roma'nın şehirleri ve ünü ise onun
 mirasçısı olan devletlerin ulaştığı rahatlık ve mutluluk düzeyi nedeniyle
 bugünlere geldi. Günümüzde Roma'nın söylenceleri ve tarihi bize, asil
 içeriğinden daha parlak ve olağanüstü görünüyor. Eski uygarlıklar ara-
 sında bir birleşme gerçekleşmiş ve uygarlık batıya doğru yayılmıştır. Ari
 ve Sami kavimler birbirleriyle kaynaşmaksızın ortaya çıkmış ve birer
 ilerleme kümeleri şeklinde Akdeniz havzası çevresinde toplanmış
 bulunuyordu. İşte bütün bu bölgeler ve kümeler üzerine Roma yöne-
 timi, bir ağ gibi atıldı ve yırtıldı. Bir aralık onarıldıysa da en sonunda
 bütünüyle yırtılıp parçalandı.

Sayfa : 199

تیبیریوس (۱۴ الی ۳۸ ب. م.) لیاقتی بر حکمدار
اولوق اوزره کوسترئیکده در. فقط چوق کچمدهن خلقک
کندیسنه قارشئ بئلدیکی توجئی غائب ایدیوردی. تیبیریوسک
معیوب و عادی سفاقتاره دالمش اولدینئی آ کلاشیلور.

Sayfa 199

Tiberius değerli bir hükümdar olarak gösterilmektedir. Ancak çok geçmeden halkın kendisine karşı beslediği saygıyı yitirdi. Tiberius'un ahlaksız ve bayağı bir yaşama dalmış olduğu anlaşılıyor.

Sayfa : 214

روما امپراطورلرئنده صنعتک ماهیت و میرسی

رومانک صنعت و ادبیات حرئنگ - یونانستاک ،
باقین آسیا مناطقئک، بابلک و مصرک و ربیله چکی هر شیئ
توارث ایئت اولان - بویوک آهئن (یونان) حرئنگ
بر شمه سندن عبارت اولدینئی یوقاریده سویله مش ایدک.
یونکله برابر، رومانیسئتمی بر فاج جهتلرجه صرف کندیسنه
مخصوص بر حمله کوسترمش ، یوحالده الئز یاده معماریده
تبارز ایئتدر . روما امپراطورلئی ، مبانیسئک داها فضلہ
عظمتی و داها بویوک اولان حجاریلہ ، معمارئ تاریختک
یئ بر صفحہ سئ، مقیاسده بارز بر نحولی اشارت ایدر.
رومانک معمارئیه باشلیجه هدیلرئ چنطو و کمرلرک چوق
سربست صورتده استعمالیدر. روما لژیونلرئ نرہه آباق

Sayfa : 214

باششہ چنطو ایله کرده اورایه قادار کینمشدر. چنطو استعمالی مرمر ایله قاپلانایله جک بویوک ، کینیش قیبلر وکرلر انشاسنی ممکن قیلمشدر . زنکین سوسلو قوره نت سونی اصولی آینارق تنوع ایندیریش ، ایشله تمش وشرله برلکده قوللانیشدر. (آرقاد) یعنی میره کرلر اساساً روما اثریدر ، بر روما تییدر . منحنی ، مدور خطلی بنالر . میلان و صیرا کرلرک اوست قاتلره تشمیلده روما معمارینک خصوصیتلرنددر. رومایلر ترلره کینمشلره اوراده آمفیته آترلر ، ظفر طاقلری ، قولونادلی سواقلر سو کرلری و سیرق کبی جسم بنالر براقشدر . حتی

بوگونه قادار ایतालانلر بوتون جهانک اک این یول باجیمسی
اولارق قالشدر .

روما معماریسى ، مصر یاخود یونان معماریسى کبی منتظم بر انکشاف وترقی کورمه مشدر . بو معمارینک ایلك مساعیسى (آروسک) ذوق وموده کوره واقع اولمش ، بنالر اخشابدن یاپلوب (ماراقوطا) ایله صیوانمش ایدی . باداش باواش آفاجک برینه طاش قاتم اولدی . فقط شکل حکومتک ایمرطورلنه اغلاویه یونان معمارلریده رومایه کادیلر ، واحوالک کندیلرینه عرض ایندیکی یکی فرستدن استفاده ایله دیلر .

رومایلر کیندکلری برلره کوربوز بر (هیکلتراشلق)
صیانتیده کوتوردیلر . جوق زنکین انسالردن مرکب

Sayfa : 214

رجعیت ده انسان تصویرى شعبه صنعتك تولدوانكشافي
 محقدر . بناءً عليه (پوست) لر ويا هيكلر جمهوريتك
 سوك و سه زارلرك ايلك دورى انسانده الك بوكسك ترقى
 قطه-نى بولش ايدى . نقش (رساملىق) ده بوتون فعاليتى
 وزنديكى ايله دوام ايدىوردى؛ (پومپئى) و (هر كولانوم)
 شهرلرنيك (و مزور) وولقانى يوزندن هم خراب
 اولماسى ، هم ده محفوظ قالماسى كچى مسعود بروقه سايه سنده
 بوكون بز ، ميلادك برنجى عصرنده كى نقش صنعتك
 بركتنى ، شوعلرني و لطافتنى كوروب تقدیر اينمك
 مقتدر اولوبورز . بو ايكي شهرزنيكىلر اقامتكاهى ايسه ده
 مرحله الك زنيكىن اولانلرك اقامتكاهى دكل ايدى ؛
 بناءً عليه بو شهرلرك احتوا ايتديكى نفيس اشيا بزه مرور
 زمانه غائب اولش اولان داها نفيس اشيا و معمولات
 حقتده بر معيار تشكيل ايدىر .

روما ايمپراطورلنى ايلك دوره سنك ، كنديسندن اولانكى
 مدنيتلر پارلاق صورتده تفوق ايدىن برشيى ده ، موزايىق
 صنعتيدىر . جام و بلور ايشى ده ، باشليجه يونانلى و شرقلى
 استادلر طرفندن بدىي بر مرتبه اصعاد اولونمشدى .
 ميلادك ايكنجى عصرى نهايتده غربى روما ايمپراطورلنى
 اوزرينه ييقيلان فلاكتلر ، اغتشاشلر نتيجسى اولارق
 رومانك بدىي ولوديتنه بويوچك بر ضربه وورولدى .

Sayfa 214

Roma İmparatorluğu'nda Sanatın İçeriği ve Düzeyi

Roma sanat ve edebiyat kültürünün –Yunanistan'ın, yakın Asya bölgelerinin, Babil'in ve Mısır'ın verebileceği her şeyi mirasına katmış olan- Büyük Ellen (Yunan) kültürünün bir kolundan ibaret olduğunu yukarıda söylemiştik. Bununla birlikte Roma sistemi, birkaç yönden salt kendine özgü bir ahlâm göstermiş, bu da daha çok mimaride kendini göstermiştir. Roma İmparatorluğu, binalarının devasılığı, hacimlerinin genişliğiyle mimarî tarihinin yeni bir aşaması bakımından açık bir değişimi gösterir. Romanın mimariye başlıca hediyeleri çimento ve kemerlerin çok rahat bir biçimde kullanımınıdır. Roma lejyonerleri nereye ayak basmışlarsa çimento ile kemeri de oraya götürmüşlerdir. Çimento kullanımı, mermerle kaplanabilecek büyük geniş kubbeler ve kemerler yapımını olası kılmıştır. Zengin süslü Korint sütunu biçimi alınarak zenginleştirilmiş, işlenmiş ve kemerlerle birlikte kullanılmıştır. **Arkad**, yani sıra kemerleri üst katlara yaymak da Roma mimarisinin özelliklerindedir. Romalılar nerelere gitmişlerse orada amfiteatrlar, zafer takları, kolonadlı sokaklar, su kemerleri ve kocaman sütunlar bırakmışlardır. **Hatta bugüne kadar İtalyanlar, bütün dünyanın en iyi yol yapıcılar olarak kalmışlardır.**

Roma mimarisi Mısır ya da Yunan mimarisi gibi büyük bir gelişme ve ilerleme göstermemiştir. Bu mimarinin ilk yapıları Etrüsk'ün zevk ve modeline göre ortaya çıkmış, binalar ahşaptan yapıp Tera-kota (Tara Kota) ile sıvanmıştı. Yavaş yavaş ağacın yerini taş aldı. Ancak yönetim biçiminin imparatorluğa dönüşmesiyle birlikte Yunan mimarlar da Roma'ya gittiler. Durumun kendilerine sunduğu yeni fırsatlardan yararlandılar.

Romalılar gittikleri yerlere gelişmiş bir (heykeltıraşlık) sanatını da götürdüler. Çok zengin insanlardan oluşan bir toplumda, insan tasviri sanat dalının doğması ve gelişmesi de kaçınılmazdır. Dolayısıyla büstler ve heykeller cumhuriyetin son ve Sezarların ilk döneminde en yüksek gelişme noktasını bulmuştur. Ressamlık da bütün etkisi ve dinçliğiyle sürüyordu. Pompei ve Herkülânım kent-

lerinin Vezûv yanardağı yüzünden hem yıkılması ve hem de korunması gibi mutlu bir olay sayesinde bugün biz, milâdın birinci yüzyılındaki süsleme sanatının zenginliğini, ışıklılığını ve inceliğini görüp, beğenimizi göstermeye olanak buluyoruz. Bu iki kent, zenginler yeri ise de her hâlde en zengin olanların yeri değildi. Bundan dolaydır ki bu kentlerin sahip olduğu nefis eşya bize, zamanın geçmesiyle kaybolmuş olan daha güzel eşya ve ürünler hakkında bir ölçü verir.

İlk dönemlerinde, Roma İmparatorluğu'nu, daha önceki uygarlıklara parlak bir biçimde üstün kalan bir şey de mozaik sanatıdır. Cam ve billur (kristal) işi de Yunanlı ve Doğulu ustalar tarafından güzel bir düzeye yükseltildi.

Milâdın ikinci yüzyılı sonunda Batı Roma İmparatorluğu üzerine gelen yıkımlar ve karışıklıklar sonucu olarak Roma'nın güzel eserlerine büyük bir darbe vuruldu.

Sayfa : 215

تصویر و نقش دوام آید. معماری تکرار جانلاندیردی.
فقط میلادک او چونچی عصر ندن سو کره هیکلتر اشلق صناعتک
فصیح ، بلیغ اولان طیبیلکی شرق تاثیرلری آتند.
دونوق و تکلفلی بر ماهیت آتشدی .

روما زلفینک ضعیف فقطری

روما ایمراطورلق سیسته منک عدمزجه قیمتی پک
مشکوک هادی بر تشکیلاتدن عبارت اولدینی اسبابی ایضاح
ایتمشیدک . رومانک بر مملک سیاسی بیه تعقیب آتدیکی
ادما اولوناماز. بو دولت نهایت الامرقراطسی بر اداره دن

Sayfa : 215

عبارت ايدى گاه برقاچ عصر مدته جهان صلح و سلامتى
محافظة ايدى ميلدى ايسده ، اشبو صلح و سلامتك نهائى برطرزده
استقرارىنى تأمين ايدمهدى . بو عدم موفقتك اسباب
و عوامل عيما نهدر ؟

1- اول امرده فكري فعاليتك و علوم و فنونك سربسته

توسع و انكشافى ايجون لازم اولان تشكيلاتك ققدانى !
روما اهالىسى ثروه رحايت كوستررر ، فقط علم و فنون
غرت ايدردى . حكومتى و ادارىنى زنگينلره توديع
ايدر ، كنديه لازم اولان منور و درايلى انسانلرى
هر زمان ايستره ساسير بازاردن تدارك ايدميه چككى فرض
ايلهردى . دنياده موجودا ايمبراطورلقلردن لك جاهل ، قدرت
تصوره دن لك محروم اولانى روما ايمبراطورلقلير .

Coşkun

Sayfa 215

Tasvir ve işlemecilik sürdü. Mimari yeniden canlandı. Ancak milâdın III. yüzyılından sonra heykeltıraşlık sanatının güzel ve düzgün olan doğallığı, Doğu'nun etkisiyle donuk ve yapmaak bir durum almıştı.

Roma Anlayışının Güçsüz Noktaları

Roma İmparatorluk sisteminin bizce, değeri oldukça kuşkulu, sıradan bir örgütlenmeden oluştuğunun nedenini açıklamıştık. Roma'nın belli bir siyasî yol izlediği bile ileri sürülemez. Bu devlet, son tahlilde kırtası (kırtasiye) bir yönetimden başka bir şey olma-

ması sayesinde birkaç yüzyıl süreyle dünya baş ve esenliğini koruyabilmişse de söz konusu bu baş ve esenliğin sonsuz bir biçimde sürmesini sağlayamadı. Bu başarısızlığın neden ve belirtileri acaba nedir?

Eskiden bu yana düşünsel etkinliğin, bilim ve tekniğin serbestçe yayılması ve gelişmesi için gereken örgütlenmenin yokluğu! Roma halkı zenginliğe düşkünlük gösterirken, bilim ve teknikten nefret ederdi. Hükümeti ve yönetimi zenginlere bırakır, kendine gerekli olan aydın ve tutarlı insanları ise, istediği zaman esir pazardan sağlayabileceğine inanırdı. Dünyadaki imparatorluklar arasında en bilgisizi ve düşünme yeteneğinden en yoksun olanı Roma İmparatorluğu'dur.

Sayfa : 216

قارشماش وادارسته اشتراکا تممش برجرمانیا اولمادقجه،
ضربى آوروپادهده امنیت و سکونک استقرارینه امکان
بولونماياجنى آگلاشيلير. ايمپراطورلق منظومه سندن خارج
براقيلان جرمانيا اوله برقاما ايدى که ، مثلا بوکا هونلرک
برچکيچ ضربهسى اينديرمه لرى بتون بو سيسته مو منظومه تک
قىريلوب پارچا پارچا اولمائه کافی کلدى .

Sayfa 216

... yönetime karışmamış ve katılmamış bir Almanya olmaksızın Batı Avrupa'da güven ve huzurun sürdürülmesine olanak bulunmayacağı anlaşılır. İmparatorluk birliği dışında tutulan bir Almanya, öyle bir kamadır ki örneğin buna Hunların bir çekiç darbesi indirmeleri bütün bu sistemin ve birliğin kırılıp parçalanmasına yeterli geldi.

Sayfa : 217

سوارى، كانكش آلايلى فرات اوستنده روماليلرى دور دور مشدى. شوراسى محققدركه، رومالئىيونلرى طرز تشكىللىرى اعتباربه آيىق ساحلرده هر دور لو حرب قدرتى ضايىع اىچكده ايدى. بو شرائط تحتده، شرق جزئىياده، جنوبى روسياده بارت مملكتلرندە باشاان سوارى كوچه بلك ايمپراطورلك موقى اناج ايدە جك اولان سوك شربى وورمنه چاليشه جقلى بك آشكار ايدى. سەزارك وقاتندن ايىكى يوز سنه سوكر ا روما اور دونى عىنى الوريشسز يوروش نظامى محافظه اىچكده ايدى؛ عىنى بطال آغبر يوروشل يياد، بلوكلى كه، چوبك آتلىل يونلرى قولايقله چه وربر، و اوقلرله دليك ديشيك ايدردى. حتى قارو حرب ييه ايمپراطورلقه برشى اوكره تممشدى.

روماليلرك نقليات ساحه سنده، تامين ايندكلى موقىتك جزويلىكده انانى حيرته دوچار ايدى. اور دو وارزاق قوللرينك مملكتك براوجندن ديكراوجنه سريماً حركتى سايه سنده، مملكتك قدرت و وحدتك محافظه اولوناييله جى بسط حقيقتلردن ايدى. جمهوريت زماننده قايت مكممل ر يول شبكىس يايلىش ايدى، ايمپراطورلق بو شبكىس اصلاح اىچكى ييه دوشونمىدى. اسكندر ملى هرودون Heron d'Alexandrie آفونونوسلردن درت يوز سنه اول ايلك بخار ما كنه سنى ايجاد اىچمىدى. فقط بوكى كاشلر، طاشلق طورباغه آتيلان تخم كه عقيم قابردى. بو كشفيات نيه مقدمه لرينك خوش مناقى زمكىلرك كتبخانلرده منى دور يوردى. مارقوس آورە ليوسك اور دو وساعيلرى اوچ يوز سنه اول سيبو آفرخاتوسك اور دولرى كه عىنى بولرده عىنى مشكلاته ايلرلردى.

Sayfa 217

Atlı okçu alayları Fırat üstünde Romalıları durdurmuştu. Şurası kesindir ki Roma lejyonerleri örgütlenme biçimlerinden dolayı açık alanlarda her türlü savaş yeteneğini kaybetmekteydi. Bu koşullar içinde Doğu Germanya'da, Güney Rusya'da ve Part ülkelerinde yaşayan atlı göçebelerin, imparatorluğun sonunu hazırlayacak olan son darbeyi vurmaya çalışacakları açıktı. Sezar'ın ölümünden iki yüz yıl sonra bile Roma ordusu, bu elverişsiz yürüyüş düzenini hâlâ korumaktaydı. Aynı eskiden kalma ağır yürüyüşlü yaya bölükleri çevik atlılar kolaylıkla çevirmekte ve oklarla bunları delik deşik etmekteydiler. Hatta Karre Savaşı bile imparatorluğa bir şey öğretmemişti.

Romalıların taşımacılık alanındaki başarısızlığı da insanı hayrete düşürür. Ordu ve erzak kollarının ülkenin bir ucundan diğer ucuna hızlı bir biçimde iletilmesi sayesinde ülkenin gücünün ve birliğinin korunabileceği sıradan gerçeklerdendir. Cumhuriyet döneminde oldukça mükemmel bir yol ağı kurulmuştu. İmparatorluk bu ağı iyileştirmeyi bile düşünmedi. İskenderiye'de Heron, Antoninoslardan 400 yıl önce ilk buhar makinasını icat etmişti. Fakat bu gibi buluşlar, taşlık toprağa atılan tohum gibi sonuçsuz kalırdı. Bu ilk teknolojik buluşların hoş öyküleri zenginlerin kitaplıklarını süslüyordu. Markus Avrallyus'un askerî güçleri de üç yüz yıl önce Sipyu Afrikonus'un orduları gibi aynı yollarda aynı zorluklarla ilerlerdi.

Sayfa : 217

رومانك ، كندیلریه دی آت انخاذا ایمن ، علم
 و فن ، ادبیاتی ، معارفی طبق معرفتی و تربیعی کوبک ،
 و آت کی صانیغه جیقان کولهلره براقان بو جاهل ،
 طنطنهلی ، وادی مالیجی و مالدار سر کیشجوزی ، کندی
 اثرلی اولان ایمرطورلنه کمال امنیت و اعتماد ایله حکم
 ایروب کیدیورلردی .

Sayfa : 217

خالوكة ، اونلرك محو و اقراضلرئك عوامل
يمبراطورلئك ايجئده و طيشئده ييريكوب دور مقده ايدى.

روما يمبراطورلئك حقيقى وضئئنى آ كلامق ايسرئسك،
سبال و شرق حدودلرئدن داها اوتئيه، هوللاندا دن باشلايوب
عمان بلاقاصه اورتا آسيا و موغولستان طاغرئنه قدار امتداد
و آلمانيا ايله روسيايى احتوا ايدن صحرا لئك عطف نظر
ايجئمز، و بوندن ماعدا مملكتئده، روماليلرك اسلا وجوده
كئتره مه دكئرى رسين و دواملى برو حدت فكريه و روحئيه
ئدرجيا تاسيس ائتمكئده اولان معاصر چين ايمبراطورلئئده
نظر دقتئزى بر آز چه ورمئز لازمدر

Sayfa 217

Dini bir araç olarak kullanan Romalılar, bilim ve tekniği, edebiyatı ve eğitimi, tıpkı eğitilmiş köpek ve at gibi sahlığa çıkarılmış olan kölelere bırakan, bu bilgisiz, gösterişli, bayağı servet düşkünlü maceracılar, kendi eserleri olan imparatorluğu tam bir güven ve özen ile yönetip duruyorlardı.

Oysaki onların yok olma ve dağılma belirtileri, imparatorluğun içinde ve dışında birikip durmaktaydı.

Roma İmparatorluğu'nun gerçek durumunu anlamak istersek kuzey ve doğu sınırlarından daha öteye, Hollanda'dan başlayarak aralıksız olarak Orta Asya ve Moğolistan dağlarına kadar uzanan ve Almanya ile Rusya'yı da kapsayan bölgelere de dik-

katimizi yöneltmemiz ve ayrıca bu bölgeler dışındaki ülkelerde Romalılardan asla gerçekleştiremediği birlik düşüncesi ve ruhunu aşamalı olarak yönetimde temel alan çağdaş Çin İmparatorluğu'na da dikkatimizi biraz yöneltmemiz gerekir.

Sayfa : 219

«روماليرك دنيايه صاحب اولدقلىرى ، و بوتون دنيايه ساكن اقوامك بوونلرى اؤكش اولدقلىرى طمطراقلى جهلرله اعلان ايتك ، حتى الامنور آوروپاليرجه بيله عادت حكمنه كبر مشدر . حالبوكة حقيقتده بوتوقحانك موضوعى آفده كبرك راولفق كوشسى ويا ايران ، غول اولكلرينه اوج صوقق كى شيلرايدى . واقعا كىخسروء اسكندرء سرخس ، سزارو نومپه بوس داخله طوغرى شابان دقت سفرلر بامشلردى . فقط بي طرفانه دوشونوله جك اولورسه بوس سفرلر ، بشرىت ايجون آسيانك اوبره منتهاستده وقوع بولمقدء اولان بحاربات و قنوحاندىن داها مهم اولمادىنى كچى داها مهم مقياسده ده دكلدى . غرب مدىنىتى ادبيات و فنون ساحهستده بر جوق شيلر ميدانه كتيردى كه ، بونلرء چينلير علاقهسز قالديلر . فقط بوكا مقابل چينليرده تاريخى و تحلىلى بر ادبياتء ، كبارانه اطوار و عاداته ، غايت مكلف قيات و البسلرء ، و نهايت اوزمان آوروپانك بيله غبطه ايتدىكى بر اداره سيستمه مالك بولونمش اولمزلردن دولايى بحق افتخار

Sayfa : 219

ایده ییلردی . والحاصل اقصای شرق تاریخک اقصای
غرب تاریخنی قادر مراق آور اولدینده شهبه یوقدر .
فقط تاریخنی اوقومانی ییلملی . بزء تاتارستان اووالزنده
جرمان ایدن وقابلی محضانه بر صورتده تاریخمزدن خارجه
آتمشدر . جینیلرکده آقده کیز وحزرده کیزی اطرافده
دیزیل دوروب اووقتلر بوتون آوروپانی تشکیل ایدن
وکندیله نجه هیچ بر احمیت و معنای حائز اولمابان دولتلر
وقایعه علاقه پیدا اتمک ایستمه ملرنجده قبیح
ایتملی بز [۱] .

شی - هو آنگ - تی نامنده برینک محکم بر ابراطورلق
قوردینتی ، ر واقعا بو ابراطورلق شیمدیکی جیندن داها
کوجوک ایسه ده اراضی و نفوس اعتبارله یه پک معظم
بر دولت اولدینتی و بودولتک هو آنگ هو ویاغچه وادیلرندن
باشلا دینتی ۱۶ نجی فصلده کورمشدک . مذکور شی - هو آنگ - تی ،
قبل المیلاد (۲۴۶) ده چین قرالی اولدی ، و ۲۱۰ سنه
قادر حکم سوردی . بوئک عصر ظرفنده شی - هو آنگ - تی

ملکتنده ایکی عصر سوکرا آوغوستوسک و سزارک
روماده حصوله کتیره جکری اهمیتده بر اثر وجوده کتیردی .
وقایندن سوکرا دوت سنه قادر سلطنت و خاندان
عربده لری ظهور ایدنی . بالآخره (۲۰۶) سنه سنده یکی
بر سلاله - هانلر - کندنی زورله خاقانلقه قبول ایندیرومک
۲۲۹ سنه حکمران اولدیله . میلادک ایلک یکر می بش سنه لری

Sayfa : 219

چین تختی آله کبیر، بر غاصبک حرکاتیه قاریشدی. سوکرا
هان سلاله سی تکرار اقتداری آله آلدی، و بوندن سوکراده
بر بوجوق عصر سلطنت سوردی. یعنی عهدلی، اوز دورت
سنه دوام ایوب بوتون مملکتی قاریشدی بران طاعونک
ظهورینه قادر دوام ایندی. بو خسته لق آنطونینوسلر زمانده
ظهور ایله غرب طالی بر عصر مدت آلت اوست ایمن
آتک عیندر (فصل بره مراجعت). فقط بو آله قادر
یعنی تمام دورت بوز سنه چین صلح و سکون، عاقل و مدبر
بر حکومت و غرب طالنده. مثله تصادف اولونمایان رفاه کی
نعمتلردن مستفید اولدی.

هان سلاله سندن پالکیز برنجیسیدر که ادیبانجیلر علیهنده
شی-هو آتغ-تی نک سیاستی تعقیب ایندی. اونک خلقی،
فلاسیک شاعرلری اسکی شرف موقعلرینه جیقاردی.
فی الواقع آگلاوردی که، اسکی افتراقجو عننه محو و منقرض
اولونجه، چین وحدتک تمللری آنجاق متحد بر معارف
سیاستیه تحکیم اولونایلیر. رومانطالی عمومه شامل اولاجق
بر فکریات تشکیلاتی لزومندن تفاقل ایندیکی بر زمانده
هان سلاله سندن کلن ایمراطورلر یکنسق بر تعلیم و تربیه
و ادبی رتبه و پاپار سیتمی تأسیس ایدیورلردی که،
مردم بو بومکده اولان بو مملکتده فکریات ساحه سنده
بو سیتمه حیرت انگیز بر مربوطیت کوسته ریوردی.

Sayfa : 219

روما مأمورین کروی و اقلام کتبی غایت مختلف
منشأ و عنعنہ منسوب آدمیوں کے مرکب ایدی . چین
مأمورینی ایسے شیعہ اولدینی کی اوزمانلر دہہ عینی
حالت فکریدہ بولونورلر، و عینی عادات و عنعنہ یہ رعایت
ایدملردی . ہان سلالہ سندن بوزمانہ قادار چین بر جوق سیاسی
عقبیلردن بکدی ؟ فقط بر وقایع چینک اساس سچیہ

Sayfa : 220

وماہیتی دگیشدیرمہ مشدر . مملکت اقتساملرہ اوغراددی
ایسہ دہہ ، دائما وحدتی آلدمایتدی ؟ ضبط و تسخیر اولوندی .
فقط غالب و فاتحلری بلا استثنا من و بلع ایتدی .
فقط بزی علاقہ دار ایدن نقطہ اعتبارلہ شوراسنی
قید ایدموزکہ ، شی - ہو آتغ - تی و ہانلر زماندہ چین ایجیرا .
طور لفتک بودر جہ تحکیم و ترصین ایدیش اولماسی نایمچندن
اک مہسی ، اشبو رسانک شمال و غرب حدودندہ همجوار
بولونان کوچہ بہ قبائل اوزرینہ اجرا ایتدیکی عکس عملدر .
شی ہو آتغ تی دورلرینہ تقدم ایدن زمانلر دہہ ہیونگ بو
و یا خود ہونلر موغولستان و شمالی چینک وسیع اراضیسی
اشغال ایتملردی ، و بورادن ہان دائمی صورتدہ تا مملکتک
قلعہ کابہ قادار آقینلر یا عقدہ و دولتک سیاستہ مداخہ
ایتمکدہ ایدیلر . شو قادارکہ ، چین مدینتک یکی اساسلر

Sayfa : 220

داخلىده تىقىق سايه سنده بو كى احوال صورت قطييده ،
اورتادن قالدى .

X
چىنك مبدأ و منشأرى موضوع بحث اولدنى زمان
بوهورتلك موجودىنى قيد ايتشديك . بو قومك نه اولديقتك
ولو مختصراً تىرىنى سىراسى ككشدر . بو Hun (هون)
كلمسى Hiung - nu (هيونخ - نو) كلمسنىك صورت
عموميهده مقابلى اولاروق استعمال ايتككدهده مناقشهلى ،
اختلافلى بر ساحهده داخل اولوروز . غريب طانتك
اقتلابلرته متدائر اولان تصويرلر ائشانسده (-بيت) لردن
بحث ايتكك وسيلهسى حاصل اولوش ، و بو مناسبتله
كىمىريه نلرى Cimériens / سارماتلردن Sarmates ،
مه ديالىلرى Mèdes / پارسلردن Perses پارتلردن، Parthes

Sayfa : 221

و غوتلردن Goths نردن والخاصل طونا ايله مركزى
اسيا آراسنده ككرىلش اولان بويوك قوس بوينده مئهادى
صورتده نقل مكان ابدن آرزجوق كوچه به آرزجوق آرى
قبيله لردن فرق و تمىيز ايتمه نك نه قدار مشكل بر ايش
اولديغى ده آرىجه قيد ايتشيدىك . آرياليرك بر فرقه سى

Sayfa : 221

جنوبه دوشرو كيدەرك اورادە بر مدینت قوردقلى
 انشاده عینی عرقدن بولونان دېگراقوام كوچه به حیات
 سورمك اعتيادیني قزانیورلر ، چادیر، اوکوز آراهسی ،
 سورولر حیاته انطباق ایدیورلر، اساس غدالیني سوده
 تأمین ایدەرك زراعت مشغلەلرندن صرف نظر ایدیورلر،
 حتی علی المجله برایي محصول دوشبرمی بیلەدوشونمبورلردی.
 اقلیمك بطی برطرزده تبدلی آریلرک بووجه طرز
 سیاتلیني ده گیشدیرمەلیني زیاده سیه تسهیل ایشدر .
 فی الواقع ، اقلیمده کی بو تبدل نتیجەسی اولارق جنوبی
 روسیاده کی باطابقلر واورمانقلرینە استەپلر steppe یعنی
 واسع مرعەر قائم اولیور، و کوچە بەلرە بازلق و قشلاق
 اولتاق محللری آراسنده کزیمک صورتیه غیر ثابت اولقله
 برابر غایت صحی بر حیات سورە یلیورلردی . بو قبیله
 پک ابتدائی و بیسط سیاسی مؤسسەلرە مالک ایدیلر . اکثریا
 انقسامه اوغرازلر، سوکرایگدن بررلرله قاریشیرلردی .
 مختلف عرقلر عینی طاداته تابع ایدیلر . بونک ایچوندرکە،
 بونلر ارانده قطعی تفریق باپیلماسی غایت مشکلدیر .
 چینگ شمال و شمال غرپسندە کی موغول عرقلرک حالیده
 همان بولە ایدی . هیونق نو Hiung-nu ، هونلر Huns
 و بالآخره موغول نامیه تسمیه ایدیله چک اولان قوملرک
 همان همان عینی ملت اولدقلرین و تورکلرله تاتارلرکده

(۱)

Sayfa 219

Romalıların dünyada sahip olduklarını ve bütün dünyadaki ırklara boyun eğdirdiklerini gösterişli cümlelerle ilân etmek, en aydın Avrupalılarca bile bir alışkanlık haline gelmiştir. Oysa, gerçekte söz konusu bu fetihleri, Akdeniz'in küçük bir bölgesi ya da İran Gol Ülkelerine sokulmak gibi küçük şeylerden ibaretti. Doğrusu Keyhüsrev, Iskender, Serohs, Sezar ve Pompeylus iç bölgelere kadar dikkate değer seferler yapmışlardı. Ancak, tarafsız olarak düşünülecek olursa bu seferler, insanlık için Asya'nın öbür ucunda olagelen savaş ve fetihlerden daha önemli olmadığı gibi daha büyük ölçekli de değildi. Edebiyat ve teknik alanlarda Batı uygarlığının ortaya koyduğu birçok şeye Çinliler kayıtsız kaldılar. Buna karşılık ise Çinliler, eleştirel bir tarih yazınına, ince davranış ve geleneklere, gösterişli giyim tarzına ve zamanın Avrupası'nın bile özendiği bir yönetim sistemine ulaşmış bulunmalarından dolayı haklı olarak övünebilirlerdi. Sonuç olarak uzak doğu tarihinin en azından batı tarihi kadar ilgi çekici olduğuna kuşku yoktur. Fakat bu tarihi, yorumlamayı bilmek gerekir. Biz, Tataristan ovalarında olan olayları aşığılayıcı bir biçimde tarihimizin dışına itmişizdir. Çinlilerin de Akdeniz ve Hazar Denizi çevresine dizilmiş ve dönemin bütün Avrupa'sını oluşturan ve kendilerine göre hiçbir önemi ve anlamı olmayan devletlerin tarihine ilgi göstermemelerini de ayıplamamalıyız.

Şi-Huang Di adında birinin güçlü bir imparatorluk kurduğunu ve doğrusu bu imparatorluğun, şimdiki Çin'den daha küçük olmakla birlikte, toprak ve nüfus açısından büyük bir devlet olduğunu ve bu devletin Huang-Hu ve Yang Ça vadilerinden başladığını on altıncı bölümde görmüştük. İmparator Şi-Huang Di, milâttan önce 246 yılında Çin imparatoru oldu ve milâttan önce 210 yılına kadar da hüküm sürdü. Bu otuz altı yıl içinde Şi-Huang Di, ülkesinde, iki yüz yıl sonra Ogustus ve Sezar'ın Roma'da gerçekleştirecekleri düzeyde bir eser oluşturdu.

Ölümünden sonraki dört yıl saltanat ve hanedan karışıklıklarıyla geçti. 206 yılında Hanlar denilen yeni bir sülâle kendini zorla hakan-

İhâ kabul ettirerek 229 yıl hüküm sürdüler. Milâdın ilk yirmi beş yılı, Çin tahtını zorla ele geçirme çabalarıyla geçti. Etkileri on dört yıl süren ve bütün ülkeyi karıştıran Tao'nun ortaya çıkmasına kadar da devam etti. Bu hastalık Antonyuslar döneminde ortaya çıkıp, Batı dünyasını bir yüzyıl boyunca alt üst eden afetin aynıdır. Fakat Çin bu âna kadar, yani dört yüz yıl boyunca barış, huzur, bilinçli ve tedbirli bir yönetim altında Batı dünyasında eşine rastlanılamayacak ölçüde zenginlik ve benzeri nimetlerden yararlandı.

Han sülâlesinin ilk imparatoru, edebiyatçılara karşı olan Şi-Huang Dî'nin siyasetini izledi. Onun ardılı ise klasik şairlere eski itibarlarını geri verdi. Han sülâlesinin bu ilk imparatoru, eskinin çeşitlilik gösteren gelenekleri ortadan kalktığı takdirde, Çin birliğinin temellerinin ancak eğitim-öğretim birliğiyle sağlanabileceğini anlıyordu. Romalılar geneli kapsayacak bir düşünsel örgütlenmenin gerekliliğini anlamazdan geldikleri sırada sürekli büyümekte olan bu ülkede, Han sülâlesinden gelen imparatorlar kurdukları bu tekdüze eğitim-öğretim ve edebî rütbe ile ünvanlar sistemine, düşün alanında hayret edilecek bir biçimde bağlılık gösteriyorlardı. Roma memur geleneği ve bürokrasisi oldukça değişik kökenlere ve geleneklere sahip kimselerden oluşmakta idi. Çin memurları ise şimdi olduğu gibi o zamanlar da aynı düşünce yapısında bulunuyorlar ve aynı gelenek ve göreneklere bağlılıklarını sürdürüyorlardı. Han sülâlesinden bu zamana kadar Çin, birçok siyasî tehlikelerden geçti. Ancak, bu olaylar Çin'in temel karakter [sayfa 220] ve niteliğini değiştirememiştir. Ülke dönem dönem bölünmelere uğradıysa da her seferinde birliğini yeniden kurmayı başardı. Fakat dışından gelen istilâcılar ve işgâlcileri de kendi bünyesinde eritip yok etti.

Bizi ilgilendiren nokta açısından şu kadını söyleyebiliriz ki Şi-Huang Dî ve Hunlar zamanında Çin İmparatorluğu'nun bu ölçüde güçlü hale getirilmiş olmasının sonuçlarından en önemlisi, kuzey ve batı sınır komşuları olan göçebe kabileler üzerinde pek etkili olamamasıdır. Şi-Huang Dî dönemine rastlayan zamanlarda Hı Yung Nu ya da Hunlar, Moğolistan'ın ve Kuzey Çin'in geniş topraklarını işgal etmişlerdi. Burarlardan sürekli Çin ülkesinin içlerine kadar akınlar

yapmakta ve devletin siyasetine bile müdahale etmekteydiler. Şu kadar ki Çin uygarlığının yeni esaslar çerçevesinde düzenlenmesi sayesinde bu gibi gelişmeler, kesin bir şekilde ortadan kalktı.

Çin'in ilk dönemleri ve kökenleri söz konusu olduğunda Hunların varlığını belirtmiştik. Artık bu kavmin ne olduğunun kısaca tanımının sırası gelmiştir. Hun sözcüğünü Hiung-Nu sözcüğünün genel olarak karşılığı yerine kullanmakla, tartışmalı ve çelişkili bir alana gireriz. Bahâilânın inkılâplarına dair olan tasvirler esnasında Sittlerden söz etmek durumu ortaya çıkmış ve bununla ilgili olarak da Kimmeriyenleri Samatlardan, Midyalıları Farslardan veya Partlardan (sayfa 221) ya da Gotlardan; sözün kısası Tuna ile Orta Asya arasına yayılmış olan büyük Kas boyunda sürekli olarak yer değiştiren yan göçebe ve yan Arî kabilelerden net bir biçimde ayırmanın ne kadar zor bir iş olduğunu da ayrıca belirtmiştik. Aryalıların bir kısmı güneye doğru giderek orada bir uygarlık kurduklarını sırada, aynı ırkın diğer bir kavmi göçebe yaşamı sürmek yeteneği kazanıyorlar; çadır, öküz arabası ve sürülerle yanyana olan yaşama uyum sağlıyorlardı. Temel besinleri süttten elde ederek, tarım uğraşlarından kaçınıyor, halta ivedi olarak bir iki ürün devşirmeyi bile düşünmüyorlardı.

İklimin anî bir biçimde değişmesi Arîlerin yaşam biçimlerini bu yönde değiştirmelerini oldukça kolaylaştırmıştı. İklimdeki bu değişimin sonucu olarak Güney Rusya'daki bataklıklar ve ormanlıklar yerlerini steplere, yani geniş otlaklara bırakıyor ve bu göçebeler de yazlık ve kışlık otlak alanları arasında gezerek yerleşik olmamalarına karşın oldukça sağlıklı bir yaşam sürebiliyorlardı. Bu kabileler, oldukça ilkel ve sıradan siyasî kurumlara sahiptiler. Çoğunlukla bölünmelere uğrar, sonra yeniden birbirleriyle karıştırlardı. Çeşitli ırklar aynı geleneğe bağlıydılar. Bu yüzden ki bunlar arasında kesin bir ayırım yapılması oldukça zordur. Çin'in kuzey ve kuzeybatısındaki Moğol ırklarının durumu da hemen hemen böyle idi. Hiung-Nu, Hunlar ve ardından Moğol adıyla anılacak olan kavimlerin hemen hemen hepsinin tek bir ulus oldukları, Türkler ile Tatarların da bu Moğollardan aynıma bir kol olduğuna kuşku yoktur.

Sayfa : 223

میلادك برنجی عصرندن سوکرا آوروپانک شرق
 حدودلرندە موغول اقوامی تحشیدانی فرق اولونقده
 ایدی بونلر (حزر - پامیر) منطقه‌سندن سوکولوب
 آری (نوردیک) کوچه‌بیلرله و سائر عنصرلده ایجه
 قارشمش ایدیلر. حزر ایله اورال آراسنده هون اهالی
 یرلشمشدی. بونلرک غربنده کئئک موغول اولقله برابر
 دامارلرندە برایکی داملاشمال قانی بولونان آلەنر بولونیوردی.
 آلەنر بویوک پومیپوس ایله ارمستانده حرب ایشلاردی (ق.
 م. ۶۵). بونلر یکی موغول ایلری حرکتک غربەدوغرو
 اک زیاده سوقولش اولان عنصرلردن ایدی. میلادک
 دوردننجی عصرینه قادارده داها ایلری کئیمکە قالدیشایدیلر.
 شمال غربیده موغول بر قوم اولان فینلر Finns اوتەدن
 بری بالطق ساحلرندە یرلشمشلردی. هونلرک غربنده
 و (دونا) نهری ایلرینسندە خالص آریلردن اولان
 غوتلر واردی.

Sayfa 223

Milâdin I. yüzyılından sonra Avrupa'nın doğu sınırlarında Moğol ulusunun varlığı ayırt edilmekteydi. Bunlar, (Hazar-Pamir) bölgesinden sökülüp **Arî (Nordik)** göçebeler ve benzeri unsurlarla da içice karışmış idiler. Hazar ile Ural arasında Hun halkı yerleşmişti. Bunların batısında **Moğollar** bulunmakla birlikte **damarlarında bir iki damla kuzey kanı** bulunan **Alanlar** bulunuyordu. Alanlar, büyük Pompeyus ile Ermenistan'da savaşmışlardı. Bunlar, yeni Moğol **ileri hareketinin** batıya doğru en çok sakatlanmış olan unsurlarından olanlardı. Milâdin dördüncü yüzyılına kadar da daha ileri gitmeye kalkışmadılar. Kuzeybatı Moğollu bir kavim olan **Finler**, öteden beri Baltık kıyılarında yerleşmişlerdi. Bunların batısında ve Duna ırmağı ilerisinde asıl Arilerden olan **Gotlar** vardı.

Sayfa : 223

بوراده شو جهنی قید اشارت ایتمکده فائده لیدر :
 میلادک برنجی عصرنده چین ایمپراطورلنی بو فضله موغول
 کوچه بلرنی شاهه دوشرو سورءجک قادر قوتل ایدی؛
 بو موغول کوچه بلری هندستانک شمالنی فتح ایله اوراده کی آری
 کوچه بلری ایله قارشمشله، وداها فضله قوتله نوب نهایت برطاغ
 چین کی روما ایمپراطورلنک ضعیف سیرته بو وارلانمشلردی.
 روما به اینهن فلاکت ضربه لرندن و روما ایمپراطورلنک
 انهدانی تاخیره غیرت ایدن بر ایکی همت ساحبی قوتدن
 بحث ایتمزدن اول اوچینده چین سنورلرندن قاراده کیز
 و باللق ده کیزنه قادر اییلان باربار موغوللرک سجه
 و قیمت اخلاقه لرته دائر بر ایکی کله سوله مهنی لزومل عد
 ایدمزد. هونلری و متقلرنی و محو و تخریب ساحلرندن
 باشقا برشی یلمه ین خونریز ایسانلر کی کوسته رمک روما
 مؤقلرندن احتجاج ایدن آوروپالیره خاص بر اختیارده .
 شوراسی اونودوملا لیدر که، رومالیرک بوتون حکایه لری
 خوف و ریشانی آنلرنده یازلمشدر . بوندن ماعدا بر
 رومالی ، دوشیاندن بحث اولوتجه زمانمز پروپاگاندا چیلرته

Sayfa : 224

غبطه و برءجک بر جرات و جسارتله بالان سوله مهنی بیلردی.
 « پونیک ایمانی » تعبیرنی خیانت و امانته مترادف اولاراق
 استعمال ایدمزد. حالبوکه او بر طرفدن قار تاجه به قارشى شیع
 بر صورتده وجدان سزجه حرکت ایله ردی . رومالیرک
 فلان و فلان قومی ظلمله اتهام ایتملری ایسه ایله ریده بو قومه قارشى

Sayfa : 224

نصور ایتدکلری قتل عاملر، یاغمالری معذور کوسترمکه
 بناءً ایدی طریقی معاصر لریمز کوی، هر حال و درکارده
 کنیدی حقلی کوسترمکه اهتمام ایدردی. هونلر عطف اولونان
 وَحشانه حرکتلر قارشلی اظهار اولونان قهر تترك، الکوبوک
 اکلنجه سنی غلادیا تور دو کوشنده بولان و عصیان ظهورنده
 کیمی قباحتلی عد ایدر سه اونق چارمیخه گهر دن بر قومدن
 صادر اولدیغی ده اونودولاملیدر

Sayfa 223

Burada şunu belirtmek yararlıdır: Milâdin I. yüzyılında Çin imparatorluğu bu yoğun Moğol göçebelerini kuzeye doğru sürecekt kadar güçlü idi. Bu Moğol göçebeleri, Hindistan'ın kuzeyini ele geçirirken orada Arî göçebelerle karşılaşmışlar ve daha çok güçlenerek en sonunda bir çığ gibi Roma İmparatorluğu'nun zayıf olan sırtına yuvarlanmışlardı. Roma'ya inen bu yıkım darbelerinden ve Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasını geciktirmeye çaba gösteren bir iki emek vermiş kişiden söz etmeden önce o, sırada Çin sınırlarından Karadeniz ve Baltık denizine kadar yayılan barbar Moğolların karakter ve ahlak değerlerine ilişkin de bir iki sözcük söylemeyi gerekli görüyoruz. Bunları ve bağlaşıkları, yakıp yıkmaktan başka bir özellikleri olmayan hunrîz (kan dökücü) insanlar gibi göstermek, Romalı yazarları tanık gösteren Avrupalılara özgü bir alışkanlıktır.

Şurası unutulmamalıdır ki Romalıları bütün öyküleri, korku içinde ve zavallı oldukları anlarında yazılmıştır. Bunun dışında ayrıca bir Romalı, düşmandan söz edilince günümüzün propagandaçıları [sayfa 224] imrendirecek bir dililik ve cesaretle yalan söylemeyi bilir. "Pönik imanı" deyimini ihanetle bağlantılı olarak kullanır. Oysa ki o kişi, bir taraftan Kartaca'ya karşı çirkin bir biçimde

wicdansızca hareket ederdi. Romalıların şu bu kavmi zalimlik yapmakla suçlamaları ise ileride bu kavme karşı düşündükleri kinleri ve yağmaları haklı göstermeye yönelikti. Günümüzdekiler gibi aynı biçimde, her durum ve işlerinde kendilerini haklı göstermeye özen gösterirlerdi. Bu kavimlere malettikleri vahşice eylemlere karşı duydukları nefretleri, en büyük gladyatör dövüşü eğlencelerinde gösteren ve isyan çıktığı zaman suçladıkları kimseleri çarşıya geren bir kavim olduğu da unutulmamalıdır.

Sayfa : 224

حقیقتده ایسه هونلر ابتدائی آریه نلرک شرقلی نظریمسی
ایدیلر ودرین جنسیت و لسان اختلافلرینه و غمماً طونانک
شمالده و شرقده کی آری لسانله متکلم کوچه به اهالی
قیه سیه قولایلقه امتزاج ایتمشلردی . مغلوب ایتدکری
قوملری قتل ایده جککری یرده هونلری کندی آرارلینه
آلیرر و یالز دو اوج ایدرلردی . جهانده سیاسی حاکیت موقعی
آمالاری مقدر بولونانلره لازم اولان مزیته یعنی ماسحه کارانه
تمثیل خصیصه سنه صاحب ایدیلر . نسبة دها مترق زمانده
ظهور ایتدیلر . کوچه به حیاتلری ابتدائی آری حیاندن
داهامتکامل ایدی .

Sayfa 224

Gerçekte ise Hunlar, ilkel Arilerin doğulu bir örneği idiler ve derin tür ve dil ayrılıklarına karşın Tuna'nın kuzeyinde ve doğusundaki Ari diliyle konuşan göçebe halkın tümüyle kolayca kaynaşmışlardı. Yendikleri kavimleri katletmezler, bunları kendi aralarına alırlar ya da evlilik yaparlardı. Dünyada siyasî egemenlik makamını almaları mukader bulunanlara lâzım olan meziyete, yani hoşgörülü temsil hislerine sahiptiler. Nisbeten daha geç bir zamanda ortaya çıktılar. Göçebe yaşamı, ilkel Ari yaşamından daha gelişmişti.

Sayfa : 224

حرب آراہانسک آتلی انسانک ، ونہایت منتظم سواری
 آلاہلرینک تدریجاً طرز ظہورلرینی وسیلہ دوشدکچہ قید
 ایچمیدیک . بو ترقی اترلرینک کافہسی بڑہ آسپانک
 موغوللرلہ مسکون منطقہلریندن انتقال ایچمیدر .

Sayfa 224

Savaş arabasının ve atlı insanın, sonuç olarak düzenli atlı
 alaylarının aşamalı ortaya çıkışlarını yer geldikçe belirtmiştik. Bu
 ilerleme eserlerinin bütünü, bize Asya'nın Moğollarla yerleşik böl-
 gelerinden geçmiştir.

Sayfa : 224

ھونلر و آلہ نلرلہ ایوم تہ پلردہ متمکن اھالی آراسندہ
 بویوک فرقلر بولوندیغنی فرض ایتمک امکانشزدر . حالبوکہ
 شمدی یہ قادار بوسوگ قوملری تدقیق ایدہ نلر بونلرک غایت
 دوغرو اوزلی ، صمیمی انسانلر اولدیغنی متفقاً اعتراف
 ایدرلر . غایت ناموسلوسر بستی ، استقلال عاشقی عزو وقار
 صاحبی ، اولدقلری کی منقح بر بلاغتہ مالکیدرلر . دیگر
 طرفدن دە چابوق حدت ایدرلر ، عطائلی سدورلر ، وانتقامی دە
 براقازلر . کندیلرندہ ہیچ بر نوع تعصب بولمادیغنی کی
 سوگ درجہ مسافر بروردرلر . شوراسی دە علاوہ اولونمالی کہ ،
 کوچہ بہ حیان فضلہ مقیاسدہ مساوالسزلنی رفع ایندیگی کی
 اسارتہ زورلقلہ اوبوشیر .

Sayfa : 224

آسیدن گله شو قوملرک اوقویوب یازمق
 یلمه دکلری و بدیی میل وحسه مالک اولمادقلری
 محفقدر. فقط بوندن، بوقوملرک قدیم بابارله بگزه دکلری
 ومدیتلری سوبسنگ ، طوبراق زراعتنه تقدم ایدن

Sayfa : 225

دورده کی مدیت سوبسندن یوکسک اولدیننی نتیجه سی
 حیقار ثامیلدر . اولدورده ر جوقی ترقی ازلری وجوده
 کتیر مشاردی؛ فقط تمایبه باشقا نوع وماهیقنده بر ترقی.
 فکری حیاتلری داها ساده ایلی؛ فقط شخصی وقار
 وحییتلری داها فضیله اولدیننی کبی روزگارلرک بوتون
 اسرارینه واقف بولمقنده ایدیلر .

Sayfa 224

Hunlar ve Alanlarla bugün bile stepelerde yerleşmiş olan halk arasında büyük farklılıklar bulunduğunu sanmak olanaksızdır. Oysaki şimdiye kadar bu son kavimleri inceleyenler, bunların oldukça doğru özlü ve içten insanlar olduğunu ortak bir biçimde itiraf ederler. Oldukça namuslu, özgürlük ve bağımsızlık aşığı ve gururlu bir beden duruşuna sahip oldukları gibi, an bir dile de sahiptiler. Diğer yandan da çabuk öfkelenirler, tembelliği severler ve intikam almayı da bırakmazlardı. Kendilerinde hiçbir türden tutuculuk bulunmadığı gibi son derece konukseverdirler. Şurası da eklenmelidir ki göçebe yaşamı büyük ölçüde eşitsizliği benimsemediğinden esirlikle çok zor uyuşur.

Asya'dan gelen bu kavimlerin okuma yazma bilmedikleri ve estetik yönlerinin ve duygularının olmadığı kesindir. Ancak, bu yargıdan bu kavimlerin eski barbarlara benzedikleri ve uygarlık düzeyle-

rinin toprak tanımından [sayfa 225] önce gelen dönemdeki uygarlık düzeyinden yüksek olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. Onlar da birçok gelişmiş eserler ortaya koymuşlardır. Ancak, bütünüyle başka tür ve içerikte bir ilerlemedir. Düşün yaşamları daha basitti. Fakat, kişisel gurur ve duyarlılıklar çok daha fazla olduğundan rüzgarların bütün surlarına ermiş bulunmakta idiler.

Sayfa : 232

بو آندن اعتباراً آئیلانك هونلری آوروپا تاریختده
رون اویناماز اولدیلر . واطرافلرئده کی اهالی ایچئده ظائب
اولدیلر . هونلرک قانجه و عرجه پک قاریشیق اولملری

وموغولدن زیاده آری اولملری ده محتملدر . ماجارستانده
بر چوق نسللر بر اقالرینه رغماً بر چوق ذواتک فرض
ایندکلری کی بواولرکی اسکان ایتمدیلر . یوز سنه سوکرا
دیگر هون بر قوم اولان آوارلر Avars شرقدن کلدرک
ماجارستانه پایلیدیلر. ده ۷۹۱ - ۷۹۵ سنلرئده
شارلمان Charlemagne بونلری کری تیدیدی .
شیدیک اوتغاربا ساکنلری لولان ماجارلر داها چوق

Sayfa 232

Bu andan başlayarak Atilla'nın Hunları, Avrupa tarihinde rol oynamaz oldular. Çevrelerindeki halk içinde kayboldular. Bunların kan ve ırk olarak oldukça kanşık olmaları da Moğollardan daha çok, Ari olmaları da olasıdır. Macaristan'da birçok kuşaklar bırakmalarına karşın birçok kişinin varsaydığı gibi bu ülkeye yerleşmediler. Yüz yıl sonra diğer bir Hun kavmi olan Avarlar, doğudan gelecek Macaristan'a yayıldılarsa da 791-795 yıllarında Şarılman bunları geri püskürttü.

ھـ . ج . دہ لـ س

جہاننامہ

عارف و دانشمند امیر و شہسوار امیر سردار و معلمین و دانشمندان
پر قیمت طبع شدہ نمبر کتبہ کتب اولیٰ طبع شدہ

اولیٰ طبع شدہ

برخی طبع

استانبول - دولت مطبعہ

۱۹۲۸

H.G. Wells

CİHAN TARİHİNİN UMÛMÎ HATLARI

Maarif Vekaletinin emir ve tenzihî ile müderris ve muallimlerden müteşekkül bir heyet tarafından Türkçe'ye nakledilmiştir.

İkinci Cilt

Birinci Baskı

Eğitim Bakanlığı

İstanbul Devlet Matbaası

1928

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1758

Yazar : H.G. Wells

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 28 cm

Sayfa Adedi : 252

Sayfa : 14

ق . م . ۶۰۰ ده ظهوره باشلايان جهانشمول
 دينلر روح و بشریت شامل بر جنت دينلری ایدی . بو
 دينلر ، ايلك جماعتلرک خوف و امید ساحلریله برلشمش
 اولدینی زمانلرده فکری و روحی احتیاجلرینه موافق کان
 متعدد و فقط معین مبودلری سوروب دفع ایتشلردی .
 جوق کچمه دن ، او بجه کتجه کورمه جکزگه ، اسلامینک
 ظهوریله بوتون انسانلرک بالکنز براراده آلهیه مطاوعتلرنی
 التزام ایدن عقیده نك اوچونجی دفعه اولارق ظهورینی
 کورورز .

Sayfa 14

Milâttan önce 600'de ortaya çıkmaya başlayan çhan şümûl din-
 ler, ruh ve beşeriyete şâmil birer cennet dinleri idi. Bu dinler, ilk ce-
 maatlerin korku ve ümitlerinin birleşmiş olduğu zamanlarda, fikrî ve
 ruhî ihtiyaçlarına uygun olarak ortaya çıkarmış oldukları çeşitli ma-
 butları sürüp defetmişlerdi. Çok geçmeden -o bahse gelince göre-
 ceğiz ki- İslâmiyetin ortaya çıkışıyla bütün insanların yalnız bir ilâ-
 hî iradeye boyun eymelerini zorunlu kılan inanışların üçüncü de-
 fa olarak ortaya çıkışını görürüz.

Sayfa : 45

خسرو مناسبتیهدرگاه، ایلك دفعه اولارق یکنی برهون
 قومندن محت ایدیلدیکنی ایشیدیوروز . بو یکنی قوم ایلك
 اوگجه خسروء داما سوکرا قسطنطینین ایله اتفاق ایلمن
 اورته آساده کی تورکلر ایدی .

Sayfa 45

Hüsrev münasebetiyledir ki ilk kez yeni bir Hun kavminden söz edildiğini duyuyoruz. Bu yeni kavim, önce Hüsrev, daha sonra da Konstantin ile ittifak eden Orta Asya'daki Türklerdi.

Sayfa : 51

مملکتدن
 مملکت سیاحت خصوصنده کی قولایلقلر اوزمان خلیجه
 آرتمشدی. دیگر طرفدن شو نتیجه به واصل اولیوروزکه،
 اوزمانلر تورکستان اسکس کی تملکالی کوچ به لر مملکتی
 دئی، بلکه معمور شهرلری حاوی بر قطعه ایدی ؛
 بو شهرلر ده اوتورانلر جدی بر تعلیم و تربیه به نائل اولیورلر،
 و الهیات مباحثلر به مشغول اولاجق وقت بولیورلردی.

Sayfa 51

Ülkeden ülkeye yolculukla ilgili kolaylıklar o zaman oldukça artmıştı. Öte yandan Türkistan'ın eskisi gibi tehlikeli göçebeler ülkesi değil, belki de bayındır kentlerle dolu bir kıta olduğu sonucuna varmış. Bu kentlerde oturanlar ciddi bir eğitim ve öğretimden geçiyorlar ve ilâhiyat söyleşileriyle uğraşacak zaman buluyorlardı.

Sayfa : 51

اورتا آسیا ده هندستانه هر ره اقرامی

کیتدیجه داهازاده وضوح ایله کورولورکه، بعده ایلیلاد
بشنجی و آلتنجی عصرلده بالکز ایران دکل ، بلیکه بوکون
تورکستان وافغانستانی تشکیل ایدهن قطه لر اوزمانکی

فرانسه وانگلتره نك مدنیتدن داها مترقی برمدیته صاحب
ایدیلر. بو عملکترک تاریخی اورتن پرده صوک یکریمی سه
ظرفنده قالدی بریش ، وتورک زمره سه منسوب لسانلرده
دکل (سوغدیان) و (آریان) لسانده یازیش مهم بر
ادییات کشف ایدیلشدر. کشف ایدیلن اینک ال یازی لری یدنجی
عصره حاند اولوب الفبا ما یخه تیزم میسیونر لری طرفندن
ادخال ایدیلن سریانی الفبا سندن آیلنمشدر.

Sayfa 51

Orta Asya'da ve Hindistan'da Hun Kavimleri

Gittikçe daha açık olarak görülüyor ki milâttan sonra beşinci ve altıncı yüzyıllarda, İran değilse de bugünkü Türkistan ve Afganistan'ı oluşturan bölgeler, o zamanki Fransa ve İngiltere'nin uygarlığından daha ilerî bir uygarlığa sahiptiler. Bu ülkelerin tarihini örten perde, son yirmi yıl içinde kaldırılmış ve Türk topluluğunun diliyle değil de Sogdyan ve Aryan diliyle yazılmış önemli bir edebiyatın varlığından haberdar olunmuştur. Bulunan ilk el yazmaları yedinci yüzyıla denk gelmekte olup, alfabeti Maniheizm misyonerleri tarafından getirilen Süryani alfabesinden alınmıştır.

Sayfa : 51

كذلك آتيجي عصرده شيمدی تاتار و تورک دیدیکمز
 هون اقوامنک بحر حزرک شاهانه دوشرو هجرت ایندکلری
 کورولور . فقط بو ، بوتون اقوامک حقیق مهاجر تندن
 زیاده ، نفوس فضاهنک اورالره کیتمهسندن عبارتدر .
 جهانک طونا حدودلریندن چین حدودلرینه قدار اولان
 قسمنده کی اهالینک جوغی هنور کوچهه حالتده ایدی ؛
 بووک تجارت یوللری اوزرینده ، اوتنده بریده شهرلر
 و سیتلر بولونمقده ایدی . ضربی تورکستان تورکلری
 جنوبده کی ایرانیلرله صورت دائمده حال حربده ایدی ؛
 تعبیر دیکرله ایرانیلرله قارشى تورانیلر هجوم و اسقیلادن
 کری دورمازلردی . ایرانیلرک شاهانه دوشرو بووک حرکتلری
 یوقندو ؛ بوکامقابل بحر حزرک شرقده کی تورانیلرک وغربنده کی
 آلهنلرک - اوچنجه و دورونجه عصرلرده آلهن وهونلرک

Sayfa : 51

بووك برجه ايله آوروپانك قلكاهنه قدار ايلرله دكلرى زمانه
 قدار - جنوه دوعرو هجوم واستيلارينه شاهد اوليورز.
 عيني زمانده كوچه بلكلر ايرانك شرقه وافغانستاندن كچرك
 هندستانه دوعرو برحر كتلى كوروليور. كوچه بلك بو
 حر كتلى ايرانك هرايك طرفده توسع ايديبور. (نوئشيلر)
 دن يوقلرده بحث ايتشك [باب ٤ ، ٢٩] . بونلر، نهايت

Sayfa : 52

ايكنجي عصرده هندستانه دوعرو اينديلر، و هند اسكيت
 نامى آلديلر . نوئشيلر كرده قلكش اولان بر قسى
 اورتا آسيا بايلانده قالدى؛ اوراده توركستان اوورلرده
 چوقالدى . بونلر اقاتليت و باياض هون نامى ورييلر .
 اقاتيلر اوچ عصر ايرانيلرى راحتسز اينديلر، و آييلانك
 وفاتندن ربع عصر سوكر [٤٧٠] همجنسلىنك اولجه
 تعيب اينكلرى بوللردن كچرك هندستانه دوعرو
 ايلرله ديلر .

Sayfa 51

Öyle ki altına yüzyılda, bugün Tatar ve Türk dediğimiz Hun topluluklarının Hazar Denizi kuzeyine doğru göçtükları görülür. Ancak bu durum tüm toplulukların göçünden çok, nüfus fazlasının oralara gitmesinden başka bir şey değildi. Dünya'nın Tuna sınırlarından Çin sınırlarına kadar olan kısımdaki halkın çoğu, henüz göçebe yaşamı sürmekteydi. Büyük ticaret yolları üzerinde öteye beriye serpiştirilmiş kentler ve siteler bulunmaktaydı. **Bat Türkistan Türkleri** güneydeki İranlılarla sürekli olarak savaş halindeydi. Diğer

bir deyişle Turanlılar, İranlılara karşı saldırı ve işgalden geri durmazlardı. İranlıların kuzeye doğru büyük hareketleri yoktur. Buna karşılık Hazar Denizi doğusundaki Turanlıların ve batıdaki Alanların -Üçüncü ve dördüncü asırlarda Alan ve Hunların büyük bir atılımıyla Avrupa'nın kalbine kadar ilerledikleri zamana kadar- güneye doğru saldırı ve yayılmalarına tanık oluyoruz. Aynı zamanda, göçebelerin İran'ın doğusuna ve Afganistan'dan geçerek Hindistan'a doğru yönelindikleri görülüyor. Göçebelerin bu eylemleri, İran'ın her iki tarafında birden genişliyor. Yüceçilerden yukarıda söz etmiştik. Yüceçiler en son olarak [sayfa 52] ikinci yüzyıla doğru Hindistan'a indiler. Hind-İskid adını aldılar. Yüceçilerin arkada kalmış olan bir kısmı ise Orta Asya yaylasında kaldı. Orada, Türkistan ovalarında çoğaldılar. Bunlara Eftalit ya da Beyaz Hun adı verilir. Eftalitler yüzyıl boyunca İranlıları rahatsız ettiler ve Atilla'nın ölümünden dört yüz yıl sonra soydaşlarının daha önce izledikleri yollardan geçerek Hindistan'a doğru ilerlediler.

Sayfa : 52

کوزدن کچیردیکمز یدی عصر ظرفنده هندستان
 تاریخنده اک مهم شایان دقت وقته بو ایکی یونانی
 استیلا سیدر : یونان جا کیتنک صوک اثر لرخی میداندن
 قالدیران هندو - اسکیتلرک استیلاسی ؛ آفتالیتلرک
 استیلاسی . فقط هندو - اسکیتلر مملکتنده یرکشمه زدن اول
 ساقلرک وطنلرندن آیریش عنصرلری هندستاندن کچمشلردی .
 بو صورتله هندستان اوچ باربار استیلاسی کوردی : ۱۰۰
 سنه سنده ، ۱۲۰ سنه سنده و ۴۷۰ سنه سنده . فقط
 بالکز ایکنجی استیلا دائمی بر فتوحات ماهیتنده ایدی .
 هندو - اسکیتلر عمومی قرارگاهلرخی شمال غربی حدودنده

Sayfa : 52

قوردیلر، و (به نارس)، قادر شمالی هندستانه حاکم اولان

X (قوشان) سلاله حکمدارلارینی تأسیس ایتدیلر .

(قوشان) حکمدارلارینک اک مشهوری کاشغری ،

X یارقندی ، خوتانی شمالی هندستانه الحاق ایتیش اولان

وهانکی تاریخده ایشادینی مجهول بولونان قابشقادر .

Sayfa 52

Incelediğimiz yedi yüzyıl süresince, Hindistan tarihinde en çok dikkat çeken olay, bu iki Yueçi yayılmasıdır: Yunan egemenliğinin son eserlerini ortadan kaldıran Hindu-İskitlerin yayılması ve Eftalitlerin yayılmasıdır. Fakat Hindu-İskitler bu ülkeye yerleşmezden önce, Sakaların yurtlarından ayrılmış unsurları Hindistan'a geçmişlerdi. Bu biçimiyle Hindistan, üç barbar yayılması gördü: 100 yılında, 120 yılında ve 470 yılında. Ancak, yalnızca ikinci yayılma tam bir fetih niteliğindedir. Hindu-İskitler genel karargâhlarını kuzeybatı sınırına kurdular. Benaras'a kadar Kuzey Hindistan'da egemen olan Kuşan ailesi hükümdarlığını kurdular.

Kuşan hükümdarlarının en ünlüsü, Kaşgarı, Yarkent'i ve Hotan'ı Kuzey Hindistan'a katmış olan ve hangi tarihte hükümdarlığa başladığı bilinmeyen Kanışka'dır.

Sayfa : 57

چینک فکری ماندری

ایلك تافع حکمدارلارینک زمانده چینک مدنیلیکی ،

حرئی وقوتی عرب طائیک اتقاسخ واتقاسمی ایله اوقادار

بو یوک تضاد عرض ایدمر - که بوتون مدنییت تاریخینک اک

Sayfa : 57

شاپان دفت بر مسئله تماش ایتمک اوزره بر سؤال
 سورمقدن انسان کندینی منع ایدمهز۔ چین ایمپراطورلنی
 آز زمانده نظام و وحدته عودت ایتدکدن سوکرا
 ایفاسنه باشلادینی مدنیت رهبرلکنده نیچون قلامشدر ؟
 نیچون بوکون کرک حرث و کرک سیاست ساحه منده جهانده
 بر نیچولکی احراز ایتمهشدر ؟

چینک بک چوق زمان تر قینک باشنده بولوندینی انکار
 ایدله مهز۔ غریب طالی آبخاق بیگ سنه سوکرا ۱۶ و ۱۷ نیچی
 عصر رده آمریکانک کشتی ، مطبوع کتابلرک تعمسی ،
 تربیه و تحریات علمییه فکرینک انکشافی ایله چینلرقینی
 کچه جکدر۔ چینک حقیقه الکبویوک دورده تاریخچیس اولان
 نانغ حکمدارلری زمانده ، فایت صنعتکار ، فقط براز
 مدنی سونغ سلالهسی دورنده [۹۶۰ - ۱۲۷۶] ، الحاصل

Sayfa : 58

مینغ سلاله سنک زمان حکومتنده [۱۳۵۸ - ۱۶۴۴]
 چین هیچ بر معاصر دولتک واصل اولامادینی بدرجه
 کاله ایرمش ؟

Sayfa 57

Çin'in Düşünsel Zorlukları

İlk Tang hükümdarlarının zamanında Çin'in uygarlığı, kültürü ve gücü, batı dünyasının bozulma ve parçalanma dönemi ile o kadar büyük tezatlık gösterir ki bütün uygarlık tarihinin en dikkate değer bir konusuna değinirken bir soru sormaktan insan kendini alıkoyamaz: Çin İmparatorluğu kısa zamanda düzen ve birliğe ulaştıktan sonra yürütmeye başladığı uygarlık önderliğini, neden sürdürememiştir? Neden günümüzde gerek kültür, gerekse siyasal alanda dünyada birinciliğe ulaşamamıştır?

Çin'in çağın zaman ilerlemenin başında bulunduğu yadsınamaz. Batı dünyası, ancak bin yıl sonra; XVI. ve XVII. yüzyıllarda Amerika'nın keşfi, matbaa kitaplarının yaygınlaşması, eğitim ve bilimsel araştırma düşüncesinin ortaya çıkışıyla Çinli rakiplerini geçecektir. Çin, gerçekten en yüksek tarihsel dönemi olan Tang döneminde oldukça sanatkâr, Sung ailesi döneminde (960-2276) biraz daha uygar ve son olarak (sayfa 58) Ming ailesinin yönetimi zamanında ise (1358-1644) hiçbir çağdaşı devletin ulaşamadığı yüksek bir düzeye ulaşmıştır.

Sayfa : 59

یتالیان حالت روحیہی روما دورندہ نسبتاً عقیم ابدی؛
 بوکا مقابل رونہ سانس دورندہ شاہان حیرت بر برکت
 کوستردی. انکلیز عقل و ذکاکی ۷نجی و ۸نجی عصر لردہ پک
 شدید بر ضیاکی پارلار؛ سوکرا، اون بشنی عصرہ
 قادر سونہر. عرب دعاسنک بیدری اسلامیتک ظہوری
 متعاقب ایکی عصر نظرندہ پارلادی؛ سوکرا، مؤیداً
 قراردی.

Sayfa 59

İtalya'nın psikolojisi Roma döneminde de bir ölçüde egemen-
di. Buna karşılık Rönesans döneminde şaşkınlık verici bir verimli-
lik gösterdi. İngiliz aklı ve zekâsı VII.ve VIII.yüzyıllarda oldukça
güçlü bir ışık gibi parlar, daha sonra XV. yüzyıla gelinceye kadar
söner. Arap dehasının yıldızı, İslâmiyetin ortaya çıkışını izleyen iki
yüzyıl süresince parladı, sonra o da sonsuza değin karardı.

Sayfa : 60

چین دیلی ایله یازیسک خصوصیتلرندن یوقاریده
جملاً بحث ایتمشدک . ژاپون یازیسی چین یازیسندن
نشأت ایتمش اولوب داها چابوق چیزیله ن شکلرک هیئت
جموعهسندن عبارتدر . بو شکلرک برچونخی فکره دلالت
ایدن صوتلری، یعنی کله بی کورته رهن اشارتلردر که، چینلیردن
آلتمشدر، و طبق اونلرک قوللانیدینی کی استعمال ایدیلیر .
فقط هجالی اراثیه خدمت ایدن داها بر خیلی اشارتلر
واردر . ژاپونلرک هجه له مهبی اوکره تن بر کتابی ده . و خوددر که،
بو کتاب ۱۸ محی باده تعریف ایتدیگمز سومه ریلرک
هجه کتابی نوعنددر .

Sayfa 60

Çin dili ile yazısının özelliklerinden yukarıda ayrıntılı olarak söz etmiştik. Japon yazısı, Çin yazısından alınmış olup daha hızlı çizilen şekillerin toplamından oluşur. Bu şekillerin bir çoğu Çinlilerden alınmış olan düşünceyi ifade eden kelimeler, yani sözcüğü gösteren işaretlerdir ve tıpkı onların kullandığı gibi kullanılır. Ancak, hece-

leri okumaya yarayan daha birçok işaret vardır. Japonların hecelemeyi öğreten bir kitabı, bu kitabın on sekizinci bölümünde anlattığımız Sümerlerin hece kitabı türündedir.

Sayfa : 60

چينده تحصيل و تربيه كورمش صنفلك قلاسيكلى

Sayfa : 61

آله ايدىلمك ايجون چكدكلى زحمت و مشقت بو

قلاسيكلى اونلره چوق سويدور . پك بويوك زحمتلره

آله ايديلهن شي، پكلكلى قبول ايجون قولايجه ترك

ايديلهمز . بو حال شرق ايجونده غرب ايجونده واردور،

كرك انكليز و آمرىقان دارالقنوني و كرك چين ماندارنلرى

حقننده عيئيدر . بز انكليزلك بارباراملامزى ترك ايدمك

صوتى برالقبة و املا قبول ايتيمك خصوصنده كى عنادمزك

سببده بودور .

Sayfa 60

Çin'de öğretim ve eğitim görmüş sınıfların, klasikleri [sayfa 61] elde edebilmek için çıktıkları güçlükler ve zorluklar, bu klasikleri onlara daha çok sevdiren. Büyük güçlüklerle kazanılan şey, yenilikleri benimsemek adına kolayca bırakılamaz. Bu durum, Doğu için de Batı için de geçerlidir. Gerek İngiliz ve Amerikan üniversiteleri için, gerek Çin'in yüksek görevlileri için aynıdır. Biz İngilizlerin, barbar imlâmızı bırakarak, sesli harflerden oluşan bir alfabe ve yazımı kabul etmek konusundaki direncimizin nedeni budur.

Sayfa : 61

فقط چینی بشریتک رهبری اولمقدن منع ایدن باشقا
 سایلردن اولمالیدر . چینگ ایلك زمانلردن نائل اولدینی
 رفاه و ترقی و حالدن خوشنودیتده شهسز چینیلری
 بشریتک طبیی خصیصلرندن اولان محافظهکارلغه دها
 فضله باغلامشدر . هیچ بر حیوان یوقدرکه ، احوال
 و شرائط حیاتیهمی لزومی قاندار این اولنجه اسکی حالندن
 باشقا حاله انتقال ایتسین . بو مسئلهده ایسه انسان هنوز
 حیوان سویهستددر .

Sayfa 61

Ancak, Çin'i insanlığın rehberi olmaktan alıkoyan başka ne-
 denler de olmalıdır. Çin'in ilk zamanlarda ulaştığı zenginlik, iler-
 leme ve durumdan hoşnut olma da kuşkusuz Çinlileri, insanlığın
 doğal karakteri olan tutuculuğa daha çok bağlamış. Hiçbir hay-
 van yoktur ki yaşamsal durum ve koşullar gerektiği kadar iyi
 olunca, eski durumdan bir başka duruma geçsin. Bu konuda ise
 insan henüz hayvan düzeyindedir.

Sayfa : 75

(مکه) بر زیارت ، بر معبد بری ایدی ، سورلری
 داخلنده قان دوکک ممنوع ایدی ، بونکله برابر یکی واعظک
 تیلدیزی ایچون احوال تمامیه قنلاشدی . اولرله
 مناسبده بولمق منع ایدیلدی ، مال و ملکلری مصادره
 اولوندی . بعضیلری برملجاء آرامق مقصدیه ناخریستیان
 حبشستانه قاندار کیتدیلر . فقط محمد ، شخصی مناسبلری

Sayfa : 75

سایه سنده ، و ذاتاً رقیبلى قاتلى بومبارزه كبريشك
 ایستمدكلرندن بر ضرر كورمدى . بوراده بومبارزه نك
 مختلف صفحه لرني تعقیه تشبث ائجه جگنر ؛ فقط یی پیغمبرك
 ماجرای حیاتك قاریشیق برواقمه سنی سورمارق سایسك
 دیدییك كی محمدك بوتون عربلر كی بر عرب اولدیغنی اثبات ابدنه

Sayfa : 76

بر حادته قید ائجك ضروریدر . محمد ، وحدانیت الهیه
فکرته بك بو بوك بر اهمیت وردكدن سو كرا كندینك
تردد استدیكی كورولدی . (كعبه) حولینه كبردی ، و
(مکه) نك ميبود وميبوده لرینك جناب حق تزدنده
شفاعته مقتدر برهائنه قدسیان ، تشكيل ایدیه بیله جگنر نی
 بیان ایتدی .

Sayfa 75

Mekke bir ziyaret ve tapınma yeriydi ve surlar içinde kan dökmek yasaktı. Bununla birlikte yeni peygamberin taraftarları için durum bütünüyle kötüleşti. Onlarla ilişki içinde olmak yasaklandı. Mal ve mülklerine el konuldu. Bazıları sığınacak bir yer aramak amacıyla ta Hristiyan Habeşistan'a kadar gittiler. Ancak, Muhammet kişisel ilişkilerinin yardımıyla ve ayrıca hasımlarının kanlı bir kavgaya girmek istememelerinden dolayı zarar görmedi. Burada bu kavgaların değişik aşamalarını izleme girişiminde bulunmayacağız. Ancak, Peygamberin hayat macerasının kanşık bir olayını, Sir Mark Sayks'ın dediği gibi "Muhammet'in bütün Araplar gibi bir Arap olduğunu

kanıtlayan" [sayfa 76] bir olayı belirtmek zorunludur. Muhammet, Tanrı'nın birliği düşüncesine çok büyük önem verdikten sonra kendisi kararsızlık gösterdi. Kâbe avlusuna girdi. Mekke'nin mabut ve mabudelerinin, Tanrı'nın gözünde şefaât gücü olan kutsal bir aile oluşturabileceklerini söyledi.

Sayfa : 76

الله محمدك رجوى بويك برسويچ ايله تلىق ايدىدى .
 فقط محمد بوسوزى سويلرسويلمهز نادم اولدى؛ بوندانى
 الله قورقوسنك قلىنده يرطوندىغى اثبات ايدەر . برآن
 ايچون كوسته رد بىي زلف ناموسكارلنك الك كوزل دليليدر .
 يايمش اولدىنى فنالنى تعمير ايچون آندن كلان هر شىئى
 يادى . شيطانك ديكه حاكم اولدىنى بيان وپشرسنلك
 مضاعف برقوت و شدتله هجوم ايتدى . فيصه برصلح
 فاصه سندن سوكرامرور زمانه حكملرى قلامش اولان
 معبودلر عليهنده كي مبارزه شيدى به قادر كورولموش
 برشدت ايله آتيلدى، وودغه اتلاف ايدى قلامدى .

برآرائق اسكى عنغه طرفدارلرى غلبه ايتديلر .
 محمد اون سنه ييغىبرك ايتكدن سوكرامرور الله باشنه
 كيرمش ، فقط (مكة) ده موفقيتسزلكدن باشقا برنى
 كورموش ايدى . ايلك زوجىسى خديجه وفات ايتتىدى؛
 باشليجه طرفدارلرينك برقاچى ده اولمشلرايدى . (مكة) به

10

Şayfa : 76

قوشو بر شهر اولان (طائف) ده ملجاء بولمق ایستدی؟

فقط بورادن کندینسی طائف ایله قوودیلر، و دورلو حقاتر تکر -

دوچار ایندیله ؟ سوکرا ، بردن بره ، هر شی کندینسی

ایچون قرائلق بولوندینسی برصرا ده طالع محمد مساعد

اولدی . محمد ، کندینسه دوست کیمسهرک بولونمادینسی

ظن ایله دیککی محافظه تلقینات و تعلیماتک تدقیق و تصویب

اولوندینسی کشف ایندی . (مدینه) شهری داخل مبارزه لرله

خاق ایچنده ایدی ؟ بو شهر اهالیسندن برچوق کیمسهر

(مکه) بی زیارتلری ائناسنده محمدک سوزلرخی دیککه بوب

بکانشلردی . مدینه ده خبلی قلابالیق اولان یهودیلرک

اسکی طایفانه پیوستلکدن کندیلرخی قورتارمش اولملاری

محمدلر . محمد (مدینه) به دعوت ایدلدی؛ اوراده الله نامنه

اجرای حکومت اجمعی کندینسندن رجا ایدیلدیوردی .

محمد درحال (مدینه) به کیشمدی . ایکی سنه مذاکره

ایندی ؟ اسلامی تلقین رسنلری تخریب ائتمک ایچون

تلیذلرندن برخی (مدینه) به کونده ردی . سوکره ، بولاییلدیکی

طرفدارلرک هیسنی مدینه ده کندینسه منتظر اولملاری

ایچون ، مکدن اورایه کوندرمکه باشلادی . باهانچی

برشهره ، مجهول طرفدارلرله بردن بره امنیت ائتمک ایسته .

میوردی . مسلمانلرک بو هجرتی محمد ایله ابوبکر مکده

بالکتر قایلینجه به قادر دوام ایندی .

Sayfa 76

Muhammed'in geri dönüşü büyük bir sevinçle karşılandı. Ancak Muhammed, bu sözü söyler söylemez pişman oldu. Bu pişmanlık Allah korkusunun yüreğinde yer ettiğini kanıtlar. Bir an için gösterdiği zayıflık, dürüstlüğü'nün en güzel kanıtıdır. Yapmış olduğu yanlış düzeltmek için elinden gelen her şeyi yaptı. Şeytanın diline kanışğını söyleyerek putperestliğe daha büyük bir güçle saldırdı. Kısa bir banış döneminden sonra, zaman içinde geçerlilikleri kalmamış tanılara karşı yapılan kavgalara, şimdiye kadar görülmemiş bir sertlikle atıldı. Bu kez anlaşma umudu kalmadı.

Bir ara eski gelenek taraftarları üstün geldiler. Muhammed on sene peygamberlik yaptıktan sonra eli yaşına girmiş, ancak Mekke'de başansızlıktan başka bir şey görmemişti. İlk karısı Hatice ölmüştü. Başlıca taraftarları da ölmüşlerdi. Mekke'ye komşu bir kenti olan Taife sığınmak istedi. Ancak, buradan kendisini taşıyarak kovidular ve her türlü aşağılamada bulundular. Sonra, birdenbire her şeyin kendisi için karanlıkta bulunduğu bir sırada, şans Muhammed'ten yana oldu. Muhammed kendisine dost kimselerin bulunmadığını sandığı yerlerde, öğretisinin ve buyruklarının incelenip benimseneceğini anladı. Medine kenti iç kavgalarla kanışıklık içindeydi. Bu kentin halkından birçok kimse Mekke'yi ziyaretleri sırasında Muhammed'in sözlerini dinleyip beğenmişlerdi. Medine'de oldukça kalabalık olan Yahudilerin, eski bayağı putperestlikten kendilerini kurtarmış olmaları olasıdır. Muhammed, Medine'ye çağnılı gitti. Orada Allah adına hükümet etmesi kendisinden rica ediliyordu.

Muhammed o anda Medine'ye gitmedi. İki yıl görüşmelerde bulundu. İslâmiyeti anlatmak ve putları kırmak için yandaşlarından birini Medine'ye gönderdi. Sonra bulabildiği taraftarlarının hepsini kendisini orada bekdemeleri için Mekke'den Medine'ye göndermeye başladı. Yabancı bir kente, tanımadığı taraftarlarına birden bire güvenmek istemiyordu. Müslümanların bu göçü, Muhammed ile Ebubekir, Mekke'de yalnız kalıncaya kadar sürdü.

Sayfa : 77

محمد خراب بر پیغمبر اولیر-

عجرتہ ، یعنی محمدک الہی بر باشنہ کیردیکی زمانہ قادر
اسلامیت مؤسسنک سچیسی حقتده اوکرنه بیلدکلمن
ظنیات و تخمیناتدن عبارت قالشدی . فقط بوندن سوکرا
محمدک شخصیته بارلاق برضیا ایله شو برایدیلش بولوندی .
کندیسی بووک برقوة تخلیه بے مالک ، فقط عرب طرزنده
کاه شویله کاه بویله حرکت ایدمن بدویله خاص فضیلت
و قصصلرک چوغنه صاحب ر آدم اولارق کوروروز .

دوره حکومتک باشلانغی تامبله « بدوی اصلنده »
ایدی . رسولی محمد اولان بوتون جهانک یکانه الہنک
حکومتی ایلمک اوکجه ، مکه کروانلرینه برسلسله نجاوزات
ایله ایشه باشلادی ؛ بر بوچوق سنه دن فضله بر مدت
بوئمرضلرک جلمسی عقیق قالدی . سوکرا ، وخیم براسقاندال
اولدی ، یعنی عرب قبائل جامه سنک « اشهر حرم » ده
رعایت ایدیلن قدیم متارک عادتق اخلال ایدیلدی .
مسلمانلرک بر قسمی بومسالت تامه دوره سنده برکؤچوک
کروانه خائانه هجوم ایندیلمز ، و بر آدم اولدوردیلر .
یکانه موفقیتلری بو ایدی . بونلر پیغمبرک امریله بویله حرکت
اچشردی .

Sayfa : 77

راز سوگرا بر محاربه وقوعه کلدی . باشقا بر کروانی
محافظة ایچون مکدن یدی یوز کیشیک بر قوت چیقمشدی ؛
بو قوت ، یولده ، اوج یوز باغماجیدن مرکب بر قوله
نصاف ایتدی . حربه کبریشیلدی : بدر محاربه سی وقوعه
کلدی ، و مکالیل مغلوب اولدیلر . اللی آلتش مقتول
واوقادارده یارملی واردی . محمد مظفرانه مدینه یه کیردی ؛
اوراده اللهک الهامی و کندی موفقیتلرینک سوقیه شهر

Sayfa : 77

یهودیلرندن کندیسنه معارض اولانلرک بر مقدارینی
اولدورندی ؛ بونلر محمدک پیغمبرلکی ایله آکله مشر
ایدی .

فقط ، مکا ، بدرده دوچار اولدینی مغلوبیتک انتقامینی
آلمايه قرار وردی ، و مدینه جوارنده ، احد محاربه سنده
پیغمبرک طرفدارلرینی ، فقط تام اولمایان ، بر مغلوبیته
اوغرامدی .

Sayfa 77

Muhammet Savaşçı bir Peygamber Oluyor

Hicrete kadar, yani Muhamet'in elli bir yaşına girdiği zamana kadar, İslâmiyet kurumunun niteliği konusunda öğrendiklerimiz bir sanı ve bir öngörüden öteye gitmemişti. Ancak, bundan sonra Muhammet'in kişiliği parlak bir ışık ile aydınlatılmış bulundu. Kendisini; büyük bir hayal gücüne sahip, ancak Arap anlayışıyla şöyle ya da böyle hareket eden, Bedevilere özgü erdem ve kusurlara sahip bir kişi olarak görüyoruz.

Yönelim döneminin başlangıcı bütünüyle Bedevî yönteminde idi. Peygamberi Muhammet olan bütün dünyanın yegane ilâhının hükümeti, ilk önce Mekke kervanlarına bir dizi saldırıyla işe başladı. Bir buçuk yıldan uzun bir süre bu saldırıların tümü sonuçsuz kaldı. Sonra korkunç bir skandal oldu. Yani, Arap toplumunun benimsediği "eşher-i haram" ünlü yasak ayda uyulan eski anlaşma geleneği bozuldu. Müslümanların bir kısmı, bu banış döneminde küçük bir kervana haince saldırdılar ve bir adamı öldürdüler. Tek başanlı- nı buydu ve Peygamberin emriyle böyle davranmışlardı.

Biraz sonra bir savaş gerçekleşti. Başka bir kervanı korumak için Mekke'den yedi yüz kişilik bir güç gönderilmişti. Bu güç yolda üç yüz yağmacıdan oluşan bir kola rastladılar ve Bedir Savaşı gerçekleşti. Mekkeliler yenildiler. Elli altmış ölü ve bir o kadar da yaralı vardı. Muhammet zafer kazanmış olarak Medine'ye girdi. Orada Allah'ın ilhamı ve kendi başarılarının sevkiyle, kent'in Yahudilerinden kendisine karşı olanlardan bir kısmı öldürüldü. Bunlar Muhammet'in peygamberliği ile eğlenmişlerdi.

Ancak Mekke, Bedir'de almış olduğu yenilginin intikamını almaya karar verdi. Medine civarındaki Uhud Savaşı'nda, Peygamberin taraftarlarını kesin olmayan bir yenilgiye uğrattı.

Sayfa : 82

عمرک دوام ایندیگی مدتیچه هر کون ایلك بایلماسی
 اوزوندکی بو اصرار ، اسلامیتک باشلیجه فضیلتلرندن
 ریدر؛ فقط فضائل اسلام بوندن عبارت دکلدرد. قرآنک
 تعلیم ایندیگی ، یهودیلرک اقوام سائرین خارج بران
 وحدانیت آلبه اساسی کبی اولیان ، فطری وحدانیت
 آلبه پک مهمدر . اسلامیت ، داها باشلانقیچده ،
 خریستیانلنی راحتسز اجتمش و اونی اصلندن انحراف
 ایندیرمش ، یسوعک فکرنی بوغمش اولان هر دولو
 انجه آلبهات مباحه و مناقشه لردن کندرنی قورومايه موفق
 اولمشدر . اسلامیتک استحصال قوت ایله دیگی اوجنچی
 منبع ، آیین و دهارک صورت اجراننک اک کوچوک
 هرعه قادر تعین و تکلیف و مکة شهرینه بریلدن اهمیتک
 کلالعتا ایله ایضاح ایدیش اولماسیدر . مبعود نامنه آیین
 مخصوص ایله برشی تقدیمی مسلمان ایمون ممنوعدر ؛ اسکی
 دینلرده قوربانلری کسمن راهبک یگی دینه صوقولایلمسی
 ایمون هیچ بر فرجه بر اقلیلاماشدر . اسلامیت بالکنز
 یگی بر ایمان ، یسوع دینی و یا قوتامانک حال حیانتده غوتاما
 دینی کبی صرف کلبوی بر دین دکلدی ؛ بالآخره محافظه
 ایدمچی شکل آلدی . اسلامیتده عالم مدرسلر ، استادلر ،
 واعظلر وارددر ؛ فقط راهبلر یوقلدرد .

محمدک دینی حقیق بر خیر خواهلق ، علوجناب و اخوت
 فکرله مشبوع ایدی ؛ بسیط و قولایجه آکلایشیلا بیلر
 بر دین ایدی ؛ چولده باشایان قوملره خاص جوانمردانه
 حیسانت ایله دولو ایدی ؛ و دوغریدن دوغری به ، علی العاده
 انیانلرک حالت روحیه سنی تشکیل ایدمن طبیعی حسلره

Sayfa : 83

مراجعت ایندی . اسلامیت علیہ شو دینار بربرلری
متفق بولدیلر : اللہی بالکفر بر عرقک خزینہ سی حالہ
قویان یہودیگ ؛ حال طیبیدہ بولونان هیچ بر انسانک
برکلیہ آکلایامادینی تئلیلر ، مذہبلر ، رفض و بدعتلر
حقتدہ پتمہز توکنماز موعظلر ایرادیلہ مشغول اولان
خریقانلق ؛ ماینک چارمیخہ کرلمستہ سبب اولان
مازده نیرم ، یعنی زردشت مغالریک آینی .

Sayfa 82

Mutluluk sürdüğü sürece her gün iyilik yapılması üzerindeki gizem, İslâmiyetin başlıca erdemlerinden biridir. Ancak İslâmın erdemleri salt bundan oluşmuyor. Kur'an'ın öğrettiği katı bir Tanrı birliği ilkesi, Yahudilerin diğer kavimleri içermeyen Tanrı birliği ilkesi gibi olmamakla birlikte, oldukça önemlidir. İslâmiyet daha başlangıçta, Hristiyanlığı huzursuz eden, onu aslından sapıran ve Yesu'nun düşüncesini bağmuş olan her türlü ince Tanrısal konulardan ve tartışmalardan kendini korumayı başarmıştır. İslâmiyetin gücünü aldığı üçüncü kaynak, tören ve duaların uygulama biçiminin en küçük ayrıntıya kadar belirlenmesi ve Mekke kentine verilen önemin büyük bir özenle açıklanmış olmasıdır. Tanrı adına özel bir törenle bir şey sunulması, Müslüman için yasaktır. Eski dinlerde kurbanlar kesen rahibin yeni dinde yer edebilmesine yönelik hiçbir açıklık bırakılmamıştır. İslâmiyet yalnız yeni bir imandır. **Yesu dini ya da Gotama'nın** hayatındaki Gotama dini gibi salt peygamberlik dini değildir. Daha sonra bünyesinde taşıyacağı biçimi aldı. İslâmiyette bilgili hocalar, üstadlar ve din bilginleri vardır, fakat rahipler yoktur.

Muhammet'in dini gerçek bir iyilikseverlik, cömertlik ve kar-

deşlik, dostluk düşünceleriyle doluydu. Basit ve kolayca anlaşılabilir bir dindi. Çölde yaşayan kavimlere özgü temiz duygularla dolu idi. Doğrudan doğruya sıradan insanların psikolojisini oluşturan duygulara yönelikti. [sayfa 83] İslâmiyet'e karşı şu dinler birbirlerine bağlaşıklık oldular: Tanrıyı yalnızca bir ırkın zenginliği haline getiren Yahudilik, sıradan hiçbir insanın bir kelimesini bile anlayamadığı teslis (Hristiyanlıkta Allah'ın üç olduğuna inanma), kural ve uygulamalar üzerine bitmez tükenmez iddialaşmalarla uğraşan Hristiyanlık, Mani'nin çarpmışa gerilmesine neden olan Mazdeizm, yani Zerdüşî Paganların ayini.

Sayfa : 83

عليه ابوبكر وعمر

ا- لاميتك روحنى شخصنده تجسم ايتديره ن ، حقيقت

حاله ، محمد دكل ، بلکه اونك صميمى دوستى و طرفدارى

ابوبكر در .

Sayfa 83

Halife Ebu Bekir ve Ömer

İslâmiyet'in ruhunu kişiliğinde toplayan gerçekte Muhammet değil, belki de onun en samimi dostu ve taraftarı olan Ebubekir'dir.

Sayfa : 89

اسلام اور دولری، جهان قوتواننده مظفرانه ایله ره .
 دکری برصیراده، حرب داخلی ردن بره ظهور ایدره رک دماغنی
 فلجه اوغراندی . اللهم بوتون جهانده اجرای حکم ایتمسی
 تایشه نك نظرنده هیچ راهیتی حائر دکلدی؛ او، منفور
 قاطمه دن قور تولسونده نه اولورسه اولسون! امویلر دعلی
 طرفدارلری، مکافاتن خلافت اولان بر محاربه یه سیجانی
 سیجاغنه کیر سینلرده، ایترسه دنیانک وحدت دینیسی
 وجود بولاسین! اسلام عالی بر آوج مدینه لی ارکک
 وقادینک خصوصتاری، حرصلری، دار فکرلری سییه
 ایکی نسه آیریلشدی. بوغوغا حالادها سکون بولامشدر:
 اسلام تاننک مهم بفرقسی، شیعیلر زمانزده ده علینک
 خلافتده کی حقوق اریسه نه ایمانک رکنی نظرله باقارلر .
 شیعیلک آلآن ایرانده وهنده جاریدر. فقط مسلمانلرک
 دیگر بر مهم شبعسی، سفیر محمدک پک ساده اولان
 تلقیناته بو ققره نی علاوه دن امتناع ایدر لرکه، بیطرف
 مدقتلرک اولنلره حق ورمه سی ممکن دکلدز . بو قادر
 اوزاق وقعلر حقنده ایدینه سیلر کمز دوعرو برفکر اولوق
 اوزره علینک پک پایاغی بر شخصیت اولدنی سوبله ییلیرز .

Sayfa 89

İslâm ordularının dünyayı fethederek ilerlediği bir sırada, birden bire iç savaş ortaya çıkarak belleğini alt üst etti. Tanrı'nın bütûn dünyada hüküm yürütmesinin Ayşe'nin gözünde hiçbir önemi yoktu. O, nefret ettiği Fatma'dan kurtulsun da ne olursa olsun! Emeliler ve Ali taraftarları ödül halifelik olan bir savaşa sıcağı sıcağına girsinler de isterse dünyanın din birliği gerçekleşmesin. İslâm dünyası bir avuç Medinelî erkek ve kadının çekememezlikleri, tutkulan ve dar düşüncelilikleri yüzünden iki kısma ayrılmıştı. Bu kavga hâlâ durmamıştır. İslâm dünyasının önemli bir bölümünü oluşturan Şiiler, günümüzde de Ali'nin halifelikteki hukuksal uygulamalarına, imanın temeli gözüyle bakıyorlar. Şiilik bugün bile İran ve Hind'te geçerlidir. Fakat Müslümanların diğer bir kolu olan Sünnîler, Muhammed'in oldukça sade olan öğreftisine Şiiliği de eklemekten kaçınırlar ki tarafsız araştırmacıların onları haklı görmemesi mümkün değildir. Bu kadar uzak olaylar konusunda edinebildiğimiz bir doğru düşünce olarak Ali'nin oldukça sade bir kişilik olduğunu söyleyebiliriz.

Sayfa : 91

بوک ادیان

مؤسلیرنک هبسنک خطاسی تلقین ایندکلی اخلاق
 والتسی مفکورلره جهانشول برسیه عطف اینهلری
 اولشدر . مثلا ، محمدک دعوتی زمانک ذکی عربلرنک
 جوانمردانه عنملرینه ورمبوده پرستش حقده کی قایللرینه
 اویتون کلشدی . بو حسلر مکه ومدینه اهالیسنک فکر
 ووجدانلرنده عتقی ایدی ؛ محمدبوللری تقویهدن ، میدانه
 جیقارمقدن باشقا برشی یاغامشدی . فقط یکی دین کسم
 ایندیکی وشکل قطعیسنی آلدینی زمان قولایجه کولکله
 ییهجک برزمینه دوشدی . یکانه کتابی قرآن ایدی .

Sayfa : 92

عربستان لىلىرىنىڭ موسىقىسىدىن ھېچ بىرىنى ھىس قىلىش
 فېكرى راھىچون بۇ كىتاب ئاھىت بۇ كىتاب بىر يىلغىت اېلە جېرىگىن
 و آ كلاسسىلار كۆمۈر لىكك خىلىسى كى كورونىوردى .
 نىكەم بۇ كۆنكى اورۇپاللىك چوغىدە بۇلە كورونور .
 ھىدىز ھىسابىز يىكى مىلىمانلار قرا ئىدە ھىلى اولان شىلىرى
 قىرىق ايدە مەدىلەر . ايران و ھىدىستان شىلىرىنىڭ ، ھىچ
 اولازىسە سېب و ھىكىتى آ كلاسسىلارنى و ھىس اىتىلگىرى ،
 شىبى اغىزىكە قولايچە طرفدار اولالىرىنىڭ سېبى بۇدۇ .
 بىر مەدىت سوكرا ، قرا ئىك من الازىلەلە اېلە يىكوجۇد
 اولوب اولادىغىنى مۇسۇخ مەھىت ايدەن غىرىب بىرەلم عىقائىدك
 مېدانە ھىقىقەتسىنى يىكى بىر آلى اسكى فېكلەر تىلىق اىتىك
 تىمىل مەتەبە مەدىوز . قرا ئىك اللە اېلە بىر اولوب اولادىغىنى
 مەشھەسەدە اسلامىنى يىكى قىبول اىتىش بىر خىرىستىيانك
 كىندى اغىقئادى اولان مەھىتەدە كلام وازدى ، كلام اللە
 اېلە بىر اېدى ، كلام اللە اېدى ، سوزلىرى اسلام
 لىسەنە تىرجەمە تىبىت اىتىش اولدىغىنى قىبول و تىدىق اىتىز
 ايسەك ، قرا ئىك اللە اېلە يىكوجۇد اولدىغىنى عىقىدەسى بىرەسوك
 دىجە غىرىب كورونور .

جھانىشمول دىنلەر بۇ كۆن مۇسۇلماندىن ھىچ بىرى
 ئاھىت واسە بىر تىبە مەھىتە ، كىندى مەھىلەنىڭ بۇ دىنانك
 لىشكىلات فېكلەرىنىڭ آھىق بىر سورتە اىضاحە ئوزوم
 اولدىغىنى آ كلامىش كورونىورلار مەھىتە سىرىق بىر اىتىش
 دىن تارىخى قارىشىدە بولىنور . آز مەقدار دە بىر سوك
 واسە بىر سەھە اوزۇرىتە بايىلار قورادە ئىقىن اىتىشى ھالى
 خاپىرە كىيور .

Sayfa 91

Büyük dinsel kurumların hemen hepsinin hatası, öğrettikleri ahlâkî ve tansal düşüncelere evrensel bir karakter vermeleri olmuştur. Örneğin Muhammed'in çağın, zamanın zeki Araçlarının soylu geleneklerine ve bir Tanrı'ya tapma konusundaki eğilimlerine uygun gelmişti. Bu duygular, Mekke ve Medine halkının düşünce ve vicdanlarında gizli bulunmaktaydı. Muhammed bunları desteklemek için ortaya çıkarmaktan başka bir şey yapmamış. Ancak yeni din tamamlandığı ve kesin biçimini aldığı zaman kolayca kökleşebileceği bir düzleme oturdu. Tek kitabı Kur'an'dı. [sayfa 92] Arabistan lahiflerinin müziğinden başka hiçbir şey duyumsamayan düşünceler için bu kitap, oldukça yüksek bir sözdizimi ile çirkin ve anlaşılmaz güzelliklerin bir karışımı gibi görünüyordu. Nitekim, bugünkü Avrupalıların çoğuna da böyle görünür. Sayısız yeni Müslümanlar Kur'an'da aslı olan şeyleri tefrik edemediler. İran ve Hindistan Şii'lerinin sebep ve hikmetini anladıkları ve hissettikleri Şii mezhebine kolayca taraftar olmalarının nedeni budur. Bir süre sonra, Kur'an'ın ezelden beri Tanrı'yla yekvucud olup olmadığını söz konusu eden garip bir bilimsel kurallar ortaya çıkmasını, yeni bir aracı eski fikirlere uygulama eğiliminin yerleşmesine borçluyuz. Kur'an'ın Allah ile bir olup olmadığı konusunda, İslâmiyeti yeni benimsemiş bir Hristiyanın kendi dilinde "önce söz vardı, söz Allah ile birlikteydi. Söz Allah'ın" sözlerini, İslâm diline çevirmeye girişmiş olduğunu benimser ve onaylamazsak, Kur'an'ın Allah ile tek vücut olduğu ilkesi bize son derece garip görünür.

Evrensel dinlerin büyük konularının hiç birinde, oldukça geniş bir yer tutan eğitim işiyle kendi mezheplerini ve dünyayı örgütlenme düşüncesini kolay bir biçimde açıklama gereği olduğunu anlamış görünmüyorlar. Sürekli hızlı bir yaygınlık gösteren din tarihi karşısında bulunuyoruz. Bu durum, küçük bir miktarda suyun geniş bir alan üzerine yayılarak orada taaffün (çoğalmas) durumunu akla getiriyor.

Sayfa : 95

بر شوق اخوا ایتدیکنی ، بردن بره ، آکلاروز ... ،
 هارون الرشید ۸۰۹ ده وفات ایتدی . وقتانندن
 سوکرا واسع امپراطورلنی داخل حربله ایله پارچالاندی ،
 و بو حال ایکی یوز سنه سوکرا بویوک بر وقه نك حدوتنه
 قدار ذوام ایتدی : سلجوق خانقاسی طرفندن سوق
 و اداره ایدیلن تورکلر تورکستاندن کلهرک جنوبه دوغری
 یاسیلدیله ، و بالکنز بغداد امپراطورلنی دکل ، اوننگه بر لکده
 کوچوک آسیانی ده ضبط ایتدیله . شمال شرقی استقامتندن
 حرکت ایدمک اوزمانه قدار مسلمانلرک تجاوزلرنی توفیق
 ایتش اولان طوروس طاغلی سدی باندن چورمکه
 موفق اولدیله . بو تورکلر دوت یوز سنه اول یو آن
 شو آنک بزه بر قاچ کله ایله تصور ایتدیکی قومک عینی
 ایدی ؛ فقط مسلمان اولشلردی ، و ایمانلری ابوبکری سرور
 و حیران ایدمک درجه دایک صافیتی هنوز محافظه ایتمکه
 ایدی . تورکلر اسلامیتده بویوک بر تجدد و ابتیاهه سبب
 اولدیله ، و مسلمانلری خریستیانلق علینه یکی حربله
 تشویق ایتدیله . امویلرک اضمحلالندن سوکرا ایکی دین
 آراسنده برنوع متارکه تأسس ایتشدی ، و بوتون حرکت
 حریه حدود مصادمه لرندن عبارت قالوردی . اون برنجی
 عصر ایله ، بالعکس ، مبارزه کمصب ماهیتی یگیدن
 اکتساب ایدمکدر :

Sayfa 95

Harun Reşit 809'da öldü. Ölümünden sonra geniş imparatorluk, iç savaşlarla parçalandı. Bu durum, iki yüz yıl sonra büyük bir olayın ortaya çıkışına kadar sürdü. Selçuklu ailesi tarafından yönetilen Türkler, Türkistan'dan gelerek güneye doğru yayıldılar. Yalnız Bağdat İmparatorluğu'nu değil, onunla birlikte Küçük Asya'yı da ele geçirdiler. Kuzeydoğu yönünde hareket ederek o zamana kadar Müslümanların saldırılarına uğramış olan Toros Dağları duvarını yandan çevirmeyi başardılar. Selçuklu Türkleri, dört yüz yıl önce Yuan Şuang'ın bize birkaç sözcük ile çizdiği kavmin aynısıydı. Ancak, Müslüman olmuşlardı. İmamın Ebu Bekir'i sevindirecek ve hayranlık bırakacak oranda ilk saflığını hâlâ korumaktaydı. Türkler, İslâmiyet'te büyük bir yenilenmeye ve uyanmaya neden oldular. Müslümanlar, Hristiyanlık karşısında yeni savaşlar için yüreklandirdiler. Emevilerin ortadan kalkışından sonra iki din arasında bir tür ateşkes kurulmuştu ve bütün savaş eylemleri sınır çatışmalarından ibaret kalıyordu. Onbirinci yüzyıl ile birlikte tutuculuk kavgası içeriğini yeniden kazanacaktır.

Sayfa : 107

نوستریا ایله آووسترازیا آراسنده کی بواسی آبریلنک
 آمی قیجیلری حالا دوام ایدیور. ۱۹۱۴ ده قدیم نوستریا
 و آووسترازیا تراعی بر دفعه داها حربه سبت وردی.

Sayfa 107

Nevysterya ile Avustrazyaya arasındaki bu eski ayrışımı açtıkları savaşın hâlâ sürmektedir. 1914'te eski Nevysterya ve Avustrazyaya çekişmesi bir kez daha savaşa gerekçe oldu.

Sayfa : 114

برنيسلری قروم ك (Krum) (802 - 815) ادارەسى
 آلتىدە ايمپراطور نيكا قوروس ك اوردولرى بوزمش ،
 نحو ايتشلىدى . ايمپراطور ك قاقا تاي قروم ك شراب قەسى
 اولشدى . بالقان قارم آداسىك بويوك برقىسى بولغارلار ك آله
 بولغارلار ك كېمىشىدى . (بوسورتقە بولغار وانكيزملىتلىرى همان مان عىنى
 زماندە سىياسى بىر وحدت حالندە تاسس ايتدىلر) . بو
 فلا كىتەن سو كرا بىزانس غرىبە ، يېقىن دوغان ايمپراطورلىق
 علينه آرتق بىر تىبشە بولونمادى ، و 812 دە كوندەردىكى
 ايلچىلەرلە شارلمانك ايمپراطور و آوغوستوس صفتقى رسماً
 طايپدى .

Sayfa 114

Prensleri Krum'un (802-815) yönetimi altında, imparator Niki-
 foros'un orduları bazı yerlere yok olmuşlardı. İmparatorun kafatası
 Krum'un şarap kadehi olmuştu. Balkan yarımadasının büyük bir
 kısmı, Bulgarların eline geçmişti (böylece Bulgar ve İngiliz ulusları
 hemen hemen aynı zamanda birer siyasi birlik olarak kuruldu).
 Bu başarısızlıktan sonra Bizans, batıda yeniden doğan imparatorluğa
 karşı yeni bir girişimde bulunmadı ve 812'de gönderdiği elçilerle
 Şarlıman'ın imparator ve Augustus sanını resmen tanıdı.

Sayfa : 123

بو ، وراز سو كرا بحث ايدە جكمز ، ديكرا غقشاشلر
 بوزىدن جنوبه آتيلان بولغارلر ، اولجە قيد ايتدىكمز
 كى ، (قوم ك ادارەسى آلتىدە طونە ايلە قسطنطينيه آراسىدە
 برلەشدىلر . اصلاً تورك اقوامىدىن اولان بو بولغارلر

Sayfa : 123

برلشدیلر . اصلا تورک اقوامندن اولان بو بولغارلر روسیانک شرقده ایلك ظهورلرندن بری مکررآ واقع اولان اختلاطلر یوزندن عرق ولسان اعتبارله همان بوس بوتون اسلاولاشدیلر . بولغار یاده برلشمهلرندن سوکرا بر مدت داها مشرک قالدیلر . قرالری بوریس (۸۵۲-۸۸۴) مسلمان ایلیجیلری حن قبول ایدیور ، واسلام دینه کیره جک کبی کورونیوردی ، لکن نهایت بر بزاقس پرنسیس ایله تاهل ایندی ، وهم کندیسى وهم ده ملتى خریستیانلغه کیردی .

Sayfa 123

Bu ve az sonra sözünü edeceğimiz diğer karışıklıklar yüzünden güneye atılan Bulgarlar, önceden de belirttiğimiz gibi Kom'un yönetimi altında Tuna ile Konstantiniye (İstanbul) arasında yerleştiler. Köken olarak Türk kavminden olan bu Bulgarlar, Rusya'nın doğusunda ilk ortaya çıkmalarından başlayarak sürekli gerçekleşen karışmalar yüzünden ırk ve dil bakımından hemen hemen bütünüyle Slavlaştılar. Bulgarıya'ya yerleşmelerinden sonra bir süre daha inkarcı kaldılar. Kralları Boris (852-884) Müslüman elçilerini iyi karşılıyor ve İslâm dinine girecek gibi görünüyordu. Ancak en sonunda Bizans Prensesi ile evlendi. Böylece hem kendisi, hem de milleti Hıristiyanlığa girdi.

Sayfa : 124

جنوبی روسیادن کیمک غربه آقین ایمن تورک اقوامی بالکنز بولغار و ماجارلردن عبارت دکلدیر . ماجارلرک و بولغارلرک کریستندن خازارلر کلدی . تورک اقوامندن اولان خازارلر آراسته مهم مقدارده قسطنطنیهدن چیقارلش باهودیلرده قاریششدی ، و بولر خازارلردن بعضیلرخی باهودی دینه ادخال ایلمشلدی .

Sayfa 124

Güney Rusya'dan geçerek batıya akan eden Türk kavimleri, yalnız Bulgarlar ve Macarlardan oluşmuyordu. Macarların ve Bulgarların arkasından Hazarlar geldi. Türk kavminden olan Hazarlar arasına, önemli oranda Konstantiniye'den çıkartılmış Yahudiler de karışmıştı ve bunlar Hazarlardan bazılarını Yahudi dinine geçirmişlerdi.

Sayfa : 124

لکن تورک اقوامنک خریستیانلق علیهنه فرمه گیزک
 نهالندن واقع اولان بو دوغرودن دوغرویه آقینلری ،
 اولنرک فرمه گیزک جنوبندن و خلیفه ایمبراطورانی ایچندن
 واقع اولان دولاشیق آقینلری درجه سنده اهمیتلی دکلدیر .
 بوراده تورکستاندهکی تورک اقوامنک هر برندن آری آری
 بحث ایدمه به جگمز کی سلجوق دقلان ، نک حاکمینی
 آلتنده کی تورکلری دیگر تورکلرک باشه کچیره ن خصوصی
 سیبیلری ده ذکر ایدمه جگمز . اون رنجی عصرده بو
 سلجوق تورکلری براردو دکل ، متعدد اوردولردن متشکل
 بر غروپ اولارلق و ایکی فرده شک اداره سی آلتنده
 و مقاومت ایدیه موز بر قوت حالنده . مسلمان ایمبراطورلوقنک
 انحطاط حالنده کی اقسامی ایچنه پاییدیلر .

چونکه اسلام عالی چوقدن بری بر ایمبراطورلوق
 حالندن چیقمشدی . سنی عباسی حکومتی داراله داراله
 اسکیدن بابلستان دهنیلن ساحیه منحصر قالمشدی ؛ حتی
 (بنداد) ده بیله خلیفه سرای محافظلری اولان تورکلرک آلتنده

Sayfa : 124

بر آئندن عبارتدی . حقیق حکمدار بر نوع سرای
ناظری اولان بر تورکدی . خلیفه ک اولک سنک شرقده
ایرانده ، غر . سنده فلسطین ، سوریه و مصرده ایسه شیعیلر
حکمراندی .

Sayfa 124

Ancak Türk kavimlerinin Karadeniz kuzeyinde gerçekleştirdikleri Hristiyanlık karşı doğrudan akınlar, Karadeniz güneyinde ve Halife imparatorluğu içinde gerçekleştirdikleri karmaşık akınlar ölçüsünde önemli değildi. Burada, Türkistan'daki Türk kavimlerinin her birinden ayrı ayrı söz etmeyeceğimiz gibi, Selçuk "Kalan"ın egemenliği altındaki Türkleri, diğer Türklerin başına geçiren özel nedenleri de anmayacağız. XI. yüzyılda bu Selçuk Türkleri tek bir ordu değil, farklı farklı ordulardan oluşan bir grup olarak, iki kardeşin yönetimi altında karşı konulamaz bir güç şeklinde Müslüman İmparatorluğu'nun dağılıma durumundaki bölgelerinde yayıldılar.

Çünkü İslâm dünyası çoktan beri bir imparatorluk olmaktan çıkmış. Abbasiler yönetimi, darala darala eskiden Babilistan denilen alanla sınırlı kalmıştı. Hatta Bağdat'ta bile halife sarayı, koruyucuların olan Türklerin elinde bir araç durumundaydı. Gerçek hükümdar bir tür saray nâzin olan bir Türk'tü. Halifenin ülkesinin doğusundaki İran'da, Filistin'in batısında, Suriye ve Mısır'da Şiiler yönetimdeydi.

Sayfa : 125

بوتون سلجوقی

قوتلری ایدارسی آئتند طوپلامش اولان آل آرسلان
ملازگرد محاربه سنده میزانیس اوردوسنی تامیلا منهزم یتدی
(۱۰۷۱) . بو حربک سلجوقلر اوزرینده کی تاثیر یی ک
بو بوک اولدی .

Sayfa 125

Bütün Selçuklu güçlerini yönetimi altında toplamış olan Alp Arslan, Malazgirt Savaşında Bizans ordusunu bütünüyle bozguna uğrattı (1071). Bu savaşın Selçuklular üzerindeki etkisi oldukça büyük oldu.

Sayfa : 129

اهل صليب حرکته اشذک ایتک ایتینر ساده جه شووایه ورنلرده دکلدی . اوربان ک سیاسک پات متکف پیهر (پیهر لهرمیت) ک سیاسی ده قویق مجبوریتده بز؛ بوسپا کرچه آوروپا ایچون یگی برانم فجدی؛ لکن براز اسکی عبرانی پیفبرلری حاطر لانیوردی . بو بو آدام اورنایه ییقدی، و خلفه اهل صليب حرکتی وعظ وتلقین ایلهدی . او ، خلفه ارض مقدسه کی سیاحتی نقل ایتدی - سوزلری دوشروس ایدی ، یالانمی ایدی، بوجهتک بوراده بزجه اهمیتی یوقدر - ۱۰۷۵ سنلرنده بودورک تاریخی معلوماتی حالامهدر - سلجوق تورکلرینک آنه کین مرقد عیساده اونل طرفدن یاپیلان شنیع تخریباتی، قدسی زیارت ایدن خریستیانلرک اونلردن کوردکلری تبحا و زلری، مظالم واعسافاتی اوزون اوزادی به آ کلانیدی . یالین آباق ، صیرتده قها برجه ایله بر اشک اوزرنده سیاحت ایدن وقوجامان بر صلیب طاشیان بو آدام فرانسه یی و آلمانیا یی دولاشدی، و هر برده کلیساده ویا بازار برلرینه طبع یلادیغی بو بو خلق کتله لرینه بوسرگذشتی نقل ایتدی .

Sayfa : 129

ایشته بوراده ایلك دفه اولارق بر فکری، بروسی
 اولان بر آوروپا بولیوروز . پک اوزاق بر یرده بایلان
 بر حقسز لئک حکایسی قارشینده عمومی بر نفرت، مشرق
 بر دعوی ایچون زنگین ایله فخر آراسنده طاعتی بر آ گلشما
 حرکتی کوریوروز . بویله بر حاک آوغستوس سزار
 زمانده ، ویا جهان تاریخک اولکی دورلنده دیگر
 مرهانیکی بر دولنده وقوعی تصور ایدهمه زسکر .
 نسبة پک کوچوک بر عالم اولان تئلاسده ویا اسلامدن
 اولکی صربستانده بوکا بکزمه بر حاک وقوسی بلکه
 نمکندر . لکن خریستیان طائده کی بو حرکت، ملکر ،
 قرالقلر ، لسانلر، وخلققلر اوزریده مؤثر اولدی . بوراده
 دنیاده یگی بر تمجیل قارشینده ، علی العاده بر خلق
 فردینک کندهسی ایله عمومی جامه نك منفعلری آراسنده کی
 رابطه یی ادرک ایله مہمی حادثہسی قارشینده بولوندیقمز
 آشکاردر .

Sayfa 129

Haçlı seferlerine katılmak isteyenler yalnızca şövalyeler ve prensler değildi. Urban'ın resminin yanına Piyer (Piyer Larhüt)'in resmini de koymak zorundayız. Gerçi bu yüz, Avrupa için yeni bir örnek değildi. Ancak biraz eski İbrani peygamberlerini anımsatıyordu. Bu adam ortaya çıkarak halifenin haçlı seferini anlattı. Halka kutsal topraklardaki yolculuğunu aktardı. Sözleri doğru muydu, yalan mıydı? Bunun burada bizce önemi yoktur. -1075 yıllarında

bu dönemin tarihi bilgileri hâlâ önemlidir.- Selçuk Türklerinin eline geçen bütün kutsal yerlerde yaptıkları kötü yıkımı, Kudüs'ü ziyaret eden Hristiyanların onlardan gördükleri saldırıları, zulümünü ve yolsuzlukları uzun uzun anlattı. Yalın ayak, sırtında kaba bir cübbe ve elinde bir asayla gezen ve kocaman bir haç taşıyan bu adam, Fransa'yı ve Almanya'yı dolaştı. Her gittiği yerde, kilisede, ya da dolaştığı pazar yerlerinde büyük halk kitlelerine bu serüvenini anlattı.

İşte burada, ilk kez bir düşüncesi, bir ruhu olan bir Avrupa buluyoruz. Oldukça uzak bir yerde yapılan bir haksızlığın hikayesi karşısında, genel bir öfke ve ortak bir dua için zengin ile yoksul arasında hoş bir anlaşma hareketi görüyoruz. Böyle bir durumun Augustus ile Sezar zamanında ya da dünya tarihinin daha önceki dönemlerinde diğer başka bir devlette gerçekleşmiş olduğunu düşünemezsiniz.

Nisbeten oldukça küçük bir bölge olan Neillas'da ya da İslâm öncesi Arabistan'da buna benzer bir durum olması belki olanaklıdır. Ancak Hristiyan dünyasındaki bu hareketin uluslar, krallıklar, insanlar ve halklar üzerinde etkisi oldu. Burada dünyada ortaya çıkan yeni bir durum karşısında sıradan halktan bir kişinin, kendisi ile toplumun çıkarları arasındaki ilişkiyi ayırtmaması karşısında bulunduğumuz açıktır.

Sayfa : 130

اهل صليک پيشدارلری اولان ايکي
انسان از دحامي ماجارستانک لساتلرنی آکلماقلری
انسانلرنی کورونجه اونلره قارشى او قادار شدت کوستردیلرکه،
ماجارلر مقابله ایتیه و پيشدارلری قتل عام ایتیه به مجبور
قالدیله . او چونکی برانسان قالا بالئی - خریستیان قانتک
غلیانی نتیجه سی اولارق راین لاندده کی باهودیلری

Sayfa : 131

قل عام ايتمكه ايشه باشلادی، و ايله ريه دی، لاکن ماجارستانده

بونلرده دارماداغین اولدیله

Sayfa 130

Haçlı Seferlerinin öncüleri olan iki insan yığını, Macaristan'ın dil-lerini anlamadıkları insanlarını görünce, onlara karşı öylesine bir şiddet gösterdiler ki Macarlar karşılık vermeye ve öncülere karşı katliam yapmaya mecbur kaldılar. Üçüncü bir insan kalabalığı -Hristiyanların coşması sonucu olarak- Rainlar'daki Yahudileri [sayfa 131] katletmeye giriştiler. Ancak, Macaristan'da bunlar da dar-madağın oldular.

Sayfa : 142

يا ايها الفلك خطارى و محرورى بترى

اوجونجى اينسانه ك ، كندى وصاى آلتده كى
ايكنجى فرمدى قك بو بو بوب يقيشديكنى آ گلاماماز .

لقدن كلديكنى سويله مشدك . طبق بونك كى ، بابلق
مقامى ده آورر بانك بو بوب يقيشديكنى هيچ بر وقت
آ كلامش كورونمده دى . بو كوك ذكى بر تاريخ متبى
ايچون ، بابلق مقامك اساسنده مندىج فكرى ، دنيا
اوزرنده عدل و حقايقه مستند بر صلح و صلاح فكرى ،
سه ياقى ايله قارشيلامق ؛ لوترايه ك سياسته داخل اولان
بر چوقى نجيب عنصرلى طامچامق امكالمزدر . بشرى

Sayfa : 142

کندی احماکار ايجادلرینک کیتدیجه آرمان قوتی آلتنده
 محو اولاجق دگله ، انسانلر ایرکیچ بر عمومی صلح
 و صلاحه ایرهچکلردر . بو عمومی صلح صلاح ایسه
 بالضروره بر حکومت شکلنی ، یعنی قانونه مستند و گله نیک
 انک ابی معناسی ایله دینی بر بعضی شکلنی آلاچقدر :
 اوله بر حکومت گه ، انسانلری ، عمومی بر انانیت مقدره می
 تلقیبی ایله تریه ایدرک ، و اونک مساعیلرینی بو روح
 ایله تسبیق ایله ایدرک اداره ایدرکدر .

Sayfa 142

Papalığın Hataları ve Ateşli Kızgınlıkları

III. İnsan'ın, kendi koruması altındaki II. Frederik'in büyüyüp yetiştiğini anlamamazlıktan geldiğini söylemiştik. Aynı şekilde Papalık makamı da Avrupa'nın büyüyüp yetiştiğini hiçbir zaman anlamış görünmedi. Bu günün zeki bir tarih araştırmacı için, papazlık makamının temelinde varolan düşünceyi, dünya üzerinde adalet ve doğruluğa dayalı bir banşı ve bu banş düşüncesini sempati ile karşılamak [açısından], Laneran'ın siyaseti içinde yer alan birçok seçkin unsurları tanımamak olanaksızdır. İnsanlık, kendi yıkıcı buluşlarının giderek artan gücü altında yok olacak değilse, öğrenç bir genel banş ve rahatlığa yöneleceklerdir. Bu genel banş rahatlığı ise kaçınılmaz bir yönetim biçimini, yani yasalara dayanan ve kelimenin tam anlamıyla dinsel bir biçim alacaktır. Öyle bir yönetim ki insanlar genel bir insanlık kaderi düşüncesiyle eğiterek ve onun uğraşlarını bu ruh ile düzene koyarak yöneteceklerdir.

Sayfa : 157

جنگیز خانہ و خلفائیک بویوک امپراطور لغی

شمدی بزه کوچہ بیلرک غرب و شرق مدینت عالمیرینه
 سوکنجی واک مهم تجاوزلرغی حکایه ایتمک جهتی قالیور.
 بوتاریخک احتوا ایله دیکی دورده ایکی طرز حیاتک بربرینه
 موازاتاً ناصل تکامل ایندیکنی کوسترمش و هیئت
 اجتماعیلر ترقی ایندیگجه کوچہ بیلرک داها زاده ذکایه و قابلیت
 حرکتہ صاحب اولدقلرغی و سلاحلرینکده بیگیشدیکنی
 علاوه ایتمک جهتی اہمال ایتمش ایدک . کوچہ به اصلا
 باربار دکل ، بلکه احوال خصوصیه سیله دیکرلرندن
 آیرلش بر شخص ایدی

Sayfa 157

Cengiz Han ve Ardıllarının Büyük İmparatorluğu

Artık bize, göçebelerin Batı ve Doğu uygarlık dünyasına yaptıkları en son ve en önemli saldırıları anlatmak kalıyor. Tarihin kapsadığı bu dönem, iki tür yaşam biçiminin birbirine paralel olarak nasıl geliştiğini göstermiş ve toplumsal yapılar ilerledikçe göçebelerin daha çok zekâyâ ve hareket yeteneğine sahip olduklarını ve silâhlarını da yenilediklerini eklemeyi atlamamıştır. Göçebe asla barbar değil, belki durumun özellikleri gereği diğerlerinden ayrılmış bir kişiliktir.

Sayfa : 157

مدینت تارلاسی ثروت .

و اسارتك مضر اولتري قابلادينی ، عالم مدنيتك ايمانی
حاسر لئه منقلب اولدينی زمان كو چه بلك صابانی يه ككبر ،
يكي حصار ايچون طور اخی آلت اوست ايدير . اون

او چونجي عصر ايله باشلايان موغوللار ك تجاوزی و محصولدار
حرثلر ك مو كنجیسی و اك واسی اولدی .

Sayfa 157

Uygartık tarlasını zararlı otlar kapladığı, dünya uygarlığının imanı namussuzluğa dönüştüğü zaman göçebelik, sapanı ile gelir, yeni hasatlar için toprağı altüst eder. On üçüncü yüzyıl ile başlayan Moğal saldırıdan bu verimli kültürlerin sonucusu ve en geniş odu.

Sayfa : 160

• شوراسی معلومدرکه ، بوتون مرتلر و بوتون سنلر ، گندی خلقری اراسنده و گندی مملکتلرنده قالدیجه رقت و اعتبار کوردور ، و حرمت و احترامه مظهر اولورل . ققط پاهنجی مملکتلر کیده جک اولورلر ایسه سفاک و دوشدر و حقیر و ذلیل اولورل . تورلر ایسه ، بالکس گندی قوملری آراسنده قالدیجه ، قبیله آراسنده برقیلهدن باشقا برشی " دکدرلر ، و خصوصی رقت و باقدردت صاحی اولازلر . ققط مملکتلرنی ترک ایدهرلرده برمسلمان مملکت کیده دلر ایسه امیر یا خود سردار اولورلر ، و همجینلرندن و گندی اولاقلرندن و گندی خصم و اقربلرندن نه قادار اوز اتلاشیپلرسه

Sayfa : 160

اولمشته قدر ولیمطری آرتاز . حضرت آدمدن بوگونه قلداز
 گلش یکمش هیچ برقومده ، عربنه بپاد آلتش اولورسه اولورده ،
 براسیرک تاج ونخته قلداز بوکله دیک کوروله مشدر . حالبوکه تورکلرده
 بوکایک چوق مثال واردر . تورک قرالی اولان وعلم ونضیانی
 ودرایت ومرتانی ایله طائش اولان الراسایب : « تورک ، ده کیزک
 دینده برایتدیبهک قابوثری ایچنده ساقلی بر ایچی بکیزر .
 بر ایچی ده کیزدن چیقاریلوب بر حکمدارک تاجین ویاغود بر کلینک
 قولاقرض سوسله دیک وقت قیمت کسب ایدر .» درمش

Dikkat

Sayfa 160

Şurası bilinmektedir ki bütün ırklar ve bütün sınıflar kendi halkları arasında ve kendi ülkelerinde kaldıkça iyi kabul ve değer görür, saygı ve sevgi bulurlar. Ancak yabancı ülkelere gidecek olurlarsa yoksulluğa düşer ve aşağılanır ve düşkünleşirler. Türkler ise tersine kendi kavimleri arasında kaldıkça kabileler arasında bir kabileden başka bir şey değildirlir. Özel bir güç ve kudrete sahip olamazlar. Fakat ülkelerinden ayrılır da bir Müslüman ülkesine giderlerse emir ya da komutan olurlar ve soydaşlarından, kendi ocaklarından, kendi yakınları ve akrabalarından ne kadar uzaklaşırlarsa o oranda değerleri artar. Hazret-i Adem'den bugüne kadar gelmiş geçmiş hiçbir kavimde, her ne sonuca ulaşırsa ulaşsın, bir esirin tac ve tahta kadar yükseldiği görülmemiştir. Oysa Türklerde buna pek çok örnek vardır. Türk kralı olan ve bilimi, erdemi, kavrayışı ve bilgisi ile tanınmış olan Efrasiyap: "Türk, denizin dibinde bir istiridyenin kabuğları içinde saklı bir inciyeye benzer. Bu inci denizden çıkılıp bir hükümdarın tacını ya da bir gelinin kulaklarını süslediği zaman bir değer kazanır" demiş.

Sayfa : 161

بونك اوزرينه جنكيز خان

طرفندن تشكيل وسوق ايديان بويوك برسواري اوردوسي
 پامير بايلاسنه باييلدي، وتوركتانه قادار ايندي. بو اوردو
 بك اب مجهز ايدي؛ بلكده شهرلك محاصره سي ايجون
 طوب وباروته بيله مالك ايدي. في الحقيقه اوزمانده باروت
 چينده استعمال ايديليدي، وچين بونك صورت استعمالي
 موغوللره اوكره تمش ايدي. كاشغر، خوقند، بخارا
 و نهايت خوارزم ايمپراطورلنك بايغنى اولان سمرقند
 سقوط ايندي. فقط موغوللر بونكله اكتفا ايمه ديلىر.
 بحر حزرک غزيرنه دوغرو باييلديلىر؛ سوكره، جنوه
 دوغرو، (لاهور)، قادار اينديلىر. بحر حزرک شمانده
 موغول اوردوسي كيه فدن كان بروس قولنك مقاومتته
 راست كلدي. برسلسله محاربات وقوعه كلدي؛ نهايت،
 روس اوردولرى مغلوب اولديلىر، و كيهف غراندوقسى
 اسير دوشدى. موغوللر، بو صورته، قاراده گيزك شمال
 ساحلر نده كورونديلىر. قسطنطينيه خوف ودهشت اچنده
 قالدي، و قلملر ك تعمير نده استعمال ايديلىدى. بو صيراده

Sayfa : 161

باشقا اوردولر هيا ايمپراطورلنى مالكنى ضبط ايتمكه مشغول ايديلر . بو دولت الحاق ايديلدى . يالكنز كين ايمپراطورلنىك جنوب قسى سربست قالدى . ۱۲۲۷ء . چنكيز خان متعدد ظفرلرى آراسنده وفات ايتدى . تاسيس ايتش اولدىنى ايمپراطورلق بحر محيط گيردن دنيه پير نهرت قدار امتداد ايديور ، و بو بونكده دوام ايله بوردى .

كوجه بلر طرفندن تاسيس ايديش وتون ايمپراطورلقلر كى چنكيز ايمپراطورلنى ده ، بدايه ، صرف عسكرى وادارى بر تشكىلاندى ، حكومتدن زاده بر قلدردون عبارت ايدى . يكانه حقيقى حكومت حكمداردن عبارتدى ؛ حكمدار ايله تيمسى آراسنده كى مناسبات اوردونك اداره سته خدمت ايدى و بر كيرك تحصيله منحصر ايدى . فقط چنكيز خان حكومت اداره سنده كنديسنه يارديم ايتك ايجون كين ايمپراطورلنىك الكمامه اداره آدمالردن برقى ، چينك عادات و عمنانته تماماً واقف اولان بر قانى پانته آلمشدى . بو دولت آدمى ، پلبوشولسه چنكيزك

Sayfa : 162

وفاتندن سوكراده موغولارك سياستنى اداره ايتمشدر ؛

Sayfa 161

Bunun üzerine, Cengiz Han tarafından oluşturulan ve yönlendirilen büyük bir atlı ordusu Pamir yaylasına yayıldı ve Türkistan'a kadar indi. Bu ordu oldukça iyi donanmıştı. Belki de kentlerin kuşatılması için top ve baruta sahiptiler. Kaldı ki o dönemde barut, Çin'de de kullanılıyordu ve Çin bunun kullanma biçimini Moğollara öğretmişti. Kaşgar, Hokant, Buhara ve en son olarak da Harzem İmparatorluğu'nun başkenti olan Semerkant düştü. Ancak Moğollar bununla yetinmediler. Hazar Denizi'nin batısına doğru yayıldılar. Ardından güneye doğru yönelerek Lahor'a kadar indiler. Hazar Denizi'nin kuzeyinde Moğol ordusu Kiyef'ten gelen bir Rus kolunun direnciyle karşılaş. Bir dizi savaş gerçekleşti. En sonunda Rus orduları yenildiler ve Kiyef Grandükası esir düştü. Moğollar böylece Karadeniz'in kuzey kıyılarında görüldüler. Konstantiniye korku ve şaşkınlık içinde kaldı ve kalelerin onarılması işini hızlandırıldı. Bu sırada başka ordular Hive ülkesini ele geçirmekle uğraşıyorlardı. Bu devlet ele geçirildi. Yalnız Çin İmparatorluğu'nun güney kısmı bırakıldı. 1227'de Cengiz Han birbiri ardına gelen zafere arasında öldü. Kurmuş olduğu imparatorluk, Büyük Okyanus'tan Dinyeper ırmığına kadar uzanıyor ve büyümeye devam ediyordu.

Göçebeler tarafından kurulmuş bütün imparatorluklar gibi Cengiz İmparatorluğu da başlangıçta salt askerî ve yönetsel örgütlenmeden oluşan bir kadrodan meydana gelirdi. Tek gerçek yönetici hükümdardı. Hükümdar ile tebası arasındaki ilişki, ordunun yönetimine hizmet etmekle ve vergilerin toplanmasıyla sınırlıydı. Fakat Cengiz Han, hükümet yönetiminde kendisine yardım etmek üzere Çin İmparatorluğu'nun en usta yöneticilerinden birini, Çin'in gelenek ve göreneklerini her yönüyle bilen bir kişiyi yanına almıştı. Bu devlet adamı, Ye-Lyu-Şu Tse'ydi. Cengiz'in (sayfa 162) ölümden sonra da Moğolların siyasetini yürütmüştür.

Sayfa : 162

بودن سوکرا ، موغول اوردوری
 آسیان کچرک-دوغرجه روسیا اوزریه یوردیدر
 [۱۷۳۵]. کیف ۱۷۴۰ده تخریب ایدیلدی، وهمان بوتون
 روسیا موغولره خراجگذار اولدی. پولونیا تخریب
 اولوندی، وپولونیا لیلرله آلمانلردن مرکب بر مختلط اوردو
 (آشامی سبله زبا) ده (لایغ نیچ) ده قیلیجدن کیرلدی [۱۷۴۱].
 آ کلاسیلان ، ایمپراطور ایکنجی فرهدد ربق اوروپا
 ایمجریلرته دوغور ایلرله یین سیلاب استیلای توقیف ایچون
 بوتون غیرتی صرف ایتمه شد .
 بوری Bury، کین gibbon ک «روما ایمپراطورلنک

المحطاط وسقوطی، عنوانی اثرینک بر نوع شرح وتفسیری
 اولان توطلرند شویله یازیور : «آوروپالی مؤرخلر ۱۷۴۱
 ایلك بهارنده پولویایه یایلان وماجارستانی اشغال ایدن
 موغول اوردوسنک موقیتلرته سبب، ازیجی بر قانیت
 عدویه دکل ، بلکه مکمل برسوق الجیش اولدیغنی آنجاق
 صوگ زمانلرده آ کلامایه باشلامشلردر. فقط الیوم جاری
 اولان فکر هنوز بونقطه نظری قبول ایتیهور؛ کاتارلری
 داغما اوکریته راست کلن شیلری سوروکله یوب کوتورن،
 هیچ بر سوق الجیش پلانته تابع اولمادن شرقی آوروپاده
 آتلیخی دورت نله قوشدوران، بوتون مانمهلری بالکیز
 عددآ قانیت ایله آزن بر وحشی قلابلیق کی تصور
 ایتیهور ...

Sayfa : 162

« ويستول نهرينك قسە سفلاستدن ترانسيلوانيايه
 قدار امتداد ايدن يرلده وقوعه كلن حرکات اثناستده
 رئيسك پلانلرينك نهقادر صداقت وموقفيتله تطبيق واحرا
 ايديش اولديغه حيرت ايديلير. اوزمانك آورودا اوردولردن
 هيچ بري بويه بر سفره تثبث ايدمهزدي ، و هيچ بر
 آورودالي قوماندان بو قدار بويوك كورمكه مقتدر دكلدي.
 ايكنجه فرده درخندن اعتباراً بوتون عسكلر بجز صوبوئاي
 Su'utai ايله مقابله ايديليرسه هيبي نجره مزوعجي دليقاتليلو
 منزلهسته ايتيرلر. ذاتاً موغوللر سفره چيقدقلى زمان
 ماجارستان ايله پولونيانك سياسي احوالى مكملاً ييلبورلدى ؛
 برچوق كيمسەلردن معلومات آلمشله ، برچوق فكرلردن
 استفاده ايتمشلدى ؛ ماجارلر ايله ديكر خريستيان دولتلر
 ايله ، بالعكس ، حقيقى چو حوقلر كې دوشمانلرى حقتده
 همان هيچ برشى بيلمه بورلدى .

Sayfa 162

Bundan sonra Moğol orduları Asya'dan çıkarak doğrudan Rusya üzerine yürüdüler (1235). Kiyef 1240'ta yıkıldı ve hemen hemen bütün Rusya, Moğollara haraç vermek durumunda kaldı. Polonya yakılıp yıkıldı ve Polonyalılar, Almanlardan oluşan bir karma ordu tarafından Aşağı Silezya'da, Laygnich'te kılıçtan geçirildi (1241). Anlaşılan imparator II. Frederik, Avrupa'nın içerilerine doğru ilerleyen bu istilâ selini durdurmak için bütün çabasını harcamamıştı.

Bury, Gibbon'un "Roma İmparatorluğu'nun Dağılması ve Yıkılışı" adlı eserinin bir tür değerlendirme ve yorumu olan notlarında şöyle yazıyor: "Avrupalı yazarlar 1241 ilkbaharında Polonya'ya saldıran ve Macaristan'ı ele geçiren Moğol ordusunun ba-

şarılanna neden olan şey, sayısal üstünlük değil, belki de olağanüstü bir strateji olduğunu ancak son zamanlarda anlamaya başlamışlardır. Ancak, bugün yürürlükte olan anlayış, henüz bu bakış açısını kabul etmiyor. Tatarları, daima karşılanna çıkan her şeyi sürükleyip götürün, hiçbir stratejik plana bağlı olmaksızın doğu Avrupa'da atlanını dört nala koşturarak bütün engelleri yalnızca sayısal üstünlükleriyle ezen vahşi bir kalabalık olarak betimliyor."

Vistül Irmağı'nın aşağı kısmından Transilvanya'ya kadar uzanan yerlerde olan hareketler sırasında başbuğün planlarının ne kadar büyük bir bağlılıkla uygulanıp gerçekleştirilmiş olunduğuna hayret edilir. O zamanın Avrupa ordularından hiç biri böyle bir sefere giripemezdi ve hiçbir Avrupalı komutan bu kadar büyük bir öngörüye sahip değildi. II. Frederik'ten başlayarak bütün askerlerimiz Subutay ile karşılaşılacak olursa, hepsi de deneyimsiz ve toy delikanlılar düzeyinde kalırlar. Zaten Moğollar sefere çıktıkları zaman Macaristan ile Polonya'nın siyasal durumunun oldukça iyi bir biçimde biliyorlardı. Bir çok kimselerden bilgi almışlar, birçok önerilerden yararlanmışlardı. Macarlar ile diğer Hristiyan devletler ise tersine, tıpkı çocuklar gibi düşmanlarıyla ilgili olarak hiçbir şey bilmiyorlardı.

Sayfa : 163

ماقونك ديكو قاردهشى هولاقو

بوسوك حرب اناسنده هومانانلق وخطاشنى ايا ابدى.

هولاقو ايران وسورپهك استيلاسندن سوكر ا سلاحنى

خلافت عليهنجه وردى

Sayfa 163

Mengü'nün diğer kardeşi Hülagu, bu son savaş sırasında komutanlık görevini yerine getirdi. Hülagu, İran ve Suriye'nin ele geçirilmesinden sonra silâhını halifeye karşı çevirdi.

Sayfa : 163

۱۲۵۹ سنه سنده ماھو وقت ایندی، و خاقان انتخابی ایچون
 بوسع ایمبراطور لنگ هر گوشه سندن موغول رئیس لرینک
 کلوب طویلانیملاری وقته محتاج اولدیفندن آجاق ۱۲۶۰
 تاریخده قویلائی خاقان انتخاب ایدیلهدی . چین ایشلری
 قویلائی چوق علاقه دار ایتمکده ایدی؛ پایتختنی قاراقورومدن
 په کینه نقل ایندی؛ ایرانه، سوریه، کوچوک آسیا په
 نسی بر استقلال وردی، وقارده شی هولاکونی بوقطمه لریک
 اداره سنه نعین ایلهدی . روسیا و تورکستانده یرلشمت

اولان موغول اوردولری ده بوسورته فعللاً مختاریت
 اداره په نائل اولدیلر . قویلائی ۱۲۹۴ ده وقت ایندی،
 و خاقان عنوانی ده اونکله برلکده میدانن قالقدی .

Sayfa 163

1295 yılında Mengü öldü. Hakan seçimi için bu geniş imparatorluğun her köşesinden Moğol reislerinin toplanmaları gerektiğinin zamanı gelince, 1260 tarihinde Kubilây Hakan seçildi. Çin işleri Kubilây'ı çok ilgilendirmekteydi. Başkenti Karakorum'dan Pekin'e taşıdı. İran, Suriye ve Küçük Asya'ya göreceli olarak bağımsızlık verdi. Kardeşi Hülagu'yu bu kıtaların yönetimine atadı. Rusya ve Türkistan'da birleşmiş olan Moğol orduları da bu şekilde doğrudan doğruya özerk bir yönetime kavuştular. Kubilây 1394'te öldü ve onun ölümüyle birlikte hakan ünvanı ortadan kalktı.

Sayfa : 163

مارقورونك سياھندى
بوموغول قوھانى ، هيچ شېھىز ، بوتون تارىخك
اك شاپان دقت وقھلردن بىدر . اسكندرك قوھان

Sayfa : 164

يىلە ، وسەت اخبارلە ، موغول قوھانە مقيس اولماق .
بوقوھان ، انسانلرك فكري اوزوندەكى تاثيرايىلە ،
اسكندر ماجراسنك تىجھىسى اولان يونان مەدنىتتە
اقتىشار ولەسنى خاطرە كىتىر . بر آرائى بوتون آسيا
قطەسىلە بوتون غربى آوروپا سربىت ودوامىل مناسباتدە
بولوندىلار ؛ بوتون يولار ، موقتاً ، آجىلدى ، وبوتون ملتلك
ئىتلارى (قرا فوروم) سرايندە عرض وجود ايندىلار .
خرىستىيانلىق و اسلامىت تراغ دىنىسك آوروپا ابلە آسيا
آراسىندە وجودە كىتىرمش اولدىنى مانىلەر آجىلدى .
پا ، موغوللارە خرىستىيانلىق قبول ايشدىرمك امىدىنى
اوقشامايە باشلادى . اوزمانە قادار موغوللرك يكانەدىنلرى
كەلگۈچ شاماتىزىم ، يەنى ايشدانى بىرپوت پرستك ايدى . پانك
ايلچىلرى ، هندستاندن كلىش بودىزم راجىلرى ، پارسل ،
ايتالان وچىنلى صنعتكارلار ، يوزالسل و ارمنى تاجرلار ،
موغول سرايندە عرب مأمورلار ، ايرانى وھندلى نىقت
شناسلار و راجىلار ابلە پك قارىشق بولونىوردى . تارىخندە
موغوللرك سفرلردن وقاتلردن چىرقىقت ايدىلدىكى حالە

Sayfa : 164

ناقابل انكار اولان نجسس واوگرمك آرزولرندن كافي
 درجهده بحث ايديلمز. احتمال كه اصل موجدر صفتيه دكل،
 فقط اساساً موجود اولان علمي معلومات و اصولرك
 باشقا يرله تفك واسطه اولق اعتبارله موغوللرك تاثيري
 يك بوبوك ايدى. جنكيزك وقويلايك شخصيت خياليه لرى
 حقتده بيلديكمز شيلر بو آداملرك بارلاق، فقط خوديين
 برى اولان بوبوك اسكندر دياقوتل، فقط امى برالسيات
 متخصصنك سياسي كولكلرى خاطره كتيره ن شارلمان
 درجه سنده آچيق بر ذكابه صاحب اولدقلى حقتده كي
 انطاعمرى تأييد ايدمر.

Sayfa 163

Marko Polo'nun Gezileri

Bu Moğol fetihleri hiç kuşkusuz bütün tarihin en dikkati çeken olaylarından biridir. İskender'in fetihleri [sayfa 164] bile genişliği bakımından Moğol fetihleriyle kıyaslanamaz. Bu fetihler, insanların düşünceleri üzerinde bıraktığı etkisi bakımından İskender serüveni- nin bir sonucu olan Yunan uygarlığının yayılma ve yaygınlaşmasını akla getirir. Bir aralık, bütün Asya kıtasıyla bütün batı Avrupa ser- best ve sürekli ilişkide bulundular. Bütün yollar geçici olarak açıl- dı. Bütün bu ulusların temsilcileri, Kara Kurum sarayında boy gös- terdiler. Hristiyanlık ve İslâmiyet arasındaki dinî çatışmaların Avrupa ile Asya arasında oluşturduğu engeller azaldı. Papa, Moğolları Hristiyanlığı benimseyebilme ümidini okşamaya başladı. O zamana kadar Moğolları tek dinleri Şamanizm, yani ilkel bir puta taparlıktı.

Papanın elçileri, Hindistan'dan gelmiş Budizm rahipleri, (Parshi), İtalyan, Çinli sanatkârlar, Bizanslı ve Ermeni tüccarlar, Moğol sarayında Arap memurlar, İrank ve Hintli astronomlar ve matema-tikçiler ile birlikte karışık bir biçimde bulunuyorlardı. Tarihte Moğollann seferlerinden ve katliamlarından çok söz edilmesine karşın, yadsınamaz bir merak ve öğrenme isteklerinden yeteri oranda söz edilmez. Olasıdır ki Moğollann etkisi, buluşçu kimlikleriyle de-ğil, ancak var olan bilimsel bilgi ve yöntemleri başka yerlere ilet-mede bir araç olmaları bakımından çok büyüktü. Cengiz ve Ku-bilay'ın kişisel yaşamlarına ilişkin bildiğimiz şeyler, bu adamların parlak, ancak kendini beğenmiş, Büyük İskender ve Yakutlu cahil bir teolojî uzmanının siyasi gölgelerini çağırıştıran Şarman derece-sinde açık bir zekâyâ sahip oldukları konusundaki izlenimimizi doğrular.

Sayfa : 165

موغولر فکر و روحی وضع اصلیندن انحراف استدیرتیش

بو یله برخریستیانی قبول ایدمهزلدی. کندی ایمراطور.

قوتلریک الله سلطنتک بر ولایتی اولماسنی ، بلکه ، قبول

ایدملردی؟ فقط بو ایمراطورلنک قوتلریک و یا غایبلریک

ضعفی نسبتده ادطاری بووک اولان و کندی خصوصی

کینلری ، غرورلری ایله حرکت ایتمهلهریله بعضیلری

آلاتیا ایمراطورلنک بندملری، بعضیلری فرانسه قرالنک

مأمورلری بولونان فرانسز و ایتالیان راهبیلرندن مرکب

برزمه نیک مالکامسی اولماس نظر مسامحه ایله باقامزلدی.

۱۲۶۹ سنمنده قویلائی خان ، هیچ شهسز ، غریب

خریستیانی ایله برصورت ائتلاف بولوق مقصدیله پایله

Sayfa : 165

بر هیئت مخصوصه کوندردی . بو ایشلاک اساسی
قرارلاشدیرمق ایچون بوز ماہر و عالم کیمسه تک سرایت
کوندردیلدی ایچکده ایدی . فقط هیئت عرب و اصل
اولدینی زمان پاپا یوق ایدی ؛ پاپا لوق میرانک کیمه انتقال
ایدیجکی مستهسی ، فی الحقیقه ، حل ایدیلیمیش ایدی ،

Sayfa 165

Moğolların, düşüncesi ve ruhu, aslından böyle saptırılmış bir Hristiyanlığı benimseyemezdi. Kendi imparatorluklarının, saltanatın bir vilâyeti olmasını belki benimserlerdi. Ancak bu imparatorluğun güçleri ve amaçlarının zayıflığı oranında, savları büyük olan ve kendi özel kinleri ve gururları ile hareket etmeseler bile, kimisi Almanya İmparatoru'nun kulları, kimisi Fransa Kralı'nın memurları olan Fransız ve İtalyan rahiplerinden oluşan bir sınıfın malikanesi olmasına hoşgörüsüyle bakamazlardı. 1296 yılında Kubilay Han, batı Hristiyanlığı ile bir anlaşma ortamı bulmak amacıyla Papa'ya bir özel kurul gönderdi. Bu anlaşmazlığın çözümü için yüz kişilik aydın ve bilginden oluşan bir kurulun sarayına gönderilmesini talep etmekteydi. Ancak kurul Batıya ulaştığı zaman Papa yoktu. Papalık mirasının kime geçeceği sorunu doğrusu çözülememişti.

Sayfa : 165

۱۲۹۸ سنه سنده جنوزلر ايله ونديکيلر مقلوب اولدیلر .
جنوزلر طرفندن آلتان ۷,۰۰۰ اسیر آراسنده بويوک
برسیاح اولان ، فقط حکایه لری آرقداش لر نجبه ک مبالغی
عد ایدیلن مارقو پولو اسنده برونديک اصیلزاده سی
بولونقده ایدی . مارقو پولو ، قوبیلای شاه کونددریلن ایلك
هیئت آراسنده بولونمش ، وایبی دومینکن بولدن کری
دوندکلری حالده او ، بویک دوام ایتشدی

Sayfa 165

1298 yılında Cenevizliler ile Venedikliler yenildiler. Cenevizliler tarafından alınan 7000 esir arasında büyük bir gezgin olan, ancak öyküleri arkadaşlarıyla çok abartılı bulunan **Marko Polo** adında bir Venedik soylusu bulunmaktaydı. **Marko Polo** Kubilay Han'a gönderilen ilk kurul arasında bulunmuş ve iki Dominikyen yoldan geri döndükleri halde, o yolculuğunu sürdürmüştü.

Sayfa : 166

مارقونك حكاية سینه، ایلک او كجه، اوروپالی قارنلرك .
 اكثرى اينا نمانديلر ؛ فقط برمدت سوگرا بوتون خياللىرى
 لطوتوشديردى . پولو، زه ، هر آن ، د بولجيار ايجون
 مكمل خانلره تصادف ايديلهن ، د زنكبن باغله ، تارلار
 وبانچيلر ، ايله دولو اولان كوزل ومنبت برملككت تصوير
 ايديبور ؛ بودستلرك « برچوق مناسترلرندن ، كشيپلرندن ؛
 « ايلك و مدهب قوماشلردن ، كوزل تاختلردن ، ،
 « فاصله سز دوام ايدهن شهرلر وقصبهلردن ، بحث ايلبور .
 جورمايى و بو حكمدار ك يوزر فيلى بووك اوردولرندن
 برى ، موغول تيراندازلى قارشيسنده بو حيوانلرك
 هر زىتى ، موغوللرك (پهغو) قنوحاقى زه آكلابور .

Sayfa 166

Marko'nun hikâyesine önceleri Avrupalı okuyucuların çoğunluğu inanmadılar. Ancak bir süre sonra bütün hayalleri tutuşturdu. Polo bize, yolcuların her an yararlanabilecekleri kusursuz hanlara rastladığından, zengin bağlar, tarlalar ve bahçelerle do-

ku, güzel ve verimli bir memleket befilmiyor, Budistlerin birçok manastırından, keşişlerinden, "ipek ve altın yaldızlı kumaşlardan", "güzel kumaşlardan", "güzel tahtlardan", aralıksız birbirini izleyen kentlerden ve kasabalardan söz ediyor. Bu kişi bize Roma'yı, hükümdarın yüz filden oluşan büyük bir ordusunun, Moğol okçular karşısındaki bozgununu ve Moğollann (Pagu) fetihlerini anlatıyor.

Sayfa : 168

عثمانی تورککری ضرب تورکستانک جنکیز خان
 طرفندن استیلاسی صیراسنده جنوب شرقیه دوشورقاجان
 بر کوچوک ملتجیلر قولندن عبارتدی . اورتا آسیان
 کان بو تورککری برکشیه چک یکنی اراضی بولوق مقصدیه
 جولر، داغلر و پاهانچی اهالی آراسندن کچمک پک اوزون
 بر بول نقیب ایندیله .

—ورمارق ساقس دیورکه: عثمانی تورککری صلیب

اور دولری بونلرک معارضلری، دره بکلر، امیراطورقلر
 و مختلف حکومتلر آراسنده هیچ ضبط و ربطه کله دن مرسوله
 دولشان پاهانچی چوانلردن مرکب کوچوک برطانیسی
 زه لده حیمه قورمشلر، ناصل ایله به مشلر، قوچلری
 قویونلری ناصل محافظه ایده بیلمشلر، زه لده مرعا
 بولشلر، مملکتلری یاروب کچمککری بکلرله ناصل
 آ گلایسوب اویوشمشلر، بونلر هب عراق و نجسه
 سورولاجق سؤالردر .

عثمانی تورککری نهایت، کوچوک آسیا ایملاری اوزرند

Sayfa : 168

توقف ابتدیلر، وسلجوق تورکارده کندیلرله عینی عرفدن
 اولان خیرخواه قومشور بولایلر. شیمدیکی آنادولو دیمک
 اولان بوملکتک اک بویوک قسی - شهرلرده خیل بویوک
 نسبتده یونانیلر، یهودیلر وارمیلر بولونقله برابر - لساناً
تورک و دیناً مسلمان ایدی. هیچ شهسز، خلک دامارلرده
 حقیقت، فریکالی، تروالی، لیدیالی، ایونیالی، یونانی،
 کیمهری، فالاتو (برغمدورمدن بری) ایتابان قانک
 ایزلری واردی ؛ فقط خلق اجداددن منتقل بو تاثیراتی
 چوقدن اونوشم ایدی . بالقان یاریم آداسنک ساکنلری
 کی اسکی آق ده گز اسریاض عرفک، توردیک آرپالک،

Sayfa : 169

سامیلرک و موغوللرک قاریشیق برانمودجی اولقله برابر اونلر
 کندیلرخی خالص تورانلی عرفندن عدا بیدیور، و قره ده گز
 بوغازینک اوت طرفنده کی خرپسیتانلره چوق فائق برموقده
 کور و پوردی .

Sayfa 168

Osmanlı Türkleri, batı Türkistan'ın Cengiz Han tarafından ele geçirilmesi sırasında güneydoğuya doğru kaçan küçük bir sığınmacı kolundan oluşuyordu. Orta Asya'dan gelen bu Türkler, yerleşebilecek yeni bir toprak bulmak amacıyla çöller, dağlar ve yabancı halk arasından geçerek oldukça uzun bir yol izlediler.

Sir Mark Sayks diyor ki: "Osmanlı Türkleri, sağlam orduları ve düşmanları olan derebeylikler, imparatorluklar ve çeşitli hükümetler arasında hiçbir biçimde denetim altına alınmadan serserice dolaşan yabancı çobanlardan oluşan küçük bir takımdı. Nereelerde kollarını açmışlar, nasıl ilerlemişler, koçlarını, koyunlarını nasıl koruyabilmişler, nerelerde otak bulmuşlar, ülkelerini yapıp geçtikleri beylerle nasıl anlaşmışlar, bunlar hep merak ve ilgiyle sorulacak sorulardır.

Osmanlı Türkleri en sonunda Küçük Asya yaylaları üzerinde durdular. Selçuk Türkleri de kendileriyle aynı ırktan olan yardımsever komşular buldular. Şimdiki Anadolu demek olan bu ülkenin, en büyük kısmı -kentlerde oldukça büyük oranda Yunanlılar, Yahudiler ve Ermeniler bulunmakta birlikte- dil olarak Türk ve din olarak da Müslümandı. Hiç kuşkusuz halkın damarlarında Hitit, Frigyalı, Truvalı, İyonyalı, Yunanlı, Kimmeri, Galat ve Bergama döneminden beri İtalyan kanının izleri vardı. Fakat halk atalarından kalan bu etkileri, çoktan unutmuştu. Balkan yarımadasının yerleşikleri gibi eski Akdeniz esmer beyaz ırkının, Nordik Aryaların, [sayfa 169] Samilerin ve Moğolların karışık bir modeli olmakla birlikte, onlar kendilerini öz be öz Turan ırkından sayıyor, kendilerini Karadeniz Boğazı'nın öte yakasındaki Hristiyanlar karşısında çok üstün bir düzeyde görüyordu.

Sayfa : 169

تورکەر، صربلر (یوغوسلاولر) ایله بولغارلرده حرث
وتشکیلات عرقیةلری-پالکز براز داها فضلہ آقده کیزلی،
موغول وشمالی قانی ایله - کندی حرث وعرقیة باقلاشان
قوملر بولدیلر .

Sayfa 169

Türkler, Sırlar (Yugoslavlar) ile Bulgarlarda, kültür ve ırk yapıla-
n bakımından —yalnız biraz daha fazla Akdenizli Moğol ve kuzey ka-
nı ile- kendi kültür ve ırklarına yaklaşan kavimler buldular.

Sayfa : 169

اوزمانلر آوروپانک باشلیجه سپری قسطنطینیة دکلدی،
ماجاریستاندی . ایشته آوروپانی مسلمان تورکلر قارشى
مدافعه ایدهن، بوخریستان تورکلر اولدی .

Sayfa 169

O zamanlar Avrupa'nın başlıca savunma hattı Konstantiniye
değil, Macaristan'dı. İşte Avrupa'yı Müslüman Türklere karşı savu-
nanlar bu Hristiyan Türkler oldu.

Sayfa : 171

استانبولی خط

ایمکه بر خیزتی ایلرین قاجردیلر، وربلا الدير ...

Sayfa 171

İstanbul'u ele geçirmekle bir hazineyi ellerinden kaçırdılar ve bir belâ aldılar...

Sayfa : 176

بار، دلی

سلطانہ بانی پاتدہ ، یعنی شہرک یکرمی کیلومتر و شہادہ
راست کلدی [۱۵۲۵] ؛ پاندہ آنجاق ۲۵،۰۰۰ کیشی

بولوغتہ برابر طوبہری سایہ سندہ بیک قیل و دورت مثل
عسکردن مرکب بر اوردویہ قارشئ نام برظفرہ نائل اولدی .
بوندن سوکرا کابل قرالی عنواتی برآدی ، هندستان
ایمپراطوری عنواتی آدی . بنغالیہ قادار ایلمہدی ؛
فقط ۱۵۳۰ سنہ سندہ وقتسز اوله رق و قانی موغول قاجارینک
موجہ فتوحاتی بر ربیع عصر توقیف ایتدی ، و آنجاق
طورونی اکبرک تخن حقیقما سندن سوکرا بوموجہ فتوحات
هندستانہ یگیدن بایلمایہ باشلادی . اکبر ، برارہ قادار
برتون هندستانی اداره سی آتته آدی ، و حقیق زادمسی
اورنک زیب [۱۶۵۸-۱۷۰۷] بایم آدانک یکانہ حاکمی
کبی اولدی . آلتی بطنده اوغولک بابانی استخلاف ایلمہدی
بو بویوک موغول خاندانی ایله هندستان امثال نامسبق
بربارلاقنه نائل اولدی . اکبر ، بلکه ، آسوقادن سوکرا

Sayfa : 176

هندستانك اك بويوك حكمدارى ، بويوك آدام وصفه
باقلاشان حكمدار سپارندن برى اولدى .

بوا كبره شارلمان ويا اسكندر درجه منده بر اهميته

Sayfa : 177

عطف نظر دقت ايتمك ايجاب ايدور . اكبر ، تاريخك

محورلندن برى اولدى . ميدانه قويدىنى اثرك بر بويوك

قىسى حالا باشابور ؛ انكليزلى موغول ايمپراطورينك

برلرته قشم اولدقلىرى زمان اكبرك مسلكنى تمقيب

ايتديلىر . زمانمزمده برتانيا حكمدارى ، قفلا ،

موغول ايمپراطورلرينك هندعنوانلرني ، (قيصر هند) عنوانى

طاشيبور .

Sayfa 176

Babür, Delhi sultanına Panipat'ta, yani kentin yirmi kilometre kuzeyinde rastladı (1525). Yanında **ancak yirmi beş bin kişi** bulunmakla birlikte toplan sayesinde, bin fil ve dört katı askerden oluşan bir orduya karşı tam bir zalere ulaştı. Bundan sonra **Kabil Kralı ünvanını bıraktı**. Hindistan İmparatoru ünvanını aldı. Bengaldeşe kadar ilerledi. Ancak 1530 yılında zamansız olarak öldü. Moğol fatihlerinin felih hareketleri çeyrek yüzyıl ertelendi. Bu fetih hareketleri, ancak torunu Ekber'in tahta çıkmasından sonra yeniden Hindistan'da yayılmaya başladı. Ekber bir ara bütün Hindistan'ı yönetimi altına aldı ve torununun oğlu (1658-1707) yarımada'nın tek egemeni

oldu. Altı kuşak boyunca oğulun babayı izlediği bu büyük Moğol hanedanı ile Hindistan, örneği görülmemiş bir parlaklığa ulaştı. Ekber, belki Asuka'dan sonra Hindistan'ın en büyük hükümdarı, büyük adam niteliğine yaklaşan yüzlerinden biri oldu.

Ekber'e Şarhman ya da Iskender derecesinde bir önemle (sayfa 177) bakmak gerekir. Ekber, tarihin eksenlerinden biri oldu. Orta-ya koyduğu eserin büyük bir kısmı hâlâ yaşıyor. İngilizler, Moğol imparatorunun yerini aldığı zaman Ekber'in mesleğini izlediler. Zamanımızın Britanya hükümdarı gerçekten Hind Kayzeri ünvanını taşıyor.

Sayfa : 178

فقط شہسز ، هرکس کبی اکبرده زمانندن داما
اوزاغه کید.میز ، بعض فکرلرک زنجیرخی قیرامازدی .

Sayfa 178

Fakat kuşkusuz herkes gibi Ekber de zamanından daha öteye gidemez, kimi düşüncelerin zincirini kıramazdı.

Sayfa : 179

کبرک الک زیاده موفق اولدینی تشبث ، و آخقاق برالله وارد ،
و عهد اونک رسولیدر ، دستوری برینه و آخقاق بر الله
وارد ، و ایمپراطور اونک وکیلیدر . « دستوری اقامه
ایتمک سورتیله اسلامیت ساحه سنی کتیشله تمک ایسته مے سیدر .

Sayfa 179

Ekber'in en çok başarılı olduğu girişim, "Ancak bir Allah vardır ve Muhammet onun peygamberidir." ilkesi yerine, "Ancak bir Allah vardır ve imparator onun vekilidir" ilkesini yerleştirerek İslâmiyet alanını genişletmek istemesidir.

Sayfa : 180

اگر، باشامایمقدر ردوئک لشکیلاتندہ اکاسل
 طامک تربیہ اولدیننی اصلا آ کلاپامادی. اطرافندہ بولو.
 ناندردن هیچ کیمسه کندینسه بویله رفکری تلقین ایدمه زدی.
 هندستانده مسلمان استادلر صرینی دکل، شدید بر لصبیک، قورو
 بر صوفیلکک محافظه کارلری ایدیلر.

Sayfa 180

Ekber, yaşamaya gücü olan bir devletin örgütlenmesinde en temel unsurun eğitim olduğunu asla anlayamadı. Çevresinde bulunanlardan hiç kimse, kendisine böyle bir düşünceyi aktaramazdı. Hindistan'da Müslüman üstadlar eğitimden geçmemişler, katı bir tutuculuğun, kuru bir sufiliğin savunucularıydılar.

Sayfa : 181

تیمورلک موغوللرینک سبب اولدقلری قاریشیققلارک
 اولدقچہ شایان دقت تالی بر نتیجہسی شرقدن کلن غریب
 ملتہی سورورلرینک، چکانلرک میدانہ حیقمش اولمالریدر.
 بونلر اون دوردنجی عصرک صوگی ایله اون بشنجی عصر
 ابتدالرنده یونانستانده کوروندیلر؟ اوراده بونلرک مصرلی

Sayfa : 181

اولد قلمی ظن ایندیله ، و کندیلری ده بو فکری قبول
ایله دیله . مع مافیله ریئسلی « کوچوک آسیا قوتلری »
اغواتی طاشیورلردی . بلکهده برقاچ عصر غریب آسیاده
دولاشمشله ، و تیمور لنگک قتل طلمری صیراسنده آقده کیز
بوغازنی کیمه به مجبور اولمشلردی . اونلر بلکهده عثمانلی
تورکلری کی - بویوک جنکیز استیلاسنده و یا داهاول ،
وطنلرندن سورولمشلردی . اونلرده عثمانلی تورکلر کی
مملکت مملکت دولاشمشله ، فقط داهاول آرمالعل جیقمشلردی .
باواش باواش آورو بایه کیرمشله ، و غریبه دوغری آقشلردی .

Sayfa 181

Timurlenk Moğollannın neden oldukları kanşıklıkların oldukça dik-
kate değer ikinci bir sonucu, doğudan gelen garip bir sığınmacı gru-
bun, Çingenelerin, ortaya çıkmış olmalıdır. Bunlar XIV. yüzyılın
sonu ile XV. yüzyılın başlarında Yunanistan'da görüldüler. Orada
bunların Mısırlı oldukları sanıldı. Kendileri de bu düşüncüyü kabul et-
tiler. Ne yazık ki reisleri "Küçük Asya Kontları" ünvanını taşıyorlardı.
Belki de birkaç yüzyıl batı Asya'da dolaşmışlar ve Timurlenk'in katli-
amları sırasında Akdeniz boğazından geçmeye zorunlu olmuşlardır.
Onlar belki de -Osmanlı Türkleri gibi- büyük Cengiz yayılmasından
ya da daha önce yurtlarından sürülmüşlerdi. Onlar, Osmanlı Türk-
leri gibi ülke ülke dolaşmışlar. Ancak daha şanssızlardı. Yavaş ya-
avaş Avrupa'ya girmişler ve batıya doğru yönelmişlerdi.

Sayfa : 182

عثمانی تورکلر دکنزه بيله چيقديلر ، وندیکيلرک
کندی سولری اولان آقده گیزده اولرله حرب ایتدیلر.
۱۵۲۹ ده تورکلر وینانی محاصره ایتدیلر، ومدافعلرک
همتدن زاده هوانک تاثیریه مغلوب اولدیلر . بشنچی

شارلک هابسبورغ امپراطورلنی سلطانہ جزیه وردی .
۱۵۷۱ ده ابنه بنجی (Lepanto) محاربه سنه که ، دون
کیشوت ، ک محرری سروانتس بونده سول قولنی خائب
ایتمشدی ، ک نتیجه یه قادارخریستیانلق عالمی ، کندی تعبیری
وجه ایله ، عثمانیلرک عظمتنی قیراماش وتورک دونانماسنک
بگله مہه جکی حقدہ کی عمومی تلقین تکذیب ایدہ مہه مشدی .

Sayfa 182

Osmanlı Türkleri denize bile çıktılar. Venediklilerin kendi suları olan Akdeniz'de onlarla savaştlılar. 1529'da Türkler, Viyana'yı kuşattılar ve savunmacıların çabalarından daha çok, havanın etkisiyle yenildiler. V. Şarflın Habsburg İmparatorluğu sultana cizye verdi. 1571'de İnebahtı savaşına gelinceye kadar, -ki Donkişot'un yazan Servantes burada kalunu kaybetmişti- Hristiyanlık dünyası kendi deyimiyle Osmanlıların büyüklüğünü kıramamış ve Türk donanmasının yenilemeyeceği hakkındaki genel düşünceyi yalanlayamamış.

Säyfa : 187

بو کتابده بو انحطاط

و انضاح عامللرینه دقت عطف ایندک ، چونکه بونلر

بشر تاریخده برنجی درجهده اهمیتی حائزدرلر . بو عامللردن

اکبارز اولانی، علی العاده وطنداشلاشک روحلرئنده جمهوریت

قارشی خدمت و مجبورت فکرنی تاسیس ایدهجک ،

یعنی اونلری بو اراده ایله تجهیز ایلهجک گنیش برتریه

(معارف) تشکیلاتک تقدانیدر ، دیگر بری ده

وطنداشلاشک فعالیتلرنی بر آهنگده طوئاجق ، اونلری

تک بر وجود کبی تک بر اراده یه صاحب قیلاجق

هر هانکی بر عمومی تعارف واسطه تک معدومیتی در .

اراده جامعسی ، بریلکی جامعسئنگ وجوده کتیره جکی

امکانلره قارشی قونولان تحدیدات یوزندن حجم اعتباریه

محدود بر حالده قالیر . کوچوک بر اقلیت آئنده تمرکزیت

وایشجیلر برینه اسیرلرک قاتم اولماتنه امکان ویرهن حال ،

بو تحدیداتک تیجهسی اولارق، عمومی روحک انضاحه

و عمومی ذکاتک آشوشه اوغرامالییدر .

بوندن فضله اولارق روما دولتک آرقاسئنده مشر

بر دینی فکرده یوقدی؛ روماتک تروسکلردن کلن مظلم

« قاراجیکره - بافاه آیینی، موغولرک بو گاپک بگرمیهن

شامانیزملری بوکبی بووک بر جامعسئنگ احتیاجلرینه پک

Sayfa : 187

آزادیتون رشیدی. فی الحقیقه خرمستانلق ایله اسلامیت،
هریری کندی خصوصی طرزله، کرک روما جمهوریتی
بیستمنده و کرک کوچه بک بیستمنده کورولان
بو آییقنی، بر خلق کتلهست تربیه ورمک، عمومی
بر اخلاق، اولنله مشترک برماشی تاریخی، بشری مقصد
وقدر ایچون مشترک بر فکر تأمین ایلمک سورتیله قاپلامای
هیچ اولمازسه وعد ایتدی،

Sayfa 187

Bu kitapta genileme (düşme) ve yıkılış (sona erme) belirtilerine öncelik verdik. Çünkü insanlık tarihinde birinci derecede öneme sahiptirler. Bu belirtilerden en açık olanı, sıradan yurttaşların ruhlarında cumhuriyete karşı hizmet ve zorunluluk düşüncesini oluşturacak, yani onların bu iradeyle donatacak geniş ölçekli bir eğitim kuruluşunun yokluğudur. Diğer biri de yurttaşların etkinliklerini belli bir uyumda tutacak, onları tek bir beden gibi tek bir iradeye sahip kılacak herhangi bir genel tanımın yokluğudur. İrade toplumu, bir bilgi toplumunun oluşturacağı olanaklara karşı konulan sınırlamalar yüzünden hacim bakımından sınırlı bir durumda kalır. (Yönetimin) küçük bir azınlığın elinde merkezleşme ve işçilerin yerini esirlerin almasına olanak veren bir durum, bu sınırlamanın bir sonucu olarak genel ruhun parlaklığının gitmesine ve genel zekânın kanşıklığa uğramasına neden olur.

Bunun dışında, ayrıca Roma Devleti'nin arkasında belli bir din düşüncesi de yoktu. Roma'nın Etrüsklerden gelen "Karacığere bakma" ayinini, Moğolların buna oldukça benzeyen Şamanizmleri, bu gibi büyük bir toplumun gereksinimlerine pek uygun bir şey değildi. Gerçekten Hristiyanlık ile İslâmiyet, her biri kendi husûsî tarzlarıyla, gerek Roma Cumhuriyeti sisteminde ve gerek göçebelik sisteminde görülen bu açıklığı, bir halk kitlesine terbiye vermek, umûmî bir ahlâkı, onların müşterek bir mazi tarihi, beşeri maksat ve kader için müşterek bir fikir temin eylemek suretiyle kapamayı vadetti.

Sayfa : 189

« مودرن دولت » ی کندیسندن اولکی دولتدن
تمیزایدن اساسلی فرق ، بوفکرک عملی ساجده تحققی ،
تریبیک (مافک) فردی برایش اولایوب ، مشتری
افسوله اولماسی کیفیتده مندمجدر انسانلرک تحققی ائدیرمه
ورودکلی مودرن و طنداشک اولا وقوف ، سوکرا
وای ، حاجی اولماسی لازمدر .

مودرن و طنداش رأیی ویرمعدن اول شهادتی
 دیگره ملی در ؟ قراری ویرمعدن اول مسئله حقدمه معلومات

Sayfa : 190

وفکر حاجی اولایدر . انتخاب قولیلری (Polling-booths)
قومقله دکل ، مکتبلر تأسس اتمکله ، ادباتی ، بیلرینی ،
حوادثی مرکزجه قایل تدارک برحاله کتیرمکلدر که اسارت
و لشوش حالتدن مودرن مفکوره اولان اراده به مستند
اشترک - مساعی دولتله بول اچلمش اولور . رأیلر ،
کندی باشلیتیه قیمتیز شیردر . فراقکوس لر زمانده
ایتالاده کی انسانلر وای حاجی ایدیلر . رأیلری کندیلرینه
برقائده کتیرمهدی . تحصیل و تریه کورمهش بر انسانک
رأی حاجی اولماسی کندیس ایمین فائده سزدر ، و تهلکلی در .
کندیته دوشور حکت ائدیکنز مفکوروی حاسه ،
سلاجه بر اراده جامه سی دکلدن ؟ او « ایمان و اطاعت
جامه سی » تک برینه قائم اولاجق بر « بیلکی و اراده
جامه سی » در . کویچه بلکدن کلکن جریت وقفه اعتماد

Sayfa : 190

روحی ایلہ مدینتک اشترک - مساعی ، ثروت و امنیت
عنصرلرنی تالیف ایدہ جک اوزلاشدریحی متوسط تربیہ
(معارف) در .

Sayfa 190

"Modern devleti kendisinden önceki devletlerden ayıran esaslı fark, bu düşüncenin ameli sahada tahkiki, terbiyenin bireysel bir iş olmayıp, geneli ilgilendiren keyfiyetinde saklıdır. İnsanların yaratmaya çalıştıkları modern yurttaşın, ilk önce bilgili, sonra da oy sahibi olması gerekir.

Modern yurttaş, oyunu vermeden önce tanıklan dinlemelidir. Kararını vermeden önce konu hakkında bilgi ve düşünce sahibi olmalıdır. Bu da, seçim kulübeleri (Polling-booths) kurmakla değil, okullar kurmakla, edebiyat, bilgiyi ve haberi kolay edinilebilir bir hale getirmekle olur. Böylece esaret ve kanşıklık içindeki modern düşünüş, var olan iradeye dayanan katılımla çalışan bir devlete yol açılmış olur. Oylar kendi başlarına değersiz şeylerdir. Greekolar zamanında İtalya'da insanlar oy sahibiydiler. Oylar kendilerine bir yarar getirmedir. Eğitim ve öğretim görmemiş bir insanın oy sahibi olması, kendisi için yararsız ve tehlikelidir. Kendisine doğru yöneldiğimiz düşünme yeteneğine sahip toplum, yalnızca bir irade topluluğu değildir. O, "iman ve boyun eğme toplumu"nun yerini alacak olan "bilgi ve irade camiası"dır. Göçebelikten gelen özgürlük ve nefise güven ruhuyla uygarlığa katılımında, zenginlik ve güven unsurlarını banştracak uzlaştırma aracı eğitimidir.

Sayfa : 191

داها اون اوچونجی عصرده بابا ۹ نجی غره غرآر ایله
 امپراطور ۲ نجی فرده رفیق عمومی و شدید برنازعیه
 کیریشکلرنی کورمشدک . داها اه زمان سه دنادن ده
موارشیدن داها بویوک بر حکمک ظهور ایتدیکی ، یعنی
قارئلر زمره سنک ، افکار عمومی نك وجود بولدیغی حقنده
اورتاده بر حس واردی .

Sayfa 191

Daha XIII. yüzyılda Papa 9. Gregor ile İmparator II. Frederik'in genel ve sert bir tartışmaya giriştiklerini görmüştük. Daha o zamanda bile dünyada monarşiden daha üstün bir yönetimin ortaya çıktığı, yani büyük çağunluğun genel düşüncesinin somutlaştığı konusunda ortak bir duyu vardı.

Sayfa : 209

آرتق بوندن سوکرا قید ایدیلجک آجیق
 رذائلر و رفضلر یوقدر . لکن اولان برشی وارسه ،
 اوده عقیده دارلغناک شدت کسب ایتمه سی ، و بویوک
 غره غرآرک ویدنجی غره غرآر ایله ایکنجی اربابه کداخل
 اولدیغی بابلر زمره سنک و ۳ نجی ابرساره ایله باشلاپان
 بابلر سلسله سنک تمثیل ایتدیکی خیالی قوت وؤندکی

Sayfa : 209

صفحة ليدر ، که بونارک نقل و حکایه ابدیله به دگر بر
جهتلی یوقدر . کلیسا بوکونکی حانه کلدی ، دولتدن
آیری بر دینی تشکیلات ، دینی هیئتلر آراسنده بر دینی
هیئت اولدی . اقتدار ععاصی رومانک ائندن کیتدی .

Sayfa 209

Artık bundan böyle kayıta geçilecek açık rezillikler ve atılmışlıklar yoktur. Ancak, olan bir şey varsa bu da anlaşma taraftarlığının şiddet içermesi, Büyük Gregor'un ve VII. Gregor ile II. Urban'ın da içinde yer aldığı papalar sınıfının, III. İbnosan ile başlayan papalar dizisinin temsil ettiği ağır basan hayali güçlerinin dönemidir ki bunların aktarılacak ve anlatılmaya değer bir yönleri yoktur. Kilise bugünkü haline geldi. Devletten ayrı bir dinî örgüt, dinî kurullar arasında bir dinî kurul oldu. İktidar esasî Roma'nın elinden gitti.

Sayfa : 211

مثلا ، عرق
وملیت ساحه منده ، بر د آوروپالی ، اکثر باره آسیالی ، بی
مادتا کندیندن باشقا جنسندن بر حیوان ، و دیگر
بر د آوروپالی ، بی ایسه ضروری اولارق کندیمی کی
فضیلتکار وایی بر انسان عدا جمیه میل کو-تدریر . وطیبی
اولارق آوروپالیلره برلشوب آسیالیلره قارشى دورور .

Sayfa 211

Örneğin, ırk ve ulus sahasında bir "Avrupalı" çoğunlukla bir "Asyalı"yı sanki kendisinden başka cinsten bir hayvan olarak, diğer "Avrupalı"yı ise zorunlu olarak kendisi gibi erdemli ve iyi insan sayma eğilimi gösterir. Doğal olarak Avrupalılarla birleşip Asyalılara karşı durur.

Sayfa : 217

چونکہ حقیق علمی اصول شود : لزومسز فرضیہ لر
یا مامق ، محقق ایتمدن هیچ برسوزہ اینامامق، مرشی
مکن اولدینی قادر صیق بر طرزده دہنہمک، هیچ رشیشی
ساقلامامق، هیچ بر انحصار یا مایہ قالیشامق، ومتواضع
و آجیق بر قلبہ بالکنز علم غایہ سنہ وقف خدمت ایلمک.

Sayfa 211

Çünkü doğru bilimsel yöntem şudur: Gereksiz teoriler yapmamak, incelemeden hiçbir söze inanmamak. Her şeyi olabildiğince sıkı bir biçimde denemek, hiçbir şeyi saklamamak, hiçbir şeyi tekeline almaya kalkışmamak ve alçak gönüllü, açık yüreklilikle bilimin amacını düşünerek hizmet etmek.

Sayfa : 222

اولی روزنامسی

غربی أوروبا ذکاسنده بو عمومی اتقباهه مترافق
اولارق بو بوک بر بار ادبی ادبیات ظهور ایتمدن. امبراطور
۲ بحی فرده ریخت تشبہ ایله اورتایه بر اینالیان ادبیاتی

Sayfa : 222

چشم اوله بنی اوله قید ایتشدک . بونکله هم زمان اولارق
 کک شمالی فرانسهده و کک پروانسده و پروبادورده ،
 خلق ، شمال و جنوب لهجه لری ایله عشق شری لری ،
 محکوبی شری لری و سائر شکلنده نظملر وجوده کتیرمه یه
 آیشدیریورلردی . بو شعرلر ، دینیه ییلرکه ، لاتینجه
 یازوب او قوما یه قارشى اولان عمومی میلانک آلتنده وجوده
 کلبوردی . بونلر خلقک روحندن ، کنیش بر روحندن

دوغوردی ؟ طالردن و او قومشردن دکل .

Sayfa 222

Edebi Rönesans

Batı Avrupa zekâsında, bu genel uyanışla birlikte büyük bir yaratıcı edebiyat ortaya çıkmıştır. İmparator II. Frederik'in girişimi ile ortaya bir İtalyan edebiyatının çıkmış olduğunu daha önce belirtmiştik. Bununla eş zamanlı olarak gerek Kuzey Fransa'da, gerekse Provas'da "Tropadorlar" halkı kuzey ve güney ağzalarıyla aşk şarkılan biçimini oluşturuyordu. Bunlar halkın ruhundan, yani geniş bir ruhtan doğuyordu, bilginlerden ve okumuşlardan değil.

Sayfa : 229

آذربایجان تاریخ کیریور
 ۱۴۵۳ دە ، اولجه سویله دیکمز کی ، استانبول
 سقوط ایئدی . بوندن سوگرا کی عصرده آوروپا اوزرنده کی
 | تورک قضیق آغیر و دواملی اولدی . موغولرایله آریاییر
 آراسنده کی حدود خطی ، بیرقدس ک زماننده پامیرلرک
 شرفنده بولونورکن ، شیمدی مابارستانه چکیلمشدی .

Sayfa 229

Amerika Tarihe Giriyor

1453'de daha önce de söylediğimiz gibi İstanbul düştü. Bundan sonraki yüzyılda Avrupa üzerindeki Türk baskısı ağır ve sürekli oldu. **Moğollar ile Aryanlar** arasındaki sınır, daha önce Perikles'in zamanında Pamirlerin doğusunda bulunurken, şimdi **Macaristan'a** doğru genişliyor.

Sayfa : 229

مثلا پورتکیزیلر آطلاس ده کیزی ساحلرنده بر
 تجارت فعالیتنه کیریشمشلردی . رومانک قارتاجینی
 حو ایئدیکی زماندن بری بر مدت احوال ایپیش اولان
 آطلاس ده کیزی تجارتی بیگدن دوغیوردی . غربی آوروپا
 کندیلکندنمی آطلاس ده کیزی طرفنه دوغر و ایله ریله .
 یوردی ، یوف ایپیشی بحاریته (۱۵۷۱) قدار آتی
 ده کیزده اوکا حاکم قلش اولان تورکلرمی کندیشی
 آطلاس طرفلرته ایپیوردی ، بو خصوصده قطعی حکم
 ورمک اولدجه نازک بر مستلهدر

Sayfa 229

Örneğin Portekizliler Atlas denizi kıyılarında bir ticaret etkinliğine girişmişlerdi. Roma'nın, Kartaca'yı yıktığı zamandan beri bir süre savsaklanmış olan Atlas denizi ticareti yeniden doğuyordu. Batı Avrupa kendiliğinden mi Atlas denizi tarafına doğru atıldı ve ileriye yürüdü, yoksa İnebahtı savaşına (1571) kadar Akdeniz'de ona egemen olan Türkler mi kendisini Atlas taraflarına itiyordu. Bu konuda kesin bir yargıda bulunmak oldukça hassas bir durumdur.

Sayfa : 231

نهایت ۱۴۹۲ ده فرمات

سقوط ایندی - بو، خزسیانلنک الی سته اول استابوک
 سقوطی اوزرینه اوغرا دینی ضیاعه خفیفجه برضیان اولدی -
 و بونک اوزرینه قرلوب، یارسی لیمانده کی بعضی تاجر لارک
 معاوتیه کیلر بولا ییلدی. آله کجیردیکی اوچ کیلین بالکز
 بردانسی، سانتاماریا آدلیسی، یوز طون جسامتده
 و کورورته لی ایدی؛ دیگر ایکسی ایسه کورورته سز و بونک
 یارسی حمیده بر قایقیدی .

Sayfa 231

En sonunda 1492'de Gımata düştü -bu Hristiyanlığın elli yıl önce İstanbul'un düşmesi üzerine uğradığı kayıpları bir ölçüde de olsa giderdi. - Bunun üzerine Kolomb, Palos limanındaki bazı tüccarların desteğiyle gemiler bulabildi. Bulduğu üç gemiden yalnızca bir tanesi, Santa Maria adında olanı, yüz ton büyüklüğünde ve güverteli idi. Diğer ikisi ise güvertesiz ve bunun yansı büyüklüğünde bir kayıktı.

Sayfa : 237

آوروپانك شرقى ايله مركزى حالاتورك و موغوللارك
 حكم و قوقدى آلتنده ايدى؛ آمرىخانك كىشى بيله تورك
قتوحانك بر تىجىسى ايدى؛ موغوللارك پوصلا و كاغد
 ايجادلرى، اسيا سياحتلىرى و بو يوزدن شرقى اسيا ثروت
 و مدنيتى حقتده كى بىلكىلارك آرتماسى، آمرىخانك اوقياتوس
 آطلامى ساحلارنده حيرتبخش درجده پارلاق، روسى،
 بدنى و اجتماعى قدرتلرك دوغمانه پك زىاده مؤثر اولمشدر.
 اسپانيا و پورتىگىز اعتلاسنك همان عقىنده نوبت فرانسه
 و انكلتريه، براز سوكراده هولاندايه كلدى، ده گىزلارك
 اوتىسنده اتساع اىتمك و اىمپراطورلقلر قورمق رولنى سىبرا
 ايله بونلرده اىضا ايتدىلر .

آوروپا تارىخنده بر زمانلرده «شرق» (Levant) ده
 دوران علاقه مركزى شىمدى آلپلىرى و آق ده گىزى
 آتلاپارق اوقياتوس آطلامى بىكچدى. تورك اىمپراطورلغى،

روسيا، مركزى اسيا و چىن، بر قاچ عصر مدىته حادامؤرخلرك
 پروژة كتور ساحلرلىك خارچنده نىسبة مهمل قالدى .
 مع مافى دنياك بو مركزى منطقلىرى مركزى لىكلرنى
 محافظه ايتدىلر، و بشرىتك دائمى صلح و صلاحى ايجون
 بونلرك رفا و حضور ايله بو صلح و صلاحه اشتراكلىرى
 ضم وريدلر .

Sayfa 237

Avrupa'nın doğusu ile merkezi, hâlâ Türk ve Moğollann egemenlik ve eiki alanı içindeydi. Amerika'nın keşfi bile Türk fetihlerinin bir sonucuydu. Moğollann pusula ve kağıdı buluşları, Asya yolculukları ve bu yüzden doğu Asya zenginlikleri ve uygarlıklarıyla ilgili bilgilerin çoğalması, Amerika'nın Atlas Okyanusu kıyılarında şaşkınlık verici parlak, ruhsal, bedensel ve toplumsal güçlerin doğmasına oldukça büyük etkileri olmuştur. İspanya ve Portekiz yükselmesinin hemen ardından, nöbet önce Fransa ve İngiltere'ye, çok geçmeden de Hollanda'ya geldi. Denizlerin ötesinde genişlemek ve imparatorluklar kurmak rolünü sıra ile bunlar yerine getirdiler.

Avrupa tarihinde bir zaman "Şark" (Levanti'da ilgi çeken merkez şimdi Alpleri ve Akdeniz'i aşarak Atlas okyanusuna geçti. Türk İmparatorluğu, Rusya, Orta Asya ve Çin, birkaç yüzyıl boyunca neredeyse yazarların projektör alanlarının dışında, büyük oranda da sarsılmış bir durumda kaldı. Bununla birlikte dünyanın bu merkezi bölgeleri, merkezliklerini korudular. İnsanlığın sürekli başı ve huzuru için bunların refah ve mutluluk ile bu baş ve esenliğe katılmaları zorunludur.

Sayfa : 237

تورك فتوحاتی و سیاحت و کشف ابله دنیا اوزرنده یگی
 یگی برجوق برلر حقنده معلومات قازانلماسی روما ایمپرا
 طور لغنی اسکی جهانشمول شرف و شانندن تجرید ایتدی.
 آوروپانک اسکی ذهنی و اخلاقی جانیسی آرتق جو کوردی.

Sayfa 237

Türk fetihleri, geziler ve keşiflerle dünya üzerinde yeni yeni birçok yerlere ilişkin olarak bilgi kazanılması, Roma İmparatorluğu'nu eski dünyayı aşan onur ve şanından ayırdı. Avrupa'nın eski anlayışı ve ahlâki çattısı artık çöküyordu.

Sayfa : 238

حکمدارلردن بک آزی بزم صیبی ژورناللر راقشدر؛

حکمدارلق ایله صیبیک تألیف ایدیلمهز شیلهردر؛

حکمدارلق لئاته و ضروری اولارق بر ساخته کورونوش

(Pose) در . مؤرخلر، تاج طاشیان باشلرک محتوالری

مکن اولدینی قدار این آ کلامق ایچون فرضیلر قورمايه

مجبوردرلر.

Sayfa 238

Hükümdarların pek azı bize içten kayıtlar bırakmıştır. Hükümdarlık ile içtenlik uzlaşmaz şeylerdir. Hükümdarlık bir tat ve zorunluluk olarak yapay bir görünüşdür. Yazarlar, taç taşıyan başlarının içtenliklerini olabildiğince iyi anlamak için teoriler kurmaya zorunludurlar.

Sayfa : 240

ما کباره للی به وطن پرورلک فضیلتی

عطف ایدیلمه کی ده واردر ، سببی ده

کنده سنک اوزمانلر ضعیف و پارچالامش

اولان ایتالیانک - ایتالی تورکلرک

نجاوزنه اوزرامش و آنجاق سلطان

محمدک وفاتی بوزندن فتح ایدیلمکدن

فور تو لایلمشدی ، و فرانسزلر ایله

اسپانیولر ایتالی کویا جانسز بر

جدمش کی اونی آله کیرمک ایچون

Sayfa : 240

بررلره مجادله به کیرشمشلردی -

متحد و قوتل بر ملت اولایله جگنی

تلقین ایله مش اولماسی در

Sayfa 240

Makyevelli'ye yurtseverlik erdemi yakıştırıldığı da vardır. Nedeni de kendisinin o zamanlar zayıf ve parçalanmış olan İtalya'nın -İtalya Türklerin saldırısına uğramış, ancak Sultan Mehmet'in ölümü yüzünden ele geçirilmekten kurtulabilmişti, Fransızlar ve İspanyollar, İtalya sanki cansız bir cesetmiş gibi onu ele geçirmek için birbirleriyle çekişmeye girişmişlerdi- birleşik ve güçlü bir ulus olabileceğini telkin etmiş olmasıdır.

Sayfa : 250

دنیا باشقا هر جهندن ایلری به دوغرو حرکت

ایده رکن سیاسی فکرلر ، دولتوک بررلره و حکمدارلرک

وطنداشلرله مناسبلرینه هاند فکرلر ، یرنده صایبوردی .

دکل یرنده صایبق ، حتی کری به کیدیوردی . چونکه

« قوتلک کلیسانک « بوتون دنیان الهک مدینه سی »

، (the World City of God) حاله کتیرمک فکری ،

انسانلرک عقلمده ، بالذات کلیسا طرفندن ایحا ایدیلشدی ،

و بشنجی مارلرک بوتون آوروپاده دولاشدیردینی جهانگیرانه

سلطنت خولیمسی ده صویه دوشمشدی .

Sayfa 250

Dünya başka bir yönde ileriye doğru yürürken, siyasi düşünceler, devletlerin birbirleriyle ve hükümdarların yurttaşlarla ilişkilerine ait düşünceler yerinde sayıyordu. Yerinde saymak değil, hatta geriye gidiyordu. Çünkü Katolik kilisesinin "bütün dünyayı Allah'ın kenti haline getirmek düşüncesi insanların aklında bizzat kilise tarafından üretilmişti ve V. Şarhın bütün Avrupa'da dolaydığı savaşçı saltanat düşleri de suya düşmüştü."

ق. ج. ٠ ولس

جہانک انجمنک تہوجتالک

عارف دانتک امر و کسپو امر مدرسہ و علمورہ سنلی
بر ہیئت طرفتہہ تورکچہ نقل ادرتہہ

دورنچی بسد

برنجی طبع

استانبول - دولت مطبعہسی

1928

H.G. Wells

CİHAN TARİHİNİN UMÛMÎ HATLARI

Maarif Vekaletinin emir ve tensibi ile müderris ve muallimlerden müteşekkül bir heyet tarafından Türkçe'ye nakledilmiştir.

Dördüncü Cilt

Birinci Baskı

Eğitim Bakanlığı

İstanbul Devlet Matbaası

1928

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1760

Yazar : H.G. Wells

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 27 cm.

Boy : 28 cm

Sayfa Adedi : 216

Sayfa : 14

بناء علیہ فرومول « عزیز » اردن سرکب بر طابور
تشکیک نشیت ایندی . بو طابور قناشکار ، آغیر باشلی
وبالخاصه درین بر صورتده معتقد افراددن ترکب ایدمچکدی .
فرومول صنوف اجتماعیه متعلق مردولو افکار باطله
زد ایدور ، « قبا بر کسوه گین و فقط اوغرینده مجادله
ایلدیکی فایده بیهن وسون بر ضابطی کندیلیت عنوانری
کافی کان اصلزاده نامنده کی اشخاصه ترجیح ایدرم »
دیوردی . بویلاجه انکتره

لکن اوزمان فراک حاقینی نین ایش بولونیوردی . لوردلر
مجلسی فراک محاکمه ایدیلدی . حقیقده کی امری امضادن استنکاف
ایندی . بونک اوزرینه پارلیتو مردولو قدرت و قوتک اللهیدن
سوگرا ملندن تبعان و عوام مجلسنک ملتک اک طالی قدرتی
تشیل ایلدیکی اعلان و کنه یسی مشروع بر صورتده
مؤسس عد ایدمک درحال فراک محاکمه کنه ایشدار
ایندی . فرال ، مملکتده دشمن ، جان ، قاتل ، خان ،
مستبد اولقه اتهام و محکوم ایدیلدی .

Sayfa 14

Bundan dolayı Kromvel, "aziz"lerden oluşan bir tabur kurulması girişiminde bulundu.

Bu tabur, elindekiyle yetinen, ağırbaşlı ve özellikle içten dinsel inançları olan kişilerden oluşturulacaktı. Kromvel, toplumsal sınıflara

yönelik her türlü dagmayı yadsıyor, "Kaba bir elbise giyen, fakat uğruna mücadele ettiği amacı bilen ve seven bir subayı, taşıdıkları ünvanlarla yetinen soylulara yeğlerim" diyordu.

Fakat, o zaman kralın sonu belli olmuştu. Lordlar Meclisi, kralın yargılanmasına ilişkin emri imzalamaktan kaçındı. Bunun üzerine parlamento, her türlü güç ve kuvvetin Allah'tan sonra ulusa ait olduğunu ve Avam Meclisi'nin, ulusun gücünü en üst düzeyde temsil ettiğini ve kendisinin yasal kurucu olduğunu kabul ederek kralın hemen yargılanmasını sağladı. Kral, ülkesine düşman, canî, kâfil, hain ve despot olarak suçlanarak mahkûm edildi.

Sayfa : 15

مع مافیہ برمدت امچون ، اولیومر فرومولک بوکسک
مزایای شخصیه سی و مؤسی بولوندینی اوردونک قوت
وانتظامی انکاترمده جمهوریت شکل حکومتک دوامنی
تامین ایتدی : ایرلاندا قاولیکری ایرلانداده متمکن
انگلیز پروتستانلرنی قتل ایتشلردی ؛

Sayfa 15

Bununla birlikte, bir süre için Oliver Cromwell'in üstün yetenekleri ve kurucusu olduğu ordunun gücü ve örgütlenmesi, İngiltere'de cumhuriyetin devamını sağladı. İrlanda Katolikleri, İrlanda'da yaşayan İngiliz Protestanlarını öldürmüşlerdi.

Sayfa : 15

بلق دوشناك فرہ بطارملری اوزرینه آتش آچشدی.
 « قومانداسی آلتده کی کیلره ساحل استحكاماتی استخفاف
 ایتمکی تعلیم ایدن ، ایلك کیچی بودر . بولهجه انكلتره
 جمهوریت اداره سنك دوام ایلدیکی سنلر ظرقده بوتون
 جهانه فارسو شرف و حیثیتی اظهار و محافظهیه موق
 اولدی .

۳ ایلول ۱۶۵۸ تاریخده فرومول فورطنه لی برکونده
 وفات ایلش و بو حادثه افکار باطلهیه اعتقاد ایدنلرک نظر
 دقتی جلب ایتشدی . اولوم بوتوقتللی قانیلاشدیردقدن
 سوکرا انكلتره در حال هنوز باموسم عد اولونان حر
 وطنداشلردن مرکب بر جمهوریت احدائی تصورندن
 فراغت ایلدی . ۱۶۶۰ تاریخده (مدور) قرال شارلک
 اوغلی ایکنجی شارل انكلترهیه عودت ایتدی . وانکلیز
 حالت روجیه سنك کنهنه آشنا اولانلر ایچون هیچده موجب
 حیرت اولمایان بر شکلده صداقتکارانه تظاهرات ایله استقبال
 اولوندی . بوتون بو حر مجویانه فعالیتدن سوکرا بورغون
 بر حالدده بولونان انكلتره اوپاددی ، و فورقونج بر کابوسدن
 قورولان بر آدم کی کرغیه باشلادی .

Sayfa 15

Black, düşmanının kara bataryaları üzerine ateş açmış. "Kumandası altındaki gemilere kıyıya yanaşma eğitimi yaptırın" ilk gemici budur. Böylece, cumhuriyet yönetiminin devam ettiği yıllarda İngiltere, bütün dünyaya karşı şeref ve gururunu korumayı başardı.

3 Eylül 1658 tarihinde, Cromwel fırtınalı bir günde ölmüş ve bu olay batıl inançları olanların dikkatini çekmişti. Cromwel'in ölümünden sonra İngiltere, Babmosim olarak kabul edilen ve bütün yurttaşları kapsayan bir cumhuriyet yönetiminin kurulması düşüncesinden vazgeçti. 1660 tarihinde haksızlığa uğramış kral Şarl'ın oğlu II. Şarl, İngiltere'ye döndü ve İngilizlerin iç dünyasının derinliğini bilenler için, hiç de hürriyet düşüncesiyle bağdaşmayacak bir biçimde gösteriler arasında tahta oturdu. Bütün bu kâşıklıklardan sonra, yorgun düşen İngiltere uyandı ve korkunç bir kâbustan kurtulan bir adam gibi gerinmeye başladı.

Sayfa : 26

فرانسوزك چكيجي ايله توركلرك اورسي اراسنده
 قان آوستريا مالكي ماري تهرهزك دور سلطنتدن اول
 (۱۷۴۰ - ۱۷۸۰) بويوك بر قراله مالكيئي دوشونمك
 ايجون وقت بولاماشدى .

Sayfa 26

Fransa'nın çekici ile Türklerin örsü arasında kalan Avusturya, Mari Teresa'nın iktidarından önce (1740-1780), büyük bir krala sahip olmayı düşünmek için zaman bulamamıştı.

Sayfa : 33

برقیله یی ویا بردولتی بر نوع شخصیت کیی تلقی ایتک
روح بشرک اسکی بر تمایلدر . کتاب مقدس بز، بوقیل
تشخاص خیالیه تک متعدد مثالرخ اراءه ایلکده در .
کتب مقدسه بز ژودادن ، هومدن Edom ، آثوریدن
بر فرد ایش کیی بحث ایدیور . بخاسرائیلدن بر مورخک
بر ملتدن ویا بر شخصدن بحث ایلدیکنی تفریق ایدیه بیلک
بعض کره امکانسدر . بوده آشکار بر صورتده کومته ریبورکه ،
شواعتیاد طیبی وابتدائی بر تمایلدر . لکن آوروپاده بر طاقم
بووک ضدیتلرک موجودیتنه شاهد اولیورز . آوروپا
خریستیانلق طرفندن سوق واداره ایلدیگی زمانلرده
کندی وحدته دوعرو بووک بر آدیم آتشدی .

Sayfa 33

Bir toplumu veya bir devleti bir kişi gibi düşünmek, insan düşüncesinin eski bir eğilimidir. Kutsal kitap, bize "bu tür hayali kişilerin birçok örneklerini göstermektedir." Kutsal kitaplar, Yuda'dan, Edom'dan, Asur'den birer kişiymiş gibi söz ediyor. İsrailoğullanna mensup bir yazann, bir ulustan mı veya bir kişiden mi söz ettiğini anlayabilmek, kimi zaman olanaksızdır. Bu da açık bir şekilde gösteriyor ki bu durum doğal bir alışkanlık ve ilkel bir eğilimdir. Fakat, Avrupa'da bir takım büyük tezaflann varlığı ile karşılaşırız. Avrupa, Hıristiyanlık düşüncesiyle yönetildiği zamanlarda, birliğini sağlama doğrultusunda büyük bir adım atmış.

Sayfa : 33

ارسطو ته ليس ،

انسان بر سياسي حيواندر ديمشدي ؛ لکن زمانمزده بو گله نك

اكتساب ايلديكي جهان معناده انسانك بوبله برصفتي قائلامشدر .

واقعا هائلوي قيله نك سوق طيبيلرني محافظه ايتمشدر .

بونك خارجنده ايسه شهر ، ملت ويا دولت كي داها واسع

بر مجموعه به مر بوطيت كوستريبور . ايتمدي بوصولك تمايل

تقيه و تحريك ايديله مش اولور ايسه ، مبهم و غير شعوري

برماهيت ارايه ايدر . انسانك عين زمانده خوف و نفرت

حس ايلديكي يكانه شي موجوديتني احاطه ايدمن اوغورينه

حياتي وقف ايديش اولان بو واسع تشكيلاتك تنفيذ

ايديلديكني كورمكدر .

Sayfa 33

Aristoteles, "insan bir siyasî hayvandır" demişti. Fakat, zamanımızda bu sözcüğün içerdiği anlamda, insanın böyle bir sıfatı kalmamıştır. Bununla birlikte, aile toplulukları doğal hareketlerini korumuşlardır. Bunun dışında şehir ise, ulus veya devlet gibi, daha geniş bir topluluğa bağlılık gösteriyor. Şimdi, bu son eğilim uyandırılmamış ve kısırlanmamış olur ise kanşık ve akıl dışı bir durum alır. İnsanın nefret duyduğu tek şey, aynı zamanda varlığını sarıyan ve uğruna hayatını verdiği bu geniş yapının eleştirildiğini görmektir.

Sayfa : 34

فرقہلرہ صداقی، سیاست وادیندہ کی ترجیحی ومہی بر
 طاقم حسلردن عبارت اولایوب تربیہنک محصولیدر .
 وانسانلرک اکثری ایچون بوقیل موادہ متعلق اولان
 تربیہ بزى احاطہ ایدہن شیلرک ، محیطک، متبادیآ وسا کتانه
 بر صورتدہ وردیگی تربیہدر . انسانلر بو صورتدہ درکہ ،
 (مقدس) روسیانک وبا (نشہلی) انکلترہنک اجزاسندن
 بولونقلری کشف ایدہرلر، بوذعد تقوی ایچندہ بویور
 وپولری طبیعتلرینک بر جزوی کچی تلقی ایدہرلر .
 دنیا، اشیای محیطہ طرفندن وربلہن تربیہنک مثبت
 تدریسات ، ادبیات ، سربست منافشہ و تقیدہ عرض
 ایدیشلر تجربہلر ایله قابل تصحیح و تعدیل اولدیغنی ،
 هنوز یقی بر صورتدہ ، آ گلایماہ باشلاور . عل العادہ
 بروطنداش ایچون حقیق حیات اونک هر کونکی حیاتیدر .
 محبت ، قورقو ، اشنا وخیالبرستانہ فووانلرندن ترکب
 ایدہن کوچوک محیطدر .

Sayfa 34

Gruplara bağlılığın siyaset alanındaki seçimi, Allah vergisi bir takım hislerin dışındaki terbiyenin ürünüdür. İnsanların büyük çoğunluğu için bu tür işlere yönelik olan terbiye, bizi de kapsayan şeylerin ve çevrenin sessizce ve derinden verdiği terbiyedir. İnsanlar böylece (mukaddes) Rusya'nın ve (neşeli) İngiltere'nin bir parçası olduklarını anladılar. İnsanlar, bu dinsel terbiye içinde büyür ve grupları kendilerine bağlı olanların bir parçası gibi düşünürler.

Dünya, çevre tarafından verilen terbiyenin, pozitif bilim, eda-

Sayfa : 34

آجاق نظر دتی سیاست المطاف ایلهدی سیاستک
 منفعلی اوزرینه دوغروون دوغروه بر تاثیر اجرا
 ایلهدی کندینه ارئه ایلهدی زمان ، کرهآ ، زمانک
 بر قسمنی اوکا تخصیص ایتمک رضا کوسته ریور . عوامدن
 بر کیسه نک مفکر . سنک اک کوچوک جزوی سیاست
 تخصیص ایلهدیکی و امکان حاصل اولور اولماز سیاستدن
 فراغت ایندیکی سوله مک مبالغه لی اولماز . بالکنز چوق
 سراقلی ویا تماماً مستقنا بر فطرته انسانلر بر حسن مثال ویا
 چوق یوکسک بر تحصیل ایله ماهیت اشیا نک استکناهی
 اعتیاد ایله نلر هر کونکی فعالیتلرنده کندیلرنی هیچ بر
 وجهه تمجیز ایتمه یمن مؤسسه و حکومتلری شایان ممنونیت تلقی
 ایتمکدن امتناع ایله ریورلر . حالبوکه عوامدن بر فردا ایچنده
 یاشادینی طالده تظاهراته شاهد اولدینی مشترک فعالیتلرک
 هر درلو اشکانه و روحنک مهم بر احتیاجنه تقابل ایله دن
 و محیطنده بوتون بر کوچوک شخصی منفعللرک کندیلرینه ملجأ
 بولایله چیکی واسع بر لیمانی خاطر لایان بالعموم دساتیر
 وره وره موافقت ایله ر .

biyat, serbest tartışma ve eleştiriyeye açık tecrübelerle düzeltilebileceğini, henüz yeni yeni anlamaya başlıyor. Sıradan bir vatandaş için gerçek hayat, onun gündelik hayatıdır. Bu, sohbet, korku, arzu ve hayali coşkulununun birleşimi olan küçük bir çevredir.

Ancak, dikkatini siyasete yönelttipte siyasetin kendi üzerinde olumlu bir etki yapacağını anlayınca, -istemeyerek de olsa- zamanının bir kısmını ona ayırmayı kabul ediyor. Düşünsel gücünün

yanı sıra siyasete ayıran halktan bir kimsenin fırsat bulur bulmaz siyasetten vaz geçtiğini söylemek abartı olmaz. Ancak, çok meraklı ve bütünüyle farklı yaratılıştaki insanlar, iyi bir örnekte veya yüksek bir eğitimle eşyanın içeriğinin araştırılması gerektiğini gördükleri zaman, gündelik uğraşlarında kendilerini hiçbir biçimde sınırlanmaya sokmayan kurum ve yönetimlere karşı hoşnutsuzluklarını göstermekten kaçınırlar. Oysaki, halktan bir kişi, içinde yaşadığı çevrede ortaya çıkışına şahit olduğu ortak uğraşların, her türlü şekline ve ruhunun önemli bir ihtiyacına karşılık gelen ve çevresinde bütün bu küçük kişisel çıkarlarının kendine yer bulabileceği geniş bir limanı hatırlatan çeşitli kurallara ve rumuza izin verir.

Sayfa : 34

بوصوك

دورده فرانسء انكلتره ويا آلمانيا دميربوللرى اوزرنده
 رقومپارتيمانده فرانسء انكلتره ويا آلمانيا كى عيب
 شخصيتلره آلاى ايدء جك اولانلرك الله قارشو عين
 معاملهدء بولونانلردن زياده ناخوش بر طاقم معاملهلرء
 مروض قلاجقلى محقق ايدى . فكر بشر بوتثاللرك
 پيشيندن آيريليوردىء بوتثاللر آوروپانك آلهلرى اولشدى.

Sayfa 34

Bu son dönemde, Fransa, İngiltere veya Almanya demiryolları üzerinde bir kompartımanda, Fransa, İngiltere veya Almanya gibi, garip kişiliklerle alay edecek olanların, Allah'a karşı aynı davranışlarda bulunanlardan daha fazla bir takım uygunsuz davranışlarla karşılaşacağı kesindir. İnsan düşüncesi bu örneklerin peşinden ayrılmıyordu ve bu örnekler Avrupa'nın ilâhları olmuştu.

Sayfa : 35

بۇر كوجوك جزردن ، بشرى فكرى و اخلاقى قىلار
 اوزرىنه قورولش بر استقباله دوزرو كوتورون
 بويوك نهرك خفيف بر چيرپيتىسندن باشقا برشى دكلدر .
 بر مدت داها انسانلر ايمپراطورلوق و مليت السهلر نه تبعيت
 ايده جكلر ايسده بو دورده نهايت بولا جقدر . هر موجود
 قى حياتى زير نابعيته آلاجن اولان عالمشول بر عدالت
 حكومتى ، بر جهان دولتى فكرى بوندىن ايكي يىك سنه اول
 ظهور ايتش اولد بى كى بر داها ده ذهنلر جزردن چيقما مشدر .
 انسانلر تصديقتن امتناع ايلدكلرى زمانلرده بيله اونك
 موجوديته واقفدرلر . زمانلرده سياسى مشهلر حقتده
 بازى بازانلر و مناقشه بايانلر ، غزته جى و پاتار نخبى اولسونلر ،
 تدريجياً اعتدال دملرى استزاد ايدن فقط بوسوتون
 آيلمقدن قورقان سرخوشلردن مركب مجلسلى
 خاطر لاتيورلر . باشلرينك دوغمه سنه رغماً حالا ايجى
 شرقىلى سويله ين كيجه سرخوشلى كى بو كك سله
 فرانسايه محبتلردن ، آلمانايه خصومتلردن و انگلتره نك
 ده گيزلر اوزرىندكى عنعنوى فاقىقتن دم وور بوزلر .
 فقط خدمت ايتدكلرى السهلر اولش بر طاقم ميبودلردر .
 قرهله و ده گيزلر اوزرىندى قانوندن و فكر معاوتسندن

Sayfa : 35

باشقا هیچ بر قوتك حكمران اولديغى كورمك
 ايتمهيورز . روحلرمزدن يوكسهلن غير قابل مقاومت
 وساكتانه بر ندا ، عيش نوش ايله ملوت بر اودانك
 بائجورلرينك آراسندن كين فجر كين ، بئلكمزده تيلر ايديور .

Sayfa 35

Bu, küçük bir kökenden insanlığı, düşünsel ve ahlâkî yardımlaşma üzerine kurulmuş bir geleceğe doğru götürün büyük bir nehrin hafif bir çırıptısından başka bir şey değildir. Bir süre daha insanlar, imparatorluk ve ulusal ilâhlarına bağlı kalacaklarsa da bu dönem de son bulacaktır. Yaşayan her canlıyı kendisine bağlayacak olan, evrensel bir âdil yönetim ve bir dünya devleti fikri bundan iki bin sene önce ortaya çıktığından bu yana, bir daha da zihinlerimizden çıkmamıştır. İnsanlar, onaylamaktan kaçındıkları zamanlarda bile onun varlığını biliyorlardı. Zamanımızda, siyasî konulara ilişkin yazı yazarlar ve tartışanlar, ister gazeteci, isterse tarihçi olsunlar, aşama aşama soğukkanlılıklarını yeniden elde etmek isteyen takat ayılmaktan da korkan sarhoşlardan oluşmuş medisleri hatırlatıyorlar. Başlarının dönmesine rağmen, hâlâ içki şarkılan söyleyen gece sarhoşları gibi, yüksek sesle Fransa'ya karşı sempatiflerinden, Almanya'ya düşmanlıklarından ve İngiltere'nin denizler üzerindeki geleneksel üstünlüğünden söz ediyorlar. Fakat, hizmet ettikleri ilâhlar, ölmüş bir takım mabutlar(heykeller)'dir. Karalar ve denizler üzerinde kanunlar ve düşünsel yardımlaşmalar dışında, hiç bir gücün hükümran olduğunu görmek istemiyoruz. Ruhlarımızdan yükselen karşı koyulamaz ve sessiz bir çığlık, yiyip içmeler arasında, kanşık bir odanın panjurlarının arasından geçen şafak gibi benliğimizde beliriyor.

Sayfa : 50

ظلمدیده برصنک عددی وشکایتلری ناولورسه
 اولسون، سنی دورایلمسی ایچون عمومی بر فکر
 اطرافنده وحدتی تامین ایتیمی لازمدیر. بر خلق حرکتی،
 دیگر حرکتلرک هپسندن زباده، متفکرلر و منور کیمسلر
 طرفندن سوق واداره ایدیلکک محتاجدیر. فردی سلطنت
 اجرای حکومت ایله اکتساب معرفت واصلزادکان سنی
 ایشلرله مشغول اولاراق استحصال کمال ایدیبیلیر؛ فقط
 عوامدن بر فرد، کرک عمله و کرک کویلو اولسون، حیاتی
 اهمیتی سائر مسائلده تجربه دن محروم اولدینی ایچون انجق
 یوکیک بر عرفان و تربیه یه مالک اولان انسانلرک ارشادات
 اتباع ایتک صورتیه سیاسی بر موجودیت کوستره بیلیر.

Sayfa 50

Ezilen bir sınıfın sayısı ve şikayetleri ne olursa olsun, sesini duyurabilmesi için genel bir düşünce etrafında birliğini gerçekleştirmesi gereklidir. Bir halk hareketi, diğer hareketlerin hepsinden daha çok entelektüel ve aydın kişiler tarafından yönetilmeye gereksinim duyar. Kişisel saltanat yönetimi yürütürken, soylu sınıfın da yetenek kazanarak yönetsel işlerle uğraşmasıyla tam bir üretim sağlayabilir. Fakat, halktan bir kişi gerek işçi olsun, gerek köylü olsun, yaşamsal önemi olan konularda, deneyimden yoksun olduğundan dolayı ancak yüksek bir bilgi ve eğitime sahip olan insanların uyanlarını dikkate alarak siyasî bir varlık gösterebilir.

Sayfa : 57

اون سکنجی

عصرده کی آمدی قایلر، اون بدنجی عصرده کی انکلیز کی،
 خارجی ایشلرک اداره سنی حکمدار ایله اونک ناظرلرینه
 براقانی ترجیح ایدیورلردی. فقط، بوگا مقابل، عوام
 صغنه منسوب اولانلر، غیرقانونی صورتده کندیلرینه
 ورکی طرح ایندیرمه مک و حکومتک کندی ایشلرینه
 مداخله سنا مانع اولمایه فرارورمش ایدیله. بویکی تمایک
 بکدی بکرله غیر قابل تالیف اولدینی شه سزدر. جهان
 سیاسته علاقه سزلی کورته روب جهانشمول و تام بر
 حریدن استفاده ایچون امین اولانی قابل دکلدیر. فقط بر
 حقیقت آنجاق برچوق نسلردن سوگرا آکلاشیلاجقدیر.
 ایمدی آمدی قایلیری انکلتزه به قارشى عصیانه سوق ایدهن
 سبب، هرشیدن اول، بوسوگ مملکتک سیاست مالیه سنا
 و مداخلات متبادیه سنا قارشى حس ایلدکلری عدم ممنونیت

اولشدر. آمدی قایلر آنجاق عصیاندن استهداف اولونان
 نایلهر استحصال ایدیله بکی وقت عین زمانده «دولت معظمه»
 سیسنا سنی ده ترک ایلامش اولدقلرینک فرقنه واردیلر. بویکی
 وضعیت مملکت «کندی آلرنی باغلا یاجق هر مانکی بر
 اتفاقدن احتساب ایدیله سنی» توصیه ایله ن واشینگتونک
 بر حله سنده افاده ایلدشدر.

Sayfa 57

XVII. yüzyıldaki İngilizler gibi, XVIII. yüzyıldaki Amerikalılar da dış işleri yönetimini hükümdar ve bakanlarına bırakmayı yeğliyorlardı. Fakat, buna karşılık halk tabakasından olanlar, yasal olmayan yollarla kendilerinden vergi aldirmamaya ve yönetimin kendi işlerine karşmasına engel olmaya karar vermişlerdi. Bu iki eğilimin birbirinin yerini almasının imkânsızlığı şüphesizdir. **Dünya siyasetine ilgi göstermeksizin dünya hâkimi olmak ve tam bir hürriyetten faydalanmak imkânsızdır.** Fakat bu gerçek, ancak birçok kuşaklardan sonra anlaşılacaktır. Bu durumda, Amerikalılar, İngiltere'ye karşı ayaklanmaya yönlendiren sebep, her şeyden önce bu son ülkenin ekonomi politikaları ve sürekli müdahalelerine karşı hissettikleri hoşnutsuzluk olmuştur. Amerikalılar, ancak ayaklanmayla hedefledikleri amaçlarını elde ettikleri zaman, beraberinde sahip oldukları büyük devlet sistemini de terk etmiş olduklarının farkına vardılar. Bu yeni durum, ülkeye "kendi ellerini bağlayacak herhangi bir anlaşmadan kaçınılması" öneren Washington'un bir cümlesinde ifade edilmiştir.

Sayfa : 61

فقط بوهیت انگلیزره قارشى فرانسزلى
 تحريك ايدىرك حاكيتى استحصاله بردلو موفق اولاماش
 و آمرقا ريللى آراسنده هيچ بر زمان بر جنكيز خان
 ظهور ائتمشد.

Sayfa 61

Fakat bu kurul, İngilizlere karşı Fransızları kışkırtarak, egemenliği elde etmeyi bir türlü başaramamış ve Amerika yerlileri arasında hiç bir zaman bir Cengiz Han ortaya çıkmamıştır.

Sayfa : 64

فقط انسانلر حرکتلری نظریه لره استناد ایتدیرمغزلر.
 بالکیز تهلكه و یا مرهانی برانی ضرورت بو حرکتی
 احداث ایدر؛ آنجاک بالآخره، طرز قدیم تخریب
 ایدیلدکن سوکرا، نظریه کندینی کویتر بر. مختلف
 مستملکار آراسته کی منفعت و فکر اختلافی آنجاک ۱۷۶۳
 سلحدن سوکرا ابروک بریتانیا پارلمنتوسی امریقامت لکلرینه
 ورکی طرح ایتمک ایچون اصرار ایدیلدیکی زمان
 تخلف ایتدی. بیوک بریتانیا حال صلحد و موفقیتلرندن
 سرست بر حاله بولونیور ایدی؛ کندینه
 قارشى سرکشک ایدن آمریقاد کی مستمرلر ایل
 حساباتی تصفیہ ایتمک ایچون بوندن داها این فرصت
 اولامیاجتی تخمین ایتدی. انگلیز مال صاحبیری،
 روحنی قسماً استرداد ایتمش اولان سلطنتک حمایتی
 و اتقانی تأمینه موفق اولدیلر. ۱۷۶۰ تاریخنده حکمندان
 اولان قرال اوچونجی جورج کندی صلاحیتلری ایکی
 آلمان سلطنتدن داها زیاده عنیمکارانه بر صورتده استعماله
 قرار ویرمش ایدی. انگلیزجه قونوشماسی اوکره نمشدی؛
 و انگلیز اولقله انتخار ایدیور ایدی. دامارلنده برقطره
 بیله انگلیز قانی بولونغان بر آدامک بویله براداده بولونماسی
 جوق غریبیدی.

Sayfa 64

Fakat, insanlar hareketlerini teorilere dayandırmazlar. Tam tersine, bir tehlike veya her hangi bir anı zorunluluk bu hareketi ortaya çıkarır. Ancak devamında eski yöntem ortadan kaldırıldıktan sonra teori kendisini gösterir. Çeşitli sömürge devletleri arasındaki çıkar ve fikir ayrılığı, ancak 1763 başından sonra Büyük Britanya Parlamentosu'nun, Amerika sömürgelerine vergi koyma isteminde ısrar ettiği zaman azaldı. Büyük Britanya, bu başış ortamı ve başarılarından dolayı kendinden geçmiş bir durumda bulunuyordu. Kendisine kafa tutan Amerika'daki göçmenlerle hesaplarını görmek için bundan daha iyi fırsat olamayacağını düşündü. İngiliz mal sahipleri, eski gücünü kısmen de olsa yeniden elde eden saltanatın koruyuculuğunu ve işbirliğini elde etmeyi başardı. 1760 tarihinde hükümdar olan kral III. George yetkilerini, öncülü olan iki Alman'dan daha kararlı bir biçimde kullanmaya karar vermişti. İngilizce konuşmasını öğrenmişti. "İngiliz olmakla gurur duyuyordu." Damarlarında bir damla bile İngiliz kanı bulunmayan bir adamın böyle bir iddiada bulunması çok garipti.

Sayfa : 67

ایکنجی دفعہ اولارق ۱۷۷۵ تاریخندہ اجتماع ایدن
 قوققرہ یکی انکلزہ اہالیسنک خط حرکتی تصویب
 و جورژ واشینگٹونی آمریقا عسکرینہ ہنس قومادان
 تمین ایلدی . ۱۷۷۷ تاریخندہ قنادادن نوپورق اوزرینہ
 ایلریلمک ایستین جنرال بورغوان Burgoyne پوقری
 ہودسون منطقہسندہ فریمانس فارمدہ Freeman's Farm
 مغلوب و احاطہ ایدیش و ساراتوفا Saratoga دہ بوتون
 اوردوسیلہ تسلیم اولشدی . بوہزیمت آمریقا مستعمری
 ہندہ حربہ اشراک ایچون فرانس و اسپانیایہ جسارت

Sayfa : 67

وردی، فرانسزل ماصیلره مشاور اولارق جنرال لافایته
اعزام و دونانعلری سایه سنده انکیزلرک ده کیزلر اوزرنده
سائز بولوندینی توفی قسماً ازاه ایلدیلر . جنرال
قورنوالیس ۱۷۸۱ تاربخنده ورژی داخلنده یورق تاونده
Yorktown بوتون اردوسیه تسلیم اولدی . اسپانیا
و فرانسایه قارشو آورورپاده زحمتلی بحریره کیریشمش
اولان انکیزلرک طاعتی توکتمشدی .

حریک بدایتنده مستعمرلر عمومیتله ایکنجه فیلیک
ضیقانتک برنجی صفحه سنده بولوتان هولاندالیلر کیی
سلطتی رد ایلمک و تام بر استقلال طلب ایتمک پک آز
منایل ایلدیلر . افتراق طلب ایدهنلر رادیقوالاسنی آشردی؛

Sayfa 67

İkinci kez olarak 1775 tarihinde toplanan kongre, yeni İngiltere halkının izlediği yolu onaylayarak George Washington'u Amerika askerine baş kumandan atadı. 1777 tarihinde Kanada'dan Newyork üzerine ilerlemek isteyen General Burgoyne, Yukon Hudson bölgesinde Freeman's Farm'da kuşatılarak yenilgiye uğratıldı ve Saratoga'da bütün ordusuyla teslim oldu. Bu yenilgi, Amerika göçmenleriyle birlikte savaşa katılmak için Fransa ve İspanya'ya cesaret verdi. Fransızlar, İsyancılara danışman olarak General Lafayette'i gönderdiler ve donanmalar sayesinde İngilizlerin denizler üzerinde sahip oldukları üstünlüğü kısmen ortadan kaldırdılar. General Kornelyus 1761 tarihinde Virjinya sınırları içinde, York Town'da bütün ordusuyla teslim oldu. İspanya ve Fransa'ya karşı, Avrupa'da zahmetli bir savaşa girişmiş olan İngiltere'nin gücü tükenmişti.

Savaşın başlangıcında göçmenler genellikle, II. Filip'in uyguladığı baskının birinci aşamasında bulunan Hollandalılar gibi, saltanatı red-etmeye ve tam bir bağımsızlık istemeye pek niyetli değildi. Ayrılmak isteyenler radikal ismini almışlardı.

Sayfa : 67

1429
1712
1871

۱۷۸۲ سنه ی نهایتلرینه طوغری و متجدده آمدیر قادیولتک
استقلال تامنک انکلتزه طرفدن تصدیقنی احتوا ایدهن
معاهده صلحیهنک مواد ابتدائیهسی یازیده امضالانیدی .
حرب رسمی بر صورتده ۱۹ یسانده ، پلرده وهرک عسکری
ماجراسندن و قازک عسکرلرینک رجعتدن تام سکز سنه
سوکرا نهایت بولدی . معاهده صلحیهده ایلولده یازیده
امضالانیدی .

تاریخ نقطه نظریندن ، اون اوچ دولتک حریرلرینی
استحصال ایدیشرلرینک طرزینی ، استقلاللرینی تامین ایتملری
حادثهسنه نیتله جوق ده آرز شایان اهمیتدر . یکی
طرزده بر جمعیت جهانه قارشو اظهار موجودیت ایدیوردی .
آوروپائی بر مدنییت ایجرا طورونلنک وخریسیانلنک آثار

Sayfa : 68

مباقىسىبە ھەرزولۇ راپىئەنى قىلغۇ، فرالىك وتون مەتروكلانى
 و دولت دىنى رە ایدیوردى . اونك عیظىندە نەدوقلر ،
 پرتىلر ، قونلر نەدە ھەركىك كىندىلرینە ھزمت ایتمەنى
 ادعا ایدن عنوانى انسانلر موجوددى . اونك وحدنى
 بیلە كىندى مئافەسنى وامىنىتى استەداف ایدیور ایدی .
 بوتاماً یكى بردورک باشلانغىچى ایدی . مجبورى بر راپىئە
 دىنەك مفقودنى بالخاصە شاوان دىقدى . خلاصنى تامىن
 ایدن مستملكلردە خرىستیانلىقنى نەپەشکلرینك جارى
 اولدینى و اھالىنك عومىتە خرىستیانلىق دھنىتندە بولوندىنى
 شەھەرزور . آنجاق ۱۷۹۶ تاریخلى بر دولت وثیقەسك
 بیان ایتدىكى وجھە : « جاھەز متحده آمەرىقا حكومتى
 ھىچ بر وجھەلە خرىستیان دىنە استناداً تأسىس ایدىتىش
 دىكلەر . » یكى جماعت بالکتر جمعیت بشرىەك اساسى
 پرنسىپلرنى فملاً نظر اعتبارە آلتىش و بواساىلر اوزرىتە

ھنوز اوزمانە قادار معلوم اولمايان بر نمونە ھە كورە بر جمعیت
 تأسىس ایتمكە قرار ویرمىش ایدی . غایت واسع بر ساحە ھە
 داغىلىش ، چوق بىلى و بوزوق وسائط تەلپە ھە مالک ،
 ھنوز فقیر و فقط توکنىك بىلمەن منابىع ثروتە حاکم
 بولومان بودت میلیون نفوسك ، بروبك بر مقياسدە ،
 یکرىمى ایكى عصر اول آنە فیلسوفلرینك تصور و تخیل
 ایلە دىكلرى بر روایى حقیقت خاکە قلب ایتمكە چابىشدقلىرنى
 كورە چىكز .

Sayfa : 68

بشر ، ايلك دفعه اولارق ، عننه و عرفك
 تاثيرندن نفسى تخليص و كندى احتياجلارنى و غايهلىرى
 كوز او كنده طوتارق محيطى بنا ايلبور . آوروپا
 دولترى احتوا ايلدكارى مؤسساك كافهسى آرى آرى
 ويكديكرنى متعاقباً وجود بولمق ويدايتە موجود اولان
 شيلردن استفاده ايديلك صورتيله ، ياواش ياواش تشكىل

Sayfa : 69

ايتمشدى . حالبوكه جاھير متحده آلمرقا دولتى ملكات
عقله سته صاحب انسانلك كندى اراده لريله خلق ايتدكارى

بر اثر دور

Sayfa 67

1782 senesi sonlarına doğru, Birleşik Amerika Devleti'nin tam bağımsızlığının İngiltere tarafından onaylanmasını içeren barış antlaşmasının ilk maddeleri Paris'te imzalandı. Savaş resmî olarak, 19 Nisan da Pol Rowen'in askerî macerasından ve Gajin askerlerinin geri çekilmesinden tam sekiz sene sonra son buldu. Barış antlaşması da Eylül ayında Paris'te imzalandı.

Tarihsel açıdan onüç devletin hürriyetlerini elde etme yöntemi, bağımsızlıklarını kazanmalarına oranla daha az önemlidir. Yeni yöntemde bir topluluk, dünyaya karşı varlığını ortaya koyuyordu. Avrupa uygarlığı, imparatorluğun ve Hristiyanlığın bıraktığı izlerle [Sayfa 68] her türlü ilişkiyi kesmekle, krallığın bütün kalıntılarını ve devletin dini- ni reddediyordu. Onun çevresinde ne dükler, prensler, kontlar, ne de

herkesin kendilerine saygı göstermesi gereğini savunan ürvanlı insanlar vardı. Onun birliği bile kendi savunmasına ve güvenliğine hizmet ediyordu. Bu, bütünüyle yeni bir dönemin başlangıcı idi. Zorunlu bir din bağımlılığının olmaması özellikle dikkati çekicidir. Sömürgelerde Hristiyanlığın sonsuz şekillerinin geçerli olduğu ve halkın da genellikle Hristiyanlık zihniyetinde bulunduğu şüphesizdir. Ancak 1796 tarihli bir devlet belgesinde açıklandığı gibi "Amerika Birleşik Devletleri yönetimi hiçbir yönüyle Hristiyan dinine dayanarak kurulmuş değildir." Yeni topluluk yalnız insanlığın esası ve prensiplerini fiilen dikkate almış ve bu esaslar üzerine henüz o zamana kadar bilinmeyen bir örneğe göre bir topluluk kurmaya karar vermişti. Gayet geniş bir alana dağılmış, çok kötü ve bazuk taşıma araçlarına sahip olan, fakat tükenmek bilmeyen servet kaynaklarına hâkim bulunan bu dört milyonluk nüfusun, büyük bir oranda yirmi iki asır önce Atina filozoflarının hayal ettikleri bir rüyayı gerçekleştirmeye çalıştıklarını göreceğiz.

İnsan, ilk kez gelenek ve göreneklerin etkisinden insanın özünü temizleyerek, kendi ihtiyaçlarını ve amaçlarını göz önünde tutan çevresini oluşturuyordu. Avrupa devletlerinin sahip oldukları kurumların tamamı, aynı aynı ve birbirinin devamı şeklinde oluşmuş ve başlangıçta var olan şeylerden yararlanarak yavaş yavaş ortaya [Sayfa 69] çıkmıştı. Oysa, Amerika Birleşik Devletleri akıllı insanların kendi iradeleriyle kurdukları bir eserdir.

Sayfa : 69

بواسطی میدان کردن بویک بر قسمتک یک زیادہ قابل
مناقشہ اولدینی آشکاردر . انسانلر نہ حراء نہ دہ مساوی

کتاب اولوق طوغارلر.

Sayfa 69

Bu temel ilkelerin büyük bir kısmının hâlâ epeyce tartışma götürdüğü açıktır. İnsanlar ne hür, ne de eşit olarak doğarlar.

Sayfa : 69

مدنیت ، اولجدهه اراءه ايتديكمز وجهله ، اولا اطاعت
اوزرينه مؤسس برجماعت شكلى آلمدى . فقط باباسلر
ايه اداره موقمنده بولونانلر قوتلري سوه استعمال
ايهديلر . اورمانلردن ، چاييرلر وجوللردن ارادهسى
سربست مئادى انسان قافلهلري كليبوردى . ذهن بشر
ارتق مشترك حياتك قانونلرينه شعورسز بر اطاعتى

Sayfa : 70

قبول ايتيبوردى ؛ عين زمانده اراده اشتراكنى افاده
ايدن دها ايني بر مدنيت ياراتقى ايتيبوردى . بوغايه نك
استحصالى ايچون هر فردك كندى شخصنه حاكم ايغنى
كبي معامله كورمهسى ايچباب ايتيبوردى ؛ فرد ديكر
انسانلرك اسيري دكل ، انجاق ارقاداشى اولمالى ايدى .
بندهلر بناه عليه حقيقى موقع واهميتى فردى قيمته مربوط ايدى .
بوراردى اشتراكى تحقق ايتديرمك ايچون آمهريغا سياستك
مؤسسلى طرفندن مراجعت ايدنه اصول چوق بسبط
وصافيه ايدى .

Sayfa 69

Uygarlık, daha önce de belirttiğimiz gibi, öncelikle bağıtlık üzerine kurulmuş bir topluluk şeklini almıştı. Fakat papazlar ve yönetimde bulunanlar, yetkilerini kötüye kullandılar. Ormanlardan, çayyırlardan ve çöllerden sürekli bağımsız insan grupları geliyordu. İnsan zihni artık ortak hayatın kanunlarına bilinçsiz bir bağlılığı [Sayfa 70] kabul etmiyordu. Aynı zamanda irade katilimini ifade eden, daha iyi bir uygarlık yaratmak istiyordu. Bu amacın gerçekleştirilmesi için, her bireyin kendisine hükümlü gibi davranış göstermesi gerekiyordu. Birey, diğer insanların esiri değil ancak arkadaşı olmalıydı. Bundan dolayı gerçek makamı ve önemi, kişisel değerine bağlı idi. Bu irade katilimini gerçekleştirmek için Amerika siyaseti kurucularının başvurduğu yöntem çok basitti.

Sayfa : 73

آمدیقا قانون اساسیہک احضار ایدیلدیکی زماندئیری
تاریخه متعلق تلقیلرمن وجعیته روحیانه طاند و قوفز پک
زیاده ترقی ایشددر. حکومت کیفیتیه بزه اون سکزنجی
عصرده کی انسانلره نظر آچوق داها معضل کورونمکدهدر.
اونلر، بو وادیده نه قادر جسات کوسترمش اولورسه
اولسون، ارض اوزرنده بالکتر اراده لریله یکدیگریسه
مربوط مدنی انسانلردن مرکب بیوک بر جمعیتک تأسسی
آرزو ایدیلدیکی تقدیرده، بزاونلردن داها ایلری کیتک
لازم اولدیغی حس ایدیوروز. بزم بو کون اذ جدی بر
تنقید علمییه تابع طوتولمایه محتاج کوردیکمز حقائق
اونلر اثبات ایدیش عه ایدیورلردی. اونلر مکتبلر
و دارالفنونلر احداثی و واردات تامین ایده جک اراضی
تخصیصندن سوکرا بو مؤسسهرک کندی حاللریه ترک

Sayfa : 73

ایدیلسنی کافی کوریورلردی . اقط عرقان مرهانی بر
طوبراقاوزرنده نشوونما بولان بر نبات دکلدنر . اوقولایقله
بوزولان وتبديل ماهبت ایله یکن نازک بر اوندنر

Sayfa 73

Amerika anayasasının hazırlandığı zamandan bu yana, tarihle ilgili düşüncelerimiz ve topluluk ruhuna ait bilgimiz daha çok ilerlemiştir. Yönetim, bize XVIII. yüzyıldaki insankara göre çok daha kanşık görünmektedir. Onlar bu vadiye ne kadar cesaret göstermiş olursa olsun, yeryüzünde yalnız iradeleri ile birbirlerine bağlı uygar insanlardan oluşan büyük bir topluluğun kuruluşunu istiyorsak, onlardan daha ileri gitmenin gerekli olduğunu hissediyoruz. Bizim, bugün ciddi bir biçimde bilimsel eleştiri yapılması gerektiğini duyduğumuz gerçeği, onlar kanıtlanmış kabul ediyorlardı. Onlar, okullar ve üniversiteler kurduktan ve bu kuruluşlara gelir kaynakları sağlayacak topraklar verdikten sonra, bu kuruluşların kendi hallerine bırakılmalarını yeterli görüyorlardı. Fakat, irfan herhangi bir topraktan beslenen bir bitki değildir. O, kolaylıkla bazulan ve içerik değiştiren nazık bir bitkidir.

Sayfa : 73

نشریات ایله باشایان

سریست مطبوعاتک، سریماء قابل اشترأ بر حاله دوشه جکشی
و بووک خزته صاحبزینک سرعتله افکار عمومییه یحریرک،
اصیلا نه نشریاتی عقامت سوق ایلدن بر عنصر حاله اقلان
ایده جکشی آ کلامیورلردی .

Sayfa 73

Yayın yoluyla yaşamını sürdüren serbest basının, satılabilecek bir duruma düşeceğini, büyük gazete sahiplerinin süratle kamuoyunu kışkırtarak, soylu girişimleri sonuçsuzluğa sevkedip dönüştüreceğini anlamıyorlardı.

Sayfa : 74

تاریخك بودوره سنی شهرتندیردن .

انسانلری دیگر بدورک زینتی مٹا به سنده بولونان کیمسه لرله
مقاله اتمک کوجدر . بعضی محررلر ، حتی آمرقالیلر ،
آوروپا دولترنک سریع الزوال اسقشامنک ، بر ایکنجی
فرده رقیق ویا بر بویوک قاتهریناتک مبالغه لی و مفسدته مالی ،
مناقبتک تاثیر آئنده قالارق ، آمرقانی تاسیس ایدن
ذواتک بورژوا سچیلرینی فنا کورمکک تمایل ایله مشاردو .
اوزون ساچلری ، طایانه بر طرزده عیلمش ایسه لری
وصایانه اطواری ایله به نزامن فراتقهنی اون آلتجی
لوتینک سراینده ظرافتدن محروم بولویورلر . فقط محقتم
ایسه سندن تجرید ایدیلدی زیمان اون آلتجی لوتی
آنجا ق فراتقهنک اوشاغی و تلیفه سنی کوره ییلردی . بویوکک
سلفوز مٹا به قتررا ایدن برشی ایسه ، بویوک آلکساندرک
منفعت بشریه تک اوج بالاسنده بولوندی شیه سزدو .
فقط عییا حقیق بویوکک بومی ؛ بویوک آدام ، بویوکک بر
سوقنده ایکن ویا وخیم زمانلرده همچسنه کمال تواضعه
باردم ایدن کیمسه دکیدر ؛ اختلال دوره سنده کی
آمرقالیلردن بویوک بر قسمنک منفعت شخصی پشنده
قوشادقلری و عمومی نایه به فوق العاده مربوط بولونقلری
سرتیه شیوته واصل اولمشدر . قابیلرینک محدود اولدینی
و خطا ایدیه ییله چکلری شیه سزدو ؛ مثلا واشینگتون قیدسز
بر آدامدی ؟

Sayfa 74

Tarihin bu dönemine damgasını vuran kişilerle, başka bir dönemin önemli kişilerini kıyaslamak güçtür. Bazı yazarlar, hatta Amerikalılar, Avrupa devletlerinin çabucak sönen gösterişlerini, II. Frederik veya Büyük Katerina'nın abartılı hikayelerinin etkisi altında kalarak, Amerika'yi kuran kişilerin burjuva karakterini kötü görme eğilimi göstermişlerdi. Uzun saçları, sıradan elbiseleri ve doğal tavırla Benjamin Franklin, XVI. Lui'nin sarayında hâkim bulunan kibarlıktan yoksun bulunuyordu. Fakat muhteşem elbisesinden sıyrıldığı zaman XVI. Lui, ancak Franklin'in uşağı görevini görebilirdi. Büyüklük, sınıf ve değerli takılar ile ölçülen bir şey ise; Büyük Aleksandr'ın büyüklüğünün, insanlığın üç basamak aşâğısında bulunduğu şüphesizdir. Fakat acaba gerçek büyüklük bu mu? Büyük adam, yüksek bir makamda iken veya endişeli zamanlarda, hemcinsine tam bir alçak gönüllülük ile yardım eden kimse değil midir? İhtilâl dönemindeki Amerikalılardan büyük bir kısmı, kişisel çıkarları peşinde koşmadıkları ve genel amaca fazlasıyla bağlı buldukları için bu düzeye ulaşmışlardır. Yeteneklerinin sınırlı olduğu ve hata yapabilecekleri şüphesizdir. Meselâ Washington kayıtsız bir adamdı.

Sayfa : 77

فراساده افتدول فکری
 آمورقا استقلال حربی ایله بشریت ایلك دفعه اولارق
 اوروپاده سرعی بولونان سلطت و نظارت طرزندن
 اوزاقلاشیور، وما کایا، لک وضع ایله دیکی اساسلی کندلی
 سیاسته تطبقدن امتناع ایلمدن بر جمعیت تاسس ایلمیور،
 بو تاریخدن اعتباراً اون سنه سرور ایتمدن بو غریب
 دولت معظمه منظمه سنه و اوروپای قضیق آلتنده ایگه تن
 سرای نفوذی شبکه سنه قارشلی ایکنجی و چوق داها
 مدعتی بر عصیان شاهه اولیوروز .

Sayfa 77

Fransa'da İhtilal Fikirleri

Amerika bağımsızlık savaşı ile insanlık ilk defa olarak, Avrupa'da geçerli bulunan saltanat ve bakanlık tarzından uzaklaşıyor ve Makyavel'in ortaya koyduğu esasları kendi siyasetine uygulamaktan kaçınan bir topluluk oluşturuyordu. Bu tarihin üzerinden on yıl geçmeden, bu garip büyük devlet ile Avrupa'yı baskısı altında inleten saray nüfuzu şebekesine karşı, ikinci ve çok daha müthiş bir ayaklanmaya şahit oluyoruz.

Sayfa : 95

آنسزین، حاصیلردن مرکب چتار، جبخانلری
 باصدیلر، دیشاریدم صوگ درجده متهور، قلیج، مزراق
 و باطا ایله مسلح بر خلق کتلهسنک بکلهدیکی بر زمانده
 مر جبخانده، سوزده محکمه یه بکزمه یه، بررهیت
 نشکل ایندی. برررر، بوتون محبوسلر، قادینلر وارککلر
 حجره لرندن چیقاریلیور، مختصر آ استجواب ایدیلیور،
 باشاسین ملت آوازملرله یا سربست بر اقیلیور ویا قاپونک
 او گنده بیریکمش اولان خلفه تسلیم اولونیورلردی؛ بکله ینلر
 بررررله ایشیور، قاون ایدیورلردی؛ محکوملری بر آن
 اول اولدیرمک ایچون یکدیگرله چارپیشیورلردی. محکوملر
 خجرله نیور، پارچالانیور ویا اولونجیه قادیلر دو کولیوردی؛
 بو اولولرک باشلری کسلیور، و مزراقلر کچیریلدکن سوکرا
 شهرک سوقاقلرنده تشهر اولونیوردی.

Sayfa 95

İsyancılardan oluşan çeteler, ansızın hapishaneleri bastılar. Dışarıda, kılıç, mızrak ve balta ile silâhlanmış ve birbirine bağlı bir halk kütlesinin beklediği bir zamanda her hapishanede, sözde mahkemeye benzeyen birer kurul oluşturuldu. Birer birer bütün tutuklular, kadınlar ve erkekler hücrelerden çıkarılıyor, kısa bir sorgudan geçiriliyor, "yaşasın millet" bağışmalarıyla ya serbest bırakılıyor veya kapının önünde birikmiş olan halka teslim ediliyorlardı. Bekleyenler birbirleriyle itişiyor, kavga ediyor ve tutukluları bir an önce öldürmek için birbirleri ile çarpışıyorlardı. Tutuklular hançerleniyor, parçalanıyor veya ölüncüye kadar dövülüyordu. Bu ölümlerin başları kesiliyor ve mızraklara geçirildikten sonra şehrin sokaklarında gezdirilerek halka gösteriliyordu.

Sayfa : 96

ارتق ، داخله اولدینی قادر خارجهده ،
 مردولو موقت اختلافه نهایت وریلدی ؛ بوندن سوکرا
 داخله قرالیت طرفدارلری ایله خاشتر بلامرجهت تأدیپ
 ایدیلجک ، خارجهده ، فرانسا بوتون اختلافلیک رهبری
 ومطاهری اولاجقدر. آوروپا، حتی بوتون دنیا، جمهوریت
 عهده سنی قبوله اجبار ایدیلجکدر. فرانسا کتجلیکی
 جمهوریت اوردولرته قوشارق التحاق ایتدی ؛ مملکتک
 هر طرفنده، بوکون بیه قانمز اوزرنده علوی بر شراب
 تأثیرنی یابان ، فسوئکار بر نغمه ، مارسه یه ز شرفینی
 بوکلیوردی . بو نغمه تک ، فرانسا جمهوریتک نشهلی
 پیادهلری و برشوق وهیجان طوطیجیلری قارشوستنده دوشبان
 اوردولری قاجایه باشلادی . ۱۷۹۳-سنه سنک حتامندن اول
 فرانسا جمهوریتک اوردولری قهرمانقده اون دوردمی
 لوئیک عسکرلرته قانق بولونقلرنی اثبات ایلمشلردی .

Sayfa 96

Artık, içeride olduğu kadar dışarda da her türlü ayrılığa son verildi. Bundan sonra, içeride krallık taraftarları ile hainlere acımaksızın hadleri bildirilecek, dışarda ise Fransa bütün ihtilâlcilerin rehberi olacaktır. Avrupa, hatta bütün dünya, cumhuriyet yönetim biçimini kabul etmeye zorlanacaktır. Fransa gençliği, Cumhuriyet ordularına koşarak katılıyorlar; memleketin her tarafında bugün bile kanımız üzerinde kutsal bir şarap etkisi yapan, büyüleyici bir melodi olan Marseyез şarkısını söylüyorlardı. Bu melodinin, Fransa Cumhuriyeti'nin neşeli piyadeleri ile Perşok ve Hican topçuları karşısında düşman ordular kaçmaya başladı. 1793 yılının sonunda, önce Fransa Cumhuriyeti'nin ordular kahramanlıkta XIV. Lul'nin askerlerine göre daha üstün olduklarını kanıtlamışlardı.

Sayfa : 97

ایندی ۱۷۹۳ سنسے عصری حربلردورنیک
 میدانی تشکیل ایدم؛ بو طرز حربک اوصاف اصلیسی
 شونلردو؛ سرعت حرکت، ملی قوتلرک انکشاف نامی، آجیق
 اوردو کاه، احتیاج زمانلرندمه بالعموم اعالی و اشیا بحکومت
 طرفندن وضع ید ایدیللمسی وقوت یعنی اسکی دوردهکی
 احتیاطکارانه مابورملر، مسلکی عسکرک اولان
 افراددن مرکب کوچوک اوردولر، چادرلر، تام اوزاق
 اید تماماً متضاد بولونان یکی بر طاقم میدالر.

Sayfa 97

1793 yılı modern savaşlar döneminin başlangıcını oluşturur.. Bu savaş yönteminin temel özellikleri şunlardır: Hızlı hareket, ulusal kuvvetlerin kurulması, açık ordugâh, ihtiyaç zamanlarında bütün halka ve mallara yönetim tarafından el konulması ve kuvvet yani, eski dönemdeki tedbirli manevralar... Mesleği askerlik olan kişilerden oluşturulacak küçük ordular, çadırlar, erzak ve birbiriyle çelişen yeni bir takım başlangıçlar...

Sayfa : 99

هر كسك بر مكنه ، بر واسطه ميشت ، بر قدينه
 و جوجوقلره مالك اولمق حق تصديق ايديلدی . چالیشان
 كيمسه سينك مكالاتی آلاجق و بوندن فضلہ بر منفعت
 الله ايده ميه جكدی . جميتلك بدايت تشككندن بری سی
 بشرك قلم برساتق اولان كارك كلياً الفاسنه تشبث ايديلدی .
 كار بزم ايجون اقتصادى معمارك الباش دوندور مجببدر .
 ۱۷۹۳ تاريخنده فرانساده مختكر لره قارشو قايت شديد
 قانونلر وضع ايديلشدى . بو ژاقوبن حكومتى بالكز
 نظام اقتصادينك دكل ، عين زمانده بوتون نظام اجتماعينك
 يكي بر طرزده تاسيسى غايهسى تمقيب ايديوردی . طلاق
نكاح قادر قولايلاشديريلدى ؛ مشروع وغير مشروع
جوجوقلر آراسنده كي فرقلك كافهسى قالديريلدى . . .
 يگي بر تقويم باييلدى . اسكى فرانساده جارى بولونان
 مسكوكات ، ثقلت و اولچويه متعلق قاريشق اصوللر بيرنه
 چوق بيبط و واضح اولان اعشارى اصولى اقامه اولوندى .
 مفرطلردن بر كتله الوهيت ايله ديكر مؤسسه لك الفاسنى
 و بونلك بيرنه عقل معبودى مذهبك اقامه سنى تكليف ايديدى ،
 او بر منكر دكلدى .

Sayfa 99

Herkese bir eve, bir geçim kaynağına, bir kadına ve çocuklara sahip olma hakkı tanılandı. Çalışan kimse, çalışmasının karşılığını alacak ve bundan fazla bir yarar elde edemeyecekti. Topulukların ilk oluşumundan beri insanların çabalarının sonucu olan kazancın, tamamen ortadan kaldırılmasına kalkışıldı. Kâr, bizim için ekonomik karmaşaların en baş döndürücüsüdür. 1793 tarihinde, Fransa'da karaborsacılara karşı çok sert kanunlar çıkarılmıştı. Bu jakoben yönetimi, yalnız ekonomik düzenlemenin değil, aynı zamanda bütün toplumsal düzenin de yeni bir biçimde oluşturulması amacını güdüyordu. Boşanmalar da evlenmeler kadar kolaylaştırıldı, yasal ve yasal olmayan çocuklar arasındaki farklar bütünüyle kaldırıldı... Yeni bir takvim yapıldı. Eski Fransa'da geçerli bulunan para, ölçü birimleri ile ilgili karışık yöntemler yerine, çok basit ve anlaşılır olan ondalık sistemi geçerli kılındı. İnkâra olmayan aşincılardan bir grup, dinin ve dinle ilgili kurumların kaldırılmasını, bunların yerine akıl dininin kurulmasını önerdi.

Sayfa : 99

منكرك ايله مفندق تمثيل ايدين وقابل احراق مواددن

Sayfa : 100

معمول بولونان هيكلر طنطنه ايله ياقيلدي ؟ بون متعاقب
خفيف كوروتولر بايان شايان حيرت برطاقم ترتيبات
سايه سنده ، احراق اولونان هيكلرك برينده فضيلت
و حكمتك تصويرى يوكلدي . برچوق نطقلر سويلدي ؟
- بونلرك لك مهمنى رويه سيدير ايراد ايتشدي . - فقط
هيچ بر آيين اجرا اولونمادي .

Sayfa : 100

بوندن سوکرا روپه بییدر برمدت نامه لعلق ایدن
 ایشلره قاریشق ایستمیور کچی کوروندی ؟ بر آی
 قونوانسیون مجلته کیتهدی . نموزده برکون مجله
 کلهرک یکی مظاره اشارت ایدن غریب بر نطق ایراد
 ایتدی . قونوانسیون مجلته کی سوک بویوک تطقده شو
 سوزلری سوبه دی : « اختلال سیلابک سوروکایوب
 بزه قدار کتیردی حسابسز رزائلری ، اخلافسزلقلری
 نظر اعتباره آلازق کوتورک ملوث مقارنتیه تلوث
 ایدیه جکنی دوشوندکجه بعض کره بویوک براندیشه س
 ایتدم . بو دنیاک متفق ظالملری ایچون بالکیز باشنه
 قالمش بر آدمی محو ایتمک قولای اولدوغنی بیلیورم ؛
 فقط غیرزمانده بشریتک مدافعه سی ایچون اولیه مهیا
 بولونان بر کیمسه تک وظیفه سی نهدن عبارت اولدوغیده
 نجه معلومدر . .

Sayfa 99

İnkârcılık ve kötülüğü temsil eden ve yanıcı maddelerden [Sayfa 100] yapılmış bulunan heykeller, gürültü ve patırtı ile yakıldı. Bunun devamında halif gürültüler yapan şaşırta bir takım düzenlemeler sayesinde, yakılan heykellerin yerini erdem, ilim ve adalet aldı. Bir çok konuşmalar yapıldı. Bunların en önemlisini Robespier yapıtı. Fakat hiçbir tören yapılmadı.

Bundan sonra, Robespier bir süre kamuoyunu ilgilendiren işlere karışmak istemiyor gibi görüldü. Bir ay Konvansiyon Meclisi'ne gitmedi. Temmuz'da bir gün meclise gelerek yeni baskılara işaret eden garip bir bildiri okudu. Konvansiyon Meclisi'ndeki son büyük söylevinde şu sözleri söyledi: "İhtilal selinin sürükleyip bize kadar getirdiği hesapsız rezaletleri, ahlâksızlıkları dikkate alarak kötülerin yaptıkları kötü-

lükler yanlarına mı kalacak diye düşündükçe, bazen büyük bir endişe hissettim. Bu dünyanın işbirliği yapan zalimleri için, yalnız başına kalmış bir adamı mahvetmenin kolay olduğunu biliyorum. Fakat, aynı zamanda insanlığı savunmak için ölmeye hazır bulunan bir kimsenin görevinin de ne olduğunu bilincindeyim”.

Sayfa : 100

او كيجە برطاقم كيزلى محاورملر و ايرتمى كون ايچون
برطاقم حاضر لقلر ايله كچدى. ايرتمى صباح قونوانسيون
روبيسييهره علبدار بروضيت آلمدى ناليهن Tallien
اسمنده بر آدام اونى خنچرله تهديد ايتدى. سوز سويله مك
ايتدېكى زمان شدتلى كورولتولر قويدى، و مجلس رئيسى،
چينغراغى ايله ، اونك نطقنك ايشيديلمته مانع اولدى .
روبيسييهر : « قاتلارك رئيسى ، سندن سوز ايتيورم .
خطاييه اضمايلى اظهار ايتدى . فقط دعواسنى قازانامادى .
سسى اوگا خيانت ايتدى . او كورمك باشلادى ،
و سوزلرى بربرته قلايشدى . حاضر وندن بريسى
« دانتونك قانى بوغيور ، ديهه حايقيردى .

Sayfa 100

O gece, bir takım gizli görüşmeler ve ertesi gün için bir takım hazırlıklar ile geçti. Ertesi sabah Konvansiyon, Robespier'e karşı bir tavır aldı. Tallien isminde bir adam onu, hançerle tehdit etti. Söz söylemek istediği zaman şiddetli gürültüler kaptı ve meclis başkanı, çingırağı ile onun söylediklerinin işitilmesine engel oldu. Robespier: "Katillerin reisi senden söz istiyorum" diyerek kızgınlığını dile getirdi ama sesi kısıldı, öksürmeye başladı ve sözleri birbirine karıştı. Orada bulunanlardan birisi Danton'un kanı boğuyor diye haykıyordu.

Sayfa : 100

نجرمن آتلايان ايكي ، اوچ كشي بارماقلقك
 اوجلى اوزرينه دوشورك وخيم صورتده پارلانديلر .
ديكر رقم كنديلرنى اولدورمك ايتديلر . برژاندارمه
طرفدن آتيلان برقورشونله روبه سيپهرك آلت چكسى
پارچالاندى . يردن قالديريلدينى زمان اقسام سفلىسى
 خرده خاش بر منظره ارانه ايدن جهرمسندن كوزلرينك
 ديشارى اوغرادينى كورولدى . احتضار اون يدى ساعت
 قادار سوردى ، وبومدت ظرفنده هيج برشى سويله مدي ؛
 كيرلى بزلره چكسى باغلامشردى . ديكتاتورابه آر .

Sayfa : 101

قداشلى و بديده نازمسنك نجرملردن آتلامش اولانك
 پارچلانمش جسدلى ، جمآ يگون بكرى ايكي
 كيشى ، اوگون ايچون اعداملرى مقرر اولان مظلومك
 برته كيوتين سپاسه كوتورولدى . روبه سيپهرك كوزلى
 مانما قابلى قالدى ؛ فقطء قارلايك بزه سويله ديكنه كور...
 باشك اوستنده ساللانان بويوك بچاننى كورمك ايچون
كوزلرنى آچتىر و ده به نهدر .

Sayfa 100

Pencereden atlayan iki üç kişi parmaklarının uçları üzerine düşerek ciddi şekilde yaralandılar. Diğer bir kısmı ise kendilerini öldürmek istediler. Bir jandarma tarafından atılan kurşun, Robespierre'in alt çenesini parçaladı. Yerden kaldığı zaman yüzü paramparça olmuş, gözleri de dışarı çıkmıştı. Can çekişmesi on yedi saat kadar sürdü. Bu müddet zarfında hiçbir şey söylemedi. Kirli bezlerle çenesini bağlamışlardı. Diktatör ile arkadaşları, [sayfa 101] belediye dairesinin pencerelerinden atlanmış olanların parçalanmış cesetleri, -toplam yirmi iki kişi- o gün için idamları kararlaştırılan mazlumlara yerine gıtafın sehvasına götürüldü. Robespierre'in gözleri daima kapalı kaldı. Fakat Karlay'ın bize söylediğine göre, başının üstünde sallanan büyük bıçağı görmek için gözlerini açmış ve debelenmiştir.

Sayfa : 102

قرالیت طرفدارلرنیک (مفرطلری
 اغضاب ایدن و معتدل جمهوریتورلری هر هاتکی بر
 مداخله دن صرف نظر ایتدیرن) متیادی خیانت و دناشتیری
 اولماسه ییدی، بو حرکت بلکده عقیم
 قالیدی. انک ایی عنصرلر حدودلرده
 آوسترایلر و قرالیت طرفدارلری ایله
 حرب ایتیمکده مشغولدی. اعدام ایدیلهلرک
 عددینک آنجاق برلاچ بیگه بالغ اولدیننی
 و یونلر میانده بر چوقلرنیک جمهوریتک
 انک معتد و انصافسز دشمنلردن ترکب
 ایدیلکنی ده اونوتما لیدر؛ احوال
 وشرائط نظر اعتباره آلیتیرسه جمهوریتک
 بونلری اعدام ایتیمکده حقل بولوندیننی
 تسلیم ایتیمک لازمدیر.

Sayfa 102

Kraliyet taraftarlarının, bu aşırıya kaçanlara eziyet eden ve ilmi cumhuriyetçileri herhangi bir girişimde bulunmaktan alıkoyan sürekli hainlik ve alçaklıktan olmasaydı, bu girişim belki de sonuçsuz kalırdı. En donanımlı güçler, sınırlarda Avusturyalılar ve kraliyet taraftarlarıyla savaşmakla uğraşıyorlardı. İdam edilenlerin sayısının ancak birkaç bine ulaştığı ve bunların birçoğunun cumhuriyetin en kötü ve amansız düşmanlarından oluştuğu unutulmamalıdır. Durum ve koşullar dikkate alınacak olursa; cumhuriyetin bunları idam etmekte haklı olduğunu kabul etmek gerekir.

Sayfa : 105

جمیت بشریہ | بر فردایہ دیگر بر فردک حظری
 آراسندہ تأس ایدہن بواوزلاشادان ادوغمشدر. بر قبیلہ
 کندیسٹہ ہاڈ تلق ایلہدیکی ساحہدن دیگر بر قبیلہ یی طرد
 ایلمکک نشبت ایلہدیکی زمان رقبیلر آراسندہ براتلاف، حتی
 براتفاق ضروری اولمشدی . تیلر، اورمانلر، آقان صولر
 آرتق سزک ویا بنم مالم اولمقدن چیقمش بزم ماللر اولمشدر.
 ایچمزدن ہر برینک طوبراغک کندی طوبراغی اولارق
 قلاسی ترجیح ایلمکک شہہ ایلمکک؛ فقط دستہ یی
 بوصورتہ حل ایتمک امکان یوقدی . چونکہ بوتقدردہ
 خارجہ کی انسانلر بزی اولدورمکک نشبت ایلمکک جکلردی.
 بنا علیہ جمیت حالی تا بدایتدن اعتباراً ملکیت حقک
 تحدید ایلمککسی موجب اولمشدر.

Sayfa 105

Toplum, bir birey ile diğer bir bireyin hakları arasında kurulan bir uzlaşmadan doğmuştur. Bir kabile, kendisinin saydığı alandan diğer bir kabileyi kovma girişiminde bulunduğu zaman, rakipler arasında bir çatışma, hatta bir anlaşma zorunlu olmuştur. Tepeler, ormanlar, akarsular artık sizin veya benim malım olmaktan çıkmış, bizim malımız olmuştur. İçimizden her hangi bir kimse için, toprağın kendi toprağı olarak kalmasını yeğleyeceği kuşku götürmez. Ancak sorunu bu biçimde çözmeye olanak yoktur. Çünkü, bu durumda başka topluluklardan insanlar, bizi öldürme girişiminde bulunacaklardır. Dolayısıyla, topluluk olarak yaşamak durumu, başlangıçtan bu yana mülkiyet hakkının tehdit altında bulunmasını da beraberinde getirmiştir.

Sayfa : 106

بر شخصك ، بر طوپراق بارچاسی آلدہ ایندکدن
 سوکرا ، بو طوپراق ایچون ایندیکی یدار کیرا طلب
 اینکده بو یوز اوزو ایدہ نلزدن هر هانکی بر
 مقدار ورکی طلب اینکده سر بست اولاسی ده طبیی ایدی .
 آجیاق بطلی بر صورتده وتنظیم ایدیش بر حیات امکان
 واحتمالی مهم بر صورتده ذهنلری مشغول ایلدی باشلادیقی
 زمان هر درولو یواد اوزرندہ تطبیق اولونان بوغیر محدود
 ملکیتک تضررلی و تهلیکلی برشی اولایله جکی قبول ایدیلدی .

Sayfa 106

Bir şahsın bir toprak parçası elde ettikten sonra, bu toprak için istediği kadar kira talep etmesi de ve bunu işlemek isteyenlerden herhangi bir oranda vergi istemesi de elbette doğaldı. Ancak, iyi bir şekilde düzenlenmemiş bir yaşam olanağı ve olasılığı, karışık bir biçimde zihinleri karıştırmaya başlamasıyla birlikte, her türlü taşınmazlar üzerindeki sınırsız mülkiyet hakkının zararlı ve tehlikeli bir şey olabileceği kabul edildi.

